

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

2 სექტემბერი 2011

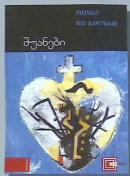
№18(148)

1516
2011

ქუთაისური 9 ივნისი
გამოსვლები უეკრანოდ
გალობიდან გაბრაზებამდე
დუმილნიდან იდუმალებამდე
მანანა ჩიტიშვილის ლექსები
ზვიად კვარაცხელიას ნოველები
მარადი მიჯნური უსიყვარულოდ
პაატა ჩხეიძე სემუელ კოლჩიჯ ზე
გოგონები ქართული ფრესკებიდან
ლიტერატურა, როგორც პერფორმანსი
ნოდარ გურაბანიძის თეატრალური ესეი
იაკობ გოგებაშვილის შეუბღალავი სახება

ნიგნის თარო

მარადი ხალხი	2	იოსებ ქუმბურაძე გალგაძის განყოფილებაში (მტრები ნანი ბრეგვაძის პორტრეტისათვის)
ანთოპოლოგიკური განყოფილება	4	რუსთომ ჩხეიძის გამოსვლაში უპასუხოდ
მედიკალი	8	ნანა ზაქარაიძის რა გითხრათ, რით გააზარდეთ?.. (პასუხი თანატოლებს)
მედიკალი-მედიკალი	9	ნანა ჩიქვინიძე „ბაბატიმ და გვაბატივა“
პროზა	10	ზვიად კვარაცხელია სამი ნოველა
პოეზია	15	მანანა ჩიტიშვილი მცხეთის გზაზე და სხვა ლექსები
მსოფლიო სერვისები	18	პაატა ჩხეიძე „ფრანგი“ და კოლხეთის მსოფლმხედველურბრძოლი ვერსიები
მედიკალი და ლიტერატურა	22	მაკა ჯაფარიძე მარადი მიჯნური — უნივერსალურ (შეპასუხი და მისი ქალები)
მედიკალია სპორტი	26	ვიტო ზარნაძე ასეთი იყო მტრად
მედიკალია	29	ვიტორი გოგოლაშვილი კიდეც ერთხელ აღიშნა ჯილბედი, აშკარადაა და უპასუხოდ ახალიგაზა
მედიკალია სერვისები	35	ნოქარ გურბანიძე „გაბათრით გვაგაბი“ (მექსპირი, „ამლეტი“)
მედიკალია სერვისები	40	ლელა ჩოგვაძე 14 პირის დაგადავლი მხედრის იუბილი (მეხედე რა გია ზოფერისათვის)
კინო	43	ლია კარიჭაშვილი მუშაობდა იმუშადაგა (რედაქციის „ქალები და თარგმანები“)
მედიკალია	46	კატო ჯავახიშვილი მტრად, როგორც პერფორმანსი
კინო	48	ნინო ვახანია მუშაობდა 9 ივნისი
მედიკალია 16 18 20 22	53	ვიტორ სულაველიძე მუშა... 56 ვრიგოლ ჩაჩუა მტრად
მარადი ხალხი	57	ელენე ამალაშვილი მტრად მტრად ფრანკიზი (ეკოლოგი-ინსტიტუტი ანსაბილი „გორდელა“)
მსოფლიო	59	ვიტორ სარი მტრად (ცხენი სახელი ცხენი) 53
მედიკალი ფრანკიზი	61	ნინო გუგუშვილი მტრად
მედიკალი	63	ზაზაბარს მტრად

ორკვირული ვერსია

დადგენილი „ელიონი“

მისამართი: თბილისი,

ჩუბინაშვილის №41

რედაქცია – (995 32) 96_20_62

რედაქცია – (995 93) 65_93_68

გაერელება – (995 77) 11_24_30

დაქცია (995 32) 96_20_62

E-mail: info@mtsensoba.ge

მთავარი რედაქტორი – როსტომ ჩხეიძე

პროზის რედაქტორი – ჯედა ამირხანაშვილი

პოეზიის რედაქტორი – მაკა ჯიბაძე

კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი – თამარ ნატროშვილი

მხატვრული რედაქტორი – კარლო ფაქულია დიხანური – მალხაზ იაშვილი

სტილისტ-კორექტორი – ნინო დუკაშვილი დაკაბაძე – თენგიზ რომიჭაშვილი

ოპერატორი – თამარ ჩხეიძე სარედაქციო მენეჯერი – ეკა ბუჯიაშვილი

გაერელების სამსახური – ლევან კოქიაძე

გაერელების: გიგე მომსახურის მფორილი, პარიზი, პარიზი მომს

მოქმედა რაულ ვერდი

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 16 სექტემბერს

იოსებ ჭუმბურიძე

ბალოგიდან გაბრაზებამდე

(შტრიხები ნანი ბრეჯვანიძის
პორტრეტისათვის)

ერთხელ ნანი ბრეჯვანიძის ინტერვიუსთვის წყნეთის (სახელმწიფო) აგარაკზე ვენევი. ჩვეული არისტოკრატიულიობით მამილა და მესაუბრა. ბოლოს კი სიფრთხილით მკითხა: „ამ ინტერვიუს რამის ხომ არ უკავშირდება?“

ადვილად მივხვდა, რომ იმგამინდელი მრგვალი თარღის გამხვდა არ სურდა.

ქალბატონები, მათ უფრო ასეთი ცნობილი და ნარმატი-ბულინი, ხნოვანებას ხშირად მალავენ.

ახლახან შესრულებული 75 წელი კი თამამად გაამხილა. ჩემთვის ამას ერთადერთი ახსნა აქვს:

ნანი ბრეჯვანძემ ახას აჯობა!
განაცხადა კიდევ ტელევიზორი, ასაკი ცალკეა, მე ცალკე ვარო. ნანი ბრეჯვანძე ამითაც უნიკალურია...

„ქალღმერთი, სიმღერის, სილამაზისა და სცენის დედოფალი“ — ასე მოიხსენიებდა მას ქებაში უკიდურესად ძუნწი ჯანსუღ კახიძე.

„ველიკაია დევა“ — არსებობს ასეთი უმაღლესი ეპითეტი, რომელიც ამერიკელებს მხოლოდ მარაა კალასისთვის შეიწიათ გამოტებული. თხოვნიტა ნლის წინათ ნიუ-იორკში გამართულ კონცერტზე სწორედ ამ ეპითეტით წარადგინა ნანი ბრეჯვანძე იტალიურმა იმპრესარიომ, რომელიც, თურმე ძალიან შამობდა — ვაითუ დარბაზმა გააპროტესტოსო.

კონცერტის შემდეგ იმპრესარიო სიხარულს ვერ მალადა — მშია უსაფუძვლო გამოდგაო.

ერთხელ რევან ლალიძეს პეიოხებს, ნანის სიმღერაზე რას იტყვიო. აბა, რა უნდა გითხრათ, გინა შესაძლებელია იმის ახსნა, თუ როგორ მღერის ბულბული? — ასეთი იყო დიდი კომპოზიტორის პასუხი.

ყველაფერი, რა თქმა უნდა, ღვთის ნებით ხდება: საქართველოში გაჩნდა აკაკი, რომელმაც ლუთაბერივი „განთიადი“ შექმნა (თუმცა ნოღარ ღუმბაზე ამტკიცებდა, ეს ლექსი კაცის დაწერილი არ არის, პირდაპირ ღმერთის ბავიდანია გადმოსულიო)...

საქართველოში გაჩნდა რევან ლალიძე, რომელმაც ამ ლექსის საკადრისი მელოდია შეთხზა.

საქართველოში გაჩნდა ნანი ბრეჯვანძე, ვისაც ეს სიმღერა უნდა შეესრულებინა.

ღვთის წყალობით, ბევრი არა, მაგრამ არცთუ ცოტა კარგი მომღერალი გვყავს, მაგრამ „განთიადი“ მხოლოდ ნანისია. და გინა მარტო ეს სიმღერა?

ნანის რეპერტუარს დიდხანს მიკარებებს ვერ უბედავენ. ბოლო დროს ვაბედას — მათ შორის ნიჭიერებამაც („მსოფლიო დონის მომღერლებმაც“), მაგრამ ნანის ფონზე ყველა ფერმკრთალია.

მათ ვუსმენთ და ნანის ხმა ჩაგვესმის. არის მის შესრულებაში რაღაც ძალიან მომთავადობელი.

აქ სიამოვნებით დავიმოწმებ მუსიკისმცოდნე თამარ შესხის აზრს, „ჯადოს“ ჩინებულ ახსნად რომ მესაბუჯა:

„ნანი — ეს არის ვოკალური ხელოვნების რაფინირებული ოსტატობა, ტექნიკური გამომსახველობის ფილიგრანულობა, არაჩვეულებრივი შარმი და სასცენო ვიზუალი, გრაციოზული პლასტიკა და ელვგანტური ფესტები. სიმღერა მისთვის შაერია, არსებობის აუცილებელი პირობა და სასიცოცხლო განაჩენი.“

„განთიადი“, „თბილისი“, „სიმღერა ვაზზე“, „ის აქ არის“, „პინდისფერია სოფელი“, „ხმა გულისა“...

მართლაც რომ ხმა გულისა.

ამიტომაც მლიონობით გულის დამპყრობი...

ცნობილია მუსიკისმცოდნე ნანა ქავთარაძემ ნღების წინააღმდეგ, რომ ნანი ბრვერად საქართველოსთვის იგეგმა, რაც უფრო პოეტი საფრანგეთისთვის.

მისი ნანი ბრვერად ჯერ კიდევ ახალგაზრდა იყო. მუსიკისმცოდნის სიტყვებით იყო გულწრფელი, მაგრამ ამკარად იყო გარკვეული ავანსი და შეკვლიანება.

ნანი ბრვერადს მართლაც შეეძლო, შეეუღლებოდა საქართველოს ერთ-ერთ სიმბოლოდ, მაგრამ ჩვენი ბეჭდვითი სამშობლოს ბოლო ათწლეულების კატაკლიზმებმა აიძულეს, შური არსობისა უმეტესად სხვაგან მიეძებნა, იმის მოუხდავად, რომ თბილისში, თავის სახლში ყოფნა ყველაფერს ურჩევდა. სამშობლო კი გამორჩეული შეიღებინაგან სულ მასთან ყოფნასა და მალამოს ცხებებს მოითხოვს.

საქართველოს სიმბოლოდ რომ იქცევა, აკაკიეთი, არც მინისა უნდა იყო და არც ცისა, ილიასათი — არა მხოლოდ ტკბილ ხმებისთვის გამოგზავნილი. თუ დედოფალი ხარ, იმადგროვლად, მხვედელი უნდა იყო.

ნანი მხოლოდ დედოფალი თანაც, მთავრად და ოცდამეორეობა.

თუ ვახტანგ ქაბუციანმა ბაღებში მიმაკაცოს პრომატი შექმნა, ნანიმ ესტრადანზე მატარარქტი დაამკვიდრა.

ქართულ მოღვის შედეგ შეყავს და დედოფალიც. ქართულ ესტრადას — მხოლოდ დედოფალი (თეთმარქტიცხი, სხვათა, ეგრ გაერთიანდისნიება).

ნანისთან მიმართებაში სიტყვა „ესტრადა“ გვიამოშებდა კიდევ: ეს ფანრი მან კლასიკას მოუახლოვა.

ამას წინათ მიუხრეს, მამუი მხოლოდ საქართველოში მგლობდა. როცა ეს ბოლოდენ არ დაიჯერე, დაძინეს, ყოველ ვახტანგმა, რუსეთში წამყვალად არათ (საინტერესოა, ამერიკაში თუ გალოდა?). მისი მიზეზები, რატომ იწვება ქართული ზღაპარი ასე — „იყო და არა იყო, ლეონის უკუთესი რა იქნებოდა, იყო მამუი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი“...

მამუი კიდევ უფრო შემოიყვარდა. ნანი ბრვერადემ ბულბულია არჩია.

ბულბული ყველგან გალობს. და, რა თქმა უნდა, ნომერი პირველი მგალობელია.

60 წელი რომ შეუსრულდა, ფილარმონიამ დიდი ბუნევიც გაუმართეს (ასაკი არც მამან გამხელიდა).

საყვანზე მომღერლის მხოლოდ სახელი უნათ: ნანი. შემდეგ გვიყვამ როგორ დედა და ნერეულობა თურმე ამის გამო.

არადა, ყველამ ბუნებრივად მიიღო. იმ დროს ამის ჯერ კიდევ ფასი ჰქონდა.

„ჩვენს დროში, ისე, თუ აკაკი, ვახტანგ, ილიას, შენ ერთს გამოშობდა საქართველო მხოლოდ სახელი“ — ასე მიმართავდნენ გალაკტიონ ტაბიძეს.

დაღეს სიტყვანე მღერისმწივლსაც კი მხოლოდ სახელით „უხმობენ“. დაღეს ყველა ვარს კვლავია!

დაახლოებით ათი წლის წინათ, მერიასთან არსებულ მირცელთა საბჭოში ერთად რომ ვიყავით, ნანის ამ თემაზე

გავესაუბრე. ისიც შეუპოვრე, ამ ყოველივეს რატომ არ უხმობს არსობისა-მეტოტი.

ინტელიგენტურად დამამშვიდა — არა უშვებს, ეს ყველაფერი გადავიღოსო.

ახლანდ კი, საგაზეთო ინტერვიუში, კატეგორიულად განაცხადა:

„მოკირს, რატომ იფიქრს ყველაფერი ასე. სიტყვა „ქართული“ შენზეარად. სამწუხაროდ, გაქრა მუსიკალური კრიტიკაც. შე დღესაც ერთი სიტყვაზე ვასკლის წინ. არაგის ვურჩევ საუთნობი თავით აღფრთოვანებას“. მისმა ასეთმა გაბრაზებამ ძალიან გამიხარა.

ნანი არ არის მებრძოლი. დიდ ხელოვანთა უმეტესობა ასეთია.

მაგრამ ყველა დიდი ხელოვანის ცხოვრებაში დედაბა მომტნტი, როცა ვაღვედებოდა, ხმა აღმთლავდა...

ნანი არ არის მებრძოლი, მაგრამ ის თავისი არსებობით, საკუთარი ხელოვნებით იბრძვის.

იმით, რომ პროფესიონალიზმის მაგალითს გვიჩვენებს; იმით, რომ მინაგანი კულტურის, გემოვნების, ზომიერების ნაშუად გვეუღვინება;

იმით, რომ, ასეთი სახელ-დადეგის მოუხდავად, თავმდაბლობის მაგალითსაც გვიძლავს.

იმით, რომ არავის ურჩევს საკუთარი თავით აღფრთოვანებას. მისი არსებობა მერ რამეს შეეღეს. ყველას და ყველაფერს თავის ადგობა მოურჩს. მის გვერდით (მაგალითად, ქორწინი) ყველაზე ამბიციური პირიუნებაც კი თავმდაბალი ხდება.

დიდი ხელოვანის სიბილი ესეც არის — ამინდს ქნის.

რა თქმა უნდა, შემიძლო, დამერეკა ქალბატონ ნანისთან და საიუბილეო ინტერვიუ შეთხოვა. დარწმუნებული ვარ, უარს არ მეტყუადა, მაგრამ მისი მგაობარი სოფიკო ჭაბურელი გამახსენდა — შეუნებულე რომ ამბობდა, მე მხოლოდ ერთი ბოგვრადია შექც, რომელსაც 50 წელიწადია, გაშუდებით ყველა.

ნანი ბრვერადეც კიდევ ერთხელ მომიითხრობდა თავის ბოგვრადის. მეტყუადა, რომ მის ოჯახში ყველა მღერობდა, ახანებდა დედას — ქეთი მიქელაძეს, რომელაც სადრო კავანის გუნდში მღერობდა, აუცილებლად გაიხსენებდა ჩიტოლი ჩხვიძაძეც...

ღირსა კი ამისთვის მისი შენუებება? შე ახლა გაბრაზებულ (ბოლოს და ბოლოს!) ნანი ბრვერადისთან საუბარი მაინტერესებს.

ეს კი თხოვს არ მოუხდება. უშჯობესია, სხვა დროისთვის გადავდეთო.

საიუბილეო საღამო სექტემბერში დიდ საკონცერტო დარბაზში გაიმართება.

ტელევიზიით განაცხადა, მინდა, იმ დღეს ყველა ჩემს გვერდით იყოს, ვინც მიყვარს და ვისაც ვუყვარვარო.

ინტერესით დავულოდები, როგორ დაიტყვის მათ თუნდაც დიდი საკონცერტო დარბაზი.

როსტომ ჩხეიძის გამოსვლები უკარანოდ

დაიბრუნა... ნახევარი საუკუნის შემდეგ

ჯემალ ქარჩხაძე მწერლობაში ამ მოთხრობით უნდა შე-
მოსულიყო — „დაბრუნება“.

ეს კი 1961 წელს უნდა მომხდარიყო.
არადა, მისი დებოუტი შედეგ სამი წლის დავიანებით
მოთხრობით აბზანიძეების ოჯახში“.

შესარიონ ჯემალტს მამონე
ავად ენიშნა ახალი ტლანტის
გამორჩენა და ჯემალ ქარჩხაძე
ორად ორი მოთხრობის გამოქ-
ვევებას თუ მოასწრებდა, რომ
ეს საბჭოთა ცერბერი, მართ-
ლაც ლიტერატურული ცხოე-
რების კანონმდებელი და თითქ-
მის ოფიციალური მებერი, მკაც-
რად გამოეჩინებებოდა ოფი-
ციოხის სამხრეკლოდან.

მოვინებებით მწერალი აკე-
კი მინფიამვლთან დიალოგი-
სას მწარე დომილით გახსხევე-
და იმ „ერთ მშენიერ დღეს“,
როდესაც გახეი „კომუნისტს“
ფურცლებზე მოხედა ლიტერა-
ტურული წლის მამობილკვიამ

— კრიტიკოსს ერთი მანან-
კინტლა (ოლონდ მსხეელი მრფე-
ტით გამოყოფილი) აბზაცი და
რამდენიმე კარგად შერჩეული
ეტიუტი დასტორდა იმისთვის
რომ, ასე ეთქვათ, აკეანშივე გა-
ვევრისე, თანეც, რაჟი მრისანე-
ბის მახეული უფრო მეტად რე-
დაქციის უმასუბისმგებლობისეც იყო მამართული, მესამე
მოთხრობა, უკეე მონონებელი, უკანვე დამიბრუნეს.

ჯემალ ქარჩხაძე იმთავითვე გემოქონა არამარტო სოცი-
ალისტურ რეალიზმს, არამედ სოციალისტურ აენგარდესაც,
რომელი მომართულების ნამონეცაც სცადა ხელისუფლებამ
— თვალმსაქციური განზახებით — მწერლობაზე მხრუნე-
ვლობის ილუზიის შესაქმნელად — და დაჯშული კრიტიკოსე-
ბი ამ ჯუნდის სადიდებლად მომართა. გამოევენას კი ის გა-
მომხაურებდა უნდა მოჰყოლოდა, რაც მოჰყვა კიდევ და ერ-
თხანის ლიტერატურული პროცესის შილმა დატოვა ახალ-
გაზრდა კაცო... ოლონდ ამჯერად იმ არალიტერატურული
თავდასხმის გახსენება იმას სათქმელად გახდა საჭირო, რომ
„დაბრუნება“ იმ საბედისწერიო აბზაცმა აღმოჩნდებოდა,
თავის დროზევე რომ დისრებოდა გამომზებურება.

რამ შეუძალა ხელი?
თუმცე რედაქციისათვის არც კი წარუდგენია ჯემალ
ქარჩხაძე, რაკილა მანამდე „ერთი ძალიან ახლებელი და
საწინო ლიტერატურული გემოვნების აღმზიანსათვის“ ნა-
უკუთხებია, იმას კი მართალია მოწონებით მოწონებია, მაგ-

რამ დებოუტანტისთვის გამოქვეყნებისაგან თავის შეკე-
ვა ურჩევია.

ამას მოკლე სარედაქციო მინანერიდან ვეუბთ, ოლონდ
არც იმ ახლებელი ადამიანის უნაობაა დახსუტებელი და
არც ფსიქოლოგური მოტევი ამგვარი რჩევისა.

ივარაუდა, ამ მინაარსის მოთხრობას მინაც არ დაუბეჭ-
დავენ და გული არ გაუტყდებო?

ახალ ნიმუშს რა — საბჭოთა
თემატკიასა და გემოვნებას მი-
უსადავებდა?

დროის კვლობაზე ხომ უფ-
რო გააღრმავებდა იმ ლიტერა-
ტურულ პრინციპებს, რაც
„დაბრუნებაში“ უფრო მკაფიოდ
გამოსტეოდა.

მამ მოთხრობის მხატვრულ-
მა დონემ ვერ დააკაყოფილა?

იმ ხშირდოდან, რასაც თან-
დათან მიადნია ჯემალ ქარჩხა-
ძემ და ლიტერატურის კლასიკო-
სადაც ამიტომია აღიარებული,
„დაბრუნება“ იწვევს ცალკეულ
შეჩინებებს, განა არა, მაგრამ სა-
დებოუტო მოთხრობა რატომ უნ-
და ბრწყინებულს რადაც გენმა-
კუთრებული ელვარებით? ლი-
ტერატურის ისტორიას ასეთი
ერთადერთი შეუთხვევა ასხოსა
— ვი დე მოპაპანის „ფუნთომა“,
დებოუტმა მწერალი ერთბაშად
წოველისტიკის უმაღლეს ურთი-
ვალზე რომ ატყორცნა, და მიწე-
ზიც გაახსოვს, გუნტავ ფლობე-

რი მანამდე ყველა წოველას თუ მოთხრობას დახევის რომ
აიძლებდა, რათა საკუთარი თავსადაც მომთხონეწლობის
გრძობას უკიდურესობამდე გაემთხერებინა ქაბუკში.

გემოთხელა კიდევ ასეთისა სიმკაცრემ.

აკე ზემუნი ნეტა რა მოხდა, რას ფიქრებდა ის საწდო
გემოვნების ადამიანი, როდესაც ნიქიერი კაცის გამოსვლა
სამხრელო საბარეზზე ამკარად გვიანდებოდა?

მერე აჟი აკეანშივე ჩაასრისეს“ დებოუტანტი, მაგრამ
ხომ არსებობდა ის პუბლიკაციები, და ლიტერატურის მე-
დი თი დაბრტყნებელი მეთიხველები მოლოდინს, რომ
წარმატებული დასაწყისი (ამიტომაც გამეტებელი საბჭო-
თა კრიტიკიასგან) შესაფერის გაგრილებლასაც ჰპოვებდა.
ცალკეულ შეჩინებებს იწვევო...

თუმცე მთავარი გმირის ხასიათივ და სტილოური მანერაც
ძალდუბრებელი მდევანიშნების ანალიტიზმისა და თავისე-
ბური ოუმირის მოხეილ შერწყმას, რაც ჯემალ ქარჩხაძის
მოთხრობებმა და რომანებში თანდათან გარდასაბეოდა
უმაღლესი რანგის თხრობად, ხინტიკიუსა და არტისტობის
დიდებულ გამოღონებამ, მეტარულ ლიტერატურულ თამ-

ჯემალ ქარჩხაძე

მად, ცხადე თანამედროვე ცხოვრების ტრაგიაში რომ წარმოაჩინოს და ცხადე ქართული ერისთვის ხასიათისა და ისტორიული ფესვების ძიების ჩადენიანადეობა.

ცოტა არ იყოს უცნაური ჩანდა ამ კაცის სრული გარკვევა სამხრლო ყოფად მონათლული გარემოსადე, მისი ინდივიდენტობის ყოველგვარი წარჩინება-ფარადობისადე... თითქოს რომისხონ კრუხის ცხოვრებით ცხოვრობდა, საკუთარი სამყარო მოეყო, კუნძულიანი მარტოობისილი, და იქ ეძლეოდა იმ მხატვრულ წარმოსახვებს, ნატურალისტურ ფერებს იფუძვლებს ბინათით რომ შერავდა — ამდებურს“ მხატვრული მონაშსი და სულსკვეთა თავისუფური ვახალები არამარტო ამ ერთი რომისის, არამედ უცმალ ქართლის ლტერატურული შექმედების, რომელიც შესაძლოა რაღაც განსაკუთრებული ხელეგაფინებით არ გამოირჩევა, მაგრამ რაც არის, თვისმყოფად მოეღვნა, საკუთარი მხატვრული სამყაროს გამომხატვლად და ამტომადე ვენაყოფი ჩვენი მხატვრული ანოვაციების მიდევნებისადე.

საღერატურო კრიტიკისათვის მადეალა მასალა უცმალ ქართლის საბელით აღებედილი მხატვრული სამყარო, და ყოველი ახალი ფეხტლის გამეღვენება — მრავალმხრე სავლდობა.

და რადა უნდათქვას დაბრუნების“ გამოშვეფერებაზე, „ღერატურული ვახების“ წყალობა რომ გაეფეცინათ (2011, №6).

ის ღვაკარგული ცხოვრებაში

ესალ შეკმინის მოთხოვნებს ამ შვერე კრებულს ხაერთო სახელწოდებად იმ თხზულების სათაურა ეგატანილი, ნიწისი მთავარ მარდესად რომ ეწისს და ერთი საუკეთესოთვანთავა მის პროზაშიც და რესალ მწერლობაშიც: „კიდვის შვილი“.

დაკარგული ცხოვრების კვდე ერთი ტრავმა. ყვედაზე უფით აღბათ ეს ფრება განსაზღვრავს მოთხოვნის მხატვრული კონცეფციასაც და სულისკვეთებასაც. სპირკა რასტორგული გზახადმნილი კაცია, რომელიც კიდევ ერთი დანამადული უნდა მოუშატოს თავის ცოდვებს, ის კი არა, ღამის ხასხლიც დაიღოს.

და მამ დაკარგული ცხოვრების ტრავმა რადაა?!. ეს არის სწორედ ესალ შეკმინის მწერლური მადელიც და მხატვრული თავისებურებაც — ნახმდარი აღმაშის ხასიათის უღრმეს მრეება ჩანედეს და იოენის სულეჩეგბის ის ნამეცეები, რაც მხახალებულა, მაყრებულა, მაგრამ გადამწევეტ წუთს მარცხ ამ ნამეცეოთა განსაახზურავთა პროვინების ბედი. მაკერ ყოფამი, ნატურალისტური დედალუნებით რომ წარმოახება, უცერად უნდა შემოქრას რომამტრული ნაკადი და იმ ბუნებრიობით დაასრულოს თინობა, ნამეველ ლიტერატურას რომ შეაფეროს.

შეკმინის სტილური მანერისათვის ნაწინადობლივა განწყობილებათა მონადველობაც და ფაქტს ნოუშასა მოხდენილ მერწყაც, მსოფ დრამატუზმით ერთად ნატრული იმპორც რომ გამოსტყვის, და ამტომადეა მწელი სათარგმნილი ეს პროზა — გარედულად ასერკად ილი... მაგრამ გამტოვებ ანდა სათანადოდ ვერ გადმოიხტ ამ ფაქტს ნოუშასაც და... ხელთ ყოველდ ურტყობა ტექტიტე მერჩება, ანარკულიც კი არა იმ მწერლური ხელოვნებისა,

ფორმალური თვალსაზრისით ნამეგობანადე მიწრული, როდესაც ახლად მოთხოვნა — ვახების ხუთი გვერდი რომ რამეღება — ერთბამე ქვეყნება და არა გაგრძელებით, მაგრამ რდელტვის არც ახერად ურტყრნი აღლოთ და დაბრუნება“ ამტომაც იცეა მკითხველისათვის იმ ერთგვარ დელსახნულად, რთაც მანეცეამიხვ ვახმეგრებულნი არა ვართ.

ესეც უცმალ ქართლის პროვინული ხასიათისა და ბოგრაციის კიდევ ერთი უცნაური მტრინობა: დებეტე... ნახევერი ხეკუყის შემეღე...
— ნუ ამკარგობა, — ურრცედა ამბობული აღამიანი, ეცსაც, ეფი არაია, ეღარდებოდა ამ ახლგახრდა კაცის ბედი და მომავლი და აღბათ ვერ გაეგო, რატომ იწებდა პირველ მოთხოვნას ხასხელას სეცნითა და შესაფერისი ხილებით... მაშინ, როდესაც უფრო „უწინარე“ თემატიკა უყვობდა, რედაქციისისათვის უფრო მიააღება...

— ნუ ამკარგობი... ისე მებტა უნდა დავებანებულეოც — დაბრუნების“ შეხვედრა მკთხველთა...

თუმც — ეცეც კიდევ ღორდა ეს აღბობული უცნაურობათა ფაქტის შემახსებად — ნეტა გამშსნელად თუ დამავგერცინებულად... ეს რომ დაბეჯითებით ვიკოფეთ, უცნაურობას ხომ თავისი ხიბლი და პენი მოაკლებოდა და ჩვენი ყოფითი რეალობაც ისევე გაღარდებებოდა, როგორც წარმოსახვით კიდევამი და გველადური უველოდ ჩაკარგებოდა და გაფანტული ილუნითა ხასხელაზე.

რისი წყალობითაც ვასლ შეკმინი რესალ ლიტერატურას უკანსკელ გერისობად შერაცეს.

მისი თანამოკლმის ვარესლავ პოეტების ეს შეფასება სათაურად შეფრეეცია ანბორ ახადამეს ეს ნინახილვაოზისათვის, მას მიერეც თარმთის — და ჩინებულადაც თარმნილ — კრებულს რომ დაერწილს, კრებულს, რომელიც აერთიანებს არცთუ ბევრ მოთხოვნას — სულ თორმეტი — ოლინდ ისე ვახრებულადა ამოკებილი, მწერლის პალტორის მრავალფეროვნებაზე სრულ წარმოადგენის გვექმნის, და გამომეცელობა „ანტელექტმა“ ამტომ მიიწინა საკმინისამ ამ პატარე ნიწის გამომეცე.

შეკმინის ბოგრაფიის გაიხსენება, თუ რა პასუხი გაეცა მას კინემატოგრაფიის საკემორო ინსტიტუტის მხალეც გამოცდაზე მიხალ რომის შეკითხისათვის: აბა, მოგვიყვე, როგორ გრძობოდა თავს პერე ბეზუხოვი ბორდინის ბრძოლის დროსო? — ეც არ ნამიკითხავს, ძალიან სქელი ნიწინა, ვერ მოყოლალო, — აღაღად უღარებია და კიდევ გაულოცებია და გაზანწყენებია ხახვლიანი რეცისობის თქვენსა, სქელ ნიწინას არ კითხვლობთ? კი მაგრამ სკოლის დირექტორი რანირად ფეაით? თქვენ ხომ უკულტურო აღამიანი ყოფილდართ არა, რესისობა ვერ გაუღებობთ.

ეკ კი შეკმინი უნდა აყურებულეოც — თუ იცით, რა არის სკოლის დირექტორისა? ვერ არის და, მუხა უნდა მამოლიტო თავმჯდომარისა ზამორისთვის — ბავშვები რომ არ გაიყონონ, მოტანი, დაბეხო, საწინაულ ნიწინა იმოყო, მერწინა მკაცრი, ნავით მომზარავო, მასანაღებლებო დაბახავო... კოლმეგრებობა კი დაწერლადეც მანქანასაც არ გათხოვებს... ხან აქლო ანეფებო, ხან იყო... თან ტლახში იბრინობ... როდის უნდა მოახწრო ნიწინის კახება?

და მიხილ რომს კიდევ ამოეცნო მის-
ში ნამდვილი ტალანტი: მხოლოდ ძალიან
ნიჭიერ ადამიანს შეუძლია ქვეყნის ასე-
თი არატრადიციული შექმნელუბანი. მე
ხუთს ვუნერო.

და განსხვავდება ვასილ შუკშინის ბე-
და, როგორც კინორეჟისორის, მანახობისა
და მწერლის, უნდა ყველგან და ყოველ-
თვის გულის კარნახს მოაყვებოდა და,
სტერეოტიპთა და მახლობლათა უარყოფე-
ლი (რომის ფრანზისი „არატრადიციული“
სწორედ ამას გულისხმობს), ორიგინალ-
ურად მხატვრულ სამყაროს აიოვნინა, და-
ცემული, დეგრადირებული სინამდვილის
გამომხატველს, ოდნავადაც რომ არ
ცდლობდა რამის შეღამაზებას და პერ-
სონაჟთა გაღვივებას ადამიანურ სისუს-
ტეთა და ცოდე-ნაყოფიანებათა წარ-
მოშენად დივიდებდა, მაგრამ სხვა თა-
ნამოკალმებელით — თუნდ ვალენტინ რასპუტინისა თუ
კოტორ ასტაფიევიტის — არ განაზრებდა და გაახალი-
სებდა ამგვარი რეალობის აღწერა, არამედ ღრმა გულისტ-
კიულით გაიკავადებდა სათქმელს.

განა ბევრ მწერალს მივლინა იმ უკიდურესობისათვის,
რაც თვალნათესადაა ვიწროხედიანი ნიკოლა გოგოლიას თუ ფი-
ლოლარ დოსტოევსკის მოთხოვნებისა და რომანების კითხ-
ვისას? განა ადამიანი უაღრესად დამცირებულ ყოფილი არ
შეადევნა ჩაყენებული და დაუნდობლად ამიჯვებდნენ?
მაგრამ ამით მოგვირღო სხიარულს ვერსა, ვერცერთ
სტრიქონში ვერ ამოიკითხაოდი, რაღვანაც დატყვევებული სო-
სიალური აღწერა ასეთ განცდას არ უნდა იწვევდეს, თუ
გულწრფელად ინსტიტუტებს არ მოუშვებ.

ამიტომაცაა, რასპუტინის თუ ასტაფიევის სპირკა რას-
ტორცევის მსავალი ხასიათი რომ წარმოეხატა, ტკბობის
მიუცემოდნენ მისი ცოდეგებისა და დანაშაულობა ნატურალ-
ისტურა აღწერილი და გამოჩინებულა მისი აღსასრულის
განუმეორებლობა. ის კი არა, არც კი მოიწვედნენ მოხსენე-
ბის ღრსად. ეგებ სხვათა შორის აღწინაა, მიუღიქნე-
ბულად, თვითმკვლელობით რომ დასრულა სიცოცხლე და
ამით მოარბობი მიგნიშობინათ მკითხველისათვის,
მილად იმარინარული ადამიანი არ ყოფილაო. ესაა და ეს.
და ეს მამრ, რადგანაც ვასილ შუკშინის მოთხოვნაში სპირ-
კას უკანასკნელი დანაშაულის ვრცელი, დეტალიზებული,
გულისმომხერული აღწერა შეგებულად გათიარებულნი
ქსანოზიკია, რათა თხრობა ერთბაშად მოაყვითოს პოე-
ტიკური აღმთქენითა და სიღამაზეს გადაჯავშნული ტრა-
გეზიზა, რაც ხეღმესახებს ხდის, თუ რატომ შეიძლებოდა,
რომ მის დაქმნულაზე დიდძალი ხალხი მოსულიყო და
ბევრს კიდევ ეტროა.

თანასოფელური იფუძალად გრწობენ სპირკას ნამდ-
ვი ბუნებას, მის ღტოლვას სიღამაზისაკენ, მოუწონებლად
ყოფნა რომ ჩაენაცრა, მაგრამ ჩაველით მაინც ვერ ჩაუვლა,
და მისი თვითმკვლელობის წინ ამიტომაც გადადებლად
მკითხველს თაღინი ის დაქარვული ცხოვრება, რომელიც
რამდენიმე წელიად შეუქმნულა, როგორც გაუმშლელი ბუტკო.
ჯერ სასაფლაოზე რომ აპირებდა საკუთარი თავისათ-
ვის განაზრვის გამოტანას, ამ მოტივით გადაიფიქრა და ტყე

და მინდორი ამჯობინა: აქ სიღამაზეს მარ-
ცაო.

სავანებოდ არ დაეკორეგებია, მაგრამ
თითქმის ერთბაშად უნდა აღიქვას და
ტოქს იფილიამოდ უნდა ჩაიბრის — ყური
მოუგდას ჩაიტვის სტვენას, ელურტულას
და გალობას, ნევილად მოფრინილი კოდე-
ლების ხლევამ კი გაახსენას, რომ ადამიან-
ებს შორი ჩაიტებისა და მესხიერებამ
ამოუტვიტვიოს სადაღე ვაგონილი სიტყ-
ვები შაცხოვრისა: მიხედვითი ფრინველ-
თა ცისათაო. მერე კი შოშინანამ და ღამტა-
რამ უნდა მიტავოს მისი გულისყური
და... კიდევ მოახლოვება საბუნებისწო-
რო:

— აი, თეთრი ყვავილების გვირგვინი
ამოყვლეღვავებულა. სპირკას უყვარდა
მისი სუნი. ადგა, მოწყობდა წერლი, თუ-
თი ყვავილების ბლევჯა. ისევე დაჯდა კუნ-
ზე, ზელისგულეში გახრისა ყვავილები, შიგ საზე ჩაწიო და
შესაურთა ცივი, ნესტიანი, მშკლარტე, ჭაობის მსვავესი
სუნი სადა, უბრალო მინდვრის ვეგვილისა. ზელისგულეობით
დიოფრას საზე და ასე დარჩა დამჯდარი. დიღბანი იჯდა უძ-
რავად. შეიძლება ფიქრობდა, შეიძლება ტრონიდა...
თუ ცრუნები გაიგონებოდა, არ ჩამოსადა, შინაგანად
ეს გაფრული წელი სწორედაც გამოტორება უაზროდ გაფ-
ლანგვლილ თუ განიწილი ცხოვრებისა, რომელიც შესაძ-
ლოა სულ სხევაგარადაც წარმართულიყო.

ეს განიწილი ცხოვრებისა, წელისოფლის ტრაგეზის
ვეღლაზე მთავრად რომ განსაზღვრება.
ინიც დამაფიქრებელი დეტალია, ვერაფრით რომ ვერ
გაიგებენ, როგორ მოიზრტა ტყეია. პირველ ადგია, არადა,
იჯდომი აქვს ახალიღი (როგორცადა ქვემოდა მოცხერბე-
ბინა).

რატომ ასე უფხარდა?
ან ეგებ ამ ვესტში ძევის სპირკას გაუმშლელი ბუნების,
სადაღე ზელის სიღრმეში ჩაკიოული სიფაქისის სიადუმ-
ლო?

თვითონ ვასილ შუკშინის აღსასრულის საიდუმლო
სადაღე უნდა გვეგებინა?

ოფიციალური ვერსიით, იგი გულის უშეარისობით გარ-
დაიცვალა, და ამ ვერსიაში არც არაფერი იქნებოდა საექ-
ვო, მისი ახლობლების გაოცებულ სიტყვებში რომ არა: ვა-
სია გულს არასაფეს უწოდებო.

ამის ღლიდა ფედოსიევა-შუკშინაც ირწმუნებოდა და
დამეყვითობითაც აცხადებდა:

— იმ დამთ მვეღვლებდა მოზდა, რისაც ასე ეწმობა
ბოლი ნანებში.

ვასილ შუკშინის რანგის მწერლებს იწიოთად ატყუებთ
ინტუიკია, ხოლუ საკუთარი აღსასრულის მოახლოებას
სულად ეჭმუვევლი სიზუბითი გრწობენ, მითუმეტეს,
როდესაც თვალნათლივ ხედავენ, როგორ იმრავლებენ მო-
ძულეებსა და მომურნეებს იმ კაცუნებს შორის, რომელნიც
ერთობლივად სამი ძალად იქვეყიან, საზარელი საზოგადო-
დობრივ-პოლიტიკური სისტემის საყრდენსა და საბუნ-
ქმნიან და დაკორტული ცხოვრების ტრაგედიას ჩვეულებ-
რივ მოვლენად ამკვიდრებენ.

თუნდაც მსოფლივ ამ პატივით:
გამორგობის სახალხოებად

ილია ჭავჭავაძე ელვარ იყვრებდა „ვერ-
ხისტყარსურ“ ძაობას და მეტროპოლის
არსებობას თანადროულ სადროელოში და
„გლახის ნაამბობს“ მის თავისებურ პარო-
დიად შექმნიდა. ეს ისედაც ამოსაჩვენებელი გახ-
ლდათ სოფეტოვანი, მაგრამ ილია მანც და-
უნჯეუთებდა შკოთხევის „გლახის ნაამბო-
ბის“ ქარვის პაროდულიობას და მოთხრო-
ბის ფინალიშ უშუალოდ გამოიხმობდა რუს-
თელის ენობის გმირთა სახელებს.

ამით გათავდა შენი შერმადინობათ?
— ანამუხებდა სასიკვდილო დაჭროლი
დათოკი მასთან შეზრდილსა და ახლა
მტრად მოკიდებულ გაბრუნებს, და ისიც
არ დაბანებებდა: რა ავასიხილვოც შენ
იყავ, შეც იხეთი შერმადინობა ვაგინოვო.
თვალთვალ ინგრეოდა ძმობისა და
მგლობრობის მტკიცედ ნაავბი ციხე-იამაგრე.

ჭრეოვდა ამალელებული ლევანდა.
ამ ლევანდის გაქრობას ვურ მდევნებოდა ალექსანდრე
ყაზბეგი და თავისი ნოველებსა და რომანებს ცოკლს გა-
დააკვირვებდა ძმობისა და მეგობრობის აპოლოგიადაც.

ეს განცდები კვლავაც ისეთივე შერულადავი და ამალე-
ბული რჩებოდა, როგორც რუსთელის ენაქმბა, თითქოს მის
შემდეგ სადროეოვლის ტრავგედია ტრავგედიაზე არ განეცა-
დოს და ზნეობაც სულ თავივე და თავივე არ დამპყველობის.

ასი აღობრინებებდა ხელახლა დაქარაგმული ლევანდა.
მოკლე საუკუნის ქართულ მწერლობას არ შექმნიდა
პაროდია ალექსანდრე ყაზბეგის მეგობრობის თემაზე, უშუ-
ალოდ არავის გამოუმუშავა მის პერსონაჟთა სახელები, რათა
მკვიდრად გათვალსაზიროებლყოფი ამ გრძობის რღვევის
ტრაგიკში კონტრასტულ ფონზე, თუმცე საბჭოთა ეპოქის
რეალობა თავისთავად წარმოადგებდა ყაზბეგური ძმობა-მე-
გობრობის პაროდია და ამიტომაც დღებოდა ხოლმე ბიუი
ფუნქტი ქართლისა და ცინიზმის გუნებაზე, ყაზბეგის გმი-
რები რომ ასხელებოდა, ერთმანეთისათვის თავის განირება
უდალეს ენაყვიცობაზე და ზნეობრივ აქტად რომ მიანდით
და თავი ენაყვიცობათ ქირსა არამაირდობით.

ახლა კი რა ხდებოდა? ტრავგედია რომ აძლულებდათ
მეგობრობის ერთმანეთის დამინანსა და განირვას, რათა სა-
კუთარი ტყავი გადაეჭრათ... და თუ ეს მოტეოც ბელეტრ-
ისტკაკამი გადაინაცვლებს, მოსალოდნელია, რომ ახალი
დროის მწერალმა ალექსანდრე ყაზბეგის გმირთა სახელებ-
ზე გამოიხმოს სულიერი დევრადირების უფრო მძაფრად
გამოკვეთისათვის.

მეგობრობის საგალობლად რჩებოდა „ვეტხისტყარსანი“.
„კევაკობრი ილიადაც“ მეგობრობის საგალობლად
რჩებოდა.

ამთოვე საგალობელი ახალი აღარ შექმნატებოდა?
ასეთივე — თავისებურ ქრესტომათიულ ნიმუშად რომ
შემოქმედებდა შთამომავლობის ხსოვნას, რათა საამაყოდ
ასეი ქმნილობა.

ციცილი ვერვალდის ორგანიზებით შედგენილი ნაწი
პარიზიდან ვაშინგტონამდე საქართველოზე ფიქრით“ გა-

პაპიჩიანი ვაშინგტონამდე საქართველოზე ფიქრით

რეგნულადაც და შინაგანი სტრუქტურო-
თაც გულეტტორია, რაკილა რამდენიმე
ყანრს აერთიანებს — ეპისტოლეები, მე-
მუარული ჩანაწერები, ინტერვიუები, გა-
მობათხოვარი სტატები — მაგრამ ეს
ყოველივე ისე გააზრებულა და მოხდე-
ნილად გადაგახტია ერთიმორვის, პარ-
მონიულ მითალოზად წარმოვიდგება და
ერთი გაფიქრება ისიც შეიძლება გაიფიქ-
რო, მოდერნისტული რომანი ხომ არ
არის მკვეთრი ფოკუსენტური ფონითო.

წიგნის შთავარ ძარღვის ეპისტოლე-
ბი რომ შეადგენს, ეს ვარეობაზე საამბო-
სოდ განგვაწყობს, რადგანაც რომანის
ეპისტოლეზმა სტრუქტურა, ასერვიაც
პოპულარულმა XVIII საუკუნეში, ერთვ-
კარი ლორმინება ჩვესს დროშიც განი-
ცავდა და აღარ გუკვირს, რომანის დღე-
ხაც თუ აივება პირად მიმორენასა ან ღია
ზარათებზე, იმის მიუხედავად, წარმო-
დებოდა იქნება ეპისტოლეები თუ პირნმინად დო-
კუმენტურ მასალაზე აპოზრდილი.

ცხადია, ციცილის ვერვალდის ასეთი რომ არ უფიქრია,
ნინათქმინად ამქრად ჩანს და წიგნის ვაენობაც გეოდას-
ტურებენ, რომ იგი მხოლოდ პეტრე ზვედელი — თვალსა-
ჩინო ქართული მოღვაწის, ენგრაფიაში ცხოვრება რომ
არგუნა შედმა — ბიბლიოთეკისა და პირადი არქივის და-
ლაგება-პოპულრეგებას ესწრაფოდა და ეს თხზულება სუ-
დასაპირეული ტრიაში, ამ არქივადამ ამოზრდილი, და შერე-
ტომიც უფერ რგმს დახა, და თუ წიგნი ცასცადა საიტე-
გამოკეცის სახელებზე და შკოთხევის მახტრულ-დოკუ-
მენტური რომანის შთაბეჭდილებასაც კი უყენის, ეს შეუ-
დგენლის დამსახურებაცადა და პირველ ვეფელია იმ პირადი
ნერილების, ლევან ზურამბოვლასა და ფუნქტი ხვედელდის
შორს რომ მიმოიღიოდა პარიზიდან ვაშინგტონამდე.

მეგობრობის საგალობლად სწორედ ეს ეპისტოლეები
წარმოვიდგება.

ამალელები რუსთველურ და ყაზბეგურ საგალობლებ-
ბამდე, რათა ერთხელ თოდედ დადასტურებულყო, რომ
წიღებობი დროებს მხოლოდ პაროდებსა კი არ ქმნის ყო-
ველგვარი ამალელებულია, აგრედ მის ნიაბოში შეიძლება
არსებობდეს მართალივე სულერი ღირებულებანი, შე-
უზღებლავად რომ შეუნარჩუნებიათ თავი და ექოვლებანი ხე-
ლის შეტება, რათა გაყოცხლებდნ და ეკლავაც დადასტუ-
რონ თავიანთი მარადყოფნა.

ამჯერად — ლევან ზურამბოვლისა და პეტრე ხვედ-
ელის ხელის შეტებას.

რა გააქრობს მეგობრობის ლევანდას, რადგანაც ყო-
ველთვის მოსალოდნელია მისი აღორმინება.

ლევან ზურამბოვილს — პარიზში ქართველთა სათვის-
ტომოს ბავჯავს — უნდა ექველა ომიდან დაბრუნებული
პეტრე ხვედელდისათვის, რათა მას საკუთარი ადგილი
იეოვნა ცხოვრებაში, მაგრამ ეს უზარალი თანავგვიმა და სო-
კეთე აღრა უფილდა, რადგანაც ამ ურთიერთობაშიც
გაცხადებოდა ლევან ზურამბოვილის ის გამორჩეული პი-
როვნული ხასიათი, ემირაციის სიხდისად რომ მიმოსა-
ხავდა მას ყველას თვალშიცადა ამიტომაც იყო, რომ იგი ოდ-

ნაედაც ვერ შეეხოთ პარტიულ ფორტირინებს და, ყოველგვარ პარტიულობაზე ამაღლებული, ერთიან, განვითარებულ, სვეტიდნიერ საქართველოზე რყენებოდა და ძალადონებს არა ზოგადად, რათა ეს მიზნარეუბა საყოველთაოდ დამკვიდრებულიყო ქართულ მიგობრატულ სრეებში.

ამ მინარეს მიუთვისებდა პეტრე ზედეველიძე, თავისი პიროვნული თვისებებით კი ისიც — თავისი უფროსი მცგობარეოთ — გმირაციის სინდისად გამოჩნდებოდა ცვლას თეაზით, წელთა სირაფელსაც არაფრისდახვედით რომ არ შეეპუებოდა, ჯონებსა და აზროვნების სიციინებახასსა და ცნობისნადილას სიმსაფრესაც შეეღებურს შეინარეუნებოდა და აღარ ვაყეყრს, ვაშინგტონში ჩენსაგით და ეგებ ჩენსზე უკეთაც რომ მოეხსენებოდა, თუ რა ხდება საქართველოში, საით მიდის ჩენი ყოფა და ნუთოსოფელი.

ისტორიკოსთა თუ ლიტერატურის მკვლევართათვის „პარიზიდან გამანგტონამდე საქართველოზე ფორით“ მტვად მადლობანი მასალაა, უამრავ ისეთ დეტალსა და ნერვობას რომ მიგაფხინებს, რაც ძალიან ნადავლიან მიგნარციის ცხოვრების სურათთა ადეფენსას, ცალკეულ პიროვნებებზე რადიკალიზაციების დასაზუსტებლად, ხან ზოგიერთ ღაბ-

რინშით გზის გასანგებდაც, მიგრამ ამჯერად თუნდ მხოლოდ ერთი კლუბიდან შეეხებოთ, ერთი მოტივი გამოეპარინოთ და მითი შევაყვასათი ამ წინის გამოცემის მნიშვნელობა მეგობრობის ლეგენდის გადარჩენით, მეგობრობის საგალიტონით.

ეს ერთი ხაზი თუ ერთი ძარღველი ხომ დადებული იქნება, სხვაგვარად აღმტავი მეოთხეულისათვის, სხვაგვარი სიმასის ჩამნერგავი და კიდევ ერთხელ მუხსენებელი, რომ მეგობრობა სადავლ ნარსულში არ დარჩენილი, და არც მხოლოდ მწერალთა წარმოსახვის ნაყოფია, რადგანაც იმათ წარმოსახვას ყოფით რეალობა უკლებოდა და, რადგანაც ამ სულერი სწრაფვის მოწმებებებს ქნადნენ, ის იმედ განამტკიცებდათ, დაცკლავაც ელადეს ჩენი ხალხი ამგვარი მავალითების ხილვასო.

ელაოთში და: ატერ ლეენა ზურაბიშვილი და პეტრე ზედეველიძე; რუსთველურ პერსონაჟებოდაც. ყაზბეგურ პერსონაჟებოდაც.

და ჩენი ღროს მხატვრულ-ფორმენტურ რომანის პერსონაჟებად ხომ თავისთავად, რაკილა აქედან ამბალეულებად რუსთველურ და ყაზბეგურ სივრცეებამდე.

გამოხმარება

რა გითხვამ, რომ გაზაგასხროთ?!

(პასუხი თანატოლას)

„პატარა ქვეყანა დიდი სატკოვარიაო“ ... ნაყოფიხე წინის, მარაპის, ლენისა და სალონის ნერვლები და ყველა ქარბასის სიტყვები ასადეფურად, თან სველისფრად მომხმანდები. დეემყოფი კიდევ, რადგან ჩემი თანატოლები ილიას შემოქმედებით აპურებენ ვინებას. გამახარდა კიდევ, რადგან ისევ აღის სიტყვებს თუ ვაგისენებთ „კლავაც ძალიან აზრის ალებ-მიცემობა“. ამან გაბედებობა შემსტავი, მეც ვაგხარებ ჩემი სათქმელი...

ჩემი საქართველო ავადა, ზღვებში მდებებობა, ვინებთან შეეკვება ტკოვლით მიკურნებელი. მემინია, მეც არ ვაგმობი დღის ავადყოფობა — ამგაქტკო პოსტამპტორად. სიარულში რომ ვაგარავით, შირებში ამოვადებენ ხოლმე, უმარაობასა და სასარ-მამორეგებულ სიტყვას თითქმის ადამილადეცემული აქვს, ამიტომ 2-3 ნაბიჯად და ისევ მინსკენ იხრებო. დილდის მინსკენ მიმყოფრია: არამული მიფი ვრეკლე მე ვარ, ანდა რომელი მსახული მისი?!

ამგვარ პარს ეტყობა თანსა სური აქვს, ღლატება თუ უპასუხისმგებლობის, ამიტომ იფხვისა თუ არა ჩემი პაციენტები, სამდერავაციკომპენდი თეაღებით ვა-ვაღლებით ამოხმავს და პირსაზევ გაუქვამებობაღმე... [წარმოუდებლად ამის შემსკრე ჯეპირე ვაკურულ ჩემი პატარა ღმერთი ტანჯება?!]... სინდისის გმინავ სულის ყოველ ნერვტლს სანართლს მინასლავს და ლუკრავით ადმინდებოა ხოლმე შოთა ნინინიანდის სიტყვებით. შენ ჩემი პატარა, უფადრთა საქართველო ხარ, შენ ტარი, შემოფილავ... ვანა შენ ტარლის თავი ვაქვს? ასევე ამ უფორებ შენ მადერ... თუ წებას მომიცე, მე ვინებთ შენი მომფრებელი... მე ვრეკლე შენი ნუგეზისსმეცემლი“.

მინდა გულზე ამოვისიყორნავო ეს სიტყვები, მაგრამ რა ექნა, რომ ხან მინც ძალიან მურებება ჩემი საქართველო, თეოსუფალი ვარო, მიმტკიცებს. ხოხეთი მიცივლებლა რომელილაც ბატონამდე. მასაც, თავიდან რომ მოეცილებინა, „თავი-

სუფლების ქარტია“ უბოძებია ხაჩურაძე, იმის ნიშნად, რომ ავადყოფილი, თუმცა თავისუფალი და ამიტომ სხვათა ღუბისმარებლად უნდა მუქვოს სიარული. გემწარდი, გული დაუბნას გამსკდომობა და მიელ არსებამი მომობნეულოყო. გადავნიფიცტე, ავადყოფს ხალხთა დიგნობა სიციინობა და უთხარა... ცუბო, რომ შენ შეიძლება ვაღიარო თავისუფლად, როგორც ვარგია და არა როგორც საქართველო. ხან იმპერატორას, ხან ჯარისკაცის ჩემთვის გაეფილეს! თავაზე მიდევადეკურა, აზროვნების საღვსი წაურთმევიით შენთვის და ახსურდას — მონობის თავისუფლების მტკიცებას ცდილობ. ახალი რელიგიის — ვალბალახაის წარწერებში მოცემული მიწეფად ხარ სარატელმასავით ფრთის ქვეშ თავსამილული. შენ ელი რესრეს, გადარჩენას, თეოთმავაყოფლებას უპირობო ვანოციხის მინა მორჩილებით და ამას ტრისტანობას უწოდებ. შენ უბრლო ტანტავო ხარ და შენი თავისუფლების ქარტისი ავტორიც სადავ უნდა, როცა და როგორც მოსურნებია, ისეთ აფვილას მიგამეგრეს, რადგან შენც მიწევიორად ხდებო, რომ მტკუნეაგურლი, თავაგმარული და მუწება ხარ“, შენ, მონობისაგან მიდრეკული, მოწონის მხოლოდ გარკვეულად ღაბხა სიტყვა — თავისუფლება. სრული დამოუკიდებლობა ქვეყანაშია, შენ კი ისევ პოსტამპტორი, უფიქმუბობის მონიშნული ელფერი ვადერკება. ისევ ვინდა, რომ ფილარტკი ტკორფეს ვინებთან და მეც ხელი გამოვიწოლონ დასასმარებლად.

აჰ, ეს გტყარ, ჩემი პაციენტო ეფი, რომ გულის სიღრმეში თავანულს სიარული მოგნატარა. ვიცი, იღონებ ზე ტარი. მე და შენ ზევი ქვემარტი მოყვასი, ნამდებობის თანამსულებიც ვავას. იმინიც ტანჯებამთ შენი ავადყოფილი და ერთად ვხორუნებთ შენს გამოეწმარებლობაზე. ხომ ასევე გხმოსო ილიას სიტყვებში: „მომარაბა და მარტო მომარაბა არის ქვეყნის ღროსი და ძალის მამცემი“. ამჯერად, ჩენც ერთად შევვლებით „სანთელ-საქმეველი კი თავის გზას არ დაკარგავს“.

ნანა გაბაღლიშვილი

ილიას უნივერსიტეტი
მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტი
M კური

ნანი ჩიქვინიძე

„აპატივი და ბეაპატივა“

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესი გაჭირვებული მდგომარეობა?

— უიმედობა.
— სად ისურვებდით ცხოვრებას?

— ზემს საპრობლეში — საქართველოში.

— რა არის უმადლესი ბედნიერება?

— როდესაც ოჯახში, ან საქმეში, აღწევს მაქსიმუმს, თუმცა ცხოვრებაში ამის განცდა წამიერია...

— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?

— მარგო — მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯავახი ხიზნუბიდან“, ანა — ოთარ ქულიას „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

— ცოტე დედიანი, სულხან-საბა

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?

— ფიროსმანი, პეტასო, შავაძლე

— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

— მოცარტი.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— პრინციპულობა.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

— თავგანწირვის უნარი.

— რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მნიშვნელოვანი?

— პატივის უნარი.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— შაახობობა.

— თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი განდობდათ ყოფილყოფით?

— არავის არ მინდა გვაგდე, უფაღმა როგორც შემქმნა, ისეთი უნდა ვყო.

— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

— მოთმინება.

— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

— თანადგომას.

— თქვენი მთავარი ნაკლი?

— ნაღლებად აქტიური ვარ ცხოვრებაში.

— თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— როცა შენი ახლობლები ვარგად არიან.

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— ახლობლების დაკარგვა.

— როგორი გინდობდათ ყოფილიყოფით?

— უფრო წარმატებული.

— თქვენი საყვარელი ფერი?

— შავი, თეთრი, ნაცრისფერი და კრემისფერი.

— ყველაზე, რომელიც ყველაზე მეტად გუყვართ?

— ისამიანი.

— თქვენი საყვარელი ფრინველი?

— არჩვი.

— თქვენი საყვარელი მწერალი?

— ტოლსტოი, დოსტოევსკი, ოთარ ქილაძე.

— თქვენი საყვარელი პოეტები?

— ვალაკტინი, ანა კალანდაძე, მურმან ლეგინიძე, მარინა ცვეტაევა, ანა ახმატოვა.

— საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალები?

— ოთარაინი ქურცი, თავაფრანი დედაკაცი, ანა კარწინა.

— საყვარელი გმირები რეალურ ცხოვრებაში?

— არ მყავს.

— საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?

— თამარ მეფე.

— საყვარელი სახელები?

— ჯერ ადამიანი მიყვარდება და მერე მისი სახელი.

— რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?

— უსწურობა, გონორს, უზრდელობა.

— ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზღი დაიმსახურა?

— ყველა, ვინც უადამიანო ადამიანების სისხლი დაღვარა.

— საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი მტრ-ნაკლები აღტაცებისა?

— დიდგორი.

— რეჟორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

— დავით აღმაშენებლის მიერ ჩატარებული რეფორმები.

— ნიჭი, რომელსაც გინდობთ ფლობდით?

— ხატვისა.

— როგორი გინდობთ რომ გარდაიცვალათ?

— ღირსეულად შვებუდ სიკვდილს...

— თქვენი სულიერი მფლობელობა ამჟამად?

— მშვიდა.

— ქმედება, რომელიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?

— ნებისმიერი, თუ ადამიანი ხედება თავის მეცდომას.

— თქვენი დევიზი?

— ამატიე და გუბატოვა.

— თუკი ოდესმე შეხვედობოთ ღმერთს, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ეთქვა?

— სწორად იცხოვრე!...

ზვიად კვარაცხელია

სამი ნოველა

შუპა

- ექიმი აქ ცხოვრობს?
სიზუზე.

- აქ უნდა ცხოვრობდეს, როგორ გითხრა... - დაბნეულად მოუგო და სანამ გაცვლებოდა, მორიდებით ჩაათვალიერა გაიხდარი და ტანაყროლი ზიჭი, - „აუნდევტია და გული არ უდგება. ემსკეპა იცის, ეის ახაობრებულადა მისული“ - გაიფიქრა, შერე შურვი შეაქცია და შეუისკენ დაემიჩრა.

- ბიძა, შენ, ეი, - არ მოუგა უტონი, - გეტყობა აქაური ხარ და აღარ გეინდა ექონსორედება, გეთხარი, რა, სამტროდ არ ვარი მოსული!

გოჩა შემობრუნდა, თითქოს ჩამოხსნათ მის ზურგსუკან ნათქვამი სიტყვები, მზარზე რომ აეცოცებოდა ჭიანჭველენივით, ცელში ჩაბრძომადა, ანვალეზბდა და იკბინებოდა, - „ასე იტყვან, მოყვრად მოვიდე, საკეთე მომძევესო და კარ-მადამოს აჯინოკებენ შერე, მოელსა და სულღორა არ დაგვირუნენ, ამით უნდა ენდო?“ - კვდაზე მოისვა გათიმილი ხელის-გული, ჭიანჭველავ მამინათვე ააცოცდა თითქვზე.

- სულერთია, მაინც გავიგებთ, ძიაკაცო!

- არა, გავებთ რომ გავებთ... - ეს არც ეცებება გოჩას, მაგრამ არ უნდა, მისი პირდახე შეიტყონ, შეტყობი ძილეებს ცალკე უნდა ენდო, თორემ ექიმის მირახვა გაქვრდა? - გაბნეულად რომ იყოს, მინდებან ამოხარბან, ახლობლები დაფაქვრებებან პირველ რიგში და ნამში მოუვანენ სტუმარს.

- ერთი ამის ძილად პატროსანი დედა ვატორე, რას იტყვება, რას ივგებება, - გამწარდა საქვითან მედომში (სა-ზურგეზე გადავრდნობილი რომ მიეღულა თვალა, ნახებვარ ძილში ნადაპარულიყო, შვირე ნახევრით კი აქაურობასაც უნდებდა ყურს), - რა ეუტე ავბალა ახვით, გამომწინდა ეგვეც მისხელი და მესია... ერთი მსხენლა არ გვეყოფიდა? ერთი მესტენი მაცხოვარი, მაგრამ იმასაც რა უფთხარი - მე-სია რომ ბუნკერში ჩაქვრება ვირთხასავი!

- დაამნებ თავი, ტო, არ გვეტყვის და ნუ გავტყვის, ჩვენ თვითონ მივაგებთ ექიმსა თუ ვინცაღი სამეც ახლოს იქნება... ისედაც პატარა ტელაქი ჩანს, ბუღვარით იწყება და ბუღვართი მოაგრებება ეგ ჩემსა...

- რას მინავლებთ ამ ვირთხელის გამო, ვითომ სხვაზე მტეჩი წინდა და პატროსანი ვარო - დაიფურეჭე პირდაპირ! ამითი ნაძარღობა ნაიზუტკ ვოცი, არ გვეტყვის და ძალით ვათქვინებთო.

გოჩას გააკაქალა. „ტყავიც რომ გამაძარნა...“ - მუჭამი ჩატყლიტა ჭიანჭველა, ჩამტრალი სიგარეტითი გაჯაჯაგო ნიკაურტითი და ნინ გააღაფდა სტუმარს.

- ექიმი თინა თოფური!

- არ ვიცი!

- ამა რა დეიდომენსა იცი, - ცელში ტვა სტუმარი, მარცხენა ხელით სახეში ჩააფრინდა და პატრონი აიტყვა.

- თომამ თომამეთი! მორჩი ხიბოს, გაანებე თავი! - მანქანდინ ვაფლობტა შორე, ხელადან წაარევა მსხვერპალი, - გართულბებები გვინდა? შევი ახურებს ისედა.

გასულ კვირას, დამიანად, პოსტზე კრემსადფერი ვიგული გავტრებინათ ზიჭებს, შევამოწმებთ, თარალი არ გადააპაროსო. მანქანის ჩამორთმევა უნდოდათ, მაგრამ გაასლიანება მიძლოდა და ერთ სამხედროს, სეტურას რომ ენახებნენ, კონდახის ცემით მოუკლავს. მას შემდეგ მკაცრი გაფრთხილება მიღო ცვლას, „ტრუშს“ ერთდვით, თორემ ხალხი ავინაზტდებოდა. იმ დღე-საც ჭჭანება ამ იყო ვროზნოს მოედანზე, მანქანად მერამდენე ნრეს ურტყამდა ბუღვარს, რეცა შემთხვევით, პურის თუ ნამლის ნაშუაზრზე გამოსილი მგ ზაჭრი გამწრნდა.

- გაანებე თავი, მარში ნუ გავგებვე ბუღვალა.

- თოო, როდის შერე გახდი მუშანისტი, იქნებ იგვეც გეთქვა - ვარდები ვესროლოთ, რეცა ტყეებზე გვეცხვირია... პა-პა-პა!

- თქვენი ალბათ ფიქრობთ, რომ ხალხის საძარცვად და დასახოვად მოვედით... - თქვა ნიკალომ, შემობრუნდა და დაფინებით ჩაატყრდა ჭალარა ქალს უკანა საეგრძელზე, - მერის ჩვენს ნასვლეტზე ლოცულობთ კიდევ... არც მე მიხარია აქაური ხანგველებს თვალში ჩახედვა, მხოლოდ ზახლ და სოფულელი რომ მოვჩნებ, და მუქარაც, რეცა გავიზრდებოდა, სისხლად ამოგადენინ ჩვენს გადინავს და ახობრებასო. მე არც თქვენი ფული მინდა, არც მანქანა და არც სოცოცხლე. უბრალოდ, დედაქმნა მთხოვა და ნაშოვედი.

დედაქმნა, სანამ თვალს დახუჭავდა და უარი იტყოდა გამარბილულ ცხოვრებაზე, მედნდა პართი შემობრუნებულა, მნა-სოსოო. ისედაც პალატის კართან ვიყავი ატყხული, ოღონდ ხომ გესმის, რადაცხვირად შერედებოდა მესვლა, მთქარა, გული არ მამძღვდა. ერთი-ორჯერ შევიტყატი, მაგრამ ეტონზე ორედნდა და მეტა აღარ შემოხდია. გრძელდეს მის სკამზე ვიჯდე ამ დერეფნის ერთი ბოლოდან მეორესკენ მცნობადი ნაიჯებს, ნინ და უკან, ნინ და უკან, ცუდზე რომ არ შეფიქრა. მამის იყო, მედადა მოვიდა, ჩემბტოლა გოგო და, გიბარებსო...

- შვილო, რას დაამგეანებიათ, ნეტრი მინიც გაგეპარსა, პირზე წყალი შეგესხათ, - შესული არ ვიყავი, ეგ მიოხრა თორეკლად დედაქმნა. თვალა ავარიდე: ამდენი ტკივილით იუ დაძმისივით დასიბუღელი პქრნდა სახე.

მოდებდა და ნუნუნო არ იცოდა საეროოდ, ამბატომ გასვენებამი სიარულზე ჭირივით იყო მისადება, ამდენი მობტრალ ქალს რომ ხედავდა. თვითონ არ ვიცი, როდის იტარა ბოლოს, მაგრამ მე მის თვალბები ცრემლი არ დამინახავს. იმ დღესაც... როგორ უფირდა, ხელი უკანკალბება, პირი უბრებოდა, მაგრამ ხმა არ გაბნახავია.

- ახლა ერთ რამეს გეტყვი და იცოდეთ, - ლამის წურწულით თქვა ბოლო სიტყვა, ჩანვეტილივად და ხვევლება აუტყ-

და წყალდიდობაზე, აქ ნამღვთი წერილები დიდ გვილიან-მეტი" – თითქოს ხმახალა კლდით, იქნებ დეკამპოდო, მცენ დაფიქრო ანერნული ნერვები და იმთავთ გათვონ, ცოტა პურადილია მიაქციონ-თქო, გაბრძოლებასაცაო გამოიღონ.

– მონია, შეილა, რაც ჩემზე იყო, – მშველად მოხიზრა დედაქამმა, – გლეხი რომ ვინის მიიხვედ და ბედნიერია, მწირნიელი რომ თამაზს მოიგებს და აკეთილყოფს... არც ჩემს შრომებს და დისერტაციებშია წაგებულია შრომა, მაგრამ მეს რომ გხედავ, კაპიტო მეონია მთავაო ფასა.

დამსუსხა დედაქამმა გულმხრეულობამ და მისი თვალე-ბისკენ გაეხაბერ შერეა: სითხით, აქ რომ მეგულეობდა, ნამ-ტორინელი ფერუმარლოვით ჩამოდგებდასილყო მთელ სახეზე, მღერე გუბებზედა ჩაკერულყო ნაოქვებში, მაგრამ გუბებზედა.

– სულ მიკვირდა, ჩემი თანამშრომლები რომ გაიბაზდინენ, ჩვენი ნიღბები მთავრებით არის, დედა ზრუნვა და სიკეთელი მთვებთაო. სულ მიკვირდა, შეილებს კი უფავად, მაგრამ მე-ღლის ყოლა დედალას არ ნინანებს თერგზე, შვი ხომ ავერ, ამ სულ-თას აღმოაჩინო... და რასაც აღმოაჩენ, უნდა დამკატილებზე მერე, რომ არ გაევიქრეს, თითქმეა არ გავგებაროს ცხელი ქუო-მავალით. დაბარბე არ სწევთა ბოლდე, როგორც მოფიდა, ასე მიფიდა... ფანჯრია გამოიღე, შეილა, დედაჩა რადაც საძინალად... – ფანჯრის იტითაც ცხელია. ხეებს ჭეღვითი მოხედათ ჩრდილები, მცხენავარ მზის ქვეშ იფხვნი და იხრუცებოდენ პაპანებებში.

– მითქვამს შენთვის, მომყოფლა, შამაშქნის მკველები რომ დაგტყობებდეს, თუ ზემად არ ბქნებით, დედაან-პატარია-ნა ჩაგხუცავთ ყველაფერ. კანონი ძღვრისსკენ არს ყოველთვის, სითაც უნდათ, იქით მიხედენ შიდას. ზედა მომადეა მეორე ფილით, ღმერთმა ასე წაღეს სიცილებზე მოკლე ვედას, მაგრამ ფეხბაშივე ქალი ხარ, დედა-დედაზე შეიღეს ვლავებით და აქეთ ამბავით ვერ მიგაბედავ. ბარკი ჩაგაღვლი და პირველ-სადე უფრობის გავეყვით სამეგრელოსკენ. თავის დედა-შამას ჩამხარა, ამას გაუფრთხილდით თელისნივითიო. თვითონ დედაბრუნდა, სადაცა მახებრობდა თუ სტავითად იყო.

– ერთი ნიაყო, ჩვენი ბედად, მინც მონყდა სადახალაც, გავარჯობებულ ასუფალებს და სახურავებს გამოეყვია და ფანჯრის მინამდე მოიტანა სული, ხადე მიკერო მწურვალე-ბისგან. სანამ გადნებოდა, გაიღოდა, თვლით არ მოუცი-ლებია საწოლზე მისენებულა ავადმყოფისთვის.

– ყოველ დილით მიმიანა და სასულიანი სიხმარი მალე-ებოდა. ხმახალდა ტირილს ვერ ვხედავდი – იმ დროსვე-ღებოდა მერადდებოდა, გულში კი იხრებოდა და ზრადებოდა, იმ-სხერეოდა და იღვრებოდა რადაც, ურქოდა, უხილავი. ერ-თხელად ბავშვი დაქმნიხარა, ჩემი პატარა შეილა დედას მუ-ცელო გამოეფიქროდა და გამოსულყო სინთაღვნი. გულადმა ირეა და ნკათითზე წამოხრდილი უშველებელი ფრჩხილე-ბით იხორბებდა სხეულზე შეხმარ სისხლის ნაღვრებებს. „მა-ვალს რუ ქამ, სიცილებზე, რძე მატყვს დატკბილელი, ნახე რო-გორ გვაიმის-მეტი“ – წამოვანეო საწოლიდან, მაგრამ აღარ ამგვა სხეული. ნელსხეითი ვიყავი მხოლოდ, ძლიერფიქრო-ბით მიხიზავდი, ძალა მიკრებოდა, თვალი მიჭებოდა. ბო-ნის მივადინე ბავშვის კალთამდე, იქ კი ფრჩხილსილოდენა ლატს დამხედა, სისხლსფერო... ერთი შეკვიცლე და რომ ეკ-რავინ გაიყო, გადაქვნიტზე, საქმისთვის მიმხედა... უცნაუ-რო ვიყავი, შეილა, და სულ ჩემი ნათყვანობა მჭეროდა. დეკი-რემე, უნდა მოვიმოირო ეს უბედურ დელს ჩახახული, თორემ

თავსაც გაიწამებს და სიცილებელსაც გაიწამებს-მეტიც. ცოლ-ქმარიც დავითანხმე მალე. ნაცნობ განეკოლოვამა ნა-მიფარება და დეერეფის საკმაზე ჩამოკლებულებით მოუთმენ-ლად უდგოდნენ ჩემს დაბრუნებას. ვინცელოვამა ერთმა მშველად მოხინანა ზემო დარჩე და წყლელი, მერე – კალი ნა-მითო, გვერდით ოთახში გათვა და უშველებელი სახაზავით შემიბრუნდა უკან. პირველი გამოშხულება მარცხენა მო-ვაზე იყო, თითქოს მველადე გადახასხვდა. ერთს მეორე უ-უნაღვლა, თამაშე მწვედა, თვლისფერებზე აწინა და უნამაში და გაფუჭებული მქებასა, სულს შემიწევა, საკმაზე და-ნადედი, თვითონ კი კარადისკენ გააპარა ზელო, დაკუჭული თუწმანებზე გამიხეებდა და დამიყავა ნინ, – აბორტი არ გა-ბედო, თორემ ჩემი ხელით მოგადლოეო.

ასე გაჩნდა მე...
უცებ შენვდა ამბავი. დედაჩემი საწოლიდან მადგმული ტუბისოსკენ გადაიხარა, გამოიღებულ უჯრადი ხელი შვლი და ქალადენი ნაღვლევი გამოიმინოდა.

– აქ იმ ქალადენი და გვარის წერია. შემიპირდი, რომ იმოყო, სადაც უნდა იყო...

იმ დროდაც გულუახებით დამატეს თქვენი სახელი, – ნიკა-ლომ თვალე გააბარა მულებზე დასაღვრებელი კალამნიკოსის-კენ, ჭინჭელი ბავშვითი რომ ჩამუშებულყო, სანამ უფროსი-ბი გადამწყვეტდინენ და მასაც გამოაღვიძებდნენ შუამილიდენ... – თინა დედაც, მე ნიკალო მჭეა და ერთი უზრალი, მეომარნი ბიჭი ვარ, სისხლის დასაღვრელად გამოიშვებოდი. ერთს მოგე-დავ, მეორეს, შეიამებს... ვისაც მეტყვიდა, ამას დაეცემა. მე-რე, არახლად, ვაშეყვება რადაც, ტუბნი ჩამქვევია. მინარ-ბილიბილად ვუყვამ და გვერდზე გათამაშებენ უსულად. და ჩემი სიცილებზე, ჩემი ამქვეყნიად გამოქონა ექმას დაბრალდება, რო-მიღვდა მარტახლად ორსული ქალი დააბინა, არ მოვეცილები-ნე ყველაზე ამას ოლარაკებენ. სკოლაში და მოაგრებობში, ცინჭი თუე უკლებოდა. სანამ ამბავი გამოიღვდა...

როცა ამბავი გამოიღვდა, ეკლავ დაშთხეული მონინდო-მებს მის დაწერას და გამოქვეყნებას, სახელი რომ იმოქნოს და ნუნედი გაყავდა, მე კი ამის ვერ მოვსწავლი...

იქ, მონი, დედაჩემთან ვიქნები, სადაც არც დამკეს თა-მაშობენ და ფუკაც არავინ არი...

თეორეზიკალი

„ზამტალეკის“ კარებს ცარციით ანერია: „ნისია – სხვისას!“. ადრე უფრო ვრცელი და პოეტური არხა ეკავა, მაგრამ ვრცელი და მოკლე უთანბრად უსამართლო ჩანდა აქ მოხული მგზავრებისათვის, რომლებიც მუდამ უფულო-ბას ურთოდენ და დღიდან დღემდე ჭიჭა არსისთვის იზო-გადმდენ გრომ-კაბიკებს.

– თორა, მე ვკისრულობ, პარობარში ვიქნებით, არც შე-ნი ვალს მექნება და ნუნესასაც შექმეებო, „პორტის“ დროს მე არ ვახსოვრო.

– იღონ ნება შენი, – მნიგობრულად დავითანხმა გამხდარ-ი, გაღვლილი კაცია, კონკლად სიგარეტო გამოაძქრინა ფიმი-დან და მოუკიდა.

– შანტრამაც არ ჩანს, სად დავაკარგენ ეგ მუქოლეკები? დილით ნამოწუნმა და ქალახის თავემოხარი აფეკობის ასევეტელი მოქალაქეები ხან სახლებში გაბეებთა, ხანაც სა-მზოვარზე.

- მარის ამინძურებენ, გელში ამოყვდა მცაიო მოსმენა!
- ჩაახველა გორამ, გარჯდა, ნამათ გაბაძრა სახე, - მოო, პრინციტტვეო, - გინადე ვადაიდა, გამხლებელი მესაღლა და ხელი ნათტაჟანე მარხე.
- რას ური, გული რითი ამოგანება ხალხში, ამხელა უბედურების შემდეგ ღაბარავსაჯ არ აქვო!
- ღაბარავო რომ გამოდგოდეს რამე...
- ღონერად დეგანა სახლებლისა და ხმაერთი ვალო კარი. გაბოდლე ოთახში უსწროხანსწორად ჩამორეგებინაო მცაიგადეში, მაროკუთხა სკამები ვაჟსკოლოცენენ სიდურტორისგან. ხალვათობა იყო, იშვიათად ნახადიო მოფუსფუსე ოფოციანტს, შე ნარხოუმეფლი შუბახილებაც არ ასმოდა.
- ასეთი მყუდროება გეგანებს, ნუკრი, - ხელები მოიფუნება გორამ და ჩაბნელებული კუთხისკენ გასინა ატყარებით.

- გვიმღერ, მუზეგ, ჩვენი ცოდვებისა გვიმღერე - მეოთხე ტოტი ცოცხლადმკვდრების სადღეგრძელოს ამბობდა გორა, გამომწვევად აღმართვდა საშენებელ ოთხის და კბილებში ზურკირდა: - თქოლერე!
- ზოგი, მისათა პურობას მოუწვეველი, უკადრისობად ტრადიციული სადღეგრძელებიდან გაღაბვების, ბრახველობდენ, აზზირდებოდნენ, ქუთს არიდებდნენ. ერთმა არ შემეგანდა არტისტა და პოზიონა შეარქვა. ასევე ერთი თაიოთის მიცხვდა, მეონია აბალს ამბობს რამებს, სისურვლებებს დააბრუნებს, აფათურებს ხელს სხვის ცხოვრებაში, თეთრი მარმისაც არ უტვორისა...
- ათას რაღის მარბოდენ, ძიშო, - დაცხელი ბოთლი გვერზე ვადადო გორამ, ქუტის მიუტრია, - ამათ დაბოდმოლა, ჩასაღებებლო, გამწანებული კაცი ვგონიერ, ცუდის რომ დაეძებო, გვეღვან სიბრუნე ღვანდნა. ავად თუ კარავად, ღებობნა ექვიანი ვაგანინა და რაც თავი მახსოვს, ხაგინათ ტალახში მიველობოდა ფეხი, მაგრამ არაეისთვის მითხოვია, მიმდღე და ამომაყვენო.
- ამ ხალხისას რას ვაიგებ...
- ვიან მეფართე ცოლი, - ქუტის ხელი შეუშვა, - ქმარს ვაცოდებლო ქალო. მაინ ჩემზე ამბობდნენ, რომ ბეჭს ვერი, რადგან მცივტოლა კაცის სიბედავი იყო. ჩემი სიმძირი ფულსა და თანადგომებზე დაფუტებული იყო, ამიტომ სულ ორჯერ მომინა მასთან საუბარი. ერთხელ, როცა ქორწილდან მესამე დღეს, შემთხვეით, ტელეფონის ზარს უნახებო?
- ალო, რომელი ხარ?
- გიორგი.
- ორი საათია ვრეკავ, მამაცხონებულებო, ვანდეთი სუყველა?
- და მორიდო... თუმცა ექამდე ბეგრი რამ მოხდა - ასევერ გაჯამირილად ვარბა, შეუღო და გამოყაროდლა საფორქალა. პირველად მაშინ შევტყვე, რომ ბინა, სადაც მსაკაცები ვიკრიბებოდიო, უმინდურე ადგილი იყო მიოდ ქალაქში - ბაზარების თაბამ ამ მინდან გამოაცხადა ვანილლება, ჩემე კი იატაკქვეშა კუთრებ, ღამის სალოცავ ტაძარად გვერქოდა დასახული. შეგვტყვნდა აკრძალული ნივნები, ვახუთები, შეგვაფედა თითორიოლა, რენტტენზე ვამუტებულ ხალხი - კვრამითი ვრნებოდლო.
- ოჯახში ცოცხლდენებოდა...
- მეუღლემ იცოდა, მაგრამ ყველას უშაღავდა, არ იმინედა, უბლებდა მარტობას. ქალი რომ მორიდ ვათხოვ-

- დებია, გამოცდილიცა და დაბრძენებულაც. ახალგაზრდული სისხტეში მოლეული აქვს, ურჩველია იჩვალის და რაწე ნადივოს ცხოვრებას ვადე ვუბლებდაკრეფილი იყვდეს და ელოდის, როდის მოვა ტკილილ და უზრუნველი დრო.
- ოვციანტმა პური და არაყი შემოამატა სუფრას. ვაკონილი თუფენი და მანველებით გაცხებული სადურდელ მრავილა, ხმადაბლა იკიბო:
- კიდევ ხომ არ ინებობ რამეს?
- არა, გმადლობო, - ნათებათედა თქვა ნუკრიმ, მერე თითქოს რალაც ვახხენდო, - სანამ გვიგუდებობთ, იწებ ფანჯარა გაჯელოთ, ერთი ფორთოქა მინიც არა აქვს ამხელა ოთახში?
- კი ბატონო, უფროსს ვუტყვი და ახლავე.
- ამ უფროსის ვერ ვადეკრეფით, - დაიღვება გორა, - ოღონდ იმ გოგოსი არ მიკვირს, ვეალება მორჩილება, ჩემე კი ვეღარც ვაჯივორია სხვის ბატონობის ვარემე.
- ნუკრის ცოდ ფეხზე (როგორც თათარი ტყუილდა - ჩლიჭზე) ცოცხა უფროს-უფროსობის მარადიული საკოთხი, მაგრამ ჯერ შუთხებ ქიკა იყო და მისი თავზანაზნობა რომ-სამ სადღეგრძელოს განედებოდა კადევ.
- მანამდე მიგზავდა მოვდა პასუხით:
- უფროსებს: კანალიზაცია ვასკება ვხომი, ცუდი სუნე დგას და ერთი-ორი დღე მორიდებ ფანჯრის ვალებასო.
- გვიმუდარავართ და ვე არის, - შეცხვდა ნუკრიმ და გაბრუნებულმა მწევა ხახვს მანველებს თავი.
- გორას განეცხეტილი სადღეგრძელოს გამოეხი მამოვ-მალენენ, აუბამდენ, რზანს აკისრე ჩვენი ვამოტენება, მუგჯახზე სულა დავევიო, სიტყვილ მინიც ვფოთო.
- ის დრო იყო და, ნიოელი დრომა მინდისფერმა შეევალა. ვახხვად ნიოელი, ვახხვდენ და გამბედავდენ ნიოელი აბრიალებული ადამიანები, თავზე ჩამოყვითათ ბჭურთად აეკიდი ნარსული. მამან თვადინ დამიფვა მამაში, ადრე, დიდხინს ნინამ რომ ვკითხე ერთ ღვანდლობო კაცზე და დაუფიქრებლად მიპასუხა:
- ოქმი ვეობივად აფუ, - ვრწამტელითი დამიარა ბჭურებას, თითქოს კლდე ჩამოამდლო, - იმ ბჭყვილა ჩინმენდლებს ერთ დღეში დაეყრეცინებენ.
- ჩემს სიმამრსაც მამან შეუფვა ნეალი. სიბერემა რომ ვავთირებდა და არაყის დაქირდებო, ეს ყოფილა თურმე ყველაზე მარე. ბოქობას რამეს იხიზინე კაცი, მიდგება-მოდგებო, მღვად გერჩის, მუხლი მოვადება, სხვა თუ არაფერი, თავს მინც ჩამობარბო შენი ხელი. სიბერეთი კი, უშსა თუ თავი დადები, შეიძლება ძალიც არ შეტრწეს ყულფისათვის.
- ემანამ მოინება ვველემამაშა კოლი.
- ცოლი მეუბნება დილით, - დეჯამემა დამირეკა, სტუმრები ჩამოვევლია, შემოკა-შემოკა ხალხი, თქვენი ფონა აუცილებელია.
- რომელი ხალხი, მამამუნის მსაკაცები?
- ზუსტად არ უთქვამს, მაგრამ უნდა მივადელო, გია...
- როდის იყო მამამუნის მსაკაცებიან ვეცივებოდი, ან იმასაც რა პურ-მარილები აუტყვა, მიშხლითი სოლი ვერე ხალხს?
- არ ვგუტყუდა, აუცილებელი რომ არ იყოს.
- მე ვიცი, რაც არის აუცილებელი, დაიტყე სახლში და ბავშვების მიხედვ, მაგათ სუფრებზე არაფერი ვესპქმება!
- რა მოხდა ასეთი, დედაქვეშა მუქობის, უცხოისთან კო არ მივადეარ, ჩემს ოჯახში არ უნდა მიმსეველებოღეს შენი მიშით?

— როგორც ვინმე. მაშინ ახლავე წადა, ჩაუჯექო და ემ-სახურე იმით, აღონდ ავეთქენ ნუ მოხებდავ მეორე, ზემსკენ ნუ მოხებდავ!

ქალი ტროლია. ცრემლი წვეთწვეთად ედევნებოდა და ღმინილბუნე ლაყაზე შიშა, სისუსტეს, შორილებას აჩვენდა. იმ ღამითვე — გვიან ღამით — დაარეკა სიღვიძრმა.

- რა იყო, ბატონო გიორგი, არ გვიკადრეთ?
- ცოტა შეუძლოდ ვიყავი, ქალბატონო...
- სულ შეუძლოდ ხარ შენ იმ ზისთავიანებს გადამკვიდე,

ეთომ გავათავინოფლეთ და ავაშენეთ ქვეყანაო, სინამდვილეში კი სისხლისღვრამდე მივყავნეთ, ეგვეც თქვენი, ვისაც გვეროდათ იმ ბედოვლათასა! მშვიდად დაეკიდე ყურმხალი. მეორედაც დაარეკა, შესამეჯვრეს... მეორე კარზე გაისმა ზარის ხმა.

— მივლილებთ? — სიმამრი იყო.

— შობიდანით.

— დიდხანს არ შეგანუხვებთ. კარგი იქნებოდა, ჩვენთან ყოფილიყავით... შენწვეც მელაპარაკე „ავლაინი“, უფრო სწორად, მე შეუჯდები, მიხერხებულად ვუთხარი, ვამატაოთ, ჩემი ბატონო, პუნიდა პატარ-პატარა შეუდგომები, მაგრამ პირობას გაძლევთ, გამოსწორდება-მეთქი.

წერწვეი გამოხიზრა ყველმი.

— თქვენ ვინ გვებუნებოდათ? — ამის თქმა შეეძლებო მხოლოდ.

— აბა როდემდე ივლი ასე უშუშვევარი, ოჯახი გყავს, ბავშვები გეზრდება...

— თქვენი შეიღვიპილები, არა? — დამილით ვთხოვე, თქმე.

ცა ერთი სული შეონდა, გახმარებული გულისცემით და საფუფქველთან ატოკებული ძარღვის გნასისისთვის მოშელო ბოლო. — სხვის შეიღვიპი და მთელიშვილება გადარჩებულთ ასე! — მოეშუა შენ ეთომ კავთომყვარუბობას, უახრო ქადაგებებს და ეს წვერიც ვაიპარე... ვაცს რომ გლოვობ, გლოვიდ უნდა ღორვეს ის კაცი!

— ან იმ კაცმა რა დაგიბავათ?

— ქვეყანას დაუშავა, დადი ბოროტება აჰქიდა ქვეყანას... კიდევ კარგო... კიდევ კარგო...

— კო, კიდევ კარგი, თავისუფლების ჯვაროსნები რომ არ დახმარებდნენ და სადაღაც ტყე-უღრანში, მაშინაწინა ძალიდავით, მიტოვებული და სახელგატყბილი არ ნაქვლიათ საქვეყნოდ... და მერე თქვენ, ქრისტეს ღრწილის მკვემეტლებს, საფურცელ გაგმალათ და ღრწობა გაგემარათით...

მაშინ კი გაუწვდა მოთმინების ძაფი: — სულელი შორში ლყებობას, ამ ზღაპრებისა არავის სჯერა დიდხანაია!

კარი რომ გამოხურა, დერეფანში დიდხანი, ნანვეტი-ნანვეტი ისმოდა მუქარანარევი შესახლები, ხან გინებდავ გამაორევედა. გაეყურებული ვესვენე საჯარძელში, ყვირლზე ცოლ-შვილი გამოცვენილიყო საძინებლიდან, დაფეთებული იდგნენ და მათ დანახავზე ძველი აღბოში გამახსენდა, ომისდროინდელი: ქვერივი ქალი მცირეწლოვან ბავშვებთან ერთად, უკან — შინაშობულელი მამის პორტრეტი, თვალბებში — მოლოდინი.

ბიზი

განმარტებები ლექსიკონში კურცპაარი მოკლებენგვიანი მებერბარი ძალის ვიშია, დეკროპიში გამოყვანილი და ფართოდ გავრცელებული. ჩვენთვის კი ბიზი, ურალში, ურალხალი იყო, მეძებრისთვის ჩვეული მსუნაგობითა და ერთგულებით. თავი ამასად ეჭირა, მაგრამ მეორე წუთში ყველაფერს იკისრებდა პურის ნაჭესისთვის, რაზეც შეაღვლეს ბრაზი და გულგრა მოსდოდა ერთდროულად. — ამისგან ხურონი არაფერი დადგება, ნუჭი არ ნაშომევენა, ტიპუბის ვალოც ტყეილა ავიკოდე.

ტიპუბეს ყველაფერი ახსოვდათ ამ ქვეყანაზე, მაგრამ ძალი და ნადირობა მათი ხსოვნის გვირგვინი იყო მარცხ; რომელ ნულს, რა რიცხვები — მზიან თუ მოღრუბლულ დღისას, როგორი ფეხითა და პირისპიით გათვდა მათი სახლებიან ლექვი, ზედმინებით ამასოგრებდნენ და თუ ერთი ზელი პატყვისცემაც ვრია ამანი, მტრისას.

ასე, რაღა მტრისას, სიძველ მეტ მოყვრად მიანდათ ლექვის ახალი პატრონი. „შეიღვიპი გაუფრთხილიყო“, მთლად ასეც არ გვეყვოდნენ, მაგრამ ენახზე უკეთ თვლი ლამაზარაო, თვალბებში კი ვე ვენრათ — მეტი არაფერი.

შეღვიპივ აბიტრო დადიოდა შეფიქრიაბებული: „რასაც ვაძლევ, კი ყოფნისა, მთლად უკაბი ვუბნებ დილაფრონად, მაინც დაფეთებულთა მოხელისადავ, ლიბე-ლიბე დაძებნება, სადაც შეხვდება, ქათამებს ანიოკებს. მენ ვბა თქვი კვერცხს თუ ზეჭვი, მწყერი და კვათარი მოუწდება მერე მაგასა?!”

მეზობლებიც ახლებდნენ, ძველი მონადირეებმა, მთლა სიდახრეც არ ვარცხ, მაგრამ ნამეტანი ცუბრუტყვით ტროალებს და ფრწველზე გული არ მოევა, კურდღლეთი დაუწყყო.

— ხმა ვერ ვაფეცი, იმით კიდევ, უპატრონოაო, და მეტი რა უნდოდათ, ლაბილეს ყველა ბრუნვამა, — ცოლთან ზოიდა მთვრელი, უნდა არ ჩასდლოდა პირში, არადა, რომ გუკითხათ, შემწვარი ღობი და ყველა პირიდავ მისთვის იყო მოგარილი.

შატარი მერდაა არაქული

ბუხარეთი, სიჩუშემი იჯდა ვარიეტა-გო, ქმრისთვის ხმა არ გაუცია, ნამოვდა, მიშველი თუფშები ნამოკრება და მემონაევი ერთმანეთზე.

- ხედა ვასვლითი თამაში აქვს ბიძის, პირველი ვასვლითი თამაში, - ამოხბა შავლეტი, თვალ მოუქუტა და ჩანხელეულუ შუკის ვასცქერდა, - ვნახით, რა ბიჭი ვამოვდებამ!

- ჭყეიების ნახორუს რომ გავცედი და ველამდე ისირი ნამოვიდა, აფედუნენ და აღაღავედენ ეს ძალღები. ბიძი ჯერ ჩუმად იყო, დახრეული იფურებოდა, მაგრამ ყურები კი დაეცქვიტა უფროსიბივით და კარგად დავინახე, ხალახის ტყერში შევარდნილმა როგორ დაარტყა პირველი სტოკია. ორი მწვერი ამყვა ერთთვალად. ერთი იმზულა ჩამოხსენი მინახე.

ილიშეობდა ვარიეტა-გო, კარტი ვაგემა მაგიდაზე.
- მეც არა ვიცი, ტუხი რომ ამოხდის, რაღაცამი უნდა იყოს საქმე-შეიპი.

- ნეტა სბვა დროსაც ამართლებდნენ მე ვერ ტუზები, - იწყნრა შავლეტმა, - ვგრე დღეისზორს ბავშვები ჩამოდიან ქალაქიდან, ჩვენ კიდე-

- ნუ ნერვიულობ, შავი ღლისთვის შექვს რაღაცები გადნახული. შეკარი და პურის ფქვილი არ ვიცი რამდენ ხანს გვჯოჯო, თორნი ვველი ბოლოადა გვაქვს, ქათამს დაფუტად, კი ბუღლისსაც ვაფუტებ, ზეცა ენაცვალაო! შავლეტი შეეცყო, რომ ესამოვნა ცოლის ნათქვამი.
- ძაღლს აქამო?

- მცორე ქვაბი მოვიტანე ცარიელი, ბოლომდე შეუქვამია და უნითაც ამოულოკავს მაც ნაცოდავს.

- საცოდავი უნახე შენ! პირლია კი დატოვებ ხალხი...

- ერთი ნაჭერიც არ დაუტოვებია მაც ტყეით ვასავლეჯს, ვველავ დახამებულს მავას, - ცოფებს ყრიდა შავლეტი, ვარიეტა-გოს ზურგი შეეცვია ქმრისთვის, ხელში ჩოვანი ეჭირა და მოხრდილ თეფშე ღმის ავებდა. ღლის სობრახე ვეცრაც შეჩქენოდა სახებზე, როგორც ტყე-ტყე ხეტოლისას კლდეშული ბანკარია, ტანსაცმელს რომ მოეკროდა და თითო-თითოდ უნდა მოეცილო.

- სად ნავიდა? - უცებ იოხბა დამარხო, - ვითომ დამამვიდა კაცმა, მაგრამ თოვა უფრო იმართლებდა, ტყუობა. აი, მშობელთა კრებაზე რომ ვამოვდებამან და დატრუსულად შეიღებს იცავენ თავგამოვებით. თან ესირტყილებათ, პასი ბოღმის მოხდიან, ამ ერთხელაც ვამატოთო, და დამირიგებელთან ქრის ხოლმე ასეთები.

ვარიეტა-გოც მოღბა. სადაღაც გადნახულ ღვინო შემოიტანა და ჩამოსახა აურტარებლად.

- ერთი-ორი დღე არ ვამოხდებმა აღბათ, ჭყეიანია ვგოხერი. მერე მახაც ვაფაფელის და ჩვენც, ჩვენც მოვკვინტრება და იმასაც მოუხატარებელი აღბათ...

- უფედრად ვერთვლითა მამასილო, მავას ეერ ნაირთმეც. ოღონდ ამ ნუნკობის მოიშლილეს და მასზე უკეთესის საოველში ვერ ნახავდა კაცო...

- საბაკუნე პრადაიო, - მიძიმე თეცა შავლეტმა და თითქოს ფალსკახე ჩამოუკიდა ნათქვამში ნაველისხმევი - ნეცნაც, სინახულე და ამაყ თავდაჯერებაც, ძალით თუ ნაიყვანენ, თორქე ბიძის გამშეები შე არა ვაოო.
ძალით ვის უნდა ნაყვანა...

- გუმინ თინიკოსთვის ვამოუტანებია ნერილი, ბაზარში მომაკითხა შერმა რამდენ და ცელოფანში ჩადებული ეს ფურცელი გამომატანაო.

- მერე?
- სამი დღეა რაღაცებს ვიგონებ, ძლივას ვატყუებს ზაჭყებს და ცოტა ხანში ის სიბინდის ფქვილიც, მწვანილი და კარტოფილიც გამოთავდებაო.

შავლეტს ხმა არ ამოუღია, ჩუმად იჯდა, თავჩახრილი, ვაფურჩხვდა. მერე ლამის მოკიდა ხელი და ხელისცეცებით აფუცა კიბეს.

გამთონილას ჩათვლიმა, დილით უკვე ფეხზე იყო. ნამოადღებს შავი „ნოლ-შესტი“ გაჭერდა ტოშკართან. ბიძამ აინყვავა უცნობების დანახეცა, შავლეტმა ძლივს დააწყნარა.

- ესე ცოტა ნახტარნი კი ვოფილა შენი ძაღლი, - თქვა რომელიღაცმა, ძლივს რომ მოითქვა სულა, - ფეხი ნამატამა კინაღამ.

- მიჩვევა იცის, - თავი იმართდა შავლეტმა, - მალე მინაურელი იქნება.

- ვგრე თეცა, ამ ნაჭერს ვაფაფუჯდებ და მომიტანოს მამინ, - გათამამდა ბოროტი.

„მოგატას არა, დედშენისამ!“ - ამიდგრა შავლეტო, პრახი ძლივს ჩაიწყნარა გულში, - „ესენი გამაღახინა და მილიონს მივეცი“.

- ხარამო, - ნამოვდა, აქამდე ვინც ჩუმად იყო, - მომწონს, კარგი ძაღლია. - საფულე დააძრო უკანა ჯიბიდან, ცინტბალი მწენაც გამოიწოდა, - როგორც შევთანხმებით, ხეალ მოუღენ ბიჭები და ნაიყვანენ.

ბიძი არ ვადებებია სტუმრებს, კიბესთან იჯდა, თავი შემოწყდა და მზეზე თბებოდა.

- ჩემი შაღალეღლიანი ჩექმები ვარაფში, - უახბრა ცოლს შავლეტმა, - გამომზადე სასწრაფოდ. დღეს ვასვლითი თამაში ვავაქვს შე და ბიძის, ბოლო ვასვლითი თამაში...

სალამონისა, შებინდებულზე, დაღლილი კაცი და ძაღლი ვამოხდნენ შუკამი. ნულა, მძიმე ნახაჯით მოდიოდნენ ტავალიში ამოთხერალებს, დაცხრებლად, დაოკებულენ, როგორც ოში დაღუნული ცხენი და მხედარი. ფალსკახეს ვეცლა თასმანი რ-ორი მწვერი გეოდა უხელოდ. გოცდ-ზისგან ხერხერი ვადავლეს ბირგაზე ჩაცვქუქლამა ბიჭებმა, შავლეტმა კი ონდვი მაბრუნა თავი და ნყენით თუ სინხნულით თუ ამაყ თავდაჯერებით თქვა:
- საბაკუნე პრადაიო!

ბიძის საფსფერი კარგახანს ევდო კარბის უფერში. ორი თუ სამი დღე. მერე ვარიეტა-გომ მოიკრება ძალა - ფულა და ბარათი ერთდროულად ჩააცვრა ბეღ კონვერტში. ბარათს მიაწერა ბოლოში:

„ვცა ვაგეით ან დოლარს თინიკოს ხულიო. დამიკონენ ბავშვებო“.

მანანა ჩიტიშვილი კონტრაპუნქტის ოსტატია, თუმცა არა ეგვიპტის პოლიფონიის, მანანა და ბეკარია პარამონიული შერწყმის ხელოვნება შაინდამარის საკავებო მუსიკალურ სისტემაში. მისი მინარისა, მისი შენევა, პოეტური ფიქსაცია, რომელიც აკონტროლებს მანანას განცდიდან ბეკარამდე.

შეგვიძინა აზრამდე, აზროვნა ფორმამდე. მისი საარტიკულაციო სასტუდო ნებისმიერ შეგრძობასა და განცდას სრულყოფილ ბეკარად გარდაქმნის. ვუდადარს ვეს საფასის მისამართი და ადგილი. შიშაღონა ფიქსაცია საგნისა და მძიმანების ეპიორიბე. მისთვის უცხოა ესენი დანტაკია.

სინამდვილასაგამი უშავლო და გულწრფელი დამოკიდებულება საკმარისი არ არის იმისათვის, რომ გრძნობა და განცდა სინათლის ხარისხში აიყვანოს. ამას სჭირდება ნებისმიერ ანტენსივობა და გრძნობიერების კონტროლი, რაც მანანა ჩიტიშვილის ლექსში ბუნებრივად ხორციელდება, რადგან ესეიქ მისი ბუნებრივი ავსი-ბაიასიანია პრინციპულად და თვითკონტროლი განაპირობებს ამას, რომ მას ძალიან ყოველგვარ წინადა, მართალი, ძვირფასი გარდამახის იმეო-თი ელფანტროსად, რომელიც ღამის ელფანტროსად ზეოქიქუებას აბეჭდს შიშობებზე. საბოლოო გამომსახურება მინდ ფრანკის ხელოვნებაზე დღის. ბეკარია და აზრის ორგანიზებაში მანს, რამდენად მართალია პოეტის საუფარის თავისი და მკითხველის ნინამე.

მანანა ჩიტიშვილის ფრანკის სიყოფილი ნინამის ლექსის ძირითადი ელემენტებია — მეტრის, რითმის და რიტმის — ერთობლივი ფუნქცია განაპირობებს. გამოცდილებისა და დახვეწილი გეოგრაფიის ნინამის საგრძნობი მეტაფორის გამოყენება, რომელიც ლექსის კომპოზიციას ავითარებენ. მანანაშია პოეტის სიყვარული — შინს სხივით მეტრის პირს დაბნეული სრული" (სმსთვის ხეზე"ქ" როკის ვეაგრო — შინთვის ვამინე" (ნარნერა ბაბაე აღუდავრის ფიქსაცია კავშირე"ქ) და ბანიშ მამინეგროს შინ ფეხკარფიტი დაღის" (სამსიპული სხლის მინტრება").

მანანა ჩიტიშვილი სულად საფანქლს უსამველოდ დაიქ ტეოილებიდან იკრებს და ტრადიციულ ყოფიერებასთან ბძობლანი ირჩებს ვიკორ ორინტროებს.

„ჩემი სუფა ჩემი ციხესამარეა“, — მის შეუძლია გამოვიტოს კოკევირის ეს რომანტიკული ფრანკი და დარჩეს უკადრეს ჩველისტად მამინე, როცა საქმე პირველ ტრადიციულს ეხება, და იმ შემთხვევაშიც, როცა სამშობლოს უბედურება უსრავს ვულს. სუფასთან ერთად მისი ხმა პროტესტსაც იტებს და იმდენად, აღბა ამტობამდე არ კარგავს აქტუალობასა და მანდენტის ძალას ეს ჩემად, მკალით ნასაკოთი მამინედალი ლექსები.

მანანა ჩიტიშვილი

მისთვის მანანა

ვევლა კოკონი ჩაქრება, რჩება ფერფლი და ნაელი, გოჯით სახობი სანაურო. ენ ნადაზობა მტკაელი.

ვის ვართან ჩამოსიყვანა უბნოდ მავალმა ბედმა, რამდენჯერ ვასვეს სამსალა სამტროდ აღძრულმა იმებმა.

ბოლოს ხომ მინდ შერიე მოსაღე ღამს და ქვიშის, ტყეისფერ ხაუარუნებს ლექსით აფეხდი ნინამ.

ეს ლექსებია, აღემადე რომ იმეღ ღვიხისაგით მათობს, ქორიშე შენი ქედისა, მუხლმოუხრელი ქართლი.

რომ განერია „მამული“ საუფლო მცნებად გულზე და ხეყას ქრისტის რწმინთი და გულის თაყვანებით უშეერ.

ბანდისთან შეიფრთხილებს აადრე განცდილი კლდით სეტყვიანობელი — მზის სხივით მტკერის პირს დაბნეული მტკრედი.

ნარნერა ბაბაე აღუდავრის ფიქსაცია „ყაყაროები“

ნეტავ ეს ცეცხლის არის ნარჩენი, თუ არავისპირს მზის სხივი დაჩეცს, ერთი შეხედეთ, არდასარჩენი ყუაგრო როგორ მხარბუნებს ბავეს.

რა სხვანაირი თროლოა და ეზბი, რამდენი ნეა და ენება რამდენი... არავისპირთან ჩამავალ შეზუბი როკავს ყუაგრო — მინდერის კარმენი.

ვევაპროტ ნოთისოფალმა

არც არა ქარმა დამაკლო, არც — ცოგი ნუშის დენამა, მუტარეოტი ნოთისოფელმა, შეუცნობელმა ზენამა. სულ მუდამ აუბედნიერმა ოცენებამ ამოღენამა, არცვისგან მხარის მობამამა, სულ სხვის საშველად რბენამა, გულში ჩაქეფულ ბალახის ვერ ამოშქქეფელმა ენამა.

მე როცა ნავალ

ვევას ისე ვუშეერ, თითქოს არც კი მქონდეს ნახელი, ამ ვეფლებს აბსოცი, ვინ იღაზრა, ვინ იმამადა, იმითომ ქარგავს ქართლის მანდერებს ეს გაზაფხული, მე როცა ნავალი, რომ ღამათ კაბა ჩამცვას.

დაფეხება დრო და საწმომადე იტორებს ქარი და უბეებში ჩაფეხდება ცრემლი ტბორებად, ქართლს, სათავიანოს, ჩემს მაგიერ მოივლის მტკეარი და კელეფ მინდერებს მუხლმოფრეკით ეამბორება.

ის სიყვარული

ვევალ ვერმელა მალული, თუ გაზაფხულის ნამი ძეცს, სიხმარს შეგას ეს სიფარული, ღმერთო, ნუ გამოამაღებებ.

ვინ დაფეთა მტრედები, ამ შენ სად იყავ აჟამიდი? ღამეც, რა გვიან თენებებო, დილაც, რა ადრე დაბლაშიდი.

გული გალალდა, იონდერა, აღარ შეგას ვაერით შექედილს, სხვისი არც ვერცხლი არ მინდა, არც ღალის საყურ-ბეჭედი.

გრაც გულში ვერ დამტობა, ანობობა, ფიქრების ამკლეტი, ანთი ღმირიღმა მტკა, ათასი ცრემლით ნაკლები.

ცა ღრუბლით გადაფარული,
ვეღზე აღმასის ნაბი ძვეს,
სიზმარს პგავეს ეს სიყვარული,
ღმერთო, მე გამომადვილებ.

* * *

მახსოვს შენი ხმა საეც თავაზით,
სული პოეტის,
უცხოთვის მშრალი...
ისევ გაღვლეებს, როცა ავაზის
ნაბოჯით გვერდით ჩავივლის ქალი.
დაგქანცეს დროის ავადარ-დარებმა
და გსურს თუ არა, მაინც იცვლები...
მე ვიცი,
როცა არ გვევარება,
შენ მხოლოდ მაშინ გარდაიცვლება.

პირიშვა

ცრემლს არ გაჩვენებ, პირიშვევ,
არ მინდა დარჯი მეფონოს,
სულ სხვაზე თვალის მჭურელო,
ჩემზედ არც ფიქრის მექონო.

ისევ ვეძმ, ია და ვარდი
შენს ჯობზე მკერდე მეკონოს,
სურვილით გულწინგრეთლი
ვეფხვის ნატორი გვეკონო.

მხოლოდ დღეს ვიხსენებდი

ვინ მტყვევის
საით მივლენ გზები და
მთებმა წისლები რისთვის იფარეს...
სხვა არაფერა,
მე სიზმრებიდან
შენს სანახავად გამოვიპარე.

ვერ შეგაყოვნე ჩემს ღარიბ ქობთან
და ღამირა სევედა თოვლივით მკრთალი,
და ყველაფერში, რაც მაშინ მოხდა,
მარტო შენ როჯი მიგიძღვის ბრალი.

გუნამდა, ხანუთაროს გავლევდით ერთად,
სხვაგვარად სჯიდა ბუდი არჯალი,
მხოლოდ დღეს მივხედი,
ძვირფასო, შენთან
არც მე ვუფავი ცამდის მართალი.

ახლა პირილის მზით ვერ ეთბები და
დღეებმა ჩემთვის აღარ იფარეს...
სხვა არაფერა,
მე სიზმრებიდან
შენს სანახავად გამოვიპარე.

მამისეული სახლის მონატრება

ვინა მოხვივის თეთრონი,
უნაჯირს იდგამს ვისას,
დასინდება ვითომ მარჯვენი
ფსკერს ბაზალეთის ტბისას?!

ჩემი სადარდო მაქმარეთ,
პურად და ღვინოდ მუოდნის...
რამდენჯერ გავამსკეპომა
მუბლზე ნამების ოფლი.

რამდენჯერ მირიდება
ცრემლით ნასეტყვი სახე,
ღბინში დიჯანობას რა უნდა,
ერთხელ ტირილშივ მნახეთ.

მეტებთან მტკვარი მოვლავს,
ქსინას მოვედა ამბავს, —
უცხო ტომისას ჩაუტყემს
ჩემი ნაქონი კაბა.

აქვდილ კართან ნრაილებს
მოვარას სხვი და ღანდი
და ბინდი მამაშენივით
შინ ფეხაკრეთით დავის.

გალაქტიონს

ბინდდება...
მოვარემ ღრუბლის ქოლგები
მოიწრიღია და
მოიკარავა,
აღარ ხარ თუცა,
კულე მუნ მოვლვი
ქართული ლექსის
ოქროს ქარავანა.

გაფრინდი...
და დრო, მხამს რომ გინვლიდა,
დღეს უკვადიების
გადგამს მარავანდს,
ირავინ უწყის,
ცა მოგუნატრა,
თუ დედაშინა
გეპატარავა.

პერს პარამ გადამაჩვია

მოვდივარ,
შუქს ვეცილები
დღისით მზეს, ღამით მოვარესა,
ლოცვისთვის დაბადებულ
ღრომ ფრანგულივით ამღესა.
ერთხელ თუ თავღეს ჩამომწვევთდა,
ათჯერ მასმევეა მნარქსა,

მინც თავს ადგა ვარსკვლავი
ჩემს სამყოფელს და არსის,
ვერც არამ გადამაჩნია
შენთან ყოფნას და აღერსისა.

ცხვლად როცა ნამკვიდე,
სხეიბი იყავ, განა ჩემი,
ზოგჯერ ცაშიც მრუდედ წყდება
სიყვარულის განაჩენი.

სულ ამოდ დიხარჯა
ცრმულით შირის ბანი ჩემი,
შენს ერთ კოცნად არ მიღირდა
დედამაინა დახარჯენი.

სიკვილის ვარჯიში

ვერც უკვდავებას მივლ ნყარობდი, —
მეცრუა ძაბი, ისედაც ფლილო,
მე შენს უცვარ ღამილს ეკმარობდი,
შენ ჩემს ცრმულესაც არაფრად თვლიდი.

არც სუბიანმა ნღებმა დამინდეს,
ვინ იყო ჩემი მზესთან მიშვენი...
მე გადარებდი ზღაპრულ რაინდებს,
შენ ვერც კი მიხვდი, მე ვინ ვიყავი.

ვიდექი ასე ჩამქრალ კოცონთან
და თვლებს ბნელში ცქერის ვაჩქევი...
შენ უტკიული ყოფნა მოგწონდა,
მე სიყვარულით სიკვილს ვარჩევი.

მტრისას

მტრისას, ქართლი დღეში როა,
თუმც განგაშის არ რეკს ზარი,
„ქემსასა“ და „ქეენსას“ შუა
დადი გაღლებულა ზღვარი.
უცხო ტომს და თვლს რომ რჩება
ჩვენი წყალ-ჭალა და ზეარი,
ისე არჩეინად ვუზერეთ,
როგორც უცხო ქვეყნის მგზავრი.
ხორც ზე ასჯერ მეტად მტკიცა
სულში გაჩენილი ბზარია.

დროის მიღწერება

ქარი ხმელ ფოთლებს ერთერთს მიარევს,
ქარმა ფოთლებთან როცა ინება...
ჩემი ცხოვრება, როგორც მდინარე,
დროის მიწვევებზე მიედნება.

ორგვლივ მოეშრის ფერები ძუნძი
და ევლარც მინდვრებს ეხედავ ხნულანს,
და ვეილაფერა, რაც მოხბდა უნინ,
სულ ჩემს ხბოენამი დამარხულია.

ვოც, ნახედა და აღარ დამიციდი,
შემოჩება ნეიმის ჩემი გოდედა,
ზოგჯერ ზღებზე, რომ თვითონ არ ეციდი,
ჩემს თვლებს ბნელში არ აგონდებდა.

ისკლის ღერა — ჩონგურის სიმი,
ტოტი შინდია — ძონის ბუჭედით,
ნამდვილ სიყვარულს და ნამდვილ ღამილს,
ღმერთო, რა ძლიერ დიდხანს ეცმებდი.

თუ თვლებს ჩემსას სევედა მონისლავს
ან გულს მებოძებს ვაეროს ხუნდებო,
ეთი ორგული ქვირილობისას,
კვლევ ჩემს ბავშვობას დაუბურუნდებო.

გადაიღლიან წერონი
ატირებულას ხმებითა,
ვითომ არ მოცა ზამთარი,
გაზაფხულს ისე ეტეგებითა.
არც მოსელას გვეითავას არავინ,
არც მავალი ჩვენის ნებითა,
ქარსგან შემობეროლა
სანთელივითა ვტრეპებითა;
არც ვის იქ მივემსებებით,
არც ვის აქ დავაკლავებითა.

ინ კას ცოლვას ვარ ვევედომა

თითქონ აღარც ოქროს ფრდო,
არც ნივლი თურქულ ხმლისა,
იმ კაცს ცოლვას ვერ შევედომბ,
ვინც მაშული გამისახვისა.

ვაი, პაბას ჩაჭან-თორო,
მოვღებია ვანვის ბინდი,
იმას როგორ ევაშბორო,
ვინც საფლავს და ეკრას მყიდის.

ენაცავლა ვერცხლს და ჩინებს
ჩემი ზეარი, შენი წეარი,
ის მინაც არ შეგვარონისს
ხეალ რომ გულზე დაეიყვაროთ.

შედი ფბუტე თავთავს გვიმკის
სულ სხვის საქმის მჩრეველ-მისანთ,
უცხოს სახრე აღარ გევიკრის,
აღარც ეჩობუჯები სხვისა.

გარეთ კაფე, შინით ლაყე,
სიტყვით როგორ მოგარჯულო,
ვაი, ჩუენი სიამაყე,
ცხრა საბელით დხეილარჯულო,
ვაამე, მამა-პაბას სისხლო,
ბასიანთან დხაარჯულო!

პაატა ჩხეიძე

„ფრენდი“ და კოლრიჯის მსოფლმეცნიერობრივი აპოლოსიცია

სემუელ ტალორ კოლრიჯი ქართველი მეათბეველსათვის ნაკლებად ცნობილი პოეტია. მისი სახელი და რაზმდენიმე დავისა ირიოდე ქართველი მთარგმნელის (ეთიოპიკონი) გარდა, ვაირონი ნონანისძემ მიერ გამოცემულ კრებულებში გვხვდება; აღსანიშნავია კოლრიჯის შექსპირული დრამების ქართული თარგმანები (ინგა მალიარია). კოლრიჯი უფრო იმთხუცით ქართველებმა, რომ ზედიზედ აარგად ნაგონი ღორღ ბაბრინს აკრიტიკებდა. კოლრიჯის ფილოსოფიური და პოლიტიკური თხზულებანი კი ქართველი მეათბეველსათვის თითქმის სრულიად უცნობია.

კოლრიჯის პროზაული თხზულებანი მისხვედ სიტყვებით შემდეგი თანამიმდევრობით გამოქვეყნდა: მეოთხრამეტე საუკუნის პოლის დამბეჭდა კოლრიჯის და ურდემლოების რეპოლიტორი პოეტურა კრებული „ლირიკული პოეზიები“ და მისი ნაწილობრივად; 1818 წელს შეთხვედმა ილია კოლრიჯის სისტემური კონსერვატიული შეხედულებების პირველი კრებული („საერო ქდავებანი“); საყვადობამდე ოთხი წელი ადრე, 1829 წელს, კოლრიჯმა გამოქვეყნა ვრცელი ნაშრომი „კონსტიტუცია ევროპისა და სახელმწიფოსა“; ამაი შორის, 1809-1812 წლებში, ნაწვეტ-ნაწვეტად, იცდარგა ნაწილად დაბეჭდა „ფრენდი“, ჰეიროდიკის სახით არბეული თხზულება, რომელიც ცენტრალურ ადგილს იჭერს დიდი პოეტის არა მხოლოდ ცხოვრებასა და მოღვაწეობაში, არამედ მის აზროვნებაშიც.

სემუელ ტალორ კოლრიჯი კონსერვატორად არის მიჩნეული მისი შემოქმედების შემსწავლელთა მიერ (რასდღ კერკი, პიტერ ვერკი) და ეს მოსაზრებანი ლიგურადაა დასაბუთებული. ისე კი უცნაურია, როგორ უნდა ჩაითვალოს საფრანგეთის რევოლუციით აღტაცებული, პანტისოპროსის დადგენებაზე შეიძლება, რომელიც რომანტიკის საფუძვლიანობაშია, ოჯახის დაპირკრველი, სასოფლო-სამეურნეო თავდასაბეჭების მძაბეული, პოპულარი ცხოვრებაში ჩაფულდა, ოპიუმზე დამოკიდებული კაცი კონსერვატორად?

და მისიც, თავის ნაშრომით, „კონსტიტუცია ევროპისა და სახელმწიფოსი“, იგი დიდი ინტელისიტი პრესტიჟიანი მოაზროვნეების, რომანს პუკერის და ჯონ მილტონის, კემბრიჯულ პლატონისტიკა, იემუელ ბერკესა და ჯონ ჰენრი ნიუშომის გვერდით დგება. მან გვიჩვენა, რომ რელიგია და პოლიტიკა განუყოფელია და ერთის დაკნინება მეორის დაკნინებას იწვევს. იგი აფრთხილებდა ევროპის, რომ ევროპისა საყოფიერობელი, სადედ იქნებოდა და ყალბობებზე ხალხი, და რომ სახეობათა გაუცხოება ევროპისთვის; ამიტომ იგი კოლრიჯი ვაშპირატივად კონსერვატორი ფილოსოფოსი; იგი აგრძობდა ბერკეს ვახს ადამიანთა პოლიტიკა და ნაწილობრივად იგი ევროპისა და ნიუშომისა, მოგვიანებით კი ვერტოპოტიკორ კონსერვატორთა შთაგონების წყაროდ იქცა.

1. კოლრიჯის კონსერვატიული აზროვნების შესასწავლად მნიშვნელოვან დოკუმენტად მიიჩნევა ჩვენში ნაკლებად ცნობილი პერიოდული გამოცემა „ფრენდი“. ამ ჟურნალს რედაქტორიკა და ავტორიკი ერთი პყადდა; „ფრენდი“ კოლრიჯს თავისი „გონების ისტორიად“ მიიჩნდა და სჯეროდა, რომ აქ დაბეჭდილი ცალკეული ადგილები „ადამატიკობად მის კეცლა ნაწარმოებს ლეკბი იწებოდა თუ პროზა“.

„ფრენდი“ არეკლილია კონსერვატიული აბალგაზრდობაც და მონიფულულის პირქეში აბაკიც. მოჩანს კოლრიჯის აზროვნების განვითარება და იქამდე მისცლა, რასდღ რასდღ კერკი „ფილოსოფიურ კონსერვატიკიზმს“ უნდადგებს.

ერთი თვალის გადავლებითაც კი ცხადი ხდება, რომ კოლრიჯის პოლიტიკური აზროვნება, რამაც კოვლეთის ჩანდა მისი პოეტური ბუნება, მოიცავს არა მხოლოდ იმ მოაზროვნეებს, ვის დასაცავდა თედეამოდებით პეტიკობა, არამედ იმთაც, ვინც უკუაბდო და პკრიტიკება მონიფულულის ასაკში; რუსო, პრისტილი და გოფინი ისეთივე მნიშვნელოვანი არიან, როგორც კონსერვატიული აბალგაზრდობი, პუკერი და ბერკი. ამავდ დროს „ფრენდის“ ფორმისა და მინაარსში მოჩანს კოლრიჯის მძებელი და ხანდახან უმართავი ინტელექტი.

დღევანდელ კონსერვატიკორთათვის კოლრიჯის ფილოსოფია ორი რამის გამო მნიშვნელოვანი: ჯერ ის უნდა აღვნიშნოთ, რომ „ფრენდის“ ანალიზი ნარმოჩენს ერთგვარ ტაბს XIX და XX საუკუნის ადამიანისა; კაცისა, ვინც ლიბერალი იყო აბალგაზრდობისას და მონიფულულისას კი, ბუნებრივად არ ჩამოებ მიწეხის გამო, კონსერვატიკორი ხდება. კონსერვატიკორთათვის ეს ნაშნავს გონების გამარჯებას გრანობებზე ლიბერალეებისათვის ეს ლაღატია და საგულესხმო, რომ კოლრიჯსა და მის მსგავს მოაზროვნეებს გზოდან გადაბეჭდოთ ადამაშეუდგუნე ძეული მეგობრობა. მთარამ კოლრიჯს სული არ გაუყადებ და არც აბალგაზრდული შეხედულებებში ადამიანთა დაუკარგავს ინტერო, რადგან, სიყმარებელიც კი, როცა იაკობინელთა მოროდებები აღდროთივანებად, უყვარდა ისტორიად და იდეოლოგიაში არ ჩაფულ-ჩაკარგულა; უფრო მეტად ადამიანის ბუნებაში „წვდობა“ სურდა, ვიდრე მისი შეცვლა. კოლრიჯის მივალა კონსერვატიკობით გამორჩეული ნიშნობა იმეკარი ტაბის მთარაზროვნის მიერ განვლილი გზისა, ვინც უარყოფს ადრეულ პოლიტიკურ შეხედულებებს, რათა დრმად ჩანდეს საკუთარი თავს.

მეორე ისაა, რომ კოლრიჯის ადრეული აზროვნება მთლიანად პუბლიცისტური საკითხებით არის მოცული. ამიტომაც ეჭვობენ და დათობენ შემარცხებებში მისი კონსერვატიკობის გამო, მთარამ თუ „ეკლესიაში და სახელმწიფოში“ ჩივიხედავით, აღმოგატრნოთ, რომ, მისი აზრით, კაცობრობის სასმასური დემოკრატიის საბეული მოსულ გამოუცდელ მედროებებზე უკეთ „ელტის“ შეუძლია დღეს, რა თქმა უნდა, უზერხელობას იწვევს ელტისზე საუბარი, მთარამ კონსერვატიკობა უნდა ახსოვდეთ, რომ დღევანდელ დემოკრატიამ ცველდა და სახელმწიფო მისი კლასი აბდენს უნემოქმედებას, რომელიც თავიკრებობას სულხორციანად არ დამოჩნობს. ამგვარი შეხედულება მიუღებელი იყო კოლრიჯისათვის აბალგაზრდობის და ის, რომ მთარამ აქამდე მივიდა, საყურადღებო და სასიხარულია კონსერვატიკორთათვის.

2. თუმცა "ფრენდის" შინაარსი მთლიანობაში შეიძლება კონსერვატიულად ჩაითვალოს, მაშინ მანც მონაწილეობის კლარჯის ახალგაზრდული რადიკალიზმი გვეჩვენება მისი უტოპიური მიზნები "პანტისოკრატის" დაარსებისა და ფრანგული რევოლუციით აღფრთოვანება. კლარჯი თითქმისა დადებითადვე ამ რთულ თემას მისი ახალგაზრდული გატაცებითა.

"ფრენდის" გამოცემებზე კლარჯმა გააცინა ახალგაზრდა პოეტი, რობერტ საუთი, ვინც გან-გაე რუსის, უილიამ გოდინის, ჯონზე პრისტლის, დევიდ პარლის გაფრენის განცდილი და საზოგადოების გაუმჯობესების პროექტებს აფერხდა. მეგობრებმა ერთად დაწესეს პანტისოკრატის, ადამიანის გონებაზე დაფუძნებული იდეალური საზოგადოების პროექტზე მოხაზვა. პროექტს საფუძველი იყო შეხვედრები (რასაც მოგვიანებით არათუ ვგმობდა, არამედ აცამტვერებდა კლარჯი), რომ კერძო საჯაროება კაცობრიობას ყველაზე დიდი უზღვეურება და პოეტთა იდეალური საზოგადოების წევრებს საერთო საკუთრებაში უნდა შეთანხმებოდა მდინარე სანტუანის შემოგარენი, უქსილივანის შტატში. აქ, უდიდესი საზოგადოების განვითარებისთვის, უნდა შეესაბამებოდა ბუნების დიდი და დამოუკიდებელი კანონები. ამგვარად, რამდენიმე თვის მანერ-მანერის შემდეგ, შეიქმნა საზოგადოების პროექტი.

მეგრამ პოეტები წერილობითი ვერ შეთანხმდნენ; მაგალითად, რა ადელი უნდა შეთანხმდეს საზოგადოებაში ქალს, რამდენი მსახური უნდა მსოფლიოში, როგორ უნდა ესწავლებოდა ბავშვებს, და ამ წერილობითი გამოკამათი შეიარა "საზოგადოების" საფუძველები და ქალადვე დარჩა. მეგრამ პანტისოკრატის იდეები მთლიანად არსიოებს უარყოფიერ კლარჯს, საერთოაგან განსხვავებით, და როგორც რინარდ პოლმანი შენიშნავს, კლარჯის ახალგაზრდულმა ოცნებებმა "განსაზრდეს ინტელექტუალური საფუძველი მისი აზროვნებისა, რაც გამოხატულია მის საუკეთესო პოეტურ თხზულებებში და გვიანდელ კრიტიკულ პროზაში".

პანტისოკრატის მარცხიდან არცთუ დიდი ხნის შემდეგ კლარჯმა ახალ პროექტს მოაკიდა ხელი, რაც პირველად იდეალური საზოგადოების შექმნის ოცნება და აღფრთოვანება საფრანგეთის რევოლუციით. პოეტმა დაინფო პერიოდიკის გამოცემა, რასაც "ვორშენი" დაარქვეს; ამ პროექტსაც დაიხმია არ უკუცხლავ, სულ ათორდე წომერი გამოცემა, მაგრამ მანც საყურადღებო კლარჯის ადრეულ შეხვედრებთან განსაზღვრულად. "ვორშენი" ში" იმეტირებდა საპარამენტო ანგარიშები, პოეზია და სარედაქტორო წერილები, მიმართული თვისუფლების მტრების წინააღმდეგ; "ვორშენის" დღეში იყო: "სიმართ-

ლე ყველა უნდა იცოდეს და სიმართლე მოგვიტანს თავისუფლებას". გამოცემა რადიკალიზმის პროპაგანდისტულ გახლდათ და რადიკალიზმის ფაქტადვე გამოიყოფა. ბუკონისეული სიმართლე — "სოდნა ძალა" — განსაზღვრავდა გამოცემის იდეებს და ხშირად მთავრდებოდა ჟურნალში. პერიოდიკის გამოცემა საფრანგეთის რევოლუციის იმედიების გაყრდნობის ერთად მიიჩნეოდა წლების შემდეგ "ფრენდის" პერიოდული გამოცემა უნდა მიანიშნებდეს, რომ კლარჯი ერთგვარად თავს იმართლებს ყმაწილესკოტის ოცნებათა გამო.

"ვორშენის" გამოცემებში მონაწილე, თუ როგორ გადაიტანა პანტისოკრატის ოცნებანი კლარჯმა საფრანგეთის რევოლუციამ. მისთვის ღა მის თანამოაზრეთათვის საფრანგეთის რევოლუცია, უზრუნველეს ყოვლისა, იყო ბრძოლა ინდეფიდალური თავისუფლებისა და, მხოლოდ ამის შემდეგ, კაცობრიობის თავისუფლებისათვის. ამერიკის რევოლუციისაგან განსხვავებით, რასაც, კლარჯის აზრით, უკონომიური საფუძველები შეიქმნა, საფრანგეთის რევოლუციის უნდა მოეტანა ადამიანის ვითარებისუფლება; ამა ერთი ქვეყნის, არამედ კაცობრიობისა. აი, რას უნდა კლარჯი "ვორშენში":

როცა ამერიკამ თავი ვითარებულა დედნაციების მრავალრილი აზიურულთობისაგან, მონაწილე გაეხდით, თუ როგორი ანგარიშიანად აღწერსებოდა მოგვანაგების ბალანსი დაუცველი და არაფრისმოძებანი დაპოუცებლობისა; და მოგვანდა, რომ კონგრესი იყო პატესტაციები ვაქრებისაგან შემდგარი ორგანო, დათორებში რომ განაფულდნენ, კარგად გაეცნობოდათ თავისი ამქვეყნული საზრუნავი და თავგამოშვებით მიჰყავდათ წინ საკუთარი საქმიე. საფრანგეთშია უფრო საინტერესო სპექტაკლი შემოგვთავაზა. მისმა დიდიმა კაცებმა შეიმუშავეს საერთო ინტერესები ყველა კონიერი ადამიანისათვის და კანონები შექმნეს მთელი მსოფლიოსათვის. კაცობრიობის მოყვარული ყველგან აენთნენ და აღფრთოვანდნენ ამ მსავლითოთ თეთიული გული ამჟამად აძგერდა და საფრანგეთის გამარჯვებაში საკაცობრიო ბუნების გამარჯვება დაინახეთ.

1796 წლისათვისაც კი, როცა რევოლუციის მახინჯი სახე ამკარა გახდა, "ვორშენის" რედაქტორმა ეს პროექტსა გაჩლილი წლების ჩაგვრა-შეუაროვნება მიანერა; მოგვიანებით კი თვითონვე ასახუტებდა, რომ ეს იყო ამპარტყენება მსოფლიოს ბედის გადამწყვეტაზე მომართული კაცუნებისა. მანამდე კი ენაშრომედ ეხმარებდა დემუნდ ბერკის განხორციელებულ ოცნებებს "ზარათი კეთილდღეობის ღირსება"; აქ კლარჯი თანხვედრას მხოლოდ იკავია, ვინც ცხარობს და ვერაფერს ასახუტებს: "როცა საფრანგეთში მომხდარ

სემუელ ტალიორ კოლარჯი

ზღაღდადსა და სხვა მხარეებზე მიანიშნებდა, მრ. ბურეს არც კი უფიქროს გაეხმა, თუ რა ნილა მოდის ამ ზღაღდადასა და სხვა მხარეებზე, რაც გაერთიანებულმა ძალებმა [ავსტრია, რუსეთი, პრუსია და ინგლისი] დაეხმება და რა ნილა უნდა მოდიოდეს ბუნებრივ ადსპოტიზმსა [არისტოკრატია] და ტრანსპარენტს [კათოლიკური ეკლესია], ანუ ბოროტ-განმარჯვებულ და გათავებულს.

ასეთი უცხოეთი იცავდა კოლონიური იაკობინიზმს, თუმცა ამოღებდა განმარჯვებულს თავის შეხედულებათა უარყოფა მოუხდა.

1798 წლისათვის უკვე ყველასათვის ამქარა შექმნა, რომ ფრანგულ რევოლუციას არც კაცობრიობის ბედ ანაღლებდა და არც თავისუფლებიანს. საფრანგეთი მტრებს მოიგერვინა, რაც რევოლუციის გამარჯვებად ეწეებოდა კოლონიებს და ხარისხს, მაგრამ უფროდ ფრანგების ვარი შევიცარათაში შეიჭრება და კოლონიებისთვისაც ცხადი ხდება, რომ რევოლუცია საერთო სიკეთის უტოპიური მიზნების ხორკის შემსახელი კი არა, თავისუფლების მტერი კოვიდა და იგი წერს ცნობილ ლექსს "ოდა საფრანგეთს". ნების შემდეგ კოლონიური "ფრენდი" მაინც შეეცდებოდა დაამტკიცოს, რომ მან კი არ უღალატა ახალგაზრდობის ოცნებს, არამედ რევოლუციამ უღალატა თავის პრინციპებს.

3. "ფრენდი" მოაუღლისტრიათა კრიტიკაში გახლავთ და კუდში მოედგა მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებს; კოლონიური აქტიურად იყო ჩოფელთი პოლიტიკაში და მოთხლებულია მრავალრიცხოვანსა და ქრულ წრეს მამართავდა. "ფრენდი" სხვა გახლავთ: კოლონიებსა უკავადმო მოაუღლისტრია სტელი, საერთო სიკეთის ქადაგება, პარტიულ ფრანკლიტური პრინციპები, პოლიტიკისაც გაუდგა გვერდზე, ბრბოსაც და "ფრენდი" ჩაიფიქრა "მათთვის, ვისც რანგითი, ქონებითა, ოფიციალური მდგომარეობით, ნიჭითა თუ აზროვნების უნარით გავლენა უნდა მოახდინოს ბრბოზე". კოლონიებსა გადაეფიქრა ამ ახლამანქნისათვის აქნისა უპირველესი პრინციპები და ფუნდამენტური დოქტრინები, რათა შეეძლებოდათ გაემყარებინათ თავისი მოზიჯია ხალხთან შეხედულების ინტრს.

ამას კოლონიური "ფუნდამენტური პრინციპების" უწოდებდა. ამიტომაც "ფრენდის" სტალიური ფორმები ასეთივე რთული და ძნელად ჩასახდომი, როგორც ავტორის მიზანი გახლავთ. "ფრენდის" გეგმა მოაუღლისტრიალურული იყო და კოლონიურ, როგორც სწავივდა, დიდი ენთუზიაზმით შეეცდებოდა მის განხორციელებას.

კოლონიური ნაცრობები და მისი ნიჭის თავიანთსმეცმეღნი მიწვეულნი იყვნენ მისი პროცესების ნარეშატებლობას, ამიტომ "ფრენდისაც" სექტანტებად შეხედნენ. დროითი ურდსტრიაში ფიზიკური თვალთი გასანდა კოლონიების ნაპრობი და მიიჩნია, რომ ასეთ საკითხებზე მსჯელობის პერიოდულად გამოქვეყნება არ იყო მართებული, რაკი ყოველდღიური საზრუნავში ჩაფლული ადამიანები მოცულობის ვაშს გასართობი ლიტერატურას კითხულობენ, მზად არ არიან და არც შეუძლიათ საუბრამადნენ ასეთ სერიოზულ მსჯელობას. მაგრამ კოლონიებს მისნად დაგხსნა, თვითონ კი არ დაშორებულყო, არამედ აემბედლებინა მკითხველების დონე. კოლონიებს არ მოსწონდა საზოგადოების გატაცება მსუბუქი ლიტერატურით, სერიოზული საკითხებისა და განსჯის მიტოვება: სერიოზული აზროვნებისათვის ზურგის შექცევა უმთავრესია ყველა ბოროტებას ბოროსო, — სწერდა იგი სუბულე პარკისს. მოგვიანებით კი "კონსტიტუციამ" ამტკიცებდა, ინგლისის სასოციალისტო ძალა განათლებულ კლასსა, სასულიერო პირებს, მასწავლებლებს, მწერლებს, მხატვრებს, ენცე სხვა რომელიმე კლასზე მეტად იცავდა ერის ინტერესებს.

სწორედ მათთვის ჩაიფიქრა "ფრენდი". კოლონიების ყველაზე მაკრ კრიტიკოსს, უილიამ უორდსუორსს, როგორც ყოველთვის, გეგმა თავზეხელადღებო მიეცინა და აღბათ ერთგარი შერიითაც განეწყო. ტომის პულისადმი გაგზავნილ წერილში იგი თავს ვერ იკავებდა და მინახთან ასწორებს ნეობარას: "ჩემი აზრით, რაც ნების გამოცდილებამ განმამტკიცა, იგი კოლონიური არც მოინდომებს და ვერც შექმნის რაიმე მნიშვნელოვანს თავისთვის, ოჯახისათვის ან კაცობრიობისათვის".

მაგრამ კოლონიური ვერაფერმა შეაჩერა; მიუხედავად მრავალი დაპირებებისა, წინასწარი აიფიქრებებისა, ბეჭდების სიძველვებისა, გამართლდა შეუთის ხელისაშინერის ლენდინი და 1829 წლის 1 ივნისს გამოვიდა პირველი ნომერი: "ფრენდი: სალიბერალტურა, წნეობრივი და პოლიტიკური ყოველკვირეული".

ცხრა თვის მანძილზე "ფრენდი" უხვად არიგებდა ინტელექტუალურ სინათლს, ფილოსოფიურ სიროულესა და ზეიქებრივ სილალეს. ამ ხნის განმავლობაში, განსაკუთრებით დასაწყისში, კოლონიური ცდილობდა ჩანედიომოდა "იმ სიმართლესა და ღირებულებებს, რაც საფუძვლად უდგენ ჩვენი ბუნების კეთილდღეობას და მართლად ნაწილს და უწირისმირებად მოდურ აზრებულებებს".

"ფრენდმა" შეეცდებოდა მოშლდინე იმით, რომ საკმაოდ ბუნდოვანი და მოუქნელა ეჩენათ, და იმითაც, რომ ზოგიერთი ნომერი მოუღალდებლად თავგებდა, მსჯელობა ყველგადა და მის მოკლე ცსტები თუ ნაწვეტ-ნაწვეტები შენიშვნები ენაცვლებოდა; მერე კი მკითხველი ამაოდ ელოდა მსჯელობის თუ თხრობის გავრძელებას.

უილიამ პეზლიტიმა, კოლონიის მუდმივმა ოპონენტმა, "ფრენდი" გააკრიტიკა, როგორც "იმედნად ბუნდოვანი, თითქმის ნოლბითი არის დანეროილი და ნაღმა-უკულმა უნდა ნაიკითხო, თავი და ბოლო არ გაუკლა". მაგრამ კოლონიებსა შეძლო და მკითხველებს ფუნდამენტური დოქტრინის პრინციპათა ჩამოყალიბების თანამართლებდა აქცია. "შოლად მაშინ დაეუბტკიცებ რაიმე სხვებს, როცა შეეძლებდეთ დეარწმუნო, განმარტოვდნენ საკუთარ თავში და თავისი გონება აქციონ უკიდურესი ყურადღების ობიექტად".

იმ დროს, როცა ინგლისი აღტაცებულ მიესალმებოდა დემოკრატის მომდინებებს, კოლონიის "ფრენდი" ცდილობდა ცოდნით შეიარაღებული ხალხის აზრსმეხასა და ახალი ეპოქის თავკრძი ინტერესათა წინააღმდეგ გაღამებრებას. და მართლაც, "ფრენდმა" შეიძინა თანამოაზრეები, ის ადამიანები, ვინც კოლონიის გენიალურმა აზროვნებამ მოიხილა. "ფრენდის" წინამორბედებად უნდა ჩაითვლოს ადონისის "სექტეტიკური" და დოქტორი ჯონისის "რამბლერი", მაგრამ კოლონიური უფრო მონახვ მიდის ნარეულში, რადგან "ფრენდის" სტალი XVII საუკუნის ინგლისურ ქადაგებებს მოკვათრება; მასში ფილოსოფია მეტია, ედერე ლიტერატურა; ამით იგი, რა თქმა უნდა, აფრთხობდა

შეიძლება, მაგრამ სხვა გზა არ შეიძლება; "ფრენის" გასულ საუკუნეთა არისტოკრატიულ სტილით კოლერჯი ნაწარმტექნიკურება იმ მდგარადამსულ სიმდარეს, რაც ფრანგული ექსპერიმენტად მომდინარე მზარდ დემოკრატიულ ურთიერთობებს მოქმედდა.

ფრე ვაჭვით, რომ "ფრენის" გამოკვეთილად კონსტრუქციულ მიმართულებას უზრუნველყოფილიყოს; აქ კოლერჯი, შეიძლება ითქვას, დღეს სისტემის უარისპირდება. მისი ესეტი თუ ერთგან ბერკაინულ ორგანიულ საზოგადოებას ეხება, სხვაგან მომწვევებებსა და სულებს ანუ ამ სფეროს უტრიალებს, რასაც "პირდაღთა თეორია" უწოდებდა; ერთ ნომერში თუ თავის უტომიურ იდეებზე მოკვიბობებს, მეორეში ინგლისის პოლიტიკური პარტიების შეცდომებზე მსჯელობს. მაგრამ ამ ორიგინალურ ლაბორატორია ჩაკრფული მიიწვ აქვარად უხედა, რომ კოლერჯი ილაშქრებს ცველანაირა რადიკალიზმის ნინადაზვე და მთელ თავის ტალანტს ტრადიციის დაცვას ახმარს.

ვევლამე თანამიმდევრული კოლერჯი უარსაც მიანიბა, როცა თავის, როგორც თვითონ მამანდა, გამოფუტულ ეპოქას პარტიკებს და პიროვნულ ზნობასა და პოლიტიკას იცავს. ამიტომ არის, რომ კონსერვატივებს აღაფრთოვანებს კოლერჯის შეხედულებანი დღებს, როცა დემოკრატიული საარქველამ ვეულა სახელმართ გადაღება. მაგრამ კოლერჯის ნააზრების აღქმას მოამინებს სტორები, რადგან მსჯელობისას დაუსრულებლად მიმართავს ვაჭვებსა და განზოგადებებს.

4. კოლერჯის სურველი იყო თავი ემართლებინა ადრინდელი იაკობინური გამოხედობისა და სარწმუნობის უარყოფის გამო. "ფრენის" გამოცემებში იგი იხსენებს ადრინდელ უტომიურ გზაცვრებებსა და რვეულეტიერ აღტაცებებს. იცის, რასაც სახვედროდენ კრატკოსებს და პირადულულებს ავლებს პანტისორკატასა და ფრანგული რვეულუტისათვის მზარდაქტრის მორას იგი ანტიკრებს თუქვა ორიჯის უარყოფა მომინდა, მოლიანობაში ემ მანც განუყოფელი ნანილა ჩემი ზნობრივია და ინტელექტუალური ზრდისათ. აღიარებს, ყმანდელკაცობაში რამდენიმე რჩეულ მეგობართან ერთად მინდდა გავლადი დიდ ქალაქებს, ამ სწეულებსა და სიტატაკის ბუდეებს და სახვედროფობა და მათგინობის გარეშე გვეცხობრება და როცა მარტეს განუყოფი, მთელი ჩემი ძალებს რაყენება გავხვეტიტე ერთსა და სარწმუნობის საწახელომით. და თავის ქაბუკობისდროინდელ მგზნებარებას რომ იხსენებს, ამბობს, ეს, რამდენი ახალგაზრდა ეციო, ვინაც მიზანგანი მისწრაფების უღვეულებდა უფართოვს ფანტაზიებს, მაგრამ საბოლოოდ სარწმუნო თანდინებს მურთოდენით. და ეს იყო მედვი არა რაკთიანელი ხაციოსა, არამედ თეთრადიანხაციოსა, მამცბელი ინტელექტის მეთრ მიმზიდველი იდეებისადმი ღტურება.

თუქვა კოლერჯი თვითონ უწოდებს თავის ადრეულ მისწრაფებებს უცხოურ ფანტაზიებსა და იმდენადვე ამათ, რამდენადვე უცხოურს, პოეტის მამცბელი გონებას მილიანად არ უკუაყენებს მათ და გავლენის კვალსაც ხედავს მონიფულმობისდროინდელი აზროვნების ჩამოყალიბებაზე; "პანტისორკატის" ვუწადი იმას, რაც დღეს უკო, ენედლები ადამიანის ბუნებას და ფართოდ ადუქვამ სოციალურ ურთიერთობებს, ვატრობისა და კომერციის სწორ მიმართულებას, თუ როგორ აქენებს და აყენებს.

სიმდარე და რეალტიური ძალაუფლება ერების სიმდიდრესა და მინავან სიმდიდრეს."

კოლერჯის აზრით, მეტად მნიშვნელოვანია ფილოსოფიური ნიჭით დაყოფილებული ახალგაზრდა გონება რასაც იღებს მიმკერვ ლოგიკურ შედეგად, თუნდაც აღმოჩნდეს, რომ გზა დახმანია. ასეთი, თუნდაც გზადკარგული გონება, უჭყობნია იმ მრავალრიცხოვან ბზროზე, უკმაყოფილონი რომ დატრეკებანი სიმბელები მდამალი ფანტაზიზმს გზებითო, წერდა იგი.

კოლერჯის არგუმენტები გაცილებით მეტია, ვიდრე თავის მართლბა. მისი კრტიკის უმთავრესი საფანი გახლდათ ისეთი განწყობა გონებისა, რომელიც მყოფილის უმდიდრეს გამოყოფასა და მრავალფეროვნებას მარტულ ასპერტულ პრინციპამდე დაყავანდა. ამრიგად, "ფრენის" მეოთხე იყო პიროვნული თეთიანობა და თავის მართლბა, რითაც კოლერჯი ფართო სოციალ-პოლიტიკური ანალიზის მართლ გადმოცა. მისი პირადი შეცდომები და უტომიზმი გატაკებს ემგავსებოდა ერთი მხრივ იაკობინულია და მეორე მხრივ ძველი რეიზის მართლბა და შეცდომები.

ორივე მხარემ დამიხსოვრის ეს წინააღმდეგობანიო, წერდა კოლერჯი ყოველ სპეკულატიურ შეცდომას, რამდენ ბეჭის მოსაზრლედ უნდა შეადგეს, აქვს როგორც ბრწყინვალე, ისე მძელი მარტები და ყოველთვის მოიძებნება მასში სმართლის ნახამალი, რასამდე განსაკუთრებული ყრადღებაც ვგვზნებს და გვაკარგვებებს ზნობრივ სულამბეჭით.

ამ ორი პარტიის შეცდომები, რასაც კოლერჯი "პარტიული სულის შეცდომის" ანუ უკოდერესობისა შეხვედრას უწოდებს, გახლავთ "ფრენის" წარმართავული თემაც და განპრთიანებული ნარინიკიც.

კოლერჯი გრმობდა ინგლისის პოლიტიკის მზარდ პოლარიზაციას და მასში ხედავდა ელტრეიზმის საფრთხეს. ამტკიცებდა, რომ ზნობის დეტეპოთება და ნდობის დაკარგვა დამახასიათებელი იყო პარტიული სულისათვის, რაც, თავის მხრივ, ადევნებდა ქიშმს და წარმოშობდა რვეულუტისა.

კოლერჯის აზრით, ტომას ჰერის მცაქაი ადამიანები, ერც აბაორუებდენ "წინაპართა ყოთლობილურ მოცდეებსა" და საკანონმდებლო პრინციპტელობას, იყვინ მსხვერპლს გზადამსული რესპუბლიკური მგზნებარებისა, როცა ასპერტულ უფლებებს ყველაფერზე მაღლა – თეთი ადამიანურ გამოყოფილება ხე მაღლა აყენებდენ. კოლერჯი ყველანა მეტად ჰერის ამათარებს თავის "ფრენდა".

"წინაპართა მიერ შექმნილი ყველა სასიკეთო ინსტიტუტო თუ დაწესებულება გამოცხადებულაია მავნედ და ადამიანთა ბუნებრივი ურთიერთობებისათვის შეუფერადი და ეს ყველაფერი ახსნილია იმით, რომ თეთრებს ყოველი ადამიანი თანასწორად ფლობებს საღ აზრსა და უნივერსალურ გონებას... იმისათვის, რათა იყო მუსიკოსი, ორატორი, მხატვარი, პოეტი, არქიტექტიკონი ან ოქნედაც კარგი მექანიკოსი, საქართო გენიალიობა; საუკეთესო სტიტისა თუ ხელისნისათვის საქართო საშაფოზე მეტი ნიჭიერება; აო, კანონმდებელს კი არაფერი სჭირდება გარდა საღი აზრისათა." და მიიწვ, თუ იაკობინული ტანისამოსი იხედდენ ადამიანის ასპერტულ უფლებობათა დახატვად, მათი მონინააღმდეგენი ახორბეულად განუდგენ წინაპართა სიმ-

რწმუნე და გააიდგალებს პრივილეგიებულთა ასევე აბსტრაქტული უფლებანი და ისე გაუმართლებლად იცავდნენ მას, თითქმის უჩინავი შემოქმედის მიერ ყოველივეს ნებადართული, ამბობს კოლრიჯი. მიუხედავად იმისა, რომ კოლრიჯი უმბრობდა ბერკანაშვილ თავსაზრისს ფრანკული რევოლუციის შესახებ, არ ეთანხმებოდა ბერკეს, როცა იგი არისტოკრატიულ პრივილეგიებს იცავდა.

ამრიგად, კოლრიჯის კრიტიკული დამოკიდებულება ორივე გუნდის მიმართ გვაჩვენებს, რომ, მისი აზრით, ინგლისის მთავარი პრობლემა იყო პარტიები და პარტიული სულის უკიდურესი გაძლიერება.

ისევე, როგორც მოგვიანებით „კონსტიტუციანი“, კოლრიჯი „ფრენდშიპს“ გეთავაზობს რეტროსპექტიულ მსჯელობას რევოლუციის გამო: „ყველაზე კეთილგონიერი და პატრიასანი დაცვა არსებული წესრიგისა იქნებოდა აღიარება და ჩვენება იმისა, რაც სიმართლეა, და ვერაში უარყოფის, რომ რაზეც ჩიოდნენ, პირობებებო, პირობებებო იყო; და თუკი ვიტყვი, რომ მათი ამბობაკვა შეიძლება, მაინც უნდა ვაღიარო, რომ რევოლუციონერთა მიერ შემოთავაზებული ნაშალი უფრო სამშობი იყო, ვიდრე თეთონ სწეულება.“

კოლრიჯი ამტკიცებს, საზოგადოება გაცილებით უკეთესია არსებული, არასრულყოფილი სოციალური წესრიგის დრის, ვიდრე მომავალი სრულყოფილების დაინაპრეთის აქოლისაბო.

აქ უკვე შევჯივრია კოლრიჯის მსოფლმხედველება დასრულებული სახით დავინახოთ.

კოლრიჯის მიზანი იყო ხმამაღლა განცხებადებ და ესწავლებინა ეს გზები და საშუალებანი, რაც ინგლისელებს არსებული სოციალური წესრიგის შენარუნებას შეაძლებინებდა და არ დაეხდებოდა ყოველს გამათანაბრებელ სოციალურ რეფორმებს. რასელ კრკო მიუთითებს: კოლრიჯმა ეს მიზანი თავის „კონსტიტუციანი“ დისაბაო, — მაგრამ ეს მხოლოდ მას შემდეგ მოხერხდა, რაც კოლრიჯმა გადააფასა თავიხი რევოლუციური იდეები. პოეტმა გააჩარა უტოპიზმისა და რევოლუციონერობის გზები და ინგლისის უწყველს იდეებებამდე მივიდა; უარყო აბსტრაქტიული ოცნებანი და აღიარა ხილული და მარადიული რეალობა.

5. და მაინც, გადაჭრით ვერ ვიტყვი, „ფრენდშიპი“ კოლრიჯისათვის ადრეული რადიკალიზმისაგან გათავისუფლება უფროა, თუ საკუთარ პრინციპთა დაცვა; კოლრიჯისეული პრინციპები იმ დროშიც წინააღმდეგობრივად იცვენებოდა და დღეს თავსა და ბოლოს ვერ უფებენ; არადა, თეთონ კოლრიჯი ხედავდა წინააღმდეგობას იმანი, რომ დადამინებს პოლიტიკური კონფორმისში ურჩევნით ფილოსოფიურ თანმიმდევრულობას. ურადლებიანი მქობველი „ფრენდშიპი“ იმასაც ამოკითხავს, რომ კოლრიჯისათვის პოლიტიკა გამუდმებული თეთონინალიზმის, საკუთარ თავში ჩაღრმავება და კი არ ფარსველობს, როგორც რადიკალიზმი აბრადებდნენ, არამედ სიმართლეს ამბობს.

კოლრიჯი ფერობდა, რომ ისინი, ვისაც ვერ ჩაუხედავთ საკუთარ ცხოვრებაში, არ იცნობენ საკუთარ წარსულს და ვერ ხედავენ მომავალს, მხოლოდ „ნახევარი ცხოვრებით ცხოვრობენ“. და სწორედ საკუთარი თავის შეცნობის უნარი განასხვავებს ადამიანს დღითის სხვა ქმნილებებისაგან.

მარადი მიჯნური — უიყვარულად (მოპასანი და მისი ქალები)

„მონახეხი ხარი“

მოპასანს მიაჩნდა, საზოგადოებას მწერლის მხოლოდ ნიჭებით ეკუთვნის და არა მისი მირადი ცხოვრებო, და ამიტომაც ცდილობდა დაეშალა ყოველგვარი პირადული განხეთება თუ ფურნალიზმი მიხედვითი ყოველი ქორი კი სამხალად და აღაშფოთებდა და კრძალავდა თავის პირტრეტებისა თუ მიმონერის გამოქვეყნებას. სწორედ ამის გამო მის მიზგრაფიში დღემდე ბევრი თეთონ ლტაქა. ამ მწერლის შრომისუნიანიონმა გამოამგებელია: გულმოდგინე შემოქმედებითი მოღვაწეობის 10 წლის მანძილზე მან დაწერა მიატკრული პროზის 29 ნიგბი (მათ შორის 6 რომანი).

ამასთან, მწერალი ბევრს მუშაობდა პუბლიცისტიკაში. მიზგრაფისებმა გამოითვალეს, რომ 1885 წელს მოპასანმა 1500 თაბანი დაწერა. ეს არ შეესაბამება არც ბალხაკს, არც დიკენსს და დოუმ-მამასაც კი.

„წორამადილი მოხვერა“ — ასე მოიხსენიებდნენ მგეგორები ძალიან მოკლე და მსუქნი კისრის გამო. ერთი მისი თანამგეროვე ასე აღწერდა მას: „ოთხკუთხა მწრბი, მიტყდვისა თუ შეგარდის მოძრაობით, თავის წინ ნაწევის მანერა, ინიციაციასა და მიზამინართულობაზე რომ მტყვევლებდა. თითქმის მოუღოდნელიად უნდა გაარდიცვალობს — ხანგრძლივი და სისხლსაცავდ განვლული ცხოვრების შემდეგ“.

„ბაბის“ კისერი ახალგაზრდა მოპასანს ხშირად სტეგბე და გულს, განსაკუთრებით საწინააღმდეგო სქესის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას. თავგადასული ვერაქში მოკლე უფრო ამკვირებდა, ახოვანს კი სულაც ვერ ხდოდა.

1868 წელს მოპასანების ოჯახი ხარაგოსის ზღვაზე, დაბა ტრტეტიში სასტუმროში ისვენებდა. ახალგაზრდა გი ინტერესით ადევნიდა თავისს მომანავე ქალბატონებს. ერთხელაც პარაზული გოგონა — მშენებირი, მუდამ მიმომიარ — ფანი გაიცნო. ეს იყო ყმანვილის პირველი ვიტბეცბა მამაკაცად გადაქცევის გზაზე. და მომთბილულ ფანის გა ლეგებს ურწმუნს, თან გასიყრენბასაც შესთავაზებს და თანმომბასაც იღებს. შეხვედრის ფეგლამდე არ მისულ წორი მიჯნურს ხარაგოს ესპის, ახლოს მიდის და გაოგნებული შეფებბა — ვარყენილი გოგო მის ლეგებს სხეყენილ კითხულობს მსგავსი დაცინვა აღიარვის გაუზებავს მოპასანასათვის, უფრო სწორად, ვეღარ გაუზებდავს. თეთონ კი, შესაძლებლობას არ უშვებდა ბელიდან, მასსწრად აეგდო თავიხი თავიანისმცემელი. თუკი საყვარელი ქალს ქმარი ჰედავა, რქიანი ქმრბი ნოველებბას და მოთბზობათა პერსონაბები ხებბოდნენ. ქალბატონები იცინოდნენ — ო, ეს მოპასანიო — და ერთობლენდ მისი სახალღანი ამგებბის მოსმენისას, შემდეგ კი ირკვება, რომ სულელი მსმენელები საკუთარ თავს დასცინოდნენ.

მსგავსი სურნობა გრაფინია ეტბელას და მის კუზინას მარასაკი მიატებარა. და ორივენი, როცა მიხვდნენ, ვის ეტებოდა ეს ყველაფერი, საშინლად აღმწოთნდნენ.

აი, გრაფინია ეტბელა პოტოცკაია კი მოპასანმა რომანში "ზენი ვულე" ბარონისა დე ფრენჩის სახელზე გამოიგვიანა. ამ მშვენიერმა მოვაგებურქ მამიწვე შეიცვალ საკუთარი თავი, მაგრამ მთელი ურთიერთობა არ გაფუჭებულა, პირიქით, გრაფინია მოუღელღო უხედა დახმარების ხელს ვის, რომელიც მისი სალონის მუდმივი კოლორიტი გახლდათ.

კოლორიტული ამერიკელი ბლანძ რუხველტი (ესიკონსინელი სენატორის ქალიშვილი და მარკოზ დალიგრის მუღლელი) იგინე ტურცენივმა გააცინო. ეს არამოდერნული ქალი, რომლისთვისაც მუღლესი მიტყველების ხრული თავისუფლებზე მიეწიქებინა, მრავალმხრივი ნიჭით იყო დაჯილდოებული. სახელი გათქვა როგორც ნიჭიერ ლიტერატორს, თანამშრომლობდა ისეკარ უაილდის ფურხალთან, შესანიშნავად მღეროდა. ერთხანს მისი გარეგნობა აღაფრთოვანებდა ვიქტორ ჰიუგოს, ინგლისელ პოეტ ზრაუნინგს. მაგრამ ადრით ბლანძს მოპასანის ქალაქაჩრეთ სახლში ხანგრძლივი სტუმრობა უფრო უფიარდა...

ერთ-ერთ მოთარობაში რქიან ქორეებზე, მოპასანმა შემოიფიანა პერსონაჟი - ვინმე დეპუტატი, რომელიც ეტბელას თავის საფარულს, საპატრიოტოინს ორდენი მიაღებინა მის ქმარს. ეს ნამდვილი ამბავი შესანიშნავიდაა გადმოცემული და მტკიცებულელებზე გაწინია. მოპასანის არქივი ქალაქღებებსა და ნერალებებს შორის ნაპოვნი ბარათის ახლი, სადაც მოპასანო ერთ-ერთ მინისტრს მიმართავს თხოვნით, დაავიღოს ორდენი ამ ორდენით მაღამ დღე წესი მუღლეთი.

1886 წელს გი ჩაიის ეტრეტში, სადაც ზღვებმა ერმინე ლეკონტი დოუ ნოს, დედას პატარა შესანიშნავი ბიჭუნა პიერისა, რომელიც მწერალი შესანიშნავი ურთიერთობების ამფარებს. ქალი მარტო ცხოვრობდა, რადგან მისი მუღლელი, მეფის არქიტექტორი, სახელგანთრეთ მუშაობდა. აი, რას ნერდა ახალ ნაცნობზე მაღამ დღე წესი: "პატარა და მსუქანი, ნიოილი პირისპისს, ჩახსხლანებულ თვალეებით, არსებითად მახინჯი, მაგრამ ძალზედ ქუყანა. რა ქლიოვება, თუმცა მისი დამარაკი მანერა იმდენად მომიხიბლავია, რომ მალე გაიწიქება მეტყველების ხინჯი. მოუვლელია, ცუდადაა ჩაცმული და ამხარზენ პალსტრუებს ატარებს."

მოპასანი ცდილობს მარტოებელი მეზობლის გული მოიგოს. მაგრამ ქალს საოცრად უფიარდა მუღლეთ და ერთ-

გული იყო თავის არქიტექტორისა. თუმცა მოპასანის ცდიუნებას მინჯ ვერ გაუღლო, მისი გული გაღვდა და გი მუღლეთადა. ამ დროისათვის კი მექალითმი გის გული სხვამ გაატაცა და მეზობელი ქალი მატოვებულე აღმოჩნდა: "სურთლის დაქმყოილუება ადვილად აღარ უტოვებს მუღლეთებს და ამით სიყვარულს მთავარ ფასელობას ართმევს". ამისდა მოუხედავად ისინი მეგობრებად დარჩნენ. "ზენი ვულე" მოპასანის ბოლო რომანი გახლდათ და

ერმინე ლეკონტი დოუ ნოსი თხზულების მთავარ გმირ მადამ დე ბიურნონში საკუთარი თავი შეიცნო.

ორნიოლი, ნახევრადერთოტიული და შემსახრებული ურთიერთობა ჰქონდა მოპასანს მთხრობელე და მახვილგონიერ მაღამ ტენევივა სტროსთან, კომპოზიტორ ფოქე ბიზეს მუღლეთთან.

უფიარდა სახიფათლო ინტრიგების გაბმა ქროიან ქალიშობან. აიძულა ქმარიკო იტვიანოს - აი, ფელაზე მაღორი მეგრანება ამ ეროტიკულ თამაშში. "თეთონ ქალი სულაც არ მატკებოს განსაკუთრებულად, - ამზობს მისი ერთიოტი გმირი - მაგრამ მისი ქმარს შესაძლო ეჭვიანობაა უნარმხარი ცდუნება".

ხშირად უიცივება თავს საკუთარ გმირებს. "ლამაზი მეგობარი" მე ვარო, ამზობდა სიცილით.

გი დე მოპასანი

"ნორჩი ბარკუნილი"
ხალხში გამოკავას... შიკასს

ერთხანს მოპასანი ჩინოვნიკად მუშაობდა საბნისტროში. რამდენიმე წლის შემდეგ სამინისტროს არქივში აღმოაჩინეს მისი დახასიათება: "ზეუთიო ჩინოფნიკა, მაგრამ ცუდად წერს."

აივას სჯეროდა, რომ მისგან ნამდვილი მწერალი დადგებოდა. მოძღვარი ფლობრიც კი სკეპტიკურად უფერებდა მონაჟის პირველ გართომულ თმებს. ერთხელ სახამართლოზეც კი მოუხდა მისი დაცვა: ზღვარსგადასული მისხველი პორნოგრაფიისა და გარწმენილების პროპაგანდაში დაადანაშაულეს. "ნორჩი გარყვნილი", მასწავლებლის რწეით, თავს ანებებს გართომული ეროტიკული უნიჭობის ჯღაბს და პროზაზე გაღვდა. ზოლას, ტურწეწეწასა და ფლობერს ბოლომდე არ სჯერათ მისი ნიჭისა, თუმცა მანჯ ცდილობს ლიტერატურული მოტაკობის გაკუჭვითი ჩაუტარო და, როგორც ჩანს, არსაკე ტყულოწერალო!

აღმათ მსოფლიო ლიტერატურაში არ მოიძებნება მწერალი, რომელსაც ასე უწინდელგობა ლიტერატურული

შრომა. მეორე სტატიებიც კი უზარმაზარ დროსა და ძალის ართმევდა. ღამის მტრობა, საათობით იჯდა ცარიელ ფურცელთან: წერლობით აზრის გამახატვაც მუდამ სამთბოო იქნება მისთვის. იწვლი დასაჯერებელია, რომ ერთ-ერთი ყველაზე დახვეწილი სტილიზტი მსოფლიო ლიტერატურის ასტრონომი ასე სასოწარკვეთით ებრძოდა ყოველ ფრაზასა და სიტყვასაც კი.

მაგრამ ოფლის ყოველი წვეთი, ისევე როგორც ცრემლი, გამოისადგება... "ფუნთუშა" - მოპასიანის პირველმა გამოქვეყნებულმა ნოველამ ფურცლი მოახდინა.

"ფუნთუშას" გამოსვლის შემდეგ გახსოვდა წერდნენ: "საფრანგეთში უდიდესი ახალი მწერალი გაჩნდა!"

ფლორენსა, ნოველა რომ ნაიციობა, "მარხელიზა" იმერო და აცეკვდა კიდევ.

ბოლოა მწერლებმა, აქამდე მონყალედ რომ უთათუნებდნენ მხარზე ხელს და მხოლოდ "შოპასანიკით" მოახსენებდნენ, როგორც იქნა აღიარეს "კალეკია". მედვიმა "ფუნთუშამ" "იორნი გაყრენილი" ხალხში ვაიყვანა.

ქვეყნის დაცვა - ხელმართებები

ლიტერატურული დიდება თოვლის გუნდისაგან იზრდებოდა. მასთან მოვიდა მატერიალური კეთილდღეობაც. რომისნი "ღამის მეგობარი" გაყავდით მიღებული თანხის სალონად ღამის იახტას ვიდრეობდა და ასევე არქმებს - "ღამის მეგობარი". ეს ახატა იქცევა მის მეორე სახლად. ამაგზარებს რამდენჯერმე, დანერს მიწის ნივთსა და რომანების რამდენიმე კრებულს და აქვე მოივლეს მეგობრებსა და უთავალე თავანისხვეცივს.

არაჩვეულებრივი წარმატებით სარგებლობდა ქალებში. ქალები - ჩემი მეორე პრივილეჯია, ამბობდა. მწერლის ბიოგრაფიებმა იტყობინებინ, რომ ათასზე მეტი სასიყვარულო ურთიერთობა ჰქონდა, მათგან უმეტესი კი ერთდღიანი... "მეიკის, როგორ შეიძლება ქალი კაცისათვის იყოს უფრო მეტი, ვიდრე უბრალო გართობა, რომელიც ავიღავდ შეიძლება გაამრავალფეროვნოს, როგორც კარგი მეგიდა... ვერყინ გადამარწმუნებს, რომ ორი ქალი ერთს სჯობს, სამი - ოთხს, ათი კი - ხასს... კაცი მუდამ ერთი ქალით რომ შემოისახარდეს, ისევე უყნაურად და სულელურად მოიქცევა, როგორც ხამანძუკების მოყვარული, საღმუნზე, სადღისა და ვახშამზე მთელი წელი მხოლოდ ხამანძუკებს რომ ქამდე..."

ქალებს ოთხ პატეგორიად შეოჯავდა: მეხატებმა, მახიობებმა, მდებარე და მალალი წიკს ქალები.

პარიზის ყველაზე მოდური საღმინები ერთმანეთს ასწრებდნენ მისი ნივთების. როდესაც ახალგაზრდა მწერლის მეგობრებსა თუ სიყვარულის მორიგე მამიებელი ქალბატონი სტუმრად პატივებდა, შეიძლება ამოიღებოდა უბის ნივთსა და მინისტრივით უნიზადად დღესა და საათს. პუტებსა თან ლორენსა ერთხელ იხურბა, მოპასიანსაგან ვეულობენ სენ-ფრმენის შემოყარენის (პარიზის არისტოკრატიული კვარტალი) ქალბატონები, რას ჰყვებიან გოგონები კოლბერის ტუქდანი.

მიუხედავად იმისა, რომ ქალებს ხელთომანებოვით იცვლიდა, ყველაფთან შესანიშნავი ურთიერთობა ჰქონდა.

განსაკუთრებული ურთიერთობა შედებებთან აკავშირებდა. ჯერ კიდევ მამინ, კლასიკური ქურნა პატარა ნაქირავებს ოთახში მძებნებთან ერთად ცხოვრობდა. "ფუნთუშაც" ამ სახლში დაწერა. თუმცა არც გამაიდრების შემდეგ, როცა სიყვარული განაფული მაღალი წრის ტურნემები გზივინვ გარს, გაუნწყვეტია მძებნებთან ურთიერთობა, ხშირად სტუმრობდა საროსკოპებს და უნიზოდ ვერ ძლებდა. სიყვარულის მახხურნიც სრულიად უანგაროდ ემსახურებოდნენ, შემდეგ კი ამაყად უამბობდნენ მეგობრებს ცნობილი მწერლის აღერსში გატარებულ რამდენიმე საათის ნეტარებაზე.

მისი პარიზული სახლი მორთული იყო ავეჯით პენრახს II სტილით. თერთი დათვის ტყავები, სუნნამის ფლკამები... ედმონ გონკურმა მოპასიანის სტუმრობის შემდეგ დილორში ჩაიწერა: ჟანდაბა, სახლი მძებნევიტა აქვს მორთული. უფლისგან ნამდვილად უსამართლობა ნიჭით ადამიანი ასეთი ამაზრზენი გემოვნებით რომ დაავიღდოვია!

ფლობერი ხშირად საყვედურობდა ქალებით უსახლერო გატაცების გამო. "სატროა, გესმით, ახალგაზრდაც, სატროა მეტი მუშაობა. ძალიან ბევრი! მეტისმეტი გართობა! მუშაობა! სატროა!!!" - სწრდა ფლობერი. შეიდი წლის განმავლობაში მონადეს არაფრის გამოქვეყნების ნებბას არ აძლევდა. "გაიგვით, ახალგაზრდაც, მეტი მუშაობა! სატროა, გესმით? საღამოს უკუთმან დილის ცხრამდე მთელი თქვენი დრო მუხსა უნდა ეკუთვნოდეს". მოგაწყვებით მოპასიანი დაწერა: "არავის ჰქონია ფლობერივით ასე განვითარებულ ქალბატონიცნა და სიყვარული თავისი ხელისუფლებასა და საკუთარი, როგორც მწერლის, დარსების მეტრმინება ერთი მისწრაფება - ლიტერატურისაგან სიყვარული - ავსებდა მთელს მის ცხოვრებას ბოლო დღემდე".

ქვეყნის დაცვა - ლიტერატურა და ხელოვნება

აღბით გასაკვირიც არაა, რომ ქალებზე "მუდმივი ნადირობის" და გამოცხენებული სექსუალური მართობის მდევრად მოპასიანი მამიდ დაავადებთა მთელ თიავულს - მათ მოიხს სიდილს - მომიტის, თანვე გაბრეკრბნებს. სამინელი თავის ტკიპლურს ეწყებო, რასაც მხოლოდ ნარკოტიკი უყურებს. მაკის პალეცნაცოციბი და თიავულის ტკიპილი ცვლის. ამას ასიც ემატება, რომ ოქროსქერი თმა ბლეუა ბლეუა სვდება. დროთაძრუ ტკიპილი ქრება და უნიზოდ ცხოვრებას უბრუნდება: ქალები, ლიტერატურა და ხელოვნება.

ზევა, ოკანე, მინდროა და, საერთოდ, წყალი - ქალებზე ნაკლებ არ ჰყვარებია. წყალი მავნეტივით იზიადება. ახალგაზრდობაში შესანიშნავი ნიშპასიანი არაჩვეულებრივად ცურავდა და შეუძლო ნახევარი დღე წყლიდან არ ამოსულყო. საინტერესო ფაქტზე: ერთ-ერთმა ბიოგრაფისმა დაადგინა, რომ მოპასიანის შემოქმედებაში უფრო მეტი დამწრვალა, ვიდრე მთელ ფრანგულ ლიტერატურაში.

სამავალთოდ კომისია და შენიშნა. თუკი არ ჰქონდა საშუალება, ერთხელ მინც მთელი ამაზანა ან ებანავ მდინარეში, თიავდან ფეხბამდე ტუტელების წყალში ამოვლევოდა ხოლმე. თიავს ამიღებდა იფფესანი სასტუმროებს, სადაც არცთუ სუფთა თიავრული ჰქონდათ და

ამიტომაც მოგ ზღურბლისას მივლ ჩემოდან სუფთა თეთრულს დაატარებდა თან. ნებისმიერ სიბნელურ ადგილზე და მტვერი მაგიდაზე თუ ლექები გადასაფარებლად - მაშინ ზინზა და გულსიკრების იხვევდა.

ფინარე ურთიერთობა ზოგიერთ მეგობარ ქალთან საცხები პლატონური იყო, ზოგიერთთან - დრეივლერი, ფოსთან - სასიყვარულო. თუმცა ვგეღა მის საცარდელს შორის იყო ერთი, მისთვის ყველაზე საჭირო. თავადან სრულიად უპრალად მოხსენიებოდა - ქალბატონ ნაცარისფერში. ქრონოლოგიას თუ მივყვებით, ერთმანეთი 1884 წლის შემოდგომაზე გაიცნეს. ეს უფროსი ქალბატონი ხშირად სტუმრობდა მოზასანს. 1891 წელს კი გარკვეულ ხანს ერთად ატარებენ კანის ვილაში. მოგვიანებით იდუმალი არსება ასევე ჩნდება მისი ცხოვრების პორტოპტუ. მოზასანმა მუჟამ ესწარფადა მასთან ურთიერთობას და შემთხვევით ამ უმცროსზე ხელდას. ყველაზე ტკბილი წუთები ამ ადამიანთან გაატარებინა.

„ყველაფერი მომწონს მასში. სუქნაშის არამატყა მთობს; ტანის სურნელი მაგივებს. მისი ფორმების სილიამზე, აღუნერული მაღდურბა მისი უარისა თუ თანმობისა, გონის დაკარგვამდე აღმავლებს. არასდროს მიგეგია ასეთი სიზარული, არსადრის არავინ დამიტკიბია ასე...“ - ასე ახასიათებდა „ქალ ნაცარისფერში“.

როგორც ჩანს, ეს ქალი მისთვის სულით მონათხავეე გახლდათ, ბევრის უფლებასაც აძლევდა და ზოგიერთი თვისება ერწინიარაც კი შექონდა. ნარკოტიკების სიგვაარული, დღესასწაულები ფოლავე ორღაღებლის სტრემი (ყველა სტუმარი თავადებულად ღროსტარების შორეული რომ ემგებოდა) ეს ყოველივე უწყარა და ხელსაც უწყობდა. მაგრამ ვერაფერ ხვევებოდა, ცინ იყო ეს ქალი...

მოზასანის ერთგულმა ტუქმეარდომმა იცოდა ამ ქალის ენაობა, და მისა ახრის, ხსრედ ამ „ნაცარისფერმა ქალბატონმა“ მოუსწარაფა სიყოცხელ მწერალს უსაბუჯროდ ეწინაინი ქალის ხრიკებით, ეს იყო ქალი, რომლიმაც არასდროს იცოდა, რა იყო კმაყოფილება. მხოლოდ ბატონის გარდაცვალების შემდეგ გათქვა მან ქალის სახელი - მარა-პოდ დებარი. თავიდან ეს სახელი არავის ეცნო, რადგან მას იცნობდნენ როგორც ფაქელ და ეხტოკა.

ტოპუშობამ მარი და მისი მეგობარი გოგონა ბევრს კითხულობდნენ, იხმედნენ ძაღვის ნაამბობს და კუმბოცე გამოიძენეს - ფანატრხმამდე უთაყვანებლდნენ ფანადრეს. მისი საბმობის მსგავსი კოსტუმოც კი შეეკერნეს. ცოტა რომ ნამოზარდენ ღამასმანებზე, საყვარლები გახდნენ. ამ ამბის გახმარების სკანდალი მოჰყვა. მარი-პოლი იძულებული გახდა დაეტოვებინა შშობლიური მზარ და მზერა პარისს მიაპყრა. არც შეემდარა. აქ თითო გადამუჟა დედაქალაქის ცხოვრებამი და პატარა ფაქელად იქცა. ეს ნორმი არსება შესანსმნავად უნდა, ძირნავე და ხატავდა. კითხულობდა ლექციებს.

ძალიან მივლ ფაქელი ცნობილი გახდა მივლ საზოგადოებაში. მისით ინტერესდებოდნენ მამაკაცებიც და ქალებიც. ფაქელს კი მაგნიტოგრაფი იხიდავდა მოზასანი, რომლის გმორბათა შესახებაც ბევრი სმენებოდა. ერთხელ ჩხუბისას ფაქელმა შემთხვევით დაჭრა თავისი საყვარელი - ცარკის მსახიობი ქალი ემა ბოერი. ამ ინციდენტის შემდეგ მოზასანი ფიხელის მფარეველა ხდება. პირველი მუხედე

რის მერე სურვილი ამ ქალის ნახვისა სულ უფრო და უფრო უღელვრებდა. მოსწონდა ისიც და მისი მანარადებაც გარკვეულნებისაყენ. ნახვებამ აქვებზედა კიდევაც თავისი პარტნიორის თამამ ექსპერმენტებს.

მაგრამ მივლ ქალი მოზასანის ცხოვრებით მომწონდა ელდრის მეტტანს, და უფრო და უფრო იმუათადა ამიტომაც ხედავდა მას. მაგრამ მიუხედავად ამისა, მათი ურთიერთობა მოზასანის ფანმრთილებობის საბოლოო გაუარესებამდე გრძელდებოდა.

ქმირფასი,
პრინალა ძალადრი... პატრისათვის

მის სახელით მუჟამ რამდენიმე ცხოველი ბრანდობდა. ტრახანსა ერთდროულად რამდენიმე ძაღლი, კატა, მამიფუნი და თუთაყუმი შეყავდა. თუთაყუმი ანით გამოირჩეოდა, რომ თითქმის ყველა უცნსზურო სიტყვა იცოდა. განსაკუთრებით კატები უფერადა. მორაგი მოგზაურობიდან დაბრუნებულს საყვარელი კატა - პირილი - არ შორდებოდა. კატის ნაგო ძირაღდღერეულ, პრინალა ქალაქდს ყიდულობდა, რადგან ხაიან ფურცელზე კატას ნრაიპინ ანერეულდება მის საყვარელ არსებას.

მოზასანის ხასიათს კიდევ ერთი სარტტრესო თვისება - სიცივისადმი გადამტებული შიში. ყველაგან სცივა. ნახულებში კი შუხარს ანთება. ერთხელ აფესტობის სახარამა გაემტე ხაერა, მარდლი ნმ ტრადული იყო. კაიხვაზე, ასეთ სიტყვაზე წუთო არ იტანებდითო, მალეო რას ბრძამებო? ამ თავს ასე ვკრწნო, როგორც საბოთებო.

ძალიან გულმთობრობილად ადამიანი გახლდათ. ყველაფერს მალავდა, რის დასაძლავ მიტარებდითო. არ აძლოოდა ინტერესის, არ წერდა დღიურებს და ესტარ-აღარაფრებს, თავს არივებდა ნანარმოგობა შესაგლის სერსა, ანადვრებდა თავის მიზონერსა. თუკი სადმე საკუთარ პორტრეტს გადამწყვეტობდა, მამინვე ხედავ. ერთხელ ნიგინა მადახის ვიტრინაში თავის სურათს რომ მოჰკრა თვალი, ვიტრინის გატეხა და ტილი ნაკუნებად აქცია. შუმდეკ კი მადახის მეპატრონეს სასამართლოში უწივლა.

არავინ კითხულობდა როგორც ერთ-ერთი მისი თანამედროვე წერდა, ეს იყო ერთ-ერთი უწინგრო განთავანის. ის გარმემა იყურებოდა და მხოლოდ იმის აღნერდა, რასაც ხედავდა. ნიგინებს არარავებოდა მის სახელი, მათ შორის საკუთარისაც, ყოველთვის აკურვებდათ სტუმრებს.

მობარული სიკვდილი

ტკივლი, ახალგაზრდობიდან რომ შექვეცოდა, წლიდან წლიმდე უფრო და უფრო იზრდებოდა და აუტანელი ხეებოდა. სასონარკეითლებამი ათისჯერ მავარდნელი თითმკველიობაზე იწყებს ფიქრს. „ვაინებოდა, რომ წემი მდგომარეობა უარსებოდა, ფიჩქური ტანჯვა ძლოურებდა, პალეოტრიაციები სულ უფრო ხანგრძლივდება, შრომისუნარიანობა კლებულობს. უდიდესი წუგებია ზემთის, რომ როცა დაფუღურავები და გაესაცოდავებო, თითობ მოფულებ ამ ყველაფერს ბოლის“.

არა, ის არ მოკვდება გაგვიყვლი, როგორც მისი ძმა და პიპა მანამდე მოკვდავს თავს! მაგრამ როდის უნდა ჩაიფიქროს ეს? ყველა შესაძლებლობა უნდა გათვალისწინოს!

ერთ საღამოსაც გადაწყვეტს იღებს რევილვერს, ფართოდ აღებს პირს, მიე ღელას იღებს და რამდენიმე წუთს გააჩინებდა. პოლს თვალს ხუჭავს, უკანა-წინედ აღმოხუთდება და... სასხლეტს გამოქრავს... მაგრამ ნაცვლად გასროლისა, გაჩნაქუნების ზმა გაისმის. როგორც შენდევთ გაირკვა, ყველა ეახნა წინდახედულ მსახურს გადაეშალა.

და აქ აღმისაა გაყოფდეს - მას სიკვდილი მოჰპირეს! მიზნობრივობისაგან ქუვაყადმისული ქილაღდის საჭრელ დანას სტაცებს ხელს და ცდილობს ყელი გამოიჭრას. ტკივილისაგან აყმუღებულად და გასისხლიანებული ფანჯარას ეცემა, მაგრამ აქაც უზუბთღებს ბედს! საიდან უნდა სცოდნოდა, ნინდახედულ მსახურს საგულდაგულად თუ დავმანადა მიძიმე დარაბებს.

პოლი იმადი

მოპასუნის პირველმა ბიოგრაფოსმა ალბერტ ლუმბროზომ შემოინახა გულისამარწყვებელი ამბავი მისი მეგობრისა, რა იმედით შეუმკურნალებდნენ მწერლის გადარჩენას: ათიქრეს, საფურცელი იახტის ნახეა მის მიძინებულ მუხაბურებსა გადევნებდა, გამოაფხიზლებდა ცნობილს, ასე ნათლეს ერთ დროს და ამგვამდ ჩამქრალს. გაკოჭილი, გვირის ხალათით ხელმეორული, უზედური ნაპართან მიუყვანეს.

ღურჯი ზეცა, ჯანსაღი პაერი, საყვარელი იახტის მოხაზულობა - ამ ყოველივემ თითქმის დაამწივდა. მისი მჭერს მერბილიდა... დიდბანს ათვალეურებდა თავის გემს მელანქოლიური და ნაზი მხურით... ბავუ მუარბია, მაგრამ არაფერი უქვამს, როცა მიჰყავდათ, ბევრჯერ მობრუნდა, "ღამაზი მეგობრისათვის" რომ შეეხედა, ის კი წყნარად ტიტტივებდა წყაღზე... ყველა ტროვდა...

დედა გადამწყვეტს შუილი პარისხა გაამგზავროს, ფსიქიატრულ საავადმყოფოში სამკურნალოდ. 1892 წლის 7 იანვარს პარიზის მეგაზუბენი ახალ სქესნადას აღუწყებდენ ქვეყანას: მოპასუნის პარიზის სულთნი ავადმყოფთა კლინიკაში მოუთავსებინათ.

თანამედროვე ფრანგული ისტორიის ყველაზე გასაოცარი მიჯნური! 1893 წლის 8 ივლისს გარდაიცვალა.

მტკარები და ახლობლენი ვარაუბდებდნენ, რომ მათი "ღამაზი მეგობარი" მიელი ცხოვრება ეტებად იდებლს. ერთხელ კი თვითონაც აღიარა: "მხოლოდ ერთი, ერთადერთი ქალი მიყვას - უცნობი, სანატრული, სასურველი - ის, ვისაც დაუპყრია ჩემი გული, თვალთ უხილავია, ოცნებებში ყოველგვარი სრულყოფილებითაა ზემგან შემკული. მაგრამ ასეთი ქალი არ არსებობს. ეს შესანიშნავად ვიცი... მე არასოდეს მყვარებია!"

**მომაზადა
მეაა ჰეჭარიმე**

ავერ უვერ ორმოცი წელიწადია, რაც ოტია იოსელიანთან ახლო, მუდარბული ურთიერთობა მდინდა. ეს დრო საჭმრისი აღმონდა იმისათვის, რომ ეს მკვეარი ინდივიდუალური ფესვებთი გაიორჩევილი შემოქმედი კარგადაც გამეცნო და მისთვის „ხხოვის საღარომი“ ანგარიშიც გახეხისა, ანუ ხელუფლებად შემომგნახა ესა თუ ის ცხოვრებითელი ეპიზოდი. ვაგასობი რამდენიმე წანაწერს.

გიზო ზარნაძე

ასეთი იყო ოტია

ასი იოსელიანისა!!!

ეს ამბავი მარცხდამაინც ენების კვირაში და მარცხდამაინც ნათელ პარასკევს მოხდა..

ოტია და მე ჩემს მშობლიურ თურჯულაში ვართ. დავეირცეს და გეთიზრეს, რაიონის გამგებლის თაოსნობით, ახალგაზრდობის მუხეხებით დავთქვამთ ოტია იოსელიანთანო. ვითომ ორივე მწერლს გვიმართავდნენ მუხეხედრას, სინამდვილეში კო, რა ოქმა უნდა, თავადითავი ოტია გახლდათ..

ამბტკომ, როცა მისაღებობს შეხედვას გამოსვლა მეც მომიზნა, ვთქვა: მართალია, მეგობრებო, მეც ვაგრობს მარაქაში, მაგრამ ერთი მთი იღოთ: მწერლობა ჯარივითაა, უმეტესწილად რიგიითი ჯარისკაცები შედიან მასში, შესაბამისად, წერილდება ოფიცრობაც, მაიორ-პოლკოვნიკებიც და, რასაკვირველია, გენერლებიც. მე, მავალითად, რაიტი ჯარისკაცად ვთვლი თავს, ოტია კი გენერალია-მეთქი.

გვარბანი ტკიმი დავიშხახურე, კაი თაემდელი კაცი დამდგარბანი..

ნამოჭრა მკურცხვლად ოტია, ასავსავებს ხელებს: მავი კაცივილმა არ იცის წინასწარ — ვინ მერტება მწერლობას და ვინ არა! ბალზაკმა, მოვეხსენებოთ, ოცი ტომი სისულელეები მერა, ამას თავადაც აღიარებდა, მაგრამ საბოლოოდ „მავრენის ტყავი“ დაულო კაცობრიობას!

ასე რომ, ნუ ვუნებობი ნამეტნავად სულსწრაფნი და ნუ ვეძებდები ცოცხალი მწერლების დაბარბისხებასო..

დამერვა ტკიმი დარბაზი — ეს რა ტატქიანი კაცი ყოფილა, „ზემილიკი“ არ დავგვიჩინებდაო..

რასაკვირველია, გერმონდებული „ქორეე განყოფილება“ გაითვალისწინებიათ და მუხეხედრის მუხედვც (ბევრი ფურთერი, მაგრამ ვინ ვათხოვა ვერბი!) ცინციმ ნავეცუნეს სახატებო მოძვრო ოფაში, თურმე მხოლოდ სასტუმროდ რომ ავეთო.

სუფრას, რომ იტყვიან, ჩიტის რძეც არ აკლდა: ეს პირში ნითელბოლოვანრული მუხარული გოჭი ვარო, ეს ცივად მოხარბული მწიფე-მწიფე დედღელიო... ყურბა, ოსტრო, ნაირ-ნაირი თვეხეულობა, ღლაგიდან დანყებული და ღორეუებით დამთავრებული... ხიზილალა, ხატჭაურები.

დასამბოლო გებდა ოტია: ეს რა გიქნიათ, ხალხო, დღეს ნათელი პარასკევა, უფმიმესი მარბა! რა დროს ღრეწო და ღვინის სმდა კუტატუნღმა თუ იცოდა ეს, თქვენ რა ღმერთი გაგვეწომიათო..

ღობოი რომ ღლობია, ისიც არ ჰქონდით სამაზხეოდ!

შეშფოთდა თამადა-გამგებელი, აფრინა ბიჭები რესტორან-ბასალუჩმეტიში, მაგრამ, გაგიჟონით? — არც ერთი არ ამამოჩნებლა ლობიო!

მივემარჯვებო ოტია და მე მჭადასა და მწვანეღვინის, ვილოღვინით და ვაყოღვინით მისხნის ღიმონათსა, ფერთი რომ მანაც მტავდა ღვინოს.

უჭირს თამადას, იბტიბარი აქვს გატყვნილი, ბოფი-შობს, გვაპატკეთო!

— არაფერი, არაფერი... მჭადა, რაც მოვაგრიო, პურია, პრასიცი ბლომდა. საქმარასია!

— გულწრფელობის ოტია, მაგრამ ემწნედა, ეკლენივით ესობა მისი სიტყვები გულზე თამადას.

— აგერ, პატყვიცმული, კარტოფილი მიირთვიო! — ეუბნება სახეშეჭარხლეული ქალბატონი, — ეტყობოდა, შინაური გაზღდათ, აბეკლობრიცა.

— ვაი დაგემართოთ, მარა ზეთობა ხომ შეწმენარი გვიკრძალავს.

ჩვენს პირდაპირ ახალგაზრდები სხედან. მე მგონა, დარიცხვინეს და იმათაც უარი თქვას სახსნილო კერძებზე, დაეძღუნენ პრასსა და მჭადას, იქვიებობან ღიმონათით.

ოტიას ცა ჯავხსნა — არ ყოფილა მთიად და დღეუბელი ქვეყანაო! მაგრამ კითხვით მანაც იკითხა:

— რავე, ბოფებო, ხორციეულს არც თქვენი მიირთმევთ?

პირველი: დიხბ, ბატონო ოტია, მე მარხვას ვიჭერ.

ოტიამ ნამირადა შეათვალეერა ახალგაზრდა, გაზარმაყებულ თვალის კუთხედში ჭინკამ გამოჰყო თავი:

— პოლიციელი ხარ?!

მალულად ეილაშებო, ავანსად, ვატყობ, სიცილი იფეთქებს.

პირველი: არა, ბატონო, ბროკერად ვმუშაობ ქუთაისში.

— რად ვმუშაობი?! — მომხედა თვალმოჭუტულმა და მუნდმტუკი ლომიარჯვა.

— მკაღერი ყოფილა.

— შენც კარგად ხარ! — ვიბეებს იბტიბეს, სივარეტს ეუბნს, — ევ რალა დარდუბალაა?!

— ეთქვათ, შავები და შავნი სახრანადოდი ღვინის ბინას.

მთადგება ამას და ეს მუშტარს მოუძებნის, რისთვისაც გასამარჯველის მიიღებს.

— ქართულად თუ ვიტყვით, შუამავალი ნამყოფარა, ხომ?

— აგერე, კი.

— აბა, მარხვას ვიჭერო, რატომ მთხარი? — მიუბრუნდა იმეტი პირველს. უკვე თავის სტოქიაშია, — რა დავაგმადა, რომ იჭერი?!

აქა-იქ ფხუტუნი გაიხმა. შერცხვა ახალგაზრდას. თავი ჩაღუნა.

— შენ რატომ? — ახლა შეორეს ეკითხება. მორხის ეტყობოდა, კიი ხნის მომზადებული პქონდა პასუხი.

— მე, ბატონო, მარხვას ვიკავ!

ოტია ისევ მე მომპრობავს: გადამრცხვს ეს ხალხი ერთი იჭერი, ერთი — იცავს!

უკვე ყველას სიცილი ნასკდა.

— შენ? — შედის ნელ-ნელა აზარტი, — ბოლოს მესამესაც მთავროს მჭერა.

ოტია იოსებლიანი

შეგონდა ოდნავ მესამე ახალგაზრდა. ეტყობოდა, მასხუს ირჩევდა გულში.

— მე, ოტია ბატონო, მარხვავზე ვარ, — ცოტა გაუბედავად ნიბუტბუტა.

— ხშირად თქვი, გამაგონე, რას ამბობ!

— მე მარხვავზე ვარ, ბატონო!

— აბა! შენ სულაც ზეიდან შეეცივი?!

სავროს ხარხარში ვერ გავარჩე, რომელმა იკითხა: კი მარხვა, სინტერესოა, თეიონ ოტია იოსებლიანი რატომ არ მიირთმევს ზორცს?!

— მე, ჩემო ბატონო, გმარხვლობ, მარხული ვახლავართ!

არც აცივია, არც აცხელა და პირველი ახალგაზრდა მე შეკითხება: აკი იოსებლიანო!

მიეფიქრო, „ქურხულის“ მსგავსად „მარხულიც“ მთიური გვირი ეგონა და ღამის გადაფიჩინდი სიცილით.

— რა მოხდა, რა გულამომუდარი ხიხინიებდი წელან?!

— მკითხა ოტიამ, როცა მის „ნივამო“ ჩახსენდით და გეხი დედაქალაქისაკენ ავიღეთ.

მეც სიტყვა-სიტყვით გავეუმორე, რაც იმ პირველმა ახალგაზრდამ ნამირჩქულა.

— ეუმა! ევ სულ დამირხული ყოფილა, ევ უბედური!

— რა ემეულებო ამ ხალხს! — ჩაღუნარკა ურუდა, უმატა გახს და ვარცა ხანს ხმა აღარ ამოუღია.

„კადად თუ უშოკალი შეიანა!“

როდესაც დამოუკიდებლობის სატყუსი დაგვიყარონა ვერომ, ქართული ეკონომიკა ფაქტობრივად მიცვდილი ყყო. იმის სულის ამოხდომამი უდიდესი წელილი შეიტანა ენ. ფულის რეფორმამ.

შოდა, 90-იანი წლების დასაწყისია. რუსული რუბელი ქართულმა კუონიმა შევიცვალა და, როგორც მისალოდნელი ვახლდათ, ბაზარის თუ გაუმართლა და ღამის ცალკალკალოშიანი ბოგანო მლიონები ვახდა, აბსოლუტურ უმარვეცხობის, სოლდური ანამარების მყოფობით, საბოლოოდ სამი თითის კომბინაცია ანუ ზემიჭნი ზედა წილად!

ოტას „მილიონ ს ჩემოტ“ ერეცხებოდა პირად ანგარიშზე. ერთხელაც იყო, დანატერესდა, ნამო ერთი, გვერვითი, რა თანხამ მოიყარა თავით. მივაკითხეთ წაღებუბის შენაღაროს ერთ-ერთ განყოფილებას, ბანრას ტერიტორიაზე რომ შქონდა ადგილიანყოფილი.

დაუსახელებს რამდენიმე მილიარდი, ახვენი გვერციხეზათ კუპონზე გადაინგარიმუბოი.

მოუჭტუბა წარმაცი შეიცვენა თვალის და ცკითხობა: დაახლოებოდა რასა შექენა შეიძლება მავ თანხობო.

— შოქლება, თუ კია მანხანა იქნა, ერთი ბზოიანი მენველი ძროხა მოგრაოთო.

— კი მშლავათია, მე და ჩემმა ლმერთმა! თანაც, ბედად, ბზო თუ უშობელი შეიქნა, ჩემს ბედს ძალეო რავად შედეფსო...

„სასა ძვეყანა? კახი ცოცხალი ყოფილა!“

ისევ და ისევ 90-იანი წლები. ისევ და ისევ ჩანებლებული ქვეყანა. უშუკობის გამო ტელეფონები უქნადა. არ შუბობს. მოხდა სასწაული და, მიუღო კვირის ჯახარის შემდეგ, ავტოივე წაღებუბის კოდა და დავეუგეშოთ რატისი.

— ცოცხალი ხარ შეენი? არ მოყოლებხარ დარბეცებში? რას შობით მაქნებ, რავა არიენ ზოეშები? — დამაყარა და დამაყარა.

— ვერ გვიკარდებოდაო უშუკობის გამო. თვითონ რასა იქნ?

— არდავც შეეფერება ტლემ მაცხოვრებელს! არა გახეთია, არა ვურნალო, არა რადიო! ტელევიდეა უშუკოა უბს მოსტრეობი. არადა, ესაა საქმე? ისე გარდავივლილა ნამეტანი კია კაცო, აკადემიკოსი ავლიო ზურაბამვილი, წაღებუბში კაციშოლს არ გავლია!

დავიფრინ. ბზის ვერ ვიღებ. ვთქვათ, წაღებუბში ვერ ჩააღნია, მაგრამ აქ დედაქალაქშიც ვერ მოეკართ ყური?

— აბა, აბა... — ვთქვი, რაც შემიძლება, გულმწუხარისკავით და შუქიც ნავიდა.

დავიტრიალდი, მივიკითხ-მოვიკითხებ. ხალხიც დაბნეულია. რუთუ?.. კი შარა, ერთს მაინც რავა არ დაცხდა? ყველა უკვირო, ყველა შარებს ირეკე.

ბოლოს ფსიქიატრიულშიც დავერეცე იღბლად, პირდაპირ ღირვეტრითან მოეხევედრეღვარ.

— გისმენთ, პატრევეშულო! — მომიესმა ცნობილი ზურაბამვილისკული ხმა. კრისტის ვერ ეძრა. თან მიხარია, თან მაკვირს. ვერ მომიხანგრებია, რა ვთქვა.

— არ ინებებთ რაიმეს თქმას?!

— არაფერი, არაფერი. უზარალოდ, მიხარია, ცოცხალი რომ ბრძანებულხართ!

— აბა! უნდა ვიყარაუდოთ, რომ რაღაც ფაფტრეკიანი სისხმარი გინახავთ ჩემზე, არა?

ყურმილი დაეკიდე და ახლა ოტასს ვურეკავ ვახარეზული.

— ოტო, ვინ თქვა, ავლიამ მოეკედაო! ეს ნუთია, ველაპარაკებ, ცოცხალია ავლიამ!

— შოდა, ვგ სულ უარები ესაა ქვეყანა? კაცი ცოცხალი ყოფილა და ჩვენ აქ, მთელი თენახევიარი, იმის შესანდობარს ესვამთ!

„რავარი შვარხია ვენახში ბალახს!“

1982 წელია.

როგორც იქნა, მოვანი თავი და ოტასს შეველიანებითა და დამხარებით, მშობლიურ სოფელში, ჩხარში, მამა-პაპისკულე, უსახელოარი ეზოში ბის აივნაიანი, მომიკროოდა-ახალი ჩავეკო.

— ბოლო-ბოლო, აღარ მანახებ იმ შუნს აფელო-მამულს?! მათაფაც სახელი? — შეკითხება ოტასი.

— კი ბატონო, თუნდაც ამ კვირასვე! მოვიდა?

— „მოვიდა“ არაფერ შუაშია. ნუ შეგარგონები კეიჩას, უქმე დღეს, აბა, სხვა დროს საყალიოდ და საჯალკურსოოდ მცალია?! ამოვიღოთ ატერ (წაღებუბოდანი) მე, ნანაივ და, ეთერი თუ გაგვეგონება, გალუტკოვა, თებარალი, მატუშობრბს და იმისაც ვისაიმოვო.

— რაზეა ლაპარაკი! — ვთქვი არხნად.

— ეგ თქვა „დააკანონა“, ოსიელიანმა, პარლამენტის სხდომანზე ექვა ერთხელ და შორა, აიტაცა ხალხმა. ეგ რუსული კალკია — „ო რომ რეკი.“ ვითომ არ მოძულება ქართული მაგის შესტყვისი?! თუნდაც — რა სათქმელია!

ცოლმევიანაა ვიყავი სოფელში, იენისის ბოლია. დარიც მშენებერი.

ახლომეზობლებმა რომ გაიფერს, გრიგოლის ოტია ბატონი სწვევიაო, დაფაზებულად შემოლაგდენს ეზოში: და-თიყო, კოლია, ეგაა...

ლამ! და მიტებმა სვამები გამოიტანეს სასწრაფოდ ეზოში.

— რა საჭიროა ამ კონინდას კაცო სკამებით ჩათვლავის? რავა, მამაპაპურად რომ ნამოგნეცი, დავტვიხანა-ვენ ვითომ? გვრდებსაც გვეგერილებთ და მონასაც მიფა აღვირებო.

და-აა, მოულოდნელად ხმამაღლა, ყველას რომ გაეგონა, მეუბნება:

— უფურე შენი რავარი უფარგია ვენახში ბალახს! სუყველას სიცილი ნავესკადა, ქალბატონ გალუსტოვა-სა და ჩემი თხოთმეტი წლის გოგას გარდა. განსაკუთრებით, კოლიამ და ვაეკომ იფერეს გული.

ელდა მუცა გავში. იტბირი გამიჭყდა, ჩამიგარდა ენა მუცელში. არადა, სწორი თქვა — მუზლხეა ბალახი ვენახში გოგამ მეტი ვეღარ მოითმინა, მომიწვა გვერდით და ჩემდა მეკითხება:

— რა პინტია, ტო, აუფარგია ვენახში ბალახს? სამაგერიოდ, მე მამაპაპა აღუხსენი!

— ის პინტია, რომ ვენახში ვაზი უნდა ვარგისობდეს, ბალახი კი არა!

66666 მისხნა!

2004 წლის ივლისია. აივნანზე, ტალავარს ჩრდილში ესხვევარი ოტია, მე და ერთი მისი ახლობელი კაცო არ ვიცნობ, მაგრამ მასპინძელი არ თვლის საჭიროდ გაცნობას!

საუზნობენ, ლაპარაკობენ ამ მთისას, იმ ბარისას, უმეტესად, მანბელი, რომელიც ტეკობა, ეერა მანცდამანც გუენებზე, არაივის და არაფერს ინდობს, კენწლავს, აქილუკებს...

სტუმარი ყოველ სიტყვაზე კერძს უყრავს, ამა რა, ამა რაო! ვატყობ, რაღაცის წართვისა ღამისა, ორი სიტყვის; ხშირ-ხშირ დასწრებობა საათს, ნაგრამ ოტია „ვერ ამჩვენეს“.

ჩაურთო, როგორც იქნა.

— ოტისა შემოვეყვე, იმას რომ შემპირდი, ვეცდები, გომონიო, ხო არ ვაგვასენენია?

— ე!

— შალვას ბიჭებს შევასახებლებ, ვაი ბოეშები ყავს მა-
ლიკოს, თუკი სადმე იმოგება, უსაბოლოო გამიზრებებერო.
— არადა, რა ვუნა, ზუთი კვირეა, მანქანა გარაშნი მიყენია...
— გარაიო ქე გავა?

ახლოებულმა თავი ჩაღუნა, თვინიერად გაუღიმა.

— ჩუბრბინე ერთი ქვიით! — ახლა მე მიმპირთავს, —
არ გტზარება და არაფერი! იქნე, სახაბაკომა, ჯვართვა და
ამოუტანე ამ კი ვატს.

თქმა მართლისა

გიორგი გოგოლაშვილი

კიდევართხალ ელიზარ ჭალიკაზე, აგვარტავენახასა და უკიდეგანო აგვიციიხაზე

პერსონალური კომპლექსით
შეაყრებოთ იახის აგვარტა

დალან დიდი ხნის წინათ ბერძენ პერსონატატს სასი-
კეთილ სამეცხობით ისტორიანი დარჩენის იმდენ რომ გაგაე-
ნურა, დიდი ბოროტება ჩაიღინა — დანეა არტემიდას ტაძარ-
ში... და შემორჩა ისტორიას მიზი სახელო. ამის შემდეგომ
დასკვიდრდა გამოთქმა „პერსონატატს კომპლექსი“, რო-
მელიც ნიშნავს „განდიდების მანიით შეპყრობილი ადამი-
ანის მიერ ანტისაზოგადოებრივ ქმედებას“. ედიშერ ჭელი-
ძე სწორედ პერსონატატს კომპლექსით შეპყრობილი
ადამიანია: იაკობ გოგებაშვილის წინააღმდეგ მასი „გა-
ლაშქრება“ სხვა არაფერია, თუ არა დიდი პიროვნების დაკ-
ნინების, დაძვირების, შეურაცხყოფის სურვილი, საკუთარ
პერსონის განდიდების ინტერესებით ნაკარნახევი
სხვათაშორის, მანამდე ე. ჭელიძემ ასეთივე მონდომებით
აკეთ ნერსოილზე გალაშქრა; წინა წერაშიც უნდრდით,
რელიგიურ საკითხებზე მსჯელობისას ე. ჭელიძე იღია ჭაე-
ჭაეჭაეძესაც არ მოახსენიებს წმინდანად... იცის კაცმა, ვის
უფდა ებრაოლოს, რომ ისტორიას შემპირენ მიზი სახელი!

ამ ფონზე აღბათ უნდა მიხაროდეს, რომ ე. ჭელიძემ გი-
ორგი გოგოლაშვილაც „მოაქცია ღურადღება“:

„მოთხველს აღბათ ასხვოს: ფერხალ „ქვენი მწერლო-
ბის“ 10 ივნისის ნომერისა ერთად ცალკე ნივანკად გამოქ-
ვედნა ჩვენი წერილი „არა ცილი სწამო“, რომელიც ე. ჭე-
ლიძეს მიემართებოდა. ეს იყო პასუხი ე. ჭელიძის წინააღმდეგ
„იაკობ გოგებაშვილის წმინდანად განიხილების მანამდენო-
ნლომასთან დაკავშირებით“ (2011 წ., 30 გვ.). ჩვენს საბასუ-
ბო წერილში ეწერებოდა: „ეს არის დიდი ქართველი მოღვა-
ნის — იაკობ გოგებაშვილის — შეურაცხყოფილი ნაშრო-

ბაერნივარ ჭვის ვებერთელა, მრავალფაზიანი კობე-
ზე და შუაგზაში ვაენობიერებ, რომ ვერ ვხედებო, — რის-
თვის მავსაქნა!

უკან მიმბრუნებულ მუხებრუნულება, ხომ ცხადია, „ტრუ-
ბაში“ გამაძვრენ!

ჩივთავე კობე, შევეგრადი სამხარეულობა, სადაც ნა-
ნა შეგვლებდა, ინსპირიმე (ოტისი მეორე მუდელე) და
სულმოთქმულად ვულებნება: მიშველე, ნინა, შენი ჭირი-
მე, სადაც სახაბაკომა რაღაც ჯვართვა ყოფილა-მეთ-
ქი!

— „ნივის“ ბარდაშოკია ევერ, — თან სიცილი ეხადე-
ბა, — ქალადმი მუხეველი კრესტაღინა.
ამასობაში, შეგაგვიანდა უკან ამბრუნება და ოტისა რა-
მის გამოპარებ? ნამიშბი აქვს გათვლილი ყველაფერი.
— სა იყვი ამდენ ხანს, მალაზიანი?!

მი, ცილისწამებლური ბრალდებანი; არასწორი, განკვებ
დამიხიხიხებელი ნაკითხვა ი. გოგებაშვილის ტექსტისა;
ამბიციური და ამპარტაკუნული დამოკიდებულება კოლე-
გების მიმართ; „ყველაფრისმყოფნა“ შეგრუნებანი და
ქედმაღლური თითისქნევა „მავანთა“ (აღბათ გულისხ-
მობს იაკობ გოგებაშვილის დამოუხებლებს) მიმართ!

ჩვენ დღესაც ამ აზრზე ვდგავართ, მიუხედავად იმისა,
რომ ჩვენი წერილით გაგვლისებულმა ე. ჭელიძემ სასწრა-
ფოდ გამოაცხობ და დატეხდა საბასუბო 90 გვერდიანი წიგნა-
კი ე. ჭელიძე, „ოფის საშრთაღმან დეკლამაროლს“, 2011],
მეტყ, ამ წიგნაკის გაცნობამ ზემომოყვანილი ჩვენი აზრი
კიდევ უფრო განამტკიცა და შეგვიკონა შობებდიდობა,
რომ (ცნობილი გამოთქმისა არ იყოს) ე. ჭელიძე უფაფა-
ღა! ამ თავისუფლების ხარისხი კი ძალიან მაღალია...

არა ნაუარაუა ე. ჭალიკაზე

მეორე წიგნაკის დასაწყისში ე. ჭელიძე გვემუქრება,
რომ განიხილავს ჩვენს საბასუბო წერილს („არა ცილი სწა-
მო“) და ვაეკარწყლებს ყველა მწინმწანს, რომ „მისხალი
(უმისხლესი) ექვიე არ დარჩეს მკითხველს ჩვენს მიმართ
და, ამასთან, სრულად გამოამკარყადენ მავანთა უკულორი
განზრახვის სრული სულერი უბადრუკობა“ - ნერს იგი
(გვ.3). წიგნაკის დასასრულს ე. ჭელიძემ დაიტრახაბა:
„ვიტყობრთ, მკითხველს არ დარჩა უმისხლესი ექვიე იმა-
ში, რომ გიორგი გოგოლაშვილის უკლებელე ყველა სიყაღ-
ბე ძირითდით და ფესვიდორთ ოტია აღმობიერდილი და ეს
„დრწმუნებისა ახალ-ხმა“ თავითი თებამდე (აღბათ გუ-
ლისხმობს გამოთქმას — თხემით ტერფამდე — გ. კ.) გინეგ-

მირა* (გვ. 89); სხვაგან დაიქვანა, უმისბლესი ეჭვიც არ უნდა დარჩეს!...

ისეთი შიამბეჭდილებების ქმნის ე. წელიწადე განცხადებებით, რომ ოპონენტის 20- გვერდიანი წერილიდან „ქვა ქვაზე არ დატოვებ“ თავის 90-გვერდიანი წინგაქმ. ასეთ ეთიოპ* მოდით ცნებით, ჩვენს წერილში დასმულ რა შენიშვნებს არ (უფრო სწორად ვერ) უპასუხა ე. წელიწადე; რა მიზეზითა „სხალ მატერიალზე“ თავისი „ყოველსმყოფანობით“ მსჯელობით...

1. ჩვენს პირველ წერილში (ასე მოიხსენიებთ პუბლიკაციას „რა ცილი სწამო!“) ვწერდით: „აკობ გოგებაშვილის ლაღლის გაუფიქრებლობა, დაკნინება პირველივე წინადადებაზე იწყება... მისმა მთავარმა ნაშრომმა, „დედაენამ“, დროის გამოცდებს მიტანა კლებად ვერ გაულო“. „მეტნაკლებად ვაძინებ“ შეტანალებად გაუძლიერებ ნინაძეს და ამას ამბობს „დედაენამ“, რომელსაც „უფუხისტყაოსნის“ გვერდით აყენებენ; ამტკიცებენ, რომ ახალი ქართული სალიტერატურო ენის ჩამოყალიბებასა და განვითარებას „დედაენამ“ ისეთივე როლი შეასრულა, როგორც წინადადებითავე ძველი ქართული სალიტერატურო ენის ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში და „ეფენისტრასთანა“ მომდევნო პერიოდში“ (გვ. 4). რამდენიმე გვერდზე ნაომოდგენილ მსჯელობაში ჩვენ ამ აზრის დასაბუთებას შევეცადეთ და დაჯავშენით, რომ ე. წ. ქულისძე „სურს შექმნას შიამბეჭდილება, თითქოს, აკობ გოგებაშვილი ჩვეულებრივი ავტორი იყო რიგითი სახელმძღვანელოს“ (გვ. 6).

ე. წ. ქულისძემ ამ შენიშვნაზე სიტყვიერ არ ღაქარავს 90 გვერდიანი წინგაქმ. ვასაგებია: არაფერი ჰქონდა სათქმელი; ამპარტყანება კიდევ არ აძლევს ამის უფლებას, აღიაროს, რომ ეს შეურაცხყოფა აკობისა და დაკნინება მისი დიდი ღვაწლისა!

2. ჩვენს წერილში ვწერდით: „ცილისწამების, აკობ გოგებაშვილის ტექსტის არასწორი გაგების (უფრო სწორი ექნებოდა გვეთქვა, გამოიწვლად არასწორი დაგების), საკითხისადმი არაპროფესიონალური მიდგომის კლასიკური მაგალითია ე. წ. ქულისძის მსჯელობა უცხო ენების თაობაზე“. ამ საკითხს ჩვენი წერილის 5 გვერდზე განვიხილეთ (გვ. 7-11). ე. წ. ქულისძე აღმოუბრუნებია იმით, რომ აკობის სურს სასულიერო სასწავლებელში ძველი ბერძნული ენის გაუმეცხება!) და გამოაქვს გამოთვლებები დასკვნა „საკითხავია, თუ ბერძნულ-ლათინურის სწავლება უნდა გაუქმდეს, წინადად მამათა შრომებზე არ, ვერცხად, წინადად წერილი, ეკრძოდ ახალი აღიქმა(-) რა ენადაც უნდა ითარგმნოს თანამედროვე ქართულზე, ნუთუ იმავე რუსულადან, რომელსაც ასე „გასრობს“ ავტორი“.

ჩვენ ვწერდით, რომ პოლიტიკაში კითხვის ამგვარად დასმას დემოკრატია უნდობნებ; და რუსულიდან ხომ არ უნდა ითარგმნოს, ცინიკურად რომ კითხვობს ე. წ. ქულისძე, ამას პოლიტიკური ბუნებობა შეკავა-მეთქი. ჩვენ ვცადეთ, გვეჩვენებინა, რომ ე. წ. ქულისძე ვერ ერევადა ვერც პედაგოგიურად და მეთოდის უსაყურად საკითხებში და ვერც ხანსაღლი ვეგემებას და პროგრამებზე; რომ აკობი ბერძნულს კი არ გებძვას, ქართულს იცავს!

„უმისბლესად“ (ასეთ სიტყვასაც ხმარობს — „უხდებნი წინათოსად“) განხილულ 90 გვერდიანი წინგაქმ არცერთი

სიტყვა არ თქმულა ამ საკითხზე. ვასაგებია: ე. წ. ქულისძეს არაფერი აქვს საბასუხო ხოლო ამპარტყანება და ამბიციები არ აძლევს შეცდომის აღიარებასა და ცილისწამებისა და შეურაცხყოფისათვის ბოდიშის მოხდის უფლებას!...

3. ერთ-ერთი მთავარი ბრალდება ე. წ. ქულისძის აკობ გოგებაშვილის მიმართ ასეთია: „აკობ გოგებაშვილისათვის უცხოა ერთი წინადად მატერიალადიველი ეკლესიის ცნება“; რომ აკობის „სწამსა, ვართუივე, სხვადასხვა აღმსარებლობათა სრული განურჩევლობა“.

ამ საკითხზეც ვრცელად ვმსჯელობდით ჩვენს წინა წერილში (გვ. 13-22); სხვათა შორის, საკითხი ასევე დაგვხვდა: „აკობი მთელი ცხოვრების მანძილზე იყო ქვეშაშობრივ აღმსარებელი მართლმადიდებელი ეკლესიისა; სულიერი შიღლი გაბრძოლ ეპისკოპოსისა; ცნობილი ფაქტია, ეპისკოპოსი გაბრძოლი როგორ ზრუნავდა და როგორ იცვლება აკობის მისთვის უძმობის პერიოდში, როგორ უპირისპირდებოდა ეპისკოპოსი გაბრძოლი ეკლესიის აკობის გამო და ა. შ. დაეჯერათ, აკობის „მოწვევებით მართლმადიდებლობა“ ე. წ. ქულისძემ შენიშნა და გაბრძოლ ეპისკოპოსსა ვერა?“

ცხადია, ე. წ. ქულისძემ ამ კითხვასაც ნაუფერო...!

ასე, ამ თემაზე მრავალივე სიტყვა კიდევ ვთქვა: გერასიმე ტიტოვი (მეზობელი გაბრძოლ ეპისკოპოსი) იყო აკობის მანძილადიველი თბილისის სასულიერო სასწავლებელი. „ბუნებით ნიჭიერმა, ბუჯითა და სიციველით აღვასეც აკობსა თათადრეუ მოიჭირ მასწავლებლის ყურადღება და გიგანსკე უღრმესი სიყვარული აღმზრდელსა და აღსაზრდელს შორის, რომელიც მთელი საცოცხლის მანძილზე უბერებელი გრძობით აღავსებდა ორვეს ველს“ (ს. სინარქოვი). რაგვსაც გაბრძოლი მღვდელ-მონაწიხნად ეკურთხა (1856 წ.), აკობს გახდა მისი სულიერი შვილი. კიევის სასულიერო აკადემიაში წასვლა რომ გადაწყვიტა, აკობი ქუთაისში ჩავიდა და სურსხევამ მთლიან ეპისკოპოს გაბრძოლისაგან. ეპისკოპოსი გაბრძოლი მთელი ცხოვრების მანძილზე ყურადღებასა და მზრუნველობას არ აკლებდა მას სულიერი შვილს.

საყოველთაოდ ცნობილია, 1874 წელს ეპისკოპოსი გაბრძოლი როგორ დაუბრძოლიდა ეკლესიის ეკლესიის აკობს გამო. ოროდვე ფრანგმწიფი ეკლესიის მიმართ ეპისკოპოსი გაბრძოლი წერილიდან „თქვენ განსაკუთრებით განიტყვებთ მიზეზს, რა მტკიცებულება მოქვს მე იმის თაობაზე, რომ თქვენ თითქმის დადგინდით ვაგებაშვილს და, ამავე დროს თავის მართლებების მიზნით თან ურთავთ მართლადეა შეწმარავ აღნერებს მისი ავადმყოფობისა, მასივე ხელითა მუშავდნის“... ანდა: „რაც შეუძლება ეკრძოდ თქვენს დამოკიდებულებებს გოგებაშვილის მიმართ, ამ თემაზე მსჯელობას მე ვეუფერებოდი, პირველ ყოვლისა, ჩვენისა გავრცელებულ სასულიერო ხმებს, რომ გოგებაშვილმა სასწავლებლიდან წასვლის წინ (...) თავის ბინაში დატოვა პარათი, დასალოციით ასეთი შინაარსისა: „ახართ ეგზარქოსს, მე საბოლოოდ ვილუპები“ და სხვა. მეორეც, მე ხელს წამიფარდა უზუალოდ მის მურ დანერული პარათი, არ მახსოვს, როდის და ვისთან მიწერილი, რომელშიც ის ისტენებდა, რომ თქვენ გადაწყვიტეთ, რადაც უნდა დაგედომოდა, დაგედულათ იგი“... ეპისკოპოსი გაბრძოლი ვერცხად იცნობს აკობის ყველა სახელმძღვანელოს და ნაშრომს. ამის თაობაზეც თქმულა...

ამ და სხვა ფაქტებს ეთვალისწინებდით, როცა წინა წერილში დავსვით კითხვა: ახდებდით, იაკობის „მოხუცებულთა მარალმა დიდებულმა“ ე. ქელიძემ შენიშვნა და ეპიკოსოსმა გაბრიელმა ვერა?*

გასაგებია, თუ რატომ ნიუტროა ამ კითხვას ე. ქელიძემ. რადგან ამ თემთან ძალიან არის დისკრეტურებული ე. ქელიძე, ერთ მასალასაც მივანვიღო. ცნობილ ქართველი საეკლესიო მოღვაწე კალისტრატე ცინცაძე ახლოს იყვნენ იაკობ გოგებაშვილს (მოკვასსენებით, კალისტრატე ცინცაძე 20 წელი საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ბრძანდებოდა). 1912 წელს, 10

ოქტომბერს, ქაშვეთის ეკლესიაში კალისტრატემ საოცარი სიტყვა თქვა. ერთ ფრაგმენტს მოვიყვანო ამ სიტყვიდან: „ახე ეს-მოდა განიყენებულს იაკობს თავისი მოვალეობა მანსაგებლოსა და ამ სახედ აღასრულებდა მაცხოვრის ბრძანებას ღვთის სასუფეველის ქადაგებისათვის, და ფრიად სწუხდა, რომ ამ უფასსკნელ დროს ჩვენსა შესამწევედ იკლო ღვთის სასუფეველის ქადაგებისათვის ზრუნვამ“. ამ მოკლენას იგი სთვლიდა ფრიად სამწუხაროდ და შიშობდა, ვთუ თუ სარწმუნოებრივ გულგრილობას ზედ მოჰყვებ ზნეობის დაკება და ერის გადაგვარებას გზაზე დადევნაო. სამაგიეროდ სინარულით აღფრთოვანდებოდა ხოლმე, თუ სადმე შეამჩნევდა სარწმუნოების დაცვასა და ზნეობას განიყენებისათვის ზრუნვის ბრძნებას. ამ ოროდენლის წინაშე ხშირად ნახავდით განიყენებულს იაკობს ამ ტაძრის გულგანში, ამ კიდელ კვარდით ბაღში, სიამოვნებით თვალყურის შეგვერდეს ტაძრის კედლების ზრდისა და ჩუქურთმებით შემკობისათვის, ამინათს, როცა გხედდ ამ ტაძრის მამა-პაპია მორ შემუშავებულ გვეგით შენებას, იქნებ, ღვთის მწევეთა, მათი სარწმუნოებრივი კრძანობაც განცხობედეს ჩვენშიო“, იტყობდა ხოლმე მოხუცი. უფასსკნელ დღეებში კი, როცა მახლობლებმა უამბეს, შენს სადღეგრძელოდ და სენისაგან განსაკურნებლად საქართველოს კუთხებში პარაკლესიმი გააუხუდათო, მოხუცი, მოუღვადად ძლიერი ტკივლებისა, დამწიფდა, გაუმსარულდა და საიმოვნებო წარმოსთქვა: მაღლობა ღმერთს, ჩემთვის ლოცულობენ, ეს კარგა ნიშანია, ვნაითგან სხვისთვის ლოცვა მარტო ზნეობრივად განვითარებულ არსებამა ეთვითლებათაო... „განაიყენებულს იაკობ გოგებაშვილი, ვითარცა ერთი მონაფუთავანი უფლასა ჩვენისა იესო ქრისტესს...“ და სხვა. ვრცელად წერილობა.

კიდევ ერთხელ დავსვამთ კითხვას, რომ მომხვეწო საპასუხო ნიშანგამა მარცხ ვაგვეყენე პასუხი ე. ქელიძემ: ეპის-

კოსოსმა გაბრიელმა და კათოლიკოს-პატრიარქმა კალისტრატემ ვერ შენიშნეს იაკობში „მოხუცებულთა მარალმა დიდებულმა“ და ე. ქელიძემ შენიშვნა? ვჯერად, მკითხველო, ე. ქელიძის მსჯელობის ქვეშარტიკებისა?...

4. ე. ქელიძემ მორე ნიშანგამა ქვეყნის დაქვეყნად მიიჩნია ის, რომ მე ჩვენს წერილში იაკობის ციტატის მოყვანისას ერთი სიტყვა უნებლად გამოვიყენე (ცხადია, თავს არ ეცნობოდეს და ბოლოში მოუხუბი მკითხველს ამ უყურადღებობისათვის), მაგრამ არცერთი სიტყვა არ თქვა ჩვენს შემდეგ შენიშვნაზე:

„ე. ქელიძე უთითებს იაკობსაგამაშვილის წერილს, მთავარი საქორებანი სასულდორო ნოდებისა, ციტატები მოჰყავს და მსჯელობს სხვა წერილზე – „მირამოლსკის რევიზიის გამო“; ვერ ვიტყვი, ეშვება თუ განგებ ამნებს მკითხველს...“ სხვაგან ვფიქრობდებ არასწორ დამონებებს... არც ეს შენიშვნა „შუშჩინგია“ ე. ქელიძეს, და, ცხადია, არც ამ კითხვანაც გაუცია პასუხი... ანდა ხუთ ცოდევის რომ ასახელებს იაკობისა და მერე მემოყვებე ლამარკოს... მეტყვიან ეს შექანიკური შეცდომათ, მაგრამ როცა შენიშვნებ, მკითხველს პოდიში ხომ უნდა მოუხუბოს... ხომ უნდა უპასუხოს 90 გვერდიან ნიშანგამო? მაგრამ გასაგებია, რა უნდა ეპასუხებ? ამპარტავნება და უკადვერო ამბიციები კი მკითხველის წინაშე ბოდიშის მოხუბის უფლებასაც არ აძლევს—

5. როცა ე. ქელიძე ამტკიცებს, რომ იაკობს სწამს „სხვადასხვა აღმსარებლობათა სრული განურჩევლობა“, აქედნებ სიმოწურ ელვინიანე ვადაქეფს და თვლის, რომ იაკობისათვის სიმოწური მონოფიზიტური სარწმუნოება ქვეშარტიკა სარწმუნობაა, და სიმოხეა – ქვეშარტიკა ქრისტიანობა. როცა ამ საკითხს განვიხილავდით ჩვენს წინა წერილში, იქ ერთი ამონარაფი მოვუყვანეთ იაკობის წერილიდან: „უშუშჩელი უკრუნელი და რელიგიური მოლომბება სხვა უკრუნებთა წარმომადგენლებისადმი ჰუმანური დამოკიდებულება დაეყო საფუძვლად ქართულ ხასიათს უკვეყნის დროიდან და მოგვამოვად მოდებმას გადაეცა...“ რომ, როცა იაკობს ხომოხებს დამოკიდებულებაზე სატრობს თავიანთი ენისადმი, სარწმუნოებისადმი, ეკლესიისადმი თუ ისტორიისადმი, იაკობი იმას კი არ ამბობს, ის სარწმუნობაა ქვეშარტიკა, სიმოხებს უკუეთობა ენა აქეთ, ანდა უფრო მეტიად ისტორია და ა. შ. არამედ ხანგამოსი აღნიშნავს ყოველთვის: „აო, ღირსეული და მისაბასა საქციელიო“ და მისასანნი.

იაკობ გოგებაშვილი

ე. ქულიძე ამ წინგაკმი იმეორებს თავის ბრალდებებს, მაგრამ ჩემსთვის ამ ფრასას და ამგვარ განმარტებებს... არადა, დავტყობრა „უხმისლეს“ ექსტაზ არ დეტერვობრა „უზედმინევიითისად“ განვიოლავ ყოველდღესო. თუმცა ამის თქმა და აღიარება იაკობის მიმართ მთავარი ბრალდების უარყოფის ტოლფასი იქნებოდა... **ამპარტავანი და ამბიტორე ე. ქულიძე** კი ამის არ იქნას...

წერილმანებზე საუბარი აღარ ღირს. წერილმანებს რომ გამოვიდევნოთ, ძალიან შორს წავეყვიას (ანბნარი წიგნის ნაკითხვის შემდეგ ინატრებს კაცო, დრო მომიტე და მახალისაო!). როგორც ვხედავთ, ვერ შევცისრულა დინამიკები ე. ქულიძემ და ტყუილად დაიტრახაბა: „ფიქტობობ, მკითხველს არ დარჩა უმისხლესი ფეცილე იმამი, რომ გორგი გოგოლამ-ელის **უაღებოლე ვეჯლა** სიყალბე ძირითურთ და ფესვი-თურთ იქნა აღმოფხვრილი და ეს „ურნმუნობის ახალ-ხმა“ თავით თვამაფხვრავს (!) განავძირაო“.

ამ ზღონის კაცმა მოიხატა ახლა ისიც თქვა, მე სიყალბე აღმოვფხვრი და რად აქ ჩამოხტეხილს, ის არაა სიყალბე, სამართალია... თუ ასე ფიქრობს, მაშინ უღარებია საკუთარი ცილისწამებლობა, სიყალბე და ესაა... განსჯა შენთვის მომხდელი, ძვირფასო მკითხველო...

რას და რომორ უახსუსა ე. ქულიძემ

ე. ქულიძის 90 გვერდიან წინგაკმი ძირითადად გორგი გოგოლაშვილის „პოტბა“ - კოდეე რიოდე საკითხის ეთნობისა მთავარი ურდულია. ვისაც ეს პოლემიკა ახსუსა, იქ იყო საუბარი ქართული ეკლესიის ისტორიის „პოროკრა-ციულ-ინოვაციურ“ (ანუ ანტიოქიისა და რუსეთის) პერიოდებზე.

აქ, ამ წინგაკმიც, ე. ქულიძე ათულებობთ გვერდზე ბერიალბეს ციტატებს, მოჰყავს უამრავი იჯავი, რაღაც ამბები, ცნობად მოღვაენთა შეგონებანი და ამგვარ კორინტიკლებში დათენბით იმეორებს ერთსა და იმავეს – იაკობ გოგბაშვილმა არ იცის ისტორია ქართული ეკლესიისა; შეურცხოდეს მართლმადიდებელ ქვეყნებსა და ეკლესიებს; ცილს სწამებს დიდ საეკლესიო მოღვაენებს და ა. შ. ასეთივე ვითარება იმ უხადებელი „შავი ჭირის“ შესახება (იხ. წიგნა წერილი გვ. 27-31); და ამის გამოც, თათქმა იაკობა ცოდლობა „ქართული ერი იმგან ვეღერ ტომად გამოცადადოს, რომელსაც რეალურად თურქე არა-სოდებე პეინდა წმინდა წერილი“ და „წმინდა წერილის არქონასთან ერთად არც წამდელი ქრისტიანობა პეინდა ოდესმე ქართველ ერს“. მე ახლად ბოდიშს მოუხადი ქართული ერისა და იაკობ გოგბაშვილის წინდა სულის წინაშე ამ მკრებელობათა გამეორებისათვის.

ასევე ვრცელი მხეჯელობა ე. ქულიძის ამ წინგაკმი ამის თთანაზე, რომ იაკობა „სწამს სხვადასხვა აღმსარებლობათა ხრული განურთველობა“ და მისთვის „სომხური მონოფიზიტური სარწმუნოებაც „აბადლი“ და „წმინდაა“... ე. ქულიძის „ქული ბზნები“ ძველებური ინტერპრეტაციებითა და ძველებური კეთილსინდისიერებით (ოღონდ უფრო ვრცელი მხეჯელობითა და საღიბნებელი დღესობით გაჯერებული) შეორდება ამ წინგაკმიც. და ბოლომდე „გაიმიტა“ იაკობ გოგბაშვილი ე. ქულიძემ... კონკრეტულ საკითხებზე

მხთან დაგას აზრი არა აქვს, ეთქვი ერთხელ, იაკობ გოგბაშვილისა არ ენასს, არ იტებს მისას და ჩვენსას შეესენს?

მამინ კი, როცა საპასუხობი არა აქვს, წაურულებს ამგონობებს; და უკუიღბო, ცხადია, ვიფიქს ამ მოხიბვის (ამპარტავნება და შედეგობთ ამბავებობის ამის უფლებას არ მისცემს); იგი პირიქით კოდეე უფრო ამბობებს ამ წინგაკმი თავის ცოდებებს... თუმცა ცოდებობა გაყოთება ჩემი საწემ არაა...

თუ ვინმეს ცოცხა ნებისმიერი, ნაკითხავს ამ წინგაკმი და, რაც მთავარია, თუ გავიგებს ე. ქულიძის გოგბაშვილის ქართული გამო), რისი თქმა სურს ე. ქულიძის, რისი საქმიეა. მე დანამდვილებით შემიძლია ვთქვა: ამ ხნის კაცი ვარ და ასეთი მდგარ გემოვნების, აღოგურერი, ქედმაღლური, ამპარტავნული და, რაც მთავარია, უბოროტესი განხრახნით დაწერილი რამ ჯერ არ წამიკითხავს...

წინა წერილშიც მიგმართავდი მკითხველს: მეც ნუ მყვდობოდა, მიუღიოთებდი იაკობის წამრომს და ვიხოვდა, თავად გასცნობოდა იაკობის წარწერებს, მერე შედეგარბნებს მისთვის ე. ქულიძისეული ინტერპრეტაციად და გ. გოგოლაშვილისეული თვალსაზრისი და გაერჩია მტყუან-მართალი. ახლაც ეს მინდა ვთხოვო ობიექტურ მკითხველს...

ერთსაც შეგინმავადი დიმილად: ე. ქულიძე წერს – „გადავიკითხე ჯერ მარცხნიდან მარჯვნივ, მერე მარჯვნიდან მარცხნივ“... ადრევე მივხედი, რომ უკულებ კოთხეობდა და ამიტომ გამაჰოუნდა ასეთ დასკვნები – თუმცა რა შედეგობა, მძიმე შეზიხევისთან გვეცეს საქმიე.

უზედურება ის არის, რომ ამ ბოროტების საწმინდე იაკობ გოგბაშვილთა; თუმცა ამ წინგაკმი ე. ქულიძის რსხება გაციო და იგი იაკობ გოგბაშვილთან ერთად გორგი გოგოლაშვილსაც „გისაზარს“. ეს ბედნიერება გორგი გოგოლაშვილისათვის, რომ ე. ქულიძის „რსხების ნაკედი“ ამორია დიდ იაკობს...

მოკლედ, ე. ქულიძის ერთი მოხანი ამოძრავებს: რადაც უნდა დაუდგეს, „დაამტკიცოს“ იაკობ გოგბაშვილის „ბრალდებობის“, „შეკლდებანს“... და ეს თუნდაც ხნოებასთან, მორალთან, ქუმიმარტებასთან, კეთილსინდისიერებასთან კომპრომისის ხარჯზე მოხსნას... პერსტრატეც ასე მოქცა... და ისტორიამ იცის ასეთი ადამიანებისათვის ეთიკური ადგილის მქონეა...

წმინდარბი-ცობრალპარი სხასა ე. ქულიძისა

ე. ქულიძე წერს: **ყველაზე დიდი ზიანი, რაც მის (იაკობს – გ. გ.) საერო ყვეანლს შეიძლება მიადგეს, ეს იქნებოდა მისი (იაკობს – გ. გ.) წმინდანად კანონიზება**“ (გვ. 42); „ამიტომ მივიწინეთ იაკობის ყველაზე დიდ მტრებად (მგენებლად თუ შეუგუნებლად) მისი კანონიზების მოსურნეებს“ (გვ. 43).

ე. ქულიძე მე შემაეკრება და ისეთი შთაბეჭდილებას უწნის, რომ ამ ამონარიდების მთავარი საწმინდე გორგი გოგოლაშვილია. მან (და სხვადაც) ძალიან ქარჯად იცის, რომ გორგი გოგოლაშვილს არც იაკობის წმინდანად კანონიზების საკითხი დაუსვამს და არც წმინდა სინოდის კომისია შეუქმნა (მას ამის არც ოუარდოული და არც მორალური უფლება არ ჰქონდა – არაა ეს მისი საქმიე).

ე. ქულიძემ ძალიან კარჯად იცის, რომ იაკობის წმინდანად კანონიზების საკითხი უწმინდესმა და უნეტარეს-

მა, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა დასვა და კომისიის შექმნაც მისი ხელდასხმით მოხდა. სწორედ ამას შემდეგ დაიწერა ე. ქუელიძის წიგნები, საკობო გოგებაშვილის წინადადება განიხილებას მიხანგრძლივლად დასავსებულად!

და თურმე, ვინც ეს საკითხი დასვა, იგი არის იაკობის ყველაზე დიდი მტერი! აზუსტებს – შეგნებულად თუ შეუგნებლად და ამით იგი იაკობის საერო დღვანეს აყენებს დიდ ზიანს.

რა პეტია ამას, ძვირფასო მკითხველო? ვის ანაბელის ქუცა, ვის მოძღვრავს და ვის ტუქსავს ირინოვ ე. ქუელიძე?.. ღია ამას ამბობს ვითომცხად გიორგი გოგებაშვილის (და მისწარიების) მისამართით. არაერთგზის ხმარა თავის წიგნაკში ე. ქუელიძე სიტყვა „ვირემსაკობა“...

ე. ქუელიძე წერს: „არსად, არცერთხელ ტერმინი „საანათემო“ და „ყოფდა“ იაკობის პიროვნების მისამართით არ წარმოგვიტყუებია!“... ახლა ამონარიდს შევხედოთ მისი პირველი წიგნაკიდან: „ზემოთ ახრა (იაკობის აზრზე საუბარი – ვაჟ) უპირობოდ ანათემას ვუწოდებდარებაო!“... თუცა მეორე წიგნაკში აზუსტებს: „საბატონად მას კონცეფციას განიხილავდით, ეს კონცეფცია კი, – აი, ამას ხაზს ვუსვამდით, – თუ წინადახდა განიხილებადის იქნებოდა განიხილეთ, უპირობოდ ანათემას ეუწოდებდარება!“...

იხვეტება ე. ქუელიძე: არ მითქვამს, იაკობის პიროვნება იმსახურებს ანათემას, საანათემო მისი კონცეფციითაო...

როცა პიროვნების ანათემისზე საუბარა, მას გარეგნულ შესახებობას; კანის, თვალის თუ თმის ფერს აძვევებ ყურადღებას თუ ამ პიროვნების აზრებს, კონცეფციებს, ქმედებებს?..

საანათემოთა, ე. ქუელიძე, იაკობის კონცეფცია და არა იაკობ გოგებაშვილიო... ნახა გამოსავალი და იმართდა თავი კაცმა(?)...

როცა ე. ქუელიძის ამ წიგნაკს ვეითხვალაოდი, ერთი ავანტიურისტო ვამახსენდა. ამ ავანტიურისტს პოლემიკა პირდა ერთ თომონტთან და უთხრა: თუ ჩემთან პოლემიკა ვაპირებ, ჩათვალ რომ დაშარცხდებიო. რატომო, გაიკვირვა ოპონენტმა. მე ისეთ რამეს ვიკადრებ, რასაც მერ არ იკადრებ, ამიტომ წინასწარ შევეუღ ნავთბასო... ე. ქუელიძის თავისი ოპონენტი არ გაუფრთხილებია, მან პირდაპირ უკადრებელი იკადრა: ლანძღვა-გინების კორინტელი დაყენა თავის წიგნაკში.

შევახსენებ ე. ქუელიძის, რომ ლანძღვა-გინებას ქვიშიართება ჯერ არ გაუტკვევია. თუმცა ე. ქუელიძის ქვიშიართება არ აინტერესებს – მთავარია, მისამართა თვალში გამარჯვებულს ჩანდა...

და აკაკი ბაქრაძის ერთ სიბრძნევას შევახსენებ: „მოაზროვნე ეს, ვინც არცერთ უმჯერ სიტყვას არ იხმარს და მტრძვეს თავის სიმაართეს დაუმტკიცებს მხოლოდ არცმეტყველოთა და საბუთებით. ის, ვინც ლანძღვა-გინებას იმმართებს, არ ეძებს ქვიშიართებას, მას მხოლოდ მტრძვეს დაშიკრება-შეურაცხებოდა სურს. ხოლო ის, ვინც ქვიშიართებას არ ეძებს, არ შეაძლება იყოს მოაზროვნე“.

თითქოსდა ე. ქუელიძის ამ წიგნაკის გამო დაიწერა ეს მეორე წიგნაკი. ე. ქუელიძე არ ეძებს ქვიშიართებას. ლანძღვა-გინება მისი მთავარი „არგუმენტია“... მე აქ უბრალოდ იმ სიტყვა-გამოთქმითა ჩაბნათავლეს შემოკთავებუნი, ე. ქუელიძე ოპონენტს მიმართ რომ გამოიყენებდა ამ წიგნაკში:

სრული ვიწროგეგმობა,
უბუნდობა და მთხვეს,
სრული სულიერი უბადრუკობა,
სულიერად უბადრუკი ადამიანი,
ადვილიმწიფელი ბილნიტყვაობა,
გესლო,
მომანდებია,
ქვიშიართებას,
აზრობითი უბადრუკობა,
ურცხვად ტყუის,
ვალისქმნელობა,
ტონის უბუნდობა და მიმოკლავება,
გორგისეული ბრუალით,
სულშეხინდელი,
ვირგმამკულად უარსებო,
ცრუროვნული ბორგენულობით,
სრული ვითისგმობელობა,
წყლის ნივთია,
უკეთარი განზრახვა,
აზროვნობა,
წიგნოვები ვხრამული,
დავადავადელი ვიწროსათვის,
პაქრობითი ვეარქნილება,
ვიწმე ქვათამბუქვული (ვიორგის ვარდა),
გონებათივდობელობა,
უკეთურმწიფება,
სულიერი ავასკობა,
საანათემო ცოდა,
ზნეობრივი ვარყენილება,
ვინ ვავაბრიყვა, ვიორგო,
პალუტანაციორი,

და სხვა მოსთანინი. ამ, ამ ეთოტტებით ცდობლს ე. ქუელიძე ოპონენტის აზრებს შეესაყებს. წიგნს გამოიტყებს ამ წიგნაკში ისე ვუღლებელი გამოიწერეს, ემსყება კედელ და თავი გამარჯვებული მტრითა:

უცხადესად ვარყენი ჩვენი სიმაართე,
უკვე გამოვამკარავეთ,
შვიხხველს არ დარჩა უმისხლესი ვევიც კი,
ყველა სიყალბე ძირითურ და ფსევდოთური იქნა აღმთხერილი,
ესეც კატასტროფულად მოვარდება ვიორგისათვის,
დახა, ეს უფველად ასე მოხდა..

არსად, არცერთხელ არ უბნარია პატრიოსან პოლემიკაში მიღებულ გამოთქმებო: „იქნა აზრით“, „ვეუტრობ“, „მკონინა“ და მისთანანი. რასაც წერს, უტყუარი ქვიშიართება! – ესაა ბუნება ამპარტავანი კაცისა! – რას ვიხმებ, ასეთია პოლემიკური კულტურა „არაერთ პოლემიკურ ბატალიაში მოწანილთა“ (მისივე სიტყვებით).

მე კი ე. ჭელიძე იმ პატარა ბავშვს მგონვებს, «ცუდ საქმეს» რომ ჩაიფინეს და სიხარულით აჭყლონინდება – «მე ვეინი, მე ვეინი»...

მკითხველს იმასაც შეეახსენებ, რომ ამ ცილისწამებათა, სიყალბეთა და ბოროტ გამონათკათა ავტორი, ამავარი პოლემიკური კულტურის მერნე პიროვნება არის:

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, უნივერსიტეტის დანესაბუღებელი – თინათინ სასულიერო აკადემიის კათედრის გამგვე, ლეონსმეტყველების დოქტორი, გელათის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი...

დიდად სამწუხარო ფაქტია!...
და იცით თქვენ რას მიუჩინეთ დიდად სამწუხაროდ? — კაცო, რომელიც არის ამავარი კულტურის მქონე; რომელიც გამიზნულად არღვევს უფლის მცნებებს «არა ცილი სწამო», «პატრიეც მამასა შინსა და დუდასა შინსა»; რომელიც არის შეპყრობილი ამპარტყავებითა და უკიდევანო ამბიციებით, ღვთისმეტყველებას ასწავლის სასულიერო წოდების მომავალ თაობებს!...

თავისი არგუმენტები რომ გაამყაროს, ე. ჭელიძე ხშირ-ხშირად შეახსენებს მკითხველს, რომ მე ვინაა-მეცნიერი; ისიც გაამოუკლებია, რომ მაქვს ნაშრომები სწრაფი იენის ხმოვანთა სისტემაზე, ვფიქრობ ქართულ ზნნაზე, ვიკლდე დიალექტოლოგიის საკითხებს და... «ბა-ლისის» და ამავარი «ანგლიზით» «გამყარებს» არსს იმის შესახებ, რომ იაკობ გოგებაშვილის მოღვაწეობის თაობაზე მისი ინტერნეტ-სტატიები სწორია! ორივედ შეავლიათ:

«ამიტომაც ვარცხენი ენათმეცნიერთან პაექრობა»... «თუმცა ეს ლინგვისტიკაზე მეტია...» «უკვე ლიტონად ლინგვისტიკა ვეღარ ვფიქრობთ, ლინგვისტიკად (!) მოიხსენიებთ...» არა, ჩემო ლინგვისტო!... კიი დახარბადა ამ და-ლოცულებს ლინგვისტიკაში... კიი გაგამბრწყინა, ვინაგ, ვინ მოგწყობდა თუნდების კვლევაში... «ნაკეთია ნარკობაში სუპლექტივობის საკითხის მეტნაკლებად მცოდნე»... «ბე-დაე, დიალექტოლოგო!» და მისთანანი...

უცნაურია თუნდაც ის, რომ ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის ტრინიბიტი — ენათმეცნიერი, ლინგვისტიკი, ფილოლოგიური ზემოწამოყოფილი საღანძავი გამოთქ-მების ტოლფასი ჰგონია!.. საინტერესოა, რას იჩინებს ე. ჭელიძე: თემატიკას, პრობლემატიკას, მეცნიერულ დონეს ჩემი ნაშრომებისა თუ კვლევის შედეგებს... კი, მის, მაღალ გემუონებაში შეიძლება ამ შეკსაბამებოდეც, მაგრამ იაკობ გოგებაშვილთან ყოველივე ეს რა შუამაა?..

თქვენ ნარმოადგივით, ნინგასის ბოლოს «შამანტაველს» კლდეც: «დავიტრეხსდით კიდევ, მარტო ამ პუბლიკაციაში ჩანს ჩემი ნარმეტიკი «უბეგარო», თუ ბუნებრივ მოკლევანასთან გვაქვს საქმე-მეითე. ვადაბედე მის ასე ვთქვათ ზოგადი თემატიკის სტატია-პუბლიკაციებს და თქვენს მტერს, იქ ამავი ენაზე, თუმცა, როგორც იტყობა დავით კლდიაშვილი, «სხვა სხომის იყო»...

მოკლედ, თუ ქვეყანად არ იქნება გორგი გოგოლაშვილი და არ იჩნებნებს ჩვენს ცილისწამებას იაკობ გოგებაშვილის მიმართ, მის ენათმეცნიერულ სტატია-პუბლიკაციებს ბედლოვო ვადუნო!...

არადა, როგორ ვრკვევა ლინგვისტიკაში, ერთი მავალით ამ ნინგაკშიც გვაქვს: «მართალია, ლინგვისტიკაში

«ფორმალად», მაგრამ მაინც მკვირცხლად ჩავეტარებ მეორე გაკვეთილს მორფოლოგიაში» და ე. ჭელიძე ამ მკვირცხლად ჩატარებულ «მორფოლოგიურ ანალიზში» ქვაბებარეზე(?) საუბრობს!...

ვერს ის გავიგე, რა შუამია იაკობ გოგებაშვილის ნაწარცის შეცნობასთან თავის გურულებს ხშირ-ხშირად რომ შეეხასბურება ალბათ ესეც ე. ჭელიძის პოლემიკური კულტურის ორიგინალური ხერხია!...

ესე კი ნამდვილად სხვა თემაა, ცალკე თემაა, რა ენით, რა ქართული (უფრო სწორად, მიოქართული, რომელსაც «ედიმირულ» შეიძლება ვუწოდოთ) აფრქვევს «სიბრძნე» ე. ჭელიძე... თუ ძალიან მოინდომებს, ე. ჭელიძე ამ თემაზე შეიძლება საუბრობდეს!...

არ ვიცი, ღირს თუ არა საერთოდ ასეთ ფაქტზე უწრადღების გამახსენება, მაგრამ ე. ჭელიძის ამპარტყავებისა და უკიდევანო ამბიციების მიგაფლიად ესეც შეიძლება გაიხსენებოთ: ე. ჭელიძე ნერსა — «ერთი ნუთითაც არავინ დაი-ჯეროს, თითქოს იაკობ გოგებაშვილის საკითხი აღდევებ-დეს ჩვენს გიორგის, ოდნავდაც რამეღ უღირვებს სხენე-ბული მოღვაწის სახელი ანთუ რამეღ ვროგუნულისთვის მოსაგრობებს (...). არა, მიზეზი სულ სხვაა, ამამიღბე-ლი კაციაში!» ზღვსი სულ სხვა აღძრულობაა დალებინა!...

ე. კ. გორგი გოგოლაშვილის 20-მდე პუბლიკაცია რომ აღეს იაკობ გოგებაშვილის თემაზე (მათ შორის სამი ნინგა), ეს არა-ფერი, ეს უნივერსული ფაქტია!... მთავარი კი, აი, რა ყოფილა გორგი გოგოლაშვილის თურმე დიდი ხანია მურდა ე. ჭელიძის ნარმეტებებისა და საბაბს ქებებდა... კი, ასე ნერსა: «ქ-ვი არაა, საქმე გვაქვს მის სულში (და, სამწუხაროდ, არა მხო-ლოდ მის სულში) წმლით ნაგროვებს მხრანძობას, რასაც ფა-ნი დაუდგა (ყოველ შემთხვევაში, თუთონ ჩათვალა, რომ «დაედა ვაბა»), გაამოინერბინა» (ისე, მაქციეთ ყურადღე-ბა — მხოლოდ გორგი გოგოლაშვილს არ მეუბრებათ მისი...)

და შემდეგ განმარტება იმისა, თუ რა შეპურება მისი გორგი გოგოლაშვილს: «ჩვენს ძვირფას ოპონენტს ერთ მშვენიერ დღეს მოლანდებია, დაავადებული გონების-თვის ეს სრულად ბუნებრივია»), თითქოს ჩემე ვინემტუბეთი «ყოლისმცოდნეობა», სხვათათვის «თითის ქნევი» უფ-ლებას ეისაკუთრებდეთ, ზეციის და ზეციის განვითარებ-დეთ იღბანდად ადგლით, ხოლო რადაცამ ამგვარი სედე-რის ღირსად მას, ცხადია, მარტოოფენ თავისი თავი ეგულვოდა, თუთონარმოჩენის მეტისმეტი ნდობისგან «ანგურებია მას გული და ნანღევი მისინა» და «ა-ბორგებულა»... (გვ. 4). ამის შემდეგ დასკვნა: «დაბს, ეს უფაქვალად ასე მოხდა!»

ასეც «ანალიზზე» კომენტარი თუ არის შესაძლებელი, (მიმხატვის მკითხველს გამეორება და) ასეც ე. ჭელიძის დავებსესებები:

«დაავადებული გონებისათვის ეს სრულად ბუნებ-რივია!»

მაგრამ რა დაამაგა იაკობ გოგებაშვილმა?.. თუმცა დიდი ხნის წინათ იქ, საბერძნეთში, არტყავდა ჭკობრაც არა დაუშუვებია რა პეროსტრატესათვის... თუმცა მავა-ტირე, ამ ანალიგიაში არის ერთი დიდი განსხვავება: პერო-სტრატეც მიღანა მიზნაა... ე. ჭელიძე ამავად დაიშვია!..

შოთა რუსთაველის თეატრის და ქროსის სახელწიფო უნივერსიტეტის აკადემიური სამბოს დავალებით ნოდარ გურაბანიძემ დაამთავრა მონიგრება აკროზა და კრამპეტრეა რუსთაველის თეატრის სცენაზე, რომლის ერთ თავს ვთავაზობთ შეთხვეულს. მონიგრება, სავარაუდოდ, გამოვა 2011 წლის ბოლოს.

ნოდარ გურაბანიძე

„გაათრიეთ გვაგები“

შეხსენი, „პამლეტი“

რობერტ სტურუას თავისი დიდი შემოქმედების მანძილზე შექმნილი თითხმები პოესა აქვს დატოვებული აქედან „პამლეტი“ სფუზის დახდა. ინგლისელ რეჟისორებს თუ არ ჩავთვლით (მაგალითად მიტერ ბრუსეს), არა მგონია, მსოფლიოში იყოს მეორე რეჟისორი, რომელსაც ამდენჯერ შექმნილი დიდი ინგლისელი პარდის დრამატურგიისათვის.

შექმნილი ამოუწურავ სამყაროში იგი ფაქრად, მათთვის სანატორიუსო, თუმცა თუ პრობლემას პოულობს, და რადგან დროის აღმოსაფრვან და შენაფერ ტრიალებს სენსიტივობის სიხურტით ვრანობს (ამბობს კიდევ „ტრიალებს თვისებში ვრის თანამედროვეობაში“ „ლიტერ და ცხოვრება“, 4, 2008). ამიტომ მისი შემოქმედება თავისი ფორმით და სტრუქტურით თანადროულია. ოსტეის მონიტორული თქმით, იგი თანამოს „კავთობისა კულტურული ვიკინტი შექმნის თავისუფლებით და პოეტის სინატივით“. ეს გარემოებას ჰქონდა, ალბათ, მხედველობაში ცნობილ კონსტრუქციონს ანდრეა კონსტრუქციონს, როცა ერთ ინტერვიუში ამბობდა: „რობერტ სტურუამ თეატრალური მავრებელს დაუბრუნა თეატრის ფესვების შეგრძნება. არცერთ თეატრალურ რეჟისორს, მათ შორის კველაზე სახელგანთქმულსაც, ასეთი რამისთვის არ მიუღწევია. სტურუამ გვიჩვენა უმაღლესი დონე არა მხოლოდ თეატრის სფეროში, არამედ მიიღო ჩვენი კულტურის სულერი სამყაროში“ [კროსისკთა ვახუტა“, 17.04.2002].

როგორც ცნობილია, „პამლეტი“ აღიარებულია როგორც საზოგადოებრივი ცხოვრების კატალიზატორის, ეპოქის გარდატეხის, ძირეული ცვლილებების ტრიაგედია. დიდი რეჟისორები, რომლებიც საკუთარი ქვეყნის თუ სამყაროს ბედ-იღბლებით არიან შემოვარდნილი, „პამლეტში“ ენებენ „ოფანა-არყოფნის“ პასუხს თუ არა, პრობლემატურ კითხვებს მიაღწევენ. ჩვენი დრო პამლეტების ტრიაგედის დროა, მაგრამ ტრიაგედია ისაა, რომ თეით პამლეტებს აღარ არიან.

რ. სტურუა, რომელიც არასდროს არ ეშვება ცხოვრების ყოველდღიური სამართლებრივი თემების სპეკულაციებს დარწმუნად და ადამიანის და სამყაროს საზღვარზე ფიქსაციას კონცენტრირებული თავისი შემოქმედების ზემოქმედებით, ამჯერად „პამლეტში“ ხედავს პირდაპირ მისთვის, როგორც ადამიანისა და რეჟისორისთვის, ამ პერსონაჟში უნივერსალურაგნს თემს – ესაა პრობლემა ადამიანის ბედისწყურისა და სიკვდილისა, რომელზედაც იგი თავისი ცხოვრების

ბოლო ათწლეულია, რაც ფიქრობს და ლამპარკობს, და ეს გარემოება მეც მრავალჯერ აღმინიშნავს ჩემს წერილებში. შემდეგ თვითონაც აღიარა, რომ სიკვდილზე ფიქრი უფრო ადრე დაიწყო, ვიდრე ეს მალეველია. ერთ ინტერვიუში იგი იხსენებდა თავის სადღეგრძელოს, წარმოთქმულს თეატრ „სატრიკონში“ მისი სპექტაკლის პრემიერის შემდეგ გამართულ მიგობრულ სუფრაზე: „მე საერთოდ არ მემეცხა სიკვდილის, ახლაც რომ გაიღოს იმ სამყაროს კარი მე ძალიან მზიდავთ მიუცელი ამ ლუნის ტიქვის და ნავად ამ კარისკენ. მაგრამ შემდეგ ძალიან შემამინებებს ამ კარის გამოხურვა“. მე მგონია, რომ მისი და ზახა პაპუაშვილის პამლეტზე ასევე ფიქრობს და მისტერულ თამაშს უზარალო სიკვდილს და, თქვენ წარმოგიგონებთ, არც კარის გამოხურვის ემინათ, პირიქით, სპექტაკლის ფინალი, სიკვდილის შემდეგ გაიცოცხლებული, სედიანი და დაღლილი პამლეტი, მსიხუტე, თუმცა არუღა ნაბიჯით, მდის „პაუკუნეთა სიღრმეში“, იქ, სადაც ნაც გამოხურა სპექტაკლის დასაწყისში, იქ, სადაც მხოლოდ „საუბრულ სიჩქარე“ დამკვიდრებული.

მისკოვმა, თეატრ „სატრიკონში“ დადგენილი „პამლეტის“ გამო რ. სტურუა ამბობდა, „განის შევცვლა მინდოდა, მანდოდა ტრიაკომედია დამეფა, რომ გმირებს საცქივლი აბსოლუტურად წარმოუდგენელი, დიუჯერებელი უფიქროსი და ურეული ახალი საცქივლის შემდეგ დაფიქრებულსკენ, რაღაც თქვას ახე, რა მიომოქმედებს, რაა ათბოდა ასე მოქცევა?“. (იხ. „თეატრი და ცხოვრება“, 4, 2008). რუსთაველის თეატრში ეს მისი „პამლეტი“ ტრიაგედულ ბილაგანის პრინციპითაა აგებული, მაგრამ, ამ დრო სპექტაკლის განარბრევი სხვადასხვაობის მიუხედავად, აქვე შენარჩუნებულია გმირების ქვეყნის „აბსოლუტური წარმოუდგენლობა“ და დაუჯერებლობა. თითოეული პერსონაჟი ერთდროულად არის მწიფეწილი და სამარტული, გულწრფელი და ფლადი, იგი აწინააღმდეგობათა დიალექტიკის“ ნაფოთია, მას შეუძლია ერთ წუთს იყოს მამაცი და მზადყოფნა, ფიგურალიც და მადამორიც, მუცყარბულიც და მხედვარბულიც აღსასვს. ამ სპექტაკლის მთავარი გმირი მიკროზოფელია სამყაროა, სადაც ყველაფერი შეიძლება მოხდეს, ეს სამყარო კი სამინდელია და ამავე დროს მამზადეული, მწიფელი მოცული და მოულოდნელად გაცაცქივნიებული. მიუხედავად ღრმა სიკეთისა, რითაც გამსჭვალულია სპექტაკლი, მიუხედავად ტრიალური პორტეტისა, რომელიც მოახლოებული კატასტროფის შიშით გვაფხებს, რ. სტურუა გამოსავალს ადამიანის დეკარტული წიგნობრიობის დაწინაურებას და აღორძინებაში ხედავს, რატომ შეწყვეტა ასე რადიკალურად რ. სტურუამ შექმნილი ტრიაგედული თეატრი ბილაგანით (გნებავი მელდრანით), მხოლოდ იმიტომ, რომ ახლებურად მოეხარო ძველი ისტორია და გავყოფინებთ? (სავარაუდოდ, თეატრი უნდა გაცივებდეთ – რ. სტურუა), რათა ეთია ახალი შენაძლებლობანი თავისი ესთეტკიკა? თუ იმიტომ, რომ თეატრში ჰევის იმეოთი უნიკალური მახობის, როგორც ზახა პაპუაშვილია?

რუსთაველია, ამ სპექტაკლის ძირითადი ამოსავალი მოულოდნელი გადამწყვეტლების პრინციპია, რომელშიც პიქსის მთელი ეს ტრიაგედული სამყარო და მისი გმირები სულ

სხვა თეატრულ დაგეგმვაზე. „პამელტის“ იდეა იმდენად თეატრებისაგან ამორჩეულია, რომ მონოლოგების მოხმენა აღარ შეიძლება. მონოლოგი ზემო ფართ არ არის, ისევე როგორც პათეტუკა — ჩემი სტილია. მოხერხის სამფლოფიორი მარნეული, შესანიშნავი მუსიკა, არამყველებური კომპოზიტორი, მაგრამ მისი აღქმა ყველა ძალის აღემატება“ (იხ. დას. ფურ.)

უსიტნო ოდენის აზრით, „პამელტის“, ისევე როგორც შექსპირის ანაეე პერნოდის ხანა პეტეების მონოლოგებზე, შეიძლება განვადიდევით როგორც პერსონაჟებისაგან, ასევე პეტეებისგანაც კი.

მართალია, „ყოფნა-არყოფნის მონოლოგი შექსპირის ენამეტეორობის წინგეული ნიმუშია, მაგრამ მისი „გავუცხოებაც“ შესაძლებელია პერსონაჟისა და პეტეისაგან“ („Ложки по Шекспиру, 2008“)

ზემოთ ვთქვი, პეტის „მთელი ეს ტრაგედული სამყარო“ მეთუ, ახლა ვიტყვი, სპეტეაულის მთელი ეს ტრაგედული სამყარო — მხოლოდამხოლოდ თეატრალურ-ბალაგანურ სამყაროა, სადაც მარტოაფენ სტურუს გენის თუ ძალღმა გრწონობაა ხელის შემჩნეულ სიმებს გამოაღებონის სხა. პირადად მე მზომღავს და მათეებს ის, რომ ამ თამაშში, თეატრალურებულ ბალაგანში პამელტე — ზამაუამული ჰეტის „პერნობეი“ კი არ არის ახნადად ცოცხალი ადამიანი, არამყველებრივად მრავალმხრივი, ანუ მრავალი სტენური ნიღბის მატარებელია.

თუ არ ვცდები, პირველად შექსპიროლოგმა ლენიდა პინკოტი უნდა პამელტს „მოთამაშე მსახიობი“, ოდენი თანესტურად აეთათარებს ამ აზრს! „პამელტს სურდა გახანდროფო ანტიკური ტრაგედის გმირი, ბედსენურის მსხვერპლი. აქ ოდენს სათადეს მისი უმეცემბობაა, რადგან მას მხოლოდ „თამაში“ შეუძლია. „თამაში“, არჩენენის შესაძლებლობებით. არსებობდა იგი „მომგენილია“ და ამ მანუზის გამო მისი ქცევილი თეატრალურია“ და მხატვრის „პამელტის როლის სირთული იმბია, რომ იგი მსახიობია და საყუარით თაგის თამაში შეუძლებელია. თაგისათადე შეგვილია მხოლოდ ილი“.

რ. სტურუსამ ამ სპეტეაკლში კი ყველა „მოთამაშე მსახიობა“, ისინი თითქოს თავის ორკულეებს სარეკლ უშვრეტიტენ და ამ სარეს წინ თამაშობენ. ისინი თაგის თაგს „ბაბანეე“, ამით რეაღერუნს, გაზომავონის მოაქცემბლება მიადევნა. მათი პლასტეკა აბსოლტურად დამორბეულია „ნამდვილბაბა“, და ეს ბალაგანდ რადეც მისტეკურ საბურეულბა გახევეული და თაგი პერსონაგებუც „არ ყოფნიდან“ მოზილი არამ, ისინი შემოდიან სიღრმოდან, დარბაზისაკენ ზურგმეტეკულბნი, შემდეგ უცბე შემოპირაღებობაა ზარეების რეაგის მხანე რნეთით, სინურენული მოძრაობით, რტმულად გაზომილი ნამევეებით მოდიან წინ, მათ უკან მოზანდენი „ეიტრანენი“, რომლზედაც ადამიანის სხულის წანოდელია გამოზახული, ერთზე მისარეული ადამიანის სილუეტე იღანდებმა (მხატვარი მოზირან შეულოქი), მათ წინ კი, სკაემ ზის კაცე-ფიტული, რომელებ შეიღმა სპეტეაკლის მთაძენე მუხებზე გადამოღულ გაზნუს ჩასეტკრის. ეს ფიტული მხოლოდ სპეტეაკლის ფინალიმ „გაკაცეულბეე“ ანუ გამოგვეცხებაზემა თეთრბლამან ფორტანბრასად ქვეულ ჰამელტად... სტენის მარტეხმა მხარეზე მოზინ უზარმაზარი ყეიმენი ნისკარტლამი უცნობი რან დიდი ფრინველის ფურული, ისევე სპეტეაკლის ბოლომდე ერთე აგებას დედას, მაგრამ მამაკაცის სიძებლებასგან განსხვავებით ფინალიმ (რატომბადე) არ ცოცხლებუმა (თუმცა, რომ გაკაცეულბეს და გაფრინდეს,

არ გამიკარნებება). უცნობური გარემოა, უცნობური საგნებით (მაგ. უზარმაზარ ბორბლებზე შეყენებული კაბები), ერთადვერით რეალური საგანია ზურგითი სკამი და ტაბურეტ, რომელსაც პამელტე თოცზე გამომბული დაამოჩილებს (პამელტის „საეჭარი“ სტენამი თოცზე გამომბოლო ტაბურეტის ავეით-ივეთ ტარება, გულისმომკვლელია).

რასაკვირველია, არამყველებრივ სამყაროა, რომლის ახნა, გამომცნობა ყოფილი ლტოვის მხიველი, შეუძლებელია, ისევე როგორც შეუძლებელია პეტეური ქნნიღების ლეგიკური ახნა. „მე მგონია, რომ გამოცობმა ძალიან დიდ ზიანს აყენებს თეატრალურ პოეზის“ (რ. სტურუსა „Галатея“, 24.04.2002).

მაგრამ რა შეუძია აქ პოეზია? იკითხავს გაკვირვებული მითბელი — და, შეიძლება მართალიც იყოს. საქმე ისაა, რომ რ. სტურუსამ პოეზიის კანონების მიზევით აფდეგა მსპეტეაკლში, შეესაბამა მას ბალაგანურ-თაგებელი თაგი-სულტება, უქმეი იფორმა, ცოტა სკაბრნეცი, „ნაგავი“ და განასაციფრებულ ეფეტეს მთლიანა. „პამელტის“ პრეპიერის შემდეგ (21.11.2011) მრავალგზის პრბას კიდევ (თან ხანგასამით), მე ეს პეტეს დავდევი როგორც ლექსი... ნ.კაქნისკას აზრით, რ.სტურუსამ შეიღო ხორცი შეესხა თაგისი აუხდენელი ოცენებისათეს (კრტეკოსის მხედველობაში აქეს გველსათაგის ცნობილი „პამელტის“ თამაში, როგორც ახალი, უცნობი ისტორიბა), მაგრამ უფრო მეტად განახორციელდა თაგისი მარეკ იდეა — დაედეგა პეტეს, როგორც ლექსი. „პოეტის ხომ აფვერს გეგბისინ, არავფრზე არ სკამა აქცენტეს, სამაგაეროდ ქნის მძღვეერ ეპოკეურ-სახიბურ სამყაროს. ვფეღუმეშთბეგეამა ოფელია — იამზე სუბიტაშეილი, ეს, რასაკვირველია, ლექსისმიერი არსებება, ბალეტის არსებება კი. თაგისურის ფიფურსათეს ჩამეყნელი აქტრისა თაგი-ის ცვეტილი გადმეპატეკეში ფორული სვედამ აღსავაზე მარადიულ მორჩილებას და ამას ავეთებს ფანტასტეკური გამომხატებლობა“ (ნ. კაქნისკური „კულტურა“ 18-19, 2002) და ასევე პოეტურ-ბლესტეკური სანწინდის და სვედის მამეღერული სტენების გვერდით — ბალაგანური „ჟუჟუი“, „ნაგავი“; მშენიერი წინთ კასრბე — პეტრტურად, მთვრალი და-ბარბადება, და ვველა თაგის მოძრაობაში და დახევენილი ქალი, ახლა უზუნდ მლის ფეხებს და მარდაპირ სტენანზე მარდაეს. სპეტეაკლის დასანესიში შემოსული პამელტე ფეს-სიგნლის ძირზე მოსვაბი ხელს და თითებს დაყნისსავს. „რადედა დღეს დანბიში“, ამბობურ პეტესამ, წოთუ დანის მირან „დაღამა“ რ. სტურუსას სპეტეაკლში? თუ, უბრალოდ, პამელტმა სინბურემი მადეგა ფეხი და ახლა უზარმაზარი ანუხეზე? ერთ ინტერეფიში რ. სტურუსამ მოჰყავს ციტატა ახა ახმატეკის ლექსიდან: „Корда б вы знали, из какого сора растут цветы...“ და განატობს — „სპეტეაკლისმიტი ახევე ნაეავებან იმბეღებან და ეს ნაეავი ის აუცილებელ რამბა, რომლის გარეშე სპეტეაკლ არ იქნება („გახტეა“, 24.04.02), ხოლო ამ ინტერეფიდან ეტესი წლის შემდეგ ფურნალიმ „თეატრალ და ცხოვრება“ (4. 2008) თაგს „მონოლოგმ“ განავრეკლეს ოქმბა: „შეური მიზანი ამ სამყაროში პარმონის ძიებაა, პარმონია იდეალია და საეროედ, თუკი სპეტეაკლი გამოიფედა, მასში აუცილებელია არის სიღრმე, რომელიც წინანარ არ იყუ განასაზღვრული სპეტეაკლი, ისევე როგორც ლექსი, ნაგავიდან იზრდება, ნაგავი აუცილებელია პორობა, ურმოცობადვის ის არ შეუდება“... ადედი თეატრის შექმნის სტურუსისებულ ოჩტატობა სწორედ იმბამ დეგომარბობს, რომ იგი ადამიანებისაგან, მათი ფესტების, მოძრაობის და

გამოზღვევისაგან, სცენის უმარტოვენი ხარხურისაგან მსუბუქად ქმნის დანტეს ტოლოება, თვალმაძიებლობა და მოდერნული ექსპლუტობის გარეშე (იან სმარნიცი). ჩვენ და ვაძინობი, ჩვენ შარვი, რომ ეს პარანოიკი! თუ ანაკეი, ერთი სიტყვით, უფელდელური სახილარი ცხოვრების ფრაგმენტები, მას გადასავსებს სხვა განზომილებებში და აქცევს მათ ეთერულ უფროსებად.

რ. სტურუას სექტაჟში პაპულტის მამის არჩილი (დავით გოცირიძე) რაღაც უცნაური მეტანტია, რომელიც კი არ დადის, არამედ პრიმიტიული მოზრნილი, მოკეცრილი დარბაზის, დახტუნავს და ხრინწიანი, ჩახლენილი ხმით, დანანებურებულად ისერის ფრაზებს. თითქოს უფროსი პაპულტის სული („არჩილი“), რაღაც უცნაურ, ადამიანისა და ცხოველის შიშობადი გადასულაო ეტყობა, რ. სტურუას, არჩილის ამავენი გვიგინაბების, დაიჭებულა პაპულტის სიტყვებშიც უბიძგეს: აქნება მართლა მე რომ ვნახებ, იგი არჩილი ეშხავი იყო და ეშხაკს ხომ როდესაც უნდა, შეუძლია თვით საამური სახე მიიღოს... რ. სტურუამ ამ „სამურ სახეს“ უფროსი სახე ახლოსა და ის სიტყვები, რომლითაც პაპულტა ხატავს ქლავადუსის პორტრეტს: — „მას, იმ ღამურას, ვეინძრომ ჯოჯოს, ქვიან კატას“ — მის პაპულტის მამის არჩილის წარმოსახვისთვის გამოიყენა.

მოსკოვის თეატრ „სატარაკონი“ დაეცმულ „პაპულტში“ რ. სტურუა ორ მას ხელმწიფეს შორის ინტერვიუცავს ახერხდა, ამ რჩილასა და კლავადუსსაც ხელაც ერთი მსახიობი — ფილიპეიკო — ასრულებდა. ამგვარად, ძეგს შორის განსხვავების ზღვარი სრულად ნაშლელი იყო, არ მხოლოდ გარეხუნვლად, მაღასტკურად, არამედ არსებითად. იგივე პაპულტის ფილიპეიკი ცნობილი გერმანელი რეჟისორის მიტრ შტაინის მიერ მოსკოვში დაეცმულ „პაპულტზე“ (რომელიც ჩრებვის საერთაშორისო თეატრალურ ფესტავალზე წარმოადგინეს). აქაც ერთი მსახიობი — ფელეიტაბოკო — თამაშობდა ორივე როლს. ეს რეჟისორები თავიანებრად კიბულ-ობილ შექსპირის ტრავადის ქვეტექსტს და მთავარი გმირის — პაპულტის თვალსაზრისის, ანუ მისი „ხედვის“, სრულად ხანნიადღვემო პოზიციანზე დვანან — ძალზე კრიტიკულად, უარყოფითი კლანის წარმოდგენენ უფროსი პაპულტს... ელანბრუნის საერთაშორისო თეატრალურ ფესტავალზე, რ. სტურუამ და შე უნახავი ინგლისელი რეჟისორის სობრე ბერკოვის მიერ დადგმული, ლონდონის უნივერსიტეტის სტუდენტების მიერ წარმოდგენილი „პაპულტ“, სადაც პაპულტის [სუელს] და არჩილსაც [მამას] ერთი მსახიობი ასრულებდა. როგორც მივხვდა, ამ რეჟისორს უფრო კიბდომისის კომპლექსის პრობლემა ანტრესკებდა „შეილი“, მა-

მის მტოკე — ცხოვრობს დედაბთან. მოხეტიალე მსახიობის მიერ გათამაშებული სექტაჟების (ე.წ. „სათავური“) მუხედ პაპულტის დედა (ფელდელური პორტრედი) საღამოპარკე იბარებს პაპულტს. მათ შორის გამარული ცხარე ღამურას დროს „შემოვას“ არჩილი. პაპულტის (შეილის) როლის შემსრულებლა მსახიობი „გარდაღმუნობა“ ანუ გარდაღმობა — იგი უფლისწული პაპულტეც იყო და მუცე პაპულტეც (პირი-დელი). იგი პორტრედას ელვრსებოდა, როგორც შეილი დედას, მეორე წესის, „მამად“ (ანუ არჩილად) გარდასახული, გამაგებებით, უნებინად ელვრსებოდა „შეულეს“ („დედას“), ვნი-ბეტიანა და ვნებნებების ამ სუბლი-მაციაში ჩვენს ძალიან მძიმე მოახდელეება მოახდინა. სხვათა შორის, პ. შტაინის მოსკოვურ სექტაჟელშიაც ძალიან საყრდნობი იყო ეს უფროსი ელვი მომენტები: რასხვისაგან აღტნებული პაპულტის საზრულ სიტყვებს მიხლვის დედას, გათვრულული თმების წაყვლებს ხელს [სუხედე ერთი, ამ სერკისიაც და მეორესაც], და აქეთ-იქეთ აქანავებდა. ქალი (დედა) უდალიანება და ამ ზღვარებში იგი ხანგრძლივად და მზრახველ ცნებანიობით ტრევენბა ჰკიცებს პაპულტს [სო], შეილი, პაპულტე, ჩემად იყავ, შედარას ამბობ...], გონდაკარული პაპულტე საზოლზე ნაქუდას დეხებამილედ პორტრედას... დეგმა საბედისწერი წამა... მგერამ ამ დროს „შემოვას“ არჩილი და პორტრედას, სახეზე ხელმეუარებლად, პაპონი ჩამოსესამი ხელს და ქალის, შმითი, პათოლოგური ენების, უცნაური გზნებით შეშული სახე, წამსვე

მბატარი დამბარი ერისთავი

გადანერმდებოდა, თავნადაკებული პაპულტე წამოიფორენდა — დედაქმო, რა დეგარითება? — რა გამართება შენ თეითონე, ოპ, შეილი, პაპულტ!

იტკრ ბრკოს სექტაჟელი „პაპულტის ტრავადია“ (2000 წ. პარისის თეატრი „პოუ დე რი“) ასევე ერთი მსახიობი (ჯეფრი კისლენი) თამაშობდა კლავადუსის და არჩილის როლებს [ტრუპა მჭები]. არჩილის თვის ამ სექტაჟლის მტაფიზიკური პლანი იყო. არჩილის გამოჩენა ბრკოს ტრავადიის კვანძია — ვინ ამ რა არის იგი? — მირაფ? პალეოკინა-ცია? რეალიზმა? აი, კითხვები, რომელსაც პასუხი უნდა ვსაცეს პაპულტმა. სექტაჟელი პორტრედას შეკითხვით ინებობდა „მანდ ვინ დეგვარა?“ (სხვათა შორის, ბრკოს 1996 წელს „პაპულტის“ მიხედვით დადგმული კომპოზიკია იმავი სიტყვებით — „მანდ ვინ დეგვარა?“ — დასათავურა) — არჩილი, მტრეფი იგებულების მამაკაცი, შემოდგომა ვრტულ, მამიდე ფარავანი ჩაცმული. მას პაპულტე ხედვებოდა როგორც რეალურ ადამიანს, მეგრედ ენებტრედა, ცრემლობილური ღრიალი ენებრედა, ეს იყო წარმდგომი რეაქცია არჩილის პორტრედი, ფანტასტიკურ მოვლენაზე. სწორედ ამ არჩილის სიტყვები უნდალვად სიცოცხლეს პაპულტს, რადგან მურისების მთ-

მი, შრისხანდავ, გაბორცვება უცხოა მიხი ბუნებისათვის. მიხი ტრადიციის სიმძიმე ისაა, რომ ბოლომდე ვერ თავისუფლდება ამ შიშის ხედავებისაგან. ბრუნვა მძიმეული გამოიყოფა, რომ სივრცეში დატრიალებული ვგელო უძრავების სათავე აჩრდილდა სპირიტუალური, რომი თუთი პაპლებს სიკვდილმავე უძველეს მას წაღო. კიდევ უფრო შორს მიდის იტუბრება ნაიკრძობისათვის „საბაქო“ (1977). აქ არჩილი სპექტაკლის გმირია, უფრო სწორად, აქ არაბნობაა ორი გმირია — „მამა“ და „შვილი“ — მათი სიყვარული ფეხვეუმი გათელა და გაანადგურა საბჭაროს დაუნდვებლმა სისასტიკემ. ფინალიში სწორედ არჩილი („მამა“) შემოდიოდა (და არა ფორტიანობის) და ხმაშალული ღმერთი, შოთაქმით დასტურდა შეიძლება, რომელიც დახორციელა შორის ვგელო.

რატორიამ რუსთაველის თეატრში დაფუძულე ორივე ევროპაში უარი თქვა „სატორიკოსის“ სცენაზე განხორციელებულ ვარაზისაზე, კერძოდ, არჩილისა და კლავდიუსის იდენტოფიკაციაზე.

ისაკარ უსაღვი თვისი ბრწყინვალე ესთია — „სიტყვი უისი პირტორი“ — შენიშნავს: „შექსატორის ფრის სიტყვა აჩრდილს“ შექონდა თეატრთან დაკავშირებული უფრო ვიწრო მნიშვნელობაც, ანუ „აჩრდილი“ ნიშნავდა „პატას“, ანაჩრდილს, სავტორ პერსონაჟს. რატორიას სპექტაკლიში პამლეტი მამის არჩილიან განსაკუთრებულ უთითობობას ამაყარება. ისინი ხელის მუშებლად ეალურსებან ერმანების, სარკესებურად ამოკრებს ერმანების მოძრაობებს („ანარეკლები“), თითქოს უხმოდ, მუხურავდა ავტონომიურ სათქველს. ერთი მიხედვით ტვირთმამის ბოლიტის ქობლებზე უქრავით და რაღაც „სენალებს“ გადასცემებს ერმანების. არჩილი, მუხურავდა, უხლდა და დასველებს პამლეტს, ხან აქ ამოპოვოს თვის, ხან ექ, რათა უფლანდის თავისი მიღვეობის შესახებ. ერთხელ, სცენის ახალი ფიქრთანავე ამოპოვოს თვის, თითქოს ამპოვებს — აქ ვართო თვისებურად თამაშებდა ქრისტიანულული მითი: — მამა ავ ზავის მფლს ჩაფიქრდა ეკლავიაა გამოსასწავლად. შვილი, თავის მხრედ, თავის თავზე ღუბს ამ მითის შესრულებას. მეორე მხრედ, მამა, ამ შემოხვევას ოფლიას მამა, პოლონიუსი (მ.კვიციანი), სიკვდილის შემდეგ მქანდალავედ გარდაცემული (ანუ ამოვრე არჩილი) — „აღებულების“ მფლს — გულმოდგინედ უმზავებს საფლავს თავის ქალმძობლს — ოფლილის სხვათამორის, აქ სცენური პერსონაჟებს ეს „ანარეკლები“ (არჩილები) ძალიან ენერგულუბი და ცხოვრებისძობიან არის. „სიყვარული არჩილი“ (დადი პამლეტი) თურქმ თავიდანვე ყოფილა სცენაზე და მხოლოდ მამან შეინიშნეთ, როცა პორციად და მისან მზღებლებმა ზე ასინეს სცენაზე დადგინეთ უზარმაზარი ქოვილი და თითქოს არჩილიც სწორედ ამას ელოდა, მისიერად ნამობტა და იჩეყო ქაბუღე ხტუნვატრუნით სირხილი, ბოლის თეთრპლამან ქაბუღე ჩაეხუტა და ხელში ატავებულმა რაღაც ხანსურული ვერსიი ეს თეთრპლამან ქაბუღე სულ მალე პამლეტად ავრდაისახება“.

არჩილის უზარმაზარ კო მაგორად მოქმედებს ყველაზე. პერსონაჟები, თითქოს ტრამსი ჩავარდნები და ქობის ატავებულები, პარანალები, ბრუნვები, ტრიალებები, ძარს ეყვამბს ერთდროულად. სავტორად პორციად, ბერნარდო, მარცველსი, ვოლტინასი და კორნელუსი ვაუფურად მოძრაობს სპექტაკლში — ყოველი მათი ვიტი სიმქარხილია და მუსიკის რიტმებს ემორჩილება. ეს თავისებური ქოვილიანფიდა, მისტაქური ქოვლებით ხელში, ისინი ხან მუხედ იყოფან, ხან ნრეს ან ნახეჯანრეს პრავან, ფეხებს აბაკუნებენ, მოცე-

ლაღოთი დაცემული ზოგჯერ ერთი ფეხი პერსონაჟებში რჩებათ, რათა პაუზის შემდეგ ნაყოფი დაფუძან სცენაზე, პამლეტის და ღურტობის მფლეს სცენის ეს „ფურნი“ თავისი მოძრაობით, ფეხების რიტმული ცემით ქრის ბრძობის დანამაქურ ატმოსფეროს. რატორიას არტური მონატრული სპექტაკლი არ არის ჩართული ვია ყანმელის აბეჯით მუსიკა. იგი ქრის ატმოსფეროს, განსაკუთრებით რიტორიკის, სემეოტიკის ხელს სცენაზე და ეკვიდრებულ სიჩქურეს. მონეტრული სიჩქურითაა გადმოცემული ყოველი მუსიკალური ფრაზა, ნოტა, ხმაური, ბუნების ხმები, ისინი ავებენ მიულ სცენურ სიფიცს და განსაზღვრავენ მახობების პლასტიკას, ეესტას თუ სავრთოდ მათი სხეულების მოძრაობას. განსაკუთრებით აღვნიშნავ მუსიკას და ეესტას ანამაშლს, რომელიც ძალზე მამაშეყვანა სინაილის პარტიტურის. ბოლოს ისეთი შობაშეყვანება იქნება, რომ სპექტაკლში მონატრული მახობების სხეულები რეცრისორის ხელში სრულყოფილ ინსტრუმენტთა კრანობისა და ენოციების გამოსახატავად. თუ ამ ეგრეტიმისთვის დამახასიათებელი ურთობლობის და პარირიას დაუკვირებელი და გაყვებელი, უფველად ანტიკურ მისტრეტიანზე შეივლი, მაგრამ ახლა ამას ვერც არ არის.

აი, მოხედა ზახა პაპუაშვილი, მოდის მძიმე ნაბიჯით, ღრმად ჩაფიქრებული. სრული, დაბრუნებული სიჩქურე. მცირე პაუზის შემდეგ რამდენიმე შემოპრავის ტამს, თითქოს სცენის ავსტრეას ამინშებს (თუ ჩვენთვის უხილავ ფრინველებს ავრთხობს?). მოიწვია ავანსცენასკენ, ღიხანამა მუხად, წავლის, ხმის ამოღებას ცდილობს. ანალო. სიტყვა არ ამოღვის, მხოლოდ რაღაც უცნაურ ხმებს გამოსცემს, მერე წევბა და „კავრება“ სიზნებები, რათა „აღდევს“ და სასიბის კარის სცენაზე ჩართოს, სადაც დედასილი, დელოფი პერტრუდა და მამანისი, მუხედ კლავდიუსი, ურცხვად ეხვევიან ერმანებს. აქედან მოყოლებული იქნება უცნაური უცნაური თამაში, მოლოდინული შეტკმაროუხი და სავკრეველი ქვეტების საესეს: აქ ერმანების ენაქვლება არაწველებრივ, პეროვანი სიღამაზე (მაგალითად თეთრები გამოხეობილი ია სუბაქმეილის — ოფლიას — მიჩევი შემოსვლი) და უხეში, ტლანტი აფერისა. ნინო კასრის პერტრუდა შეივლი და მუღელის შორის დაფარავტებს, ხან ერის ეხვევა ხან მვირის, პამლეტი ხელჯობს ნართომებს პოლონიუსს და თითქოს მოსაკლავად მოუღერებს მუფეს, ამ უკანასკნელს კი მერე ნამა მუღელის დაუტრეობს და ხელზე ატამპობს უფლისმუნღეს. ერთი სიტყვით, ყველაფერი აყვებლია, გავრცეველი, ერთი ეპიზოდ თითქოს გაბორცვას მვირის, შოთხებს პამლეტებს ვუღუბი ჩავრის ოფლიას და მერე მვეტიერი მობრძობი ხელი ქვას და მომობის. კლავდიუსი (ბერა ზანგური) დელოფლისა და პოლონიუსის თვალნი ენებთანად ეცრის ოფლიას და უყანაზე ღორიოდ უსკამს ხელებს. როგორ ჩანს, მას ერთი ქალი, თუნდაც სექსუალური, მიმზიდველი და სასურველი, აღარ ავამყოფილება და უფრო ნორმი სხელი იზბავს. დელოფელი კი დაუშრეტული ენების „აქორვანი“ დაიცო, ფეხებმაქლილი ზემოან გადაყვება პამლეტის მვეგობარს, პორაციუსს, და ეს პატრონანი ყანებელი აყვების იმას, რასაც უნდა აკეთებდეს ფანსალი მამაკაცი. აქ ამბებს ხედავს ყველა, მაგრამ არავინ არ იმწვებს. თეი ოფლიაც კი, რომელსაც ასე უფვარს პამლეტი, არ იტვობებს ხელმწიფის ამ მშრალს. ნინო კასრისი დელოფელი პერტრუდა კი, რომელიც აქამდე ასივდარა დენკანიითი დასრალდება სცენაზე, ხან პეროვანი, ხან კი

ტრეილი პლასტიკური მოძრაობით, ფიას, ეს პალეანის პრი-
მადონა, ალკობლოს აღმურში გახვეული, რომელიც დაცუ-
მაყოფლებელი სექსი ფულს, ნაბერად ოფელისა „უთობს“
თავის სატროფომარს მალდეესელის ფესისაგან რიგის
და ოფელის აცხვენს. აქ ეს ფესისაგან (თუ არ უდევს)
ტენებათა ბუდეარს „განახალირებს“ (პეტრუაფა თავის სა-
ნოლს უთობს ოფელისა), სხვათაშორის, სატეტაკლინი ფე-
სისაგანებულ „თამაშობენ“ — როგორც პალეტაჟი, დევის
თხოვნის შემდეგ, უარს ამაშობს ვიტენბერგში გამწაფრება-
ზე, იგი ფესისაგანებულს იხდის და ფესისაგანებულა რჩება. კლავ-
ფორთა ფასტაგების ხელს ამ ფესისაგანებულს და სცენას შუაში
ანყობა — რათა ყველამ დაინახოს და გაიგოს, რომ პალეტაჟი
ფასიაში რჩება, როგორც მორჩილი და გაბეჭბი შუალი, რაც
კლავფორთის, როგორც ხელმწიფის, აღიარებაზეა ნიშნის.
ერთ ეპიზოდში კი პალეტაჟი ტალის ფესისაგანებულს მფათობის
ოფელისა, სადაც ვერ არს...

ბალეტანური თავსუფლება და ორობა ბრწყინვალედაა
გამოსახლებული მოხეტიალე მსახიობის მიერ გამოხატულ
„გონივარს მკვლელობის“ (ანუ პალეტაჟის მიერ მოწყობილ
ე.წ. „სათავგურში“) სცენაში. აქ ხანა ხანა უამყოლი მრავალფერ-
ოვანია თეატრალურობის სტრატია ღღადე ტრანზის თავის,
თავის მომნიჭებლობით, გადაამტეხს ენციკლოპიით,
ფსიქოლო, დამაფრებით, იგი მავთურად იორებს მის მიერეა
მასი რეტირბრობით გათამაშებულ ნარწოდებში ცეცხა
მხარეარ პერსონაჟს, ისინი თითქოს შეუცნობელი ძაღის
მოქმედებით რტფასხებულს სტრატია ღღადე ტრანზის თავის, ან-
გარწიმოვანებულა ინტეგრირ საკუთარი თავის, საკუთარი ის-
ტორიის თამაშს ანუ გათამაშებებს დედა პალეტაჟის მკვლე-
ლობის ეპიზოდს, და უნებურად გასცემენ საკუთარ დანაშა-
ულს ანუ ხელმწიფის მკვლელობაზე მოწინააღმდეგის. აქ მათი
საიდუმლო, მისზე, დამირბუნებულ ფიქრების მხარაგული,
ხალისიანი პლასტიკური გამძლეებებს ხედავს. ასეთი რამ
სხვა, ადრეველ სცენებზეც ფითარდება. მაგალითად, პარ-
ველ მიქედებში პალეტაჟი მარბიონისა ხელულობა აში-
რებს ხელმწიფის მოკვლას, თავის მხრივ ხელმწიფეც, თით-
ქოს ბედმოღლის, პეტრუაფას მოკვლას ხელსაშობავს, სურს
ზურგში ჩასცეს მხეხელი, მაგრამ რა დაინახავს უდერად მე-
ომორუნებულ დედაფილს, ეთომს სიყვარულით გახვეტუ-
ლი, მფორუნებულ ეალერსება. საერთოდ, თითქოს ყველაში
რადცა მკვლელის ინსტრუმენტი არიან შეპირბობილი. მიუ-
ხედავად, ფიქრისაგან კომპლექტები თავს იკრის ამ სცენაში,
რომელიც „სათავგურს“ მოსცემა. ჩემი აზრით, ეს არის გენი-
ალურად დადგმული სცენა, მას შემდეგ, რაც კლავფორთის
თავსარდამტეხის მხით იცხირებს „სინაოდები“ იგი მარტო
რჩება სცენაზე და ფართოელი ინტენსი ლოცვისა მას უწინდან
მოუახლოვდება პალეტაჟი, ხლდის ერთი დარტყმა „სკლავს“
და გადის. „მკვდარი“ კლავფორთის აგრძელებს ლოცვას,
კლავჯ შეშობის პალეტაჟი და მეორედ „სკლავს“ — ზარბის
მსალარი ხმები... პალეტაჟი გარბის, კლავფორთი კიდევ ერთ-
ხელედა აგავრძელებდა, პალეტაჟი მესამედ შეშობის და მესა-
მედ „სკლავს“ მეფეს, შემდეგ ასევე აკეთებს მეოთხედ (ამ-
გურად პალეტაჟს თითქოს ეჯვარება კიდევ). აქ არამტეხებულ-
ური ძალით არის გადმოცემული კლავფორთის ეგზისტენცი-
ური მიზეზი (მეფეს გააშუქებებით მისაგანებს შიში პალეტაჟის
შურისსებებისა) და პალეტაჟის ფართული მისწრაფება კლავფორ-
თისა — მოკვლა. ხოლო პოლიონიუსის მკვლელთა ამკარად
მხარარულ ამბავაა გადაქცეული და გამსქეფებულია მთაუბე

ორობით. პლანეტის უკან დამალულ პოლიონიუსს (პამ-
ლეტს ჰერონი, აქ კლავფორთისა დახალული) მხავილით განე-
ზიარეს. სწრაფად აინება მალდა პლანეტზე და ეხედვილი
იატაუზე გამაღართულ პოლიონიუსს, რომელსაც გულზე
და კრთილი ხელეშის თიფელს უტყობის. პალეტაჟის, პეტრ-
უაფასა და არმოდის სცენის მსკვლელობის პოლიონიუსი
„მკვდარი“, მაგრამ ესევე მალე ცოცხლებდა და შეშობილედ
დელოფილს თავიუღს მართაშეეს. ადგილობრივად გადაე-
გებულ თიფელს აიღებს პალეტაჟი, ხელის ჩაუდებს პოლი-
ონიუსს და ესევე ერთხელ „ეკვება“ და „მკვდარ“ სირ-
ბალით უკან მიჰყვება სცენიდან გასულ პალეტაჟს.

ასეთი კლავფორთის საომრობისა გახვეტული ტრაგედიული
სცენები, რომელზეც პალეტაჟის განებებათელობის გამოკლუ-
ნად უნდა მოყრბოთ, რადგან იგი ხანა ხანა პაუზაფილის შესრუ-
ლებით და რომტრ სტრუოვას გააზრებითი სულ ზეგარეა,
სიფიქსია და ვირთიების ხერხის ხილზეა მავალი. იგი „დამ-
ლილია“, აღწანვეტებულა“ მრავალ პიროვნებებ, მოუ-
ლაუნდელი, გამოყვნილი, ზოგჯერ მასმ აღძრავს და არა
სიფიქსილს, ხიზრბინება და სისუფელეს შორის ეს პინაობა,
რეალბობა და თავისი ნარწინაგებითი თამაში თანდთან
ჩვენში აღიქმებს თანაფობის, რადგან ნელ-ნელა ეცდებილი,
რომ ეს ქაბუკი სიციფელ-სიციფილს, რადგან იფიქსილი, მს-
ტრეური ძაღისის შემცნობა, მას იცის ის, რაც სხვა პერსო-
ნაებში არ იცის — სიციფილის საბედისწერი სიხალისეს
სიფიქსილი. ამტომ მას არ სჭირდება „კონდა არ ყოფნის“
პრობლემაზე დაფიქრება... მწიფე სიციფილისი შეპირბობილი
პალეტაჟი სინთიბელს ცეცხლზე სწავის მოხეტიალე მსახი-
ობის მიერ მანიჭებულ ფურცელს, რომელზეც ეს მონოლოგი
დაწერილი. სწავის ზომად, უსიჭკოვოდ, მოხეტიალე მსახიობი
კარნახობს ტეტაქტს, რომელზეც პალეტაჟი აღარ სჭირდება,
რადგან ეს მონოლოგი მისთვის უკვე „სიტყვილი, სიტყვილი“
(ჭრჭრულით ნარწინაოქვამს მხოლოდ). და იგი, რომელიც
სცენაზე გამოსცდისთანავე გარბის მისალოებულ კატასტ-
როფას, უკვე ყველაფრის მიღველი იფიქსია და ყველაფრის
შემტრამბილი გულთი მიმხედავია მის ირგვლივ დატრბობი-
ბული სიციფილის კარნახავლის მიღე სანძილებსა. მას ისეა
დარჩენია, რომ მრავალსაბოლოში დამალის თავისი ნამწევი-
ლი სახე, თამაშით გადაფაროს სინამდვილე, აღიღებს სათი-
ფეს მისი მსახიობობა, „შეუღლიდა“, კლავნად და ცეს-
ტრინადა, ირგვლივ მოუფიქს და შექმნილი გარემოებანი თავის
დაცვისა, ირობის მისაშითა მოუტევიდა. ერთმა კრიტი-
კოსმა შენიშნა, ხანა პაუზაფილი თავის როლს პალეტაჟი-
ონისებულ აქტინებულ თამაშობს. არს ამ შენიშვნაში სიმარ-
თად ხანა პაუზაფილის „მოთამაშე — მსახიობი პალეტაჟი“
იფიქსის თეატრალური ხელუფების მიღე შესაძლებლობ-
ობის, თავის შესრულებამ ერთმანეთში ურეგის სხვადასხვა
განბს, ტვლს, მანერას, მინარბობას კიდევ სხვა სექტაქლუ-
მიდან საკუთარი მიგნებების ციტრბინას და ბოლის აღწევს
უნიკალურ შედეგს — ამ სიქრადუნ, კლავფორთისპირი
„პურებებარს“ იქმნება მღვი თანამტრეოდ, ყოფილების
არსზე დაფიქრებულ და ამ არის შენიშვნობა ქაბუკის მთლი-
ანი სახე. ანუ დანამტრეებულა, სარ კვებში არსებული სხვა-
დასხვა გამოსახულებანი მიღინადდება ხელ მოღლის, უფრო
ზუსტად ლო ეტყვილი, ამ სახეს სიციფილი ამთლიანებს, რაც
საკუთრადვე გამოხატავს რომტრ სტრუოვას მთავარი მღვი-
ფიას, რომელზედაც ასეთი რამ დაწერა ნ. ფუსკამ: „სიციფი-
ლის იფიქსილება, მისი საბედისწერი სიხალისე, ზღვირზე

მყოფი მდგომარეობა სულსა, როცა ცხოვრებისეული ლოგიკა უკვე აღარ მოქმედებს — აი, მისი კვლევაა

ასე თანდათან, თანამ-თანამით, ვლოუნდით თუ ბაღვახანური წარმოსახვებით, მათი მართლ სედვისმომეტრეული სცენებით, სულსმეძვრელი განცდებით, ამ განცდების გახაზარულებით, სიჩუმით, თავზარდაშემეცი ყვირლით, მუსიკით, ხელგუნური ნამოსახილებით იქმნებოდა სახეპამლეტისა, უფრო ხშირად, იძურებოდა სახე გაბუტისა, რომელსაც ქვეა პამლეტი, ჩვენთვის მისაწვდომი, ვასაგები, ახლო-ბედი, თითქოს ჩვენს მინაზე დაბადებული, ჩვენს წრეში გაზრდილი, რომელიც გვაოცებს თავისი პარადოქსული ქცევებით, გვაფიქრებს თავისი სერიოზულობით, გვაშოკებს თავისი სერიოზობით, გუნებას გვიმღვრიებს მიუწვდომელი სუბილუბრებით და ბოლოს გვტოვებს, მდის „იქ“, რადგან „აქ“ მისწორებისთვის ადვილი არ არის...

ერთგორივად საოცარი განცდა გვეუფლება — განცდა დრამა სკესისა და განცდა ანტიდრამა... ასეთი რამის გაკეთება მხოლოდ რობერტ სტურუას და ზაზა პაპუაშვილს ძალბოთ.

რობერტ სტურუამ ჭრნა და ათვარდა და ცხოვრებაში (4. 2008) გამოტყვევებულ „პროლოგში“ აღნიშნა, რომ „პამლეტის“ დადებითი, რომელმაც თავი მოყარა წარსულის გამოცდებს, დაამთავრა მისი და ზაზა პაპუაშვილის შექმნების ერთი ეტაპი და იწყება მეორე, ძიების ახალი ეტაპი.

როგორც ჩანს, მას სპექტაკლი „პამლეტი“ ერთგვარ შემაჯავებელ ქონლებად, ნიშანდობლად ესაბუძა თავისი დიდი და ხანგრძლივი შემოქმედების ზაზაზე. ნიშნულია, რომ ეს ეტაპი აღინიშნა რეჟისორის ინტერვიუს შექმნის დრამატული მოხიბვით, და განსაკუთრებით — „პამლეტის“, რისთვისაც მას როგორც თქვითი, ხუთგზის დაჯდა, სამჯერ უცხოეთში, ორჯერ რუსთაველის თეატრში (I ვარიანტს მალე მოაფარა მეორე ვარიანტის).

1979 (11.02) წლიდან მოყოლებული, როცა გაიმართა მისი გენერალური სპექტაკლს — „როზარდ III“ — პრემიერა, იგრუნ „პამლეტის“ პრემიერამდე (21.XI.2001) მან შექსპირის პიესათა საფუძველზე, ჩვენში და უცხოეთში, თერამეტი სპექტაკლი დადგა, აი, რისთვის: „ეს როგორ მოგწონებდა“, მაშინდელ პაუზი (დრუსკიდორფი) 13.09.1980. „შუკე-დამთავრა კომედია“ ნაციონალური თეატრი (ველსინგი), 1991. „პამლეტი“ რიგწესად სტუდია (ლონდონი) 09.09.1992 წ. („პამლეტის“ საერთაშორისო საზოგადოებამ“ სპექტაკლი შეიტანა XX საუკუნის „პამლეტის“ საუკეთესო დიდებულის ათვალში), „სანჯაული, სანჯაულის ნიღ“, ნაციონალური თეატრი (ველსინგი), 20.03.1995. „პამლეტი“ — საბერძნეთის თეატრში (მისკოვი), 02.10.1998. „კრიოლინის“, ამფოთეატრის ორფილი (ათენი) 27.07.1999. „ეუბედილი ვაჭარი“ ეროვნული თეატრი (ბუენოს აირესი), 20.10.199. „ეუბედილი ვაჭარი“ თეატრი „El Cetera“ (მისკოვი), 25.04.2000. „როგორც ვერცხლი, ანუ პიობის მეორეშეტე დაბე“, ეროვნული თეატრი (სოფია), 26.04.2001. „პამლეტი“, სახელმწიფო თეატრის (ანკარა) 08.05.2004. „რომი და ჯულიუსი“ ბუქარესტის სახელმწიფო თეატრის (მისკოვი) 04.07.2004. „მედიკალი“, იერუსალიმის კამერული თეატრი, 03.05.2007. „ჭარბული ცხლის მორჯულება“ ეროვნული თეატრი (ათენი) 2011 წ.

ლელა ჩოგოვაძე

14 აპრილს დაბადებული მწერლის იუბილ

გია ზოფურია ქართველ მწერალთა იმ იშვიათ გამოჩენილს წარმოადგენს, ვინც ქართული ენის დღეს — 14 აპრილს — დაიბადა. უფროს „ქვენი მწერლობის“ მკითხველს, ვიჭრობით, მან უთუოდ დაამახსოვრა თავი მოთხრობებითა და ლექსებით. გია ზოფურია ქეთიანიშ მოღვაწეობს, იგი გახლავთ მწერალი, ფილოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი, აკადემიკოსი, მწერლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, იმერეთის ლიტერატურული და კულტურული მუზეუმის ატორის მოხანელი, მეცნიერი, კრიტიკოსი, დარაე მთავარი, ყველასათვის საყვარელი პიროვნება. გამოცემული აქვს წიგნები: „ჭაღილი“ (ლექსები, 1992 წ.); „შიდი გენაცველი“ (მოთხრობები, 1992 წ.); „აიშანი“ (რომანი, 1994 წ.); „ანა კარენინა და ბუბიაჩვი“ (მოთხრობები, 2003 წ.); „სურამე შოღლი იში“ (მოთხრობები, 2005 წ.); „სერობები თანამედროვე ლიტერატურაზე“ (2005 წ.). მისმა მოთხრობამ „სურამე შოღლი იში“ წარმატება მოიპოვა ლიტერატურულ კონკურსზე „აურასაბ თათქაიში“. 2003 წელს ბუბიაჩვი წიდად დაჯილდოვდა სახელმწიფო ლიტერატურული პრემია.

წელს ბატონს გიას დაბადებდან 50 წელი შეუსრულდა. ამ თარიღთან დაკავშირებით 14 აპრილს აკადემიკოსი სახელმწიფო უნივერსიტეტის „მწვანე დაბრინაზე“ შეიკრიბნენ გია ზოფურია წიფის დამფუძნებელი. იუბილს მომიჯნაურნი ხასიათი არ მიუღია, რადგან თუთორი ბატონი გია არ იძლევა ამის საშუალებას თავისი უშუალოხისა და უზრალეობის გამო, მაგრამ თბილი შეხვედრა, რომელიც 2 საათზე მეტხანს გაგრძელდა, აღბათ, აუცილებლად დაამახსოვრდება შეკრების საზოგადოებას.

საბოლოო შეკრებას უძღვებოდა ფილოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი, აკადემიკოსი სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი აფთაბდო ნიკოლეიშვილი. მისასალმებელი სიტყვა მან წარმოთქვა: „ძალიან ღირსსახურად დელი არ მარტო ჩვენი გია ზოფურისათვის, არამედ უნივერსიტეტისათვის, ჩვენი შემოქმედებითი საზოგადოებისათვის, როგორც ქალისი, ისე ჩვენი ქვეყნის მასშაბითი. ბანი გია დღეს ერთადერთად ჩვენი სტუმარიცა და მასშაბითიც ვინადა გამოხატოთ დიდი სიყვარული და პატივისცემა მის მიმართ, როგორც ჩვენი მეგობრისადაც, ჩვენი უნივერსიტეტის, ჩვენი მწერლობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენლისადაც. მე შედეგები ძალიან მოკლედ, მხოლოდ რამდენიმე სიტყვა ვთქვა. 50 წელი ყოველი ადამიანის ცხოვრებაში, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანი თარიღია, მაგრამ თუ ეს ადამიანი თავისი ლეწლით გამოჩენილი პიროვნება საზოგადოებაში, მით უფრო არის მნიშვნელოვანი თუ თარიღი და ამიტომ ჩვენ გადავწყვიტეთ ვაიხსენოთ მის მრავალმხრივი დამახსოვრება, რაც ბ-ნ გიას მოუბუღის ქართული საზოგადოების წინაშე. ძალიან სამოლოური მნიშვნელობისა ის ფაქტი,

რომ ბანი გიას დაბადების დღე ეთხებოდა ისეთ მნიშვნელოვან დღეს, როგორც არის ქართული ენის დღე. 50 წლის იუბილეს ვამბობთ და ამ იუბილეს დასიან მოკლედ გვიჩვენებს გავისცხენოთ ის დამახაზურება, რომელიც განიხილვას მოედვით. იგი მრავალმხრივი მოღვაწე გახლავთ. არ ვაჭარბებ და ვთვლიდვარ უხერხულობის გარეშე ექსპრის მასთან დაკავშირებით ამ სიტყვას. გამორჩეული თავისი ადგილით, თავისი მიზანობით, როგორც უნიტური მწერალი, როგორც ლექსიერი, როგორც მასწავლებელი, პროფესორი ქართული ლიტერატურის დეპარტამენტის, როგორც რედაქტორი საუნდერეს-ტელეკანალის და ცეცხლა ამ სფეროში, რაც ჩამოვიფიქვ, ვიხილვარ და დამახაზურება დიდი და მნიშვნელოვანია. ჩემს წარმოსახვაში იგი დამკვიდრებულია უპირველეს ყოვლისა, როგორც ნიჭიერი მწერალი, პოეტი, პროზაიკოსი, კრიტიკოსი.

გია ხოფერია გასული საუკუნის 50-იან წლებში გამოვიდა ასპარეზზე. პირველად მისი პოეტური კრებები გამოვიდა, მერე — მოთხრობები, რომანი „აბაზო“ — ეს ისეთი ნიშნები გახლავთ, რომლებიც ჩვენსა აღმართურულმა საზოგადოებამ მიიღო, სთამადაოდ დაფასა.

გია ჩვენი მწერლობის ძალიან მნიშვნელოვანი წარმომადგენელია, რომელსაც თავისი გამორჩეული ხედავ, მწერლობის საშაური აქვს შექმნილი. ყველას კარგად მოუტყუენებთ, ამ ლიტერატურული საშაურის შექმნა რა იდეა და ძალისხმევასთანადა დაკავშირებული. თუ შეითვისყოფილებით აღნიშნავთ იმ ფაქტს, რომ ლიტერატურულ საშაურში გია ხოფერიას ეს შემოქმედებითი დანალი, დამახაზურება, სათანადოდაა შეფასებული, დაფასებული, მაგრამ ვერც კი იხილვარ რამ გია ხოფერიას მწაჭურული საშაურის წარმოსახვად, საშაობალოდაა ვახსიკეთებელი. ეს, რაც შეეხება გია ხოფერიას როგორც მწერალს, შეიძლება მამართლებას მისი მოღვაწეობისა სამეცნიერო სფეროა და უდიდესი კმაყოფილებით მინდა აღვნიშნოთ ეს ფაქტი, რომ ამ კუთხითაც გიას დამახაზურება მნიშვნელოვანია, თუნდაც ურთ ფაქტს აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომელიც გიას გამორჩეული როგორც მეცნიერის, ლექტორის — ახლანან გამოვიდა მისი სიხშირულ-ვანელი ტექსტოლოგიაში, რომელსაც ქართულ რეალობაში ანალოგი არ მოეპოვება. ეს არის დიდი შრომის შედეგი და ამ კუთხით იგი წარმატებით ავრცელებს შუბათობას.

არ შემიძლია არ ვთქვა რამდენიმე სიტყვა იმ წერლობის შესახებაც, რომლითაც იგი ემსახურება მიმდინარე ლიტერატურულ პროცესს, ქართული მწერლობის თვალსაზრის წარმომადგენელია ცხოვრებისა და შემოქმედებითი დვანლის წარმომჩინის ახლებური კუთხით, ესეც გია ხოფერიას საქმიანობის მთავარი მიმართულებაა. გია ნიჭიერი კაცის კომპიე

და გიას გამკვალავიდა, რომელიც ბევრ ახალგაზრდას დამხმარებია. ტუთაობის უნივერსიტეტში დაწერა მისი ხოფერიას გზა როგორც სტუდენტისა, ამ წარმართია მისი ცხოვრების ყველა მნიშვნელოვანი ეტაპი. მინდა ვუსთავო საწარმოლოდა ეკუთხების ის დიდი საუკუნეო, რასაც აკეთებდა დღემდე და რისთვის მაღლობის სათქმელად ვართ შეგრებილები“.

იუბილას გულმოდგინედ მივსაძმენ და მისი დვანლი შეფასებს აკავი წერლობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორსა პროფ. გიორგი ლავაიამ, რექტორის მოადგიულემ ასოც. პროფ. შალვა კირიაიმ. აღინიშნა მისი პროფესორიანობის შესახებ, ხაზი გაესვს იმ სიყვარულს, რომლითაც ახალგაზრდა თაობა გამსჭვალულია გია ხოფერიას მიმართ.

ქართული მწერლობის კორიკრას შეფასებულმა ვლადიკა თაბუკიძემ, რომელიც გია ხოფერიას თანაკრსელი, მისი პროფესორი საზოგადოების მომსწრე და გულმეხატეკეთარია, აღნიშნა: „გია ხოფერია არის მოაზროვნე მოიფინება, მწერალი, ლექტორი, პოეტი, მეცნიერი... მისი შეფასება როგორც მწერლის, მეცნიერის სახელად საქმე უფროა. ცდილობს, მისი პროზა უფრო იხსიკრულია, რაფგან მასთან არის ეს, რაც ღრმად და გამორჩეულით შეწავალს მოთხოვს. მის მოთხრობებში ერთმანეთს ენაცვლებს გროტესკი, სატრა, ვარდა ამირა, ბეგია ისეთი რამ, რაც ქვეყანაში ძალიან სჭირდება. ყოფილა შემთხვევა, რომ გიას კონკრეტული თემისათვის მოუტყუენება ხელი, სულ სხვა ეთარებაში გადაფტარია მოქმედება და სულ სხვა რამ ფვლვისშია, რთული სიტუაციაც შექმნია, მაგრამ არ შეშინებია — ყოველთვის იმის ამბობს და იმ დამოკუთვრების გამომტაცს, რაც სწორად მიაჩნია. ვიხილვარ ძალიან ღრმად ჩახედული ქართულ მწერლობაში. ნებისმიერ მისი კრებულ-ლი წერილად ვეფინაზიონებ, რომ იგი მწერლის დაწერილია, ძალიან მომთხმე, ღრმად ჩამწვდომი ადამიანის პოზიციიდანაა დანახული ამს თუ იმ მწერლის შემოქმედება. გია ღრმად სწავლებს თითოეულ ფრასას, ნინადადებს“.

გია ხოფერიას შემოქმედება მიმოიხილა ქართული მწერლობის კომპაგს რისტიმ ნიჭიემ: „როცა საქართველოში იუბილები დაწერო, იმართებოდა იგიფასად და განსაკუთრებულ შემთხვევაში. მერე ზედინებდ იმართებოდა, რასაც ვთვა-ფმაცვალა სატორული ლექსის გამომსაურადა კოდილივი ვახშირდა, როგორც მასთან რწილეობა, ბდ-ფერი ხარ სამშობლოც, ბდ-ფინერი გვაყვს შვილიში“.

აკუცლებელია ვითათობს ნამდვილი იუბილეს ცრუ იუბილესგან, რომლის მიზნებიც ხშირად ვართ. იუბილეს უნდა ეკუთვნოდეს ადამიანს, რომლის დვანლის შეფასებაც უნდა შეგვეძლოს. გია ხოფერია მართლაც მოღვაწე, მწერალი ვიცოცა და აღვნიშნავდ დღეს იმისკომაც აქვს მნიშვნელობა,

გია ხოფერია

რომ წინდა და გამორჩეული 14 აპრილი საქართველოს ცხოვრებაში. ვიხიხივარს რანგის მწერალი, სრული მასულისმსგებლობით ვაცხადებ, დღეს ბევრი არ გვეყავა. თავდაყირა დგას ველადური, განააკეთრებით ჩვენი ტელევიზიების მალმობრობით, გამამაულებელია ქართული ლიტერატურა. მაგრამ ეს ველადური გადახედვება და გამორჩეული ნამდვილი ლიტერატურა, რომლებიც დღევანდელით იქნებნა (და არაერთი ვასხელი რამ იქნებნა). როცა ყველაფერი დალავდება, ვას მპროზაც დამიკვირებს თავის ავტორს.

მოცულებებითა, გუარამ პეტრიაშვილი 20 წელია ემგროვითა იმყოფება, კიევშია გადახვენილი, თუმცა იქედან ადევნებს თავის საქართველოს ცხოვრებას და ნაუკითხავს არადღერს ტოვებს. შიზანია, რომ იგი აღტაცებულია ვიას ნანერებით, აპირებს კიდევ საგანგებო წერილით გამოცემბროს და თქვას, რომ თუ რამდენიმე მწერალი არსებობს დღეს საქართველოში, ერთ-ერთი მათ შორის უდავიდო არის ვი ხოვერა. იგი წერის თავისებური სტილით გამორჩევა. თავიდან ამკარა იყო მისი სტილის მსგებნება გურამ დონაშვილის სამკაროთან, მაგრამ მან დააღწია თავი ყოველგვარ გაველნას, როგორც მწვეთრი კაცი ვანზე ვავიდა და, რასაც ვუთხვობოთ (განსაკუთრებით მისი ბოლო რომანი, რომელშიც დიდი აიტიტუტი გამოიწვია შინაარსისა და სტილის მრავალფეროვნების გამო), ძალიან ფასეულია. ესაა სრულიად დამოუკიდებელი მხატვრული სამკარო. ვიას, როგორც პოეტს, ნაკლებად იცნობს ჩვენი საზოგადოება. ეს არის სრულფასოვანი პოეტური ნიმუშები, ეს არ არის სახალისოდ დანერული ლექსები პრინციპისა, ეს არის შესანიშნავი პოეზია და ზედა-ზე ვიას ლექსების გარეშე, ადბათ, წარმოგვეჩველი იქნება ჩვენი სამწერლო ცხოვრება.

ვი ხოვერას შემოქმედება ერთნაირად სამხატვროსა არა მარტო ფალოლოგებისათვის, მის ნაწარმოებებს საბუნებისმეტყველო დარგის სპეციალისტებაც სათანადოდ აფასებენ. საინტერესო იყო მათთვისაც შეცნობილია დოქტორის, პროფესორ გიორგი ონიანის გამოხედა: „ვიას შემოქმედება სადღესოდ მართლაც ნოვატორულია. მისთვის ეს პერიოდი, როცა კამოია კადორა იყო, მაგრამ ყოველი დიდი შემოქმედი გარკვეულად ვაველიდან იწყებს და ვია სწორედ მათგანვლბის მუახრბის შეიძლება ჩავთვალოთ. დღეს მწერლის ის არის, ვინც რაღაც პროფესიულ ქმნის და ამას ავბიანის სულიერების დამკვიდრებათაბ არაფერი აქვს საერთო. ვიას ნაწარმოებებში კი სული ჩადებულა და მისი სულით დაყურსული ნანერები ვეავარებენ გარკვეულ ფასეულობებს“.

„ვი ბედნიერი კაცია იმბოტო კი არა, რომ 14 აპრილს დაიბადა, არამედ იმბოტომ, რომ ნიჭირ კაცად რომ მოველიან ამ ქვეყანას! — აღნიშნა გურნალ „განთიადვის“ რედაქტორმა ვეათნიდელ ყვარაშვილმა — აუფადა მისიკი ნიჭი და მადლი. ვიას პირველი მოთხრობები „ჰამბიადში“ დაიბეჭდა, ჩემს ბელმის მოხვდა. უბედნიერები ვიყავი, როცა მის პირველ მოთხრობებს ვეითხვობდი, ჩვენს ყველაერთ ცხოვრების ასე ამათრახებდა, სიამ-ტკბილობაში და სიამბრბო, სედაბეჭდებოდა, ნაველელი და სიყვარულიც. შეამატება, რომ კაცს შეუძლია შეშინი ეს განზობები გამობვიროს. ის უკუდა დათვდილი სიყვარული, ლექსიცა, პირველი ვიას აქვს გამოვეჩენულია, ქართველი ხალხივან მოდის, ოღონდ მათ მიგნება უნდა. ვია ველისათვის მასკითხბი მწერალი არაა, მას კარგად იცის გამოველილი სტილის ქვეყის ფასი. გურმის არასი კოლო, მეს-კოლა, ანშევის მის სხვადასხვადას შევეჩლიობას“.

ვეთანიდელ ყვარაშვილს მწერალი თემურ ამყოლაძე შევნიადული, რომელიც ვი ხოვერას უფორფასეს თესებდათ თელის ყველაფრის იუმობით მუხებდას. „მაგრამ ეს არის ძალიან თბილი, მოწყველი უმობრი. ეს არ არის სარკასმი, ვანერვა, დაცივა. მისი შემოქმედება საიცრად იფაფორია, მაგრამ ეს იფაფორია არის გამჭირვალე, ყველაისთვის დასახახი, აქვს ერთი ფონი და ვანერვა შეთხველისათვის სასესობით ცხადია იმ ფონის უკან კიდევ რა იფულისმხმება და ხელება“.

ასიცრებებშია პროფესორმა ნესტან ჯუჯიაძემ აღნიშნა: „ვი ხოვერამ პირველი ლიტერატურული პუბლიკაციები პოეტური ფარში შექმნა, ცოტა უფრო მოველინით გამოატეყნა თავისი მოთხრობები. უთუოდ პოეზიიდან მოწყვა მას სიტყვასთან იმგვარი დამოკიდებულება, რომლითაც გამოირჩევა მისი შემოქმედება. იმთავითვე იგი პირველით ფალოლოგი ვახვდათ, ახლს უკვე წარმატებული ლიტერატურათმცოდნე, ამხვედა, ბუნებრივად კი არის, რომ მის პირველ ნაწარმოებებს ეტყობა ამ გამოკიდებულების ყველი. ჩვენ ვეველს კარგად ვახსოვს კონსტანტინე გამსახელიდას სიტყვები, რომ ის ეტრანგოს ვახვედა მსახტრე, ვინც არავის დაიბინავებია. როგორც ყველა ნიჭირმა შემოქმედმა, მანაც მალე დახტრდა მონაველების ხანა და შექმნა ისეთი მხატვრული სახტრე, როგორცაა: ანახტრის მანახტრებული, კოროლი, კოკორია, ნოთელი ქიანტყვლები და მრავალი სხვა. როცა ამდენი ხახე ბიბედას შეითხველის შესხტრებაში, ეს მწერლის ვეველზე დიდი გამაჩვევებაა. ვი ხოვერას შემოქმედება ჩვენი ყოველდღიურობით ფეიქებას, ჩვენი დაულავგებული ანწყა არ ასვენებს მწერალს და ახველის არჩვეულებებზე შემოქმედებით იმბეღებს, რომლებიც არჩვეულებრივ მხატვრულ ფუნქციანად ვარდაისახება პრინციპის მიერ.“

დღევანდელი დღე ვიას შემოქმედების ერთი ეტახის შევამბება. ეს დღე, უფორბო, გამორჩევივიაა საკუთარი თავისი ნიშნად, რაფგან შემდგომ ნივთებში ჩვენ ახალს, ვახსხავებულს ველოვებოთ. ასეთი ეტახი მას არ უნდა ამინებადეს და, ალბათ, არც აპინებს, რაფგან იგი ახლა თავისი ცხოვრების საუკეთესო ხანაშია, როცა ერთადვე გამოცდილება, იდეები და შემოქმედებითი ენერგია. უფურცელ მათს წარმატებულ სინოვიერებას, ახალ ნივთებს, ახალ პრემიებს, რა მთავარია, შეითხველის სიმორავლება“.

ვი ხოვერასი პირველებზე, შემოქმედების ისაებრეს სხეი გამოსხველებდას: მწერალმა გიბო თავაქემ, პროფესორებმა: მანანია მიქაძემ, თორნიკე ვერგიშვილმა, ოთარ ქვიშბურთიამ, ბადრი ფორმბიძემ, ეკიმის მერაბ კვიციანიძემ.

დასასრულ იფილარმა საშადლობელი სიტყვები მანანია დამსრეხ საზოგადოებას, მის სურბში იგრანბობდა თავმებალა ადამიანის უფრული ცხოვრებას: „ყოველთვის ამას ვწინდო, რაც მუნერებდა და ისე ვწინდო, როგორც მუნერებდა. მე ჩემთვის რაღაც უნდა, თითოთი მოდიან ჩემი პერსონაფები, სხვებანი ჩემს თვალნი, მესაუბრებიან, ისინი ისეთივე ვნრტესკულები არიან, როგორცაა ადუნრა. ყველა ადამიანი საინტერესოა, თა-გისებური, ისეთისეც კი, ზოგჯერ ხელნახველი რომ ხარ, ნუ-ლოვან მერედანზე რომ ვგავყვს, ისაა ვველახე კარგი ნახატობი, ისეი ჩარბიში უნდა მოაქციო, რომ სხვისთვისაც სანსტრუქციი იყოს. ვინმეს შეიძლება ესაუბრებოდა და სულ არ ვინ-მუნებს, მაგრამ არიან პიროვნებანი, რომლითაც შეუძლია ისე ისაუბროს უზნივრდელი რაზეცეც კი, რომ დიდი ინტერესით მო-ვატყმნობს. ერთი მას არის, თუკი ვინმეს რაღაცეა მანველი-ინტერესსა ჩემმა შემოქმედებამ, ჩემთვის დიდი ბედნიერებაა“.

ლია კარიჭაშვილი

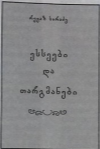
ღვივლიდან იდუმალებაამდე

მის ერთ-ერთ ნაშრომს „აზრის სიღამაზე“ შევხვდეთ ამ ცნების ილუსტრაციას რვეაზ სირაძის ნიგა „ესეები და თარგმანები“, რომელიც მოქმედებს წელს გამოცემა (რედაქტორი გიორგი კუჭუბიძე) და სხვადასხვა ფროს გამოცემებში ნაშრომები გამართლანა. კრებული ნიშანდრეფთაგან იმით განსხვავდება, რომ უფრო მკვეთრად ჩანს, ავტორი არა მარტო დიდი მუცნიერი, პოეტული აზრი, თანამოქმედებში მწერლებსა, რომელთა თხზულებებსაც უკნა. ნიგაში 14 ნაშრომი გაერთიანდა, მათ შორის 9 ესე და 5 თარგმანი.

„გზა და ლაბირინთი“ დიდი გურამიძის ენდენება. გურამიძისთვის ყოფით ცხოვრებას ლაბირინთს უწოდებს მკვლევარი, აბსურდულ ლაბირინთს, საიდანაც ნიგმა გაიყვანა ქვემარტების გზაზე „დავითიანი“ თეოთეტიკების ნიგა და, ამდენად, პოეტის ავტობიოგრაფია. სწორედ ეს ავტობიოგრაფია გამოაქვს რვეაზ სირაძეს მკითხველის თვალში და მასთან ერთად აქვდალიერებს. ახალი ის უღრმესად ფაქტული ფსიქოლოგიური ნიუანსები, ის მტრებზეც შეაძმნევი, რომლებიც შესაძლოა ყურადღების მალა დაჩრჩილიყო. „შინი ტანაცმელი, შისი მზერა და სიხარულ თავი გამოხატული, თითქოს ერთგვარად ირონიზებულია თვის ისიცეკო, რომ მას ეცოდება თავისი თავი“. გურამიძის თეოთრონია და თეოთრონი არ ტოვებს ძნელადობის ფასაც კი. ეს ხდება მამში, როდესაც შეუძლიათ დისტანციიდან მეტეფროს საკუთარ თავს („ეს კაცე ასე ილიცავს“). მასსენდება მერამ ღაღანიძის ნათქვამი: გურამიძე იდე ისე ღრმად განიცდიდა თავის პირად ტრადიციას, რომ ამაზე სერიოზულად ღაბარაკი არ შეეძლოო. ამ ფროს ხომ თეოთრონი და თეოთრონია საუკეთესო გამოსავალია.

გურამიძის ენაღისთვის ქართული იყო არა მხოლოდ მშობლიური ენა, არამედ სამშობლოც. „მითვის ენაა რაღაც ერთიანი, ყოფილიშობიციველი სინამდვილე, რომელმაც იგი ცხოვრობს და რომელზეც შედის როგორც ცქცქცამა“. რვეაზ სირაძე აქვე ეხება ლიტერატურათმცოდნეობის ფუნდამენტურ საკითხს, მკითხველის ფუნქციას, და შენიშნავს, რომ ირმბრეივა ზემაქმედება „დავითიანისა“ და მკითხველს შორის. თითოეული თავისი ცნობიერებით ქმნის — მკითხველი „დავითიანის“ და პირით.

გალატკონის „ლურჯა ცხენების“ ინტერტექსტუალური ნაკითხვა ენსე „გალატკონის ღურჯა ცხენები და ე. კანდინსკის „ლურჯი შვედარი“. მკვლევარი მიიჩნევს, რომ „ლურჯა ცხენების“ ინტერტექსტს ქმნის თვით გა-

ლატკონის მანამდელი ღირკია, რომელშიც „ლურჯა ცხენების“ შექმნამდე იცვლება პოეტის თავსებურება: ნი: ტექსტის „მუსიკური მგინარება“, არასანგონიოვი სინამდვილის შექმნა, აგრეთვე იტეობა „მესა“ და შენს შორის. („შენ აღარავის ახსოვარ“ — მიმართვა საკუთარი თავისადმი, ან „ახლა კი ხანარეა შენი განსასვენებელი“); ქართული სახისმეტყველებითი ტრადიციები (მერანი, ღურჯი ფერის სიმბოლეზება, ნინდა შვედარი და სხვა), მაგრამ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიტებს აღმანას „ლურჯ შვედარს“ და ეკანდინსკის ამავე თემასთან დაკავშირებულ მხატვრობას, მათ შორის რამდენიმე კომპოზიციას „ლურჯი შვედარი“, რომლებითაც დაფუნდა აბსტრაქტული ექსპერიმენტი.

ესაღი კანდიდის შემოქმედებისა და „ლურჯი შვედარს“ ციკლის ნაწარმოებთათვის დამახასიათებელ ნიშნებს: არასანგონიოვი (ნიშნეტივი ხელოვნების უარყოფა), ნაწარმოებში ახალი, არარეალური სინამდვილის შექმნა; ყოფიერების იმპულსურობა; ფერისა და ხაზების თვითქმნი მნიშვნელობა; ნებისმიერი ტიპის ნაწარმოებში (ტელი, ტექსტი, მუსიკა) ხელოვნების სხვადასხვა ფორმის სინთეზი; ვაგონი იკონოგრაფიულ განსაზღვრებასთან.

თან მოძირობის ექსპრესიულობა; ნაწარმოებიდან შემოქმედებითი პროცესის ამოცნობა. ყველა ეს ნიშანი მტ. ნაკლებად ჩანს გალატკონის „ლურჯა ცხენებში“, რომელთაც ავტორი ასახავს თავს სულერი ყოფიერებას. ეს არის არა საგნობრივი, არამედ აბსტრაქტული ყოფიერება ასეთივე კანდინსკის „ლურჯი შვედარი“.

მკვლევარი შენიშნავს, რომ ამგვარი ხელოვნება უახლოდება იკონოგრაფიული ასახვის პრინციპს, რამდენადაც ხატის მინაარსიც აბსტრაგირებულია, ტრანსცენდენტულია.

მინც რა არის სიახლე? „განახლება არც ღურჯა ცხენებში და არც მათ საგველვეტელ შვედარებში. რრება სულ სხვა რამ და ესაა ახალი ნუთი და რიგი აზროვნებისა, ახალი ლაბირინთი, რომელშიც მეველი ღურჯა ცხენებზე და მათი შვედარებიც, რომელთა სწრაფვა ჩავეტლ სივრცეშიც მარადიული იქნება“.

მატონი რვეაზ სირაძე ბავშვურ სამყაროს საუკეთესოდ იცნობს, რადგანაც მასში ნამდვილი ხელოვნების ყველა ძირითადი ნიშანია: ილუზორულობა, არარეალური სინამდვილე (თავისი მნიშვნელობით რეალურზე აღმატებული), სიღამაზე, იდეალუბა და სიმბოლეკა. „ბავშვებმა თვითონ იყიან ამ სიმბოლეკის პრობოლითა, სიმბოლეკური გაუპალება ბავშვებისთვის ისევე მიმნიშნეულია, როგორც საზოგადოად იდეალუბა მშენიერებისა“.

ამ თემას მკვლევარი რვეაზ ინანიშნავს შემოქმედების ანალიზისას შეტო. ნურთული არც ერთხელ ცხოვრება ღელს დაამხედების“ მითხეული რ. ინანიშნავს შემოქმედების დიდი სითხოთი, უგუბოლი და სიციით ვაგონებულ სივრცეში ხელება და იმედ შეცნებებსაც ამოკითხავს, რომ შესაძლოა უგრმენია კიდევ, მაგრამ გურამიძის ფორმა ვერ მოუნანავს,

მაგალითად, არცაა ინანიშვილს შეუძლია ასწავლოს ბავშვებს სერიოზული ფიქრი, ასე რომ თავს არ მიახვედრო არაბუნებრივ, არაბავშვური სერიოზულობა. მწერლის სტილია დაკვირვებით მატონი რეჟო უცქველად ვახანავად თუმარს, ადრინაისლურსა და გემოვნებით აბუჭედულს. ვარდა ამისა, კი. ინანიშვილის უნორბო სტილი სახადვის ძლიერების ცხადყოფაა... მისი ნაწარმოებისთვის უსუსო ესთეტიკური მანერულობა, პროფაციული ანაღლებულობა. მწერლისადმი ღრმა პატივისცემის ნიშანია ის რამდენიმე რჩევა თუ კრიტიკული მოსაზრება, რომელთაც მეცნიერი ზოგიერთი მათხრობის შესახებ გამოიტყამს ("თოფლი", "მეფის კატაფიმატა", "რატომ ჭამს სახედარი ქალაქი.") რევაზ ინანიშვილის შემოქმედების საბოლოო მანაში აღმზრდელობითა. დედადამიანური სიკეთე და ხილამაზე რომ დააჩინოს ადამიანის სულს, — ესაა ამა მთხრობათა ფორმდ რევაზად განხორციელებული მიზანდასახულობა და მათი ახლავს რწმენა, რომ თუ ეს იდეალიზმი სწორედ ყმარელობიდანვე ცხოვლად დაამსგეზად ადამიანის სულს, ტუმარტრად წარმოდელი იქნება.

იდეალუბის, ორაციანაღრი სახისმეტყველების, ტრანსაცენდენტურობის გამო ვახებოდა ნიკო სამდაშვილის პოეზია რევაზ ხორაძის საჯანგებო ყურადღების საგანი. მისი აზრით, სამდაშვილის პოეზიის მოყოლადგელობა მდგომარეობს არა თემატიკაში, არამედ მის მსახტრულ სახეებში, ხოლო უმთავრესი კითხვა, რომელიც ნ. სამდაშვილის პოეზიის მთლიანობაში გათვალისწინებით წარმოადგის, ასეთია: თუ შეიძლება არსებობდეს ამხელა სიმართლე, რაცა თითქმის აღარავინ არის მართალი.

განსაკუთრებით საგრძობია დავსაზრდელი ხორცე სამდაშვილის პოეზიაში. ის იხე ბუნებრივად უნაბნება სამყაროს, როგორც საკუთარ თავს ან ბტენის სიმში. ეს ვარტობება კი იმით აიხსნება, რომ "ზეციური სამყაროსა და რეალობის შორის ხილული და უხილავი კავშირისა. ხან ზევიად ეფინება ლეიოურთა ქვეყანას, ხანაც ქვეყნურებზე აღმოაფინებს ზეცისკენ ახამაღლებელ სიკეთეს. ეს მიმოქცევა გაავლის ზოლმე ადამიანის სულსა და გულს, და როცა ეს ქრის, პოეზია შეცვემველება, ის სამადაშვილისათა პოეზია."

მკვლევარი ყურადღების ამხივლებს ნიქმეს ასპეტტზე; საოსლორ ევოცენტრიზმს უნდაცხებს ცნობარების ტრავმატს, რომელიც იხილვით ნიქმესთან და. სამადაშვილის პოეტური სახეებში, რომლებმაც უარყოფილი ლოკუტრობა, ამის ემატება თვითუარყოფამდე მისულ ტრავმატში. ის სამადაშვილთან გუხვდება პოეტური სალოსობის მამეგარი რამ. პოეტური სალოსობა ამაღლებდა ამქვეყნიურ სმბრტრებზე. ამტომაც კალხებს, რა არის ცხოვრება? ან. ხარათაშვილისა და. სამადაშვილისთანა პოეტური მხოლოდ პოეზიის პასუხობებს, რადგან სხვა ნამდვილ ცხოვრება მათ არ გააჩნიათ... პოეზია დაქვედა რეალობისა."

სიკოვლზე ბადებს სიკვდელს, თვით "სიტყვის სიკვდელს", რათა აღმოცენდეს პოეზია. ასეა ბუნეს ხარანაღლის ლექსში "სიტყვების უქონლობის გამო" — აღნიშნავს რევაზ სირამტე წერდში "ახალი სიტყვა — ახალი სიკვდილი და ახალი აღმოცენება". რაც ყველაზე საყურადღებოდ მაჩინია მას ბუნეს ხარანაღლის პოეზიაში. ესა "მდინარეების ფიქრისა", თავისებურებანია ფიქრისა, რომელიც უფრო ღრმა და ფართოა, ეიდერ აზროვნება. აქ ფილოსოფია,

ოლონდ თუ ფილოსოფია მეცნიერება, მამინ არა." ბუნეს ხარანაღლის პოეზიაში ხილვაც ბუნებრივად უზრდობდა, არადგინაც პოეტურ სახეებს მარმარელობას კი არ ვგვთხ, არამედ თიხსაცან და არა იმისათვის, რათა მათ ღამახი სული ჩადგეს, მეორე იმისათვის, რომ თავად მასალა არ იყოს ღამახი. ეს მეცნიერება ასხსნებს პოლ სეზანის შემოქმედების სტილს: "მისი საგნების ზედაპირი ისე გაშტორავდა, რომ ხილრისაველი იღუპლებდა ჩანს. საგნები მშვედს გამოსცემს და ეს სუვდა თითქოსდა მითი სიკოვლების მსგეენებელია. ნ. ხარანაღლთან რაღაც ამის მსგავსი შეიძლება ვფელვოთ. მასთან ის, რაც ზედაპირზეა, სიღრმისეულიცაა და ამნაირად მთლიანდება ფორმად და მინაარსს."

ქართველი მეცნიერებისთვის ჩინება აიტკამოვის რომანი "საქონდაქურ" თავისთავად შეინდება და რომლის ქართულნივან თარგმანს დათოლი რევაზ სირაძის ნინამტევაობა — საუკეთესო გზამკველვი ამ უღერსად გრძელ, მზავალგანსმოიღებანს მსახტრულ სამყაროში. ბატონი რუხოს თქმით, ის არა რომანი ტრადეცია, თავისი მიზანდასახულობით კი რომანი — გაფრთხილება. "საქონდაქურე" ტრადეცია იმტომ, რომ აქ ფეას ადამიანის, ბუნების, მთელი სამყაროს ყფინა-არყოფის საკითხი, უმთავრესი ტრადეცია კი იხაა, რომ ახელა ტრადეციათა ნინამტე მდგარი დღევანდელი ადამიანი ტრადეციათა არსებითად არც-კი გრძნობს"; რომანი გაფრთხილებაცაა იმტომ, რომ მკითხველი მყავს ლოკურად ვარდუთად დასკვნამდე, რომ თუ ადამიანი არ მოხდა ფურსიკვალვით, კატასტროფა ვარდუთელია.

აბდია კალისტრატევი (წმინდა მიქეაელი) რომანის მთავარი პერსონაჟია. მისი სახელი ბილთორია, არამარტო სახელი აქვს აბდიას ბილთორია, არამედ აზროვნება, მსოფლმხედველობა, მისია, რომელსაც ის აცნობიერებს და ცხოვრებისეული არჩევანი ცხადყოფს, რომ ეს არის ქრისტიანება. დანარჩენი პერსონაჟები ორ კატეგორიად იყოფიან: აბდიას მომხრენი (რადაკითი მიმსგავსებულნი) და მისი მონიანაღმდეგეენი, ამ უკანასკნელთა შორისაა უპირველესად გრომანი, "ტრამაზის პილავი". იფინდ ამოჯრდიანდია აბდია მის თანმხლებთა ცხოვრებისეული კონტაქტსტადნ, იფინდნად პარადუქსულია მისი ქდავებანი და მცდელობანი, და ბოლოს ქმედება, რომლის გამოც სასიკვდილოდ გაიწრება, რომ არის მასში რაღაც სალოსური, გრძნობის მანვისათვის დავუკრებოდა, გამალოზინებელი, შეურაცხამყოფელიც კი. ის მით არ შავს ("მრუდეა, არა სწორდება"), ამტომაც უკაცრესია იმისათვის.

ბატონი რუხო მიიჩნევს, რომ დაქვემდებარება, აბდიას ჯეარცმა ორჯერ ხდება: ერთხელ, როდენაც იგი ნადეკვი და სასიკვდილოდ განმარული, მტარაფილდინ ვადავადედა, და მეორედ, როდენაც ტტეში მართლად გააქვას ჯეარის სახედ ხეზე. ფორმალურად ჯეარცმა ერთხელ ხდება, ხოლო პირველ გვემა და ტანჯვა არის მომზადება ამ კულმინაციური მომენტისათვის, ისევე როგორც ქრისტეს ჯეარცმას ნინ უძლდა მისი გვემა და შეურაცხამყოფე პარადგმა მზავალგანმყოფადია. ჯეარცმა ყოველდელ ხდება". იფინდ დროის ცინიზმით ისეთი აზრი შეიძლება გაიწდეს, რომ პილატე პონტოელი სჯობდა ტრამაზის პილავს. წვენი დროის ტრადეცული პარადოქსია ისიც, რომ მკვლელ "თავდაგრძობის" ჯეარცმ ვაკრულ აბდიას. ადამიანის სინასტკითი განმარებულ აკბარისა და

სასიკვდილოვად განიზიარებ ახდის უფრო ესმით ერთმანეთს (”უნა რომ ხაიფუმლო“), ეიდერ ადამიანებს. მგელი აკბარა თავისი ინსტინქტური აზროვნებით უფრო „პუშინური“, ვიდრე „გამაგლებელი“ ადამიანს, რადგანაც აკბარა არ არღვევს ბუნების კანონზომიერებებს, რომელთაც ადამიანი კარგად ხანია გვახსენებს.

მკვლევარი ნარმოვიძეს, როგორც თვითონ იტყობდა, ტექსტის ჯვარსახოვნებას (სრული ცხოვრებას რეალებში — პორნოგრაფიკულ, და მიმართება უზენაესსადმი — ევრეტკალი), რომანის პოლიფონიურობას, მრავალხანაფიციანობას, მის რეალურს (ტოტალიტარული სახელმწიფოს სანახივრისა და სისასტიკის მიხედვით), ადვოკატობას (ხელსაწილობრივი იდეალები), პარადიგმულ სახინამეტიკვლეობას, რომელთაცან არაერთი თანამედროვე ქართულ მწერლობას გვიხსენებს, ზოგიერთი საერთო მწერლობის მომხრეობას. „ა. აბტაძეთის რომანისათვის ნარმოვიძეს ვეკრებებს, თუ უძველეს პარადიგმებს რომელიც ძალუძი განმისტავლიწ ნრულიად თანამედროვე და თანვე სასიცოცხელი პრობლემებით უძველეს პარადიგმათა მომხრეობა დიდი ესთეტიკური მოტყუარების მიტყუებულა, ამიტომ ძალზე მნიშვნელოვანია მათი ნყარობის ძებნა, მაგრამ უმთავრესი მიხვე მათი მხატვრული მნიშვნელობანია.“

აბტაძეთის სტილის თავიებულება დაძაბულობათა. აქ ყველაფერი ახლავს უაღრეს დამაბულობს და ყოველივე აღიქმება ასეთივე დიდვე ღივი დაძაბულობით.“ რომანი დაყოფილია სამ ნაწილად, ამის კვალობაზე მკვლევარი მიიწინებს, რომ ის აფებულია სამკარგდის პრინციპით. სამკარგდის სტეპსა პირობითად ახე ნარმოვიძეს: ბუნება — აბდია — მოსტრი. მოსტრის ტრაგედია აბდია კლირტარტოვის რანგში აღქმება.

საგალობლების მოსმენის დროს აბდია თავის განცდებს ასე გადმოსცემს: ასეთი სასაოალებრივე ზურანბი ევრანბი თავის ჩვეულებრივ, როცა ძველ ქართულ სიმღერებს ვუსმენ. მთელი აფიხნა რატომ, მაგრამ საკმარისია თრბდაც სამა ქართული ამღერაფი, თრბდაც ყველაზე ჩვეულებრივით, და იღერება სული, და სურთქავს ხელსენება.“ რეგან სირაქე ამ შესაფხი ბედებს აფამინათა ახდა კულტურათა სულაერ მუხმინაფებას და ფიქრობს, რომ კულტურათა სული შეიძლება იყოს მუსიკალური ტიპისა. აბდის მიერ ნახსენებ ქართული მოთხრობათა, ეძიება და ვერხეფი, აგრძელებს გააზრება ქართული სიმღერისა. ეს მტყვევლებს იმზე, რომ აბტაძეთის სურს მოგალოვებეს ქართული მოთხრობას, მის სულსა და აბდენ ქართულ სულს.

თვითთონისა და კულტურა დაფიქრებასა ეხება აკა მორჩილადის თხზულებას „გადაფერნა მადათოფიხე და უნა“, რომელშიც არონიზებულია XIX საუკუნის პროზის სტილი და XX საუკუნის ერთი ტიპის ესეისტიკა. მესამელებულია ეს იყოს მათთან კეთილი დიდილი მუხმინაფება, რაც ვერ დაიყვანება ფრანკოფონური იმიტაციასზე. ეერე აზრობრივ თამაშზე. აქ არის რაღაც სხვა დაფიქრული იმითი სტილის რაღაც, ვთქვათ მუიკა, მუსიკური ეკვივალენტი აზრისა და ხდება მისი სრულიად ანბეზური „რემოფიქციონება“.

აბტანი რეზო ტვილობს გამოკვეთის ანბეზის სტილის განმსაზღვრელი თავისებურებანი, რომელთა ერთობლიობა მკითხველს ერთგვარ ფსიქოლოგიურ კომ-

ფორტს უშენის: „აკა მორჩილადისთან რაღაცნაირი კარგი სიახლავა, კულტურულზედა სახელგებისთვის, მისთვის უმთავრესია მოვლენის დიმიონია (სიცოცხლე ამიტყველები იუმირი), რომელიც განვირგდება პანალურ სერაიზოვლობას, რაც ხშირად დამავრებლობის მისაღწევად გავლენული ხარკია-ხილვე“. იუმირი ეს თავისთავად სიცოცხლე, დედატრომის ევლავლე უმტყველები ფომბა, რომელიც არ გვიმბეღავს. იუმირი ავალგებულებს მწერალს, რომ მკითხველს გადასდოს სიკეთე და თინამეომეფად მკავდეს“. აკა მორჩილადის ნანარამობს ერთგვარად მკითხველიც ქმნის, რადგანაც „არ მთავრდება არც მათი ძირითადი ტექსტი და არც მასზე დართული პოსტმოდერნისტული ტიპის, უმეტრტო გუოს მარფინალიტის მთავისი „მუნიშვნები“. აქ თითქმის არაფერი მთავრდება, რათა შემდგომ აფტორის ენტიხელები“ განვიგრძოს არსებობა“.

ფილოსოფიის ინსტიტუტის მიერ გამოქვეყნულ კრებულს ეხმაურება ნერილო ადამიანური, ერთობ ადამიანური“ (ნივეს საქართველოში“ 2007). კრებული თამაზ ბუაჩიძეს მიეძღვნა. მისი ფილოსოფია მკვლევარს ლიტერატორთათვისაც საყურადღებოდ მიჩნია, რადგანაც თ. ბუაჩიძის ცნობიერებაში „ურთამანთის ხეგება ფილოსოფიის და ლიტერატორი“. მის ნახარვე „ხშირად სულივდება ხოლმე ზემდგნად ფორმალზედა ცნებასამტყვევლებსა და მესინარაფებს იმ სიღრმეებს, რომელნიც სულითა ხოლო საყენარია“. „ხილვა და რწმენა“ თ. ბუაჩიძის ნახარვესა და მისზე პირობების აღტყვევებს იმ ნიშნით, რომელნიც, ნივეს კვლობაზე, ბატონმა რეზომ უწინდა ადამიანური, ერთობ ადამიანური“. იგი აღნიშნავს, რომ ნივესს „სიციცხლეს ფილოსოფია“, დატყობილად, ესაა „სიბრძნე მალაიოლელი“, აგრძობს დასველ სათავრებულელი (რუსულ თარგმანში მას ეწოდება „дешная мысль“).

მკვლევარი მოიწინებს, რომ ქრებულთა მრავალმხრივი ნარმოანის რამდენად გავრცელებულია ნივესს ფილოსოფია საქართველოში. მთადარა ქართული ნივესლოცია, თუმცა ამის ფონზე მწიფა თარგმანები. ნივესსადმი განსაკუთრებული ყურადღებას იქნის ჩვენი მწერლობა. მისი ფილოსოფიის კვლე ჩანს ნ. სამადაზილის პოეზიაში; ე. გამაბურების, გ. რომაძისა და გ. ეთობის თხზულებებსა და ესეებში; აგრეთვე მესამელოლია გულაკტობის მიმართება ნივესსადმი. განსაზრებულა ერთი საყურადღებო სათიხიც — ნივესს მიმართება ქრისტიანობასთან. ნივესს ფილოსოფიის ბნარად ეხმაინებოდა ამა მარტო მხატვრული, არამედ ფილოსოფური-ესთეტიკური თუ ლიტერატურულ-ესთეტიკური ნარშობება, ეს კრებულიც ამის დადასტურებაა.

ნარშობა „ვეფხისტყაოსანთან“ და ვეფხისტყაოსანთან“ ორი ძირითადი სათიხის გამოყოფილი: მოცნის საათარისა, როგორც მხატვრული სახის, გააზრება და ეფხისტყაოსანთან, როგორც სულერი მეფომარეობა ადამიანისა. სათარისი ორსაფეხურეოვანი სიმბოლიცა. იგი ევლისიმობს ორ ზურსონაფს. ეფხისტ ტყავი განსახიერებს ნესტანს და შემდეგ მათელი სხებ ტარაფის გამოხატებას. „ვეფხის სიჭრელიც — ყოთელი მთი ხოლენია, — მწესარებისა და დავოკებელი სიფარვლის სიმბოლო შეიძლება იყოს.“ მკვლევარი მოიწინებს, რომ ეფხისტ ტყავი, როგორც მარტო განცდების სიმბოლო, რუსთაველის მიერ შექმნილი გახდა და იგი არ უნდა ჩათვალოს მთარულ ალევორიად.

ვეფხისტყაოსნობა ტარიელის ტრადიციას. ვეფხისტყაოსანი — ესაა უბედური ტარიელი, ასეთი მოაზრება მიბღორ საფუძველს ეტრდნობა, რამდენადაც ადამის ტყავით შემოსვა სწორედ მის უბედურებას — ცოფვით დატემასა და სამოთხიდან გამოიძვება, ამიტომაც „ტყაყოსნობის“ დაბეჭევა ზოგადად ადამიანის მიზანია. ტყავის ანტიუბა კი ქრისტეს უკრთოვი კვართი უნდა იყოს თავისი იდეითა და სიმბოლოებით.

ნესტანის გათავისუფლების შემდეგ აზრს კარგავს ტარიელი ვეფხისტყაოსნობა. „ქრისტიანული ადამიანობის ცოდნეობას პრინციპი — ბედნიერება ტანჯვის გზით — განხორციელდა, როცა „ნახეს, შხისა შესაგრელად გამოცემა მითვარ გველსა“. ეს არაზა ნიშნავს გიორგის ვახან-ზურაბული ცხოვრებიდანა. ამით ტარიელი ერთგვარად შეუმავსებლად წინდა გიორგის. ტარიელი ადვილურ სამებს აქვს ვეფხისტყაოსნობის დადევნის შემდეგ.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ზაქნიმ ნარმოფგენილია ნ თარგმანი: „ქართულ ენაზე — ს. ავერნიცევის „წინდა ხარება“, რომელიც წლების წინ გამოქვეყნდა „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე; ჩერნომირცევი არაბრის (X ს.) „ასოთითავის“ (თარგმანი ძველსლავურულიდან, ძველი მულ-ჯარული). ქართულიდან რუსულად თარგმნილი იოანე ნოსისძის „ქება და დიდება ქართულთა ენასა“, თამარ მეფის იამბიკ „ცასა ცათსა“ და ნინო დარბაისელის ლექსი „ლაზარე“.

ეს თარგმანი თავისთავად დიდ ინტერესს იწვევს, როგორც შემოქმედებით ფაქტს, მაგრამ საგულისხმოა კიდევ ერთი რამ: რატომ, რა ნიშნით შეირჩა ეს ტექსტები, რატომ დაიბადა სურულნი მათა თარგმნისა? არ ვიცი, რამდენად სწორია, მაგრამ ასე მჯერია, ისინი (უზიარებლად პოეტურ ტექსტებს) ადგილობრივ არაბს საერთო ნიშნით ამ ტექსტებს (როგორც ავტორებს) არ შეუძლიათ იყონ არავითარებერი, ან გნებავთ, ისტერიულინი. მათ სიღრმეში ჩამოშრული საიდუმლოებები, ადამიანური ვნებანი, უმსაფრესი განცდები მოხელეულია დიდი შინაგანი კულტურისა და ესთეტიზმის ჯგუზებით და ამიტომაც უფადიარო ინარჩუნებს სისაბედეს, სიმშვიდეს და ნონას-ნონობას.

„ესეები და თარგმანები“ კიდევ ერთხელ დადგოფს, რომ ბატონი რეზო კვლავაც მამაცოდია. მის აზრი ერთდროულად არის ფრთხილად და თამამად, ზომიერად და უხესტიც; ყოველთვის აგნებს არსებობს და ენაგნება კატეგორიულობას, ამიტომაც:

ფორტი სუპობია დასკვანას;
მრავალენტილი — ნერტილი.

კითხვა უფრო სიცოცხლესუარიაინია, ვიდრე ნებისმერი სწორი პასუხა.

მის ლექსიკაში აქტიური სიტყვაა „რადაც“, უთუოდ განსახლებროლობისა და დეფარული შინაარსის გამო. რადაცით ოღეს მაგონებს, ხმელ ნიფელს, განიფეს... აღბაა, თავისი ინდივიდუალიზმით, სამარქველობით, დიდი სათქმელით... კიდევ აქვთ რადაც კავართი: მათ ნინამე ბერეს ვერ ილაპარაკებს, უმჯობესია, დუმდე.

ფუშალიდან იფუშალეამდე კი ერთი ნაბიჯია.

„დაბა, ჩემო ბატონო“,
დუშალიდან იფუშალეამდე...

კატო ჯავახიშვილი

ლიტერატურა, როგორც პერსონაჟი

პოეტი თავის თავში უწყვეტ გულსინძობა „შემო მქმედს“ და შემოქმედი რა არის, თუ არა ზემოთაგონებით და ილუზიებით საესე ქურჭლით, ადამიანობისაგან დატოლილი და თვებით ტერფამდე სიზმრებით გატენილი. ასეთები ვინაგანთ ვარკველი წრის ადამიანობისათვის, რომლებიც ხელფუძვას ზეცურ ძალებითან აიცილებენ და რატომაც კვირათ ყოველ დღით — არც შეტი, არც ნაკლები — ცოდან მანანას ბურღული თვით ღმერთს აქვთ დადანი ცვივა. მაგრამ, ეს ოხერი, ხორციც ხომ გვაქვს და ჯერ ვსაფორნად ფრთხილ არ ამოვსვლია, მოლოდინ ხანდახან ზურგზე ქიაჩქელების შემოსვლას რომ ვიგრძნობთ, ქაიამბივით ზვითი ვიყურებით ზოლზე, ქთანში კი ვერაფრით მიღწევის ოლიმპოსზე, არნივითი ძლიერი ფრთები თუ არა, ამიტომ მინის ნაღმს ჩასვლა და იქნად საკვებად ვარგისი პროდუქტების ამოტანაც ხშირად ვიწვლია. არას დადებებს, ეს პროდუქტი გენ-მოდფიცირებულია თუ ვანმროელი, კუნთივარ გლების მიერ მოწეული. თანაც ამბობენ, რომ გენ-მოდფიცირებული საკვები ბევრად გემრიელია, შესაბედავად შევნიწირი, ჩვენ კი მშვენიერებას ვტყურობა... სულიერი ღირებულებებზე ჩაფიქრებულს, თვლი მარცხ ხორცისკენ გავვირბას და ჩვენი ბედველდამტყმული ხორცის ნაჭრები ხალხს ლეცებად დაატეს ვერ. ეს უკ, თორემ მარნეულის კარტოფილს თურ-ქული რომ ვერ შევდრება, კარგად ვიცი.

ერთნაბი ჩრისანმა მითხრა: „თქვენ პოეტებს ხალხა რა გჭირდებათ, კალამი, ფურცელი და ეგვა, ყველა გენია ვინაგან ნანარმოდეს გაჭირვებაში იქმნებოდა“. მეორემ: „რას ამბობ, სახელმწიფო ვალდებულია, კულტურის განვითარებაზე იზრუნოს“. ესასამე: „ქვეყანა რომ დაიქცეს, პოეტი, თუ წერა უნდა, მანაც დაწერს“.

ჰოდა, ფორსმანისებურად ერთნი ქუჩა ღვინით ვიკლავთ გულისთქმას და მინისქვეშეთში ცხოვრების ამოუბანეც ვსაუბრობთ.

მეორემ — ცისკენ გამჭოლად მიმართული მზერთი საკუთარ ნარმატებას კონკრეტილურობას ვაზრალბებთ და საჩვენებელი თითი მუდმივად მზადყოფნაში გვაქვს დარექტვების მისაცემად.

მესამემ — უბრალოდ ვაგრძობავთ. ზემდეტად პოეტურები ნუ იქნებით და იმას ნუ იფიქრებთ, რომ დიდი შენი მგეულია სადაღაც ბუჩქებში ჩასაფრებულად და ჩვენს მესახარამუნებლად ტუჩებს ილიკავს. სადაც არა სუპობს, ვაცლა სუპობს“ — ხომ გავიგიათ.

„ახალ გრეკულზე ენითათ სიცოცხლეს ჩვენ პოეტები საქართველოსი“ — ვახსოვთ აღბაა ეს ხმაურიანი ფრაზა. ნუ იტყვიოთ და ეს ქვეყანა „საქართველო“ სახმრთ-აღმოსავლეთ ევროპისა და დასავლეთ აზიის გასაყრზე

მეგობრობის, სოციალიზაციის და კულტურულად კომუნიკაციის ნაწილია თურმე.

მოუკი, ამ ქვეყანამ „საქართველო“ — თურმე მოგზიის და მოხალე პოეტების მოყვარული ყოფილა.

მოუკი, ამ ქვეყანამ „საქართველო“ — შოთა, ილია, აკაკი, ვაჟა და გვალატორიო გვიჩვენა თურმე.

მოუკი, ამ ქვეყანამ „საქართველო“ — პოეტებს მუზეუმებს უხსნიან და ძველებსაც უდგამენ, საუკეთესო შემთხვევებით ოლმპოს სადგარ „მთაწმინდაზე“ აქვთ ადგილი გარანტირებული. ოღონდ ამითვის აუცილებლად უნდა მოკვდე, სიკვდილი კი არც ისე მარტივი საქმეა, დამსახურება უნდა, ღვაწლი, შრომა, უძილო ღამეები და თითებზე შულის წვეთებიც... სიკვდილი რაღაც და ისიც რომ სანატრელი გაუხდება ადამიანს...

მოუკი ერთნი — გალოთებულ-გამომეხვებლები, დიდუბა-დუბაობის სინდრომით დაბადებულები, საუკეთესო შემთხვევებით თვითმკვლელობით გასრულები სოციალურ, უარეს შემთხვევებით კი შიშებით. თვითმკვლელობით ხომ მაგორი იარაღი მასაზე ზემოქმედებისათვის — გმირობის ტოლფასი. თანაც თვითმკვლელობით ცხოვრება-სული შევადგები ხშირად მარტივად ეპატორება ხოლმე. მხოლოდ ადამიანი კი ყოველთვის თანადგომიანობას იწყებს.

მოურნი — გალოთებულ-დაფასებულები, ხმაური, ბუკი და ნაღარი მიეღვარა. ეს ზარ-ზემი ნუ შეგშურდება, მკითხველო, რადგან სულ რაღაც ახალი ნიღბი შემიდგა ახალი თაობა მას სწობისმად მონათლავს და ვაი მას, ვინც მის ვაშლი ჩავარდება.

მესამენი უკვე გაცველები, საუკეთესო შემთხვევებით ევგრატიონი ეკამაყოფილები და უარეს შემთხვევებით ნოსტალიგიით დაზარალები კვადებით — „ჩენ პოეტები საქართველოში“.

ამ ქვეყანას რას გადავცევი, ამან რაღა დაამაგა, გვეონება მისი ბრალის „ვა-ფორუ-ხმელი-ზურზუტო“-ს რომ ვეღარ ვმეორი და გენმოდმილებსამაც რომ ვერაფერი უშველა ღობის იქით ჩამოჭრილ რეკას. ავერ უკვე ორი წელი თვსლი ვარს და ჩვენი ათსგავარი კანცეროვანით გაძლიერებული და მადახემსული სიმინდი კი ამ ღობის იქით ვერაფერი გადადის. პარადოქსია, დერემინია... სიმინდი იქით იყოს და „ჩენ პოეტები საქართველოში“ ამ დროს რას ვაკეთებთ? „გაზაფხული შემოსულა ღვეწ“... გამშით, გუფურად ვმეორი ამ და კარგულ შეყვარებულებზე თმა-გამოღობი, მუხლმოკვითივით მოიფიქრო. საუკეთესო შემთხვევებით იამონელი ბავშვების შილადაცვარა ხუ ვეწინებოში, ამინი რომც მთელი საქართველო უპატრონო ბავშვთა სახლად გადაქცეულა და თუ ერთი უპატრონოა, მეორე როგორღა იპოვოს დედას... პოპულიზმი, ზღინ, პოპულიზმი.

მოუკი, ერთნი ამ დროს ახლადამოსული ბალახზე, გაზაფხულს და სენტიმენტალურ წახვლა-მოსვლებზე ვყოჩრებო.

მოურნი — ჭიქით ხელში ტრაფარეტული პატრონი-ტოზის მსხვერპლი ვხვდები.

მესამენი კი — ისე ვაერბევიარო.

გვიყვინება პოზიტივი სულ არ იყოს ჩვენს ტექსტურ-ლორ ყოფილი, სიკვდილმად მასაღველი ხომ მრავალუცხოვანი განტოლება გვაქვს ამოსახველი, რომელიც ტოლოზამდე, როგორღა წესი, არ დავიყვანება. თუმცა არის პა-

ტარ-პატარა დღესასწაულებიც. გარკვეული ინტერვალებით პოზივის სადამოციე ტარდება:

ერთნი — გულზე მყვლის ცეშით, გურჯისტანული პათოსითა და შუამართებით;

მეორენი — ჩურჩულით, ცნობიერების ფსკერზე დაღვლეული მკალით;

მესამენი — ტურების მოძრაობით, შორსმჭვრეტე ადამიანის შტრით;

— ევდოლობით საზოგადოებისთვის თავის მონჩენის. საზოგადოებაც რეც ვართ — პოეტები, ლექსმწერები, და მისი ვინც ევდლობით. ანუ, მაქსიმალური და შესაქმნელიც. კიდევ ერთი პარადოქსი, მაგრამ კიბის თავზე მოქცეული და ნაყოფის მოსაწყვეტად ხელგამოდულ ადამიანს ყოველთვის სჭირდება ის, ვინც კიბეს დაუჭერს და ნაყოფს კლავით მოათავსებს, ამიტომ ერთი საფეხურიით წინააღმდეგობა პოეტურად გაცივარს.

მესამენი გვიყვებულ კრიზისით თუ ვისუფლებით, ლტობატურული პერიოდსაც საქმარსზე მეტია. გამომცემლობებიც უფრო ატეორად თანამშრომლობენ ავტორებთან, ვერაფერი იტყვი. ამ ყველაფერს მომარაგებული იერეთობებულა „პრემიებიც“ ენატება და მეტი რაღა უნდა ინატრას შემოქმედმა ბედნიერებისათვის, რომელსაც: ერთნი — ნაცემო-მეგობრების შეწუხებითა თუ ძალაუფლებით გამაყენებით;

მეორენი — ჩაგრულის პოზიციით და მორაღებუ მედალოებით;

მესამენი — ქრისტიული გარიდების სინდრომით; — აღწევნა.

ინფორმაციული ეპოქის თავისებულება, ადამიანის ვირტუალური სამყარო რეალურზე უფრო ცხადია და ნათელი ვახადის. ცისფერი ეკრანის მალმა მდგარი რობოტი ყველაზე ხანმოკლეობა და მრჩველია. მერე რა, რომ შოი მღვამელი დიდი ხნის განმავლობაში ცენტრი ასურული მამათაგან ერთ-ერთი იყო და არა დიდი საბავებო პოეტი, რომოტეხი ხომ ასეთია საყვარელი არიან... სამადგროვად, თეოდრეკამისა და მისაზე ზემოქმედებასათვის შესანიშნავი სამუშაოება, ინფორმაციაც ცენტრზე უფრო სწრაფად ვრცელდება, მართალი თუ მონაწიხი, ამას რა შინიშნელობა აქვს. ამას:

ერთნი — „...რეცინგის სწრაფი ზრდისთვის, ხმაურიან ინფორმაციასთვის, ტრავის ამინურისთვის, მადელიანი თვალისათვის;

მეორენი — დამსახურებული შრომისთვის, როგორც იქნა გადურებულ ხმისთვის, თავლებში ჩარჩული წარსულისთვის;

მესამენი — ქვაზე დაეხებული დაღვასთვის — ვიფერებო.

პოეტის თავის თავში უკვე გულისხმობს შემოქმედს და შემოქმედი არ არის, არა არა ზემოაგონებით და ილუზიებით საყვე ქორქული, ადამიანისათვისაც და დედული და თხემლი ტერუამდე სინმრებით გაველდები. შენ შევდი, მითხვებოლიც ეს ყველაფერი არის შოუ, სადა:

ერთნი — ევდებით სოციალისათვის;

მეორენი — ევდებით სიკვდილისათვის; დამარჩულიც — გვძინავს;

— ავეყვანათ პოეტები მიედესტალზე

ნიმუშ ვახანია

ქუთაისური 9 ივნისი

ესი წილი პირველი
რუსი შენი გზა შენი აპლკაბაა

ქუთაისის საქართველოს ცხოვრების წარმომადგენელი ტფილისის მერსე პირველი ადგილი უჭირავს და როგორც შეუფერის ამ ყოველად საპატრო აღიარის შექრება, იგი იძლევა საერთო მადლითებს საზოგადოებრივ ცხოვრების ყოველ განყოფილებაში, — ენობლილ საზოგადოებრივ მოღვაწის ილია ჭოროსის ამ სიტყვებს, რომელიც მე-19 საუკუნის შუა და ფერა დაკრებას, დღესაც არ დაუკარგავს მნიშვნელობას და ამის დასტურია თუნდ მარტო ის ერთი დღეც, ქუთაისური 9 ივნისი.

ქუთაისის საქალაქო ბიბლიოთეკის დარბაზში გაიმართა წარდგინება როსტომ ჩხეიძის პიესისა „ჩემი გზა ჩემი აკლბაა მა“. ბიბლიოთეკის დირექტორის, მერაბ გვახავას მეორე შესახვის შემდეგ შეხვედრას მწერალი ელგუჯა თავბერიძის გაუძღვა დაუშვრელი პიესის სეგმა და შედეგად ჩოროსის ჩხეიძემ თავისი პირველი დრამატული ნაწარმოებით „ლეგენდა და ისკანდერისა“, ამ შორე დრამით კი თითქოს ვააგრძობ დაწვრიული თვის, ახლა უკვე დაკარგული პიესის სეგმის განმედილი გაგებდა.

ელგუჯა თავბერიძე:

ქუთაისის საქალაქო ბიბლიოთეკის დირექტორის, მერაბ გვახავას მეორე შეხახვის შემდეგ შეხვედრას მწერალი ელგუჯა თავბერიძის გაუძღვა დაუშვრელი პიესის სეგმა და შედეგად ჩოროსის ჩხეიძემ თავისი პირველი დრამატული ნაწარმოებით „ლეგენდა და ისკანდერისა“, ამ შორე დრამით კი თითქოს ვააგრძობ დაწვრიული თვის, ახლა უკვე დაკარგული პიესის სეგმის განმედილი გაგებდა.

ანტონოვის ბუდი თავის მოკლეებში ნიკო ნიკოლაძე-ჯაყე აქვს აღწერილი. იგი წერს, რომ მისი მისი მცდელობა ანტონოვისა და მის „ტრეპისთან“, მისი მისი და მათი სტეტიკლება და როცა ანტონოვი კარდაიცვალა, ძალიან დამწერებდა, თბილისში წასვლა ვერ შეძლო და ესეც განიცდიდა.

ანტონოვი კი ტრავმულია და იგი დაიღუპა და ძალიან საყვარელია. პატონმა როსტომმა ამ ამბის გამოყენებით შექმნა, შეიქმნა ილია, პოსტმოდერნისტული პიესა. ზურაბ ანტონოვის ბუდი სხვადასხვა პიროვნებას შეიძლება და ეკლავს მე-19 საუკუნეში. თუნდაც აკაკი წერეთელს ის ვიღერე ერთისთვის ან კიდევ სხვას, მაგრამ ანტონოვი ამ საკითხის აქვითა ილია ჭავჭავაძის მიანდო და: რატომაც არაო — გვითხრობ ბიბლიოთეკისში.

ილია ჭავჭავაძე სხვებს გამოუყენებდა როგორც პანკის მმართველი, როგორც საზოგადო მოღვაწე, როგორც თეატრის მოამბე და სხვა და არც ერთხელ არ გვიჩვენებს, როგორც მოსამართლე. არადა, მოგვსვენებთ, ილია პროფესიით იურისტი იყო და პიესაში იგი იმ სახეობადაა წარმოდგენილი, მკვიხველს ლამის შურალოქ მოღმის ეგონება.

ანტონოვი რომ ამირებს და მისი თვების წერებს სიმბოლური საფეხები გაუთხარა, ეს ნამდვილი ამბავია და შეიძლება ამის გამო ითი პირი ამირებმა. საინტერესოადაა პიესაში შემოყვანილი ელგუჯა თავბერიძის, რომელსაც სიცოცხლის დროს მხოლოდ ერთი საწესბარი პიესა — დამოუკიდებლობისათვის მცდელობა შეეყვანა. ბევრა მისი ანტიპოდი, პლატონ ოსტედიანი, რომელსაც ეგონა, რომ მხოლოდ რუსეთის მფარველობის ქვეშ ამოსულიყო და საქართველო. სწორედ მისგან გაივებს ილია, რომ ანტონოვის დაწერილი პიესადა პიესა „კიზიბოკი“, რომელიც დაკარგა. მხატვრული ლეგენდა შეიქმნა ვიგარაუდით, რომ ანტონოვის ტრავმული შესახად ისე გაითამაშა, როგორც პიესაში აღწერილი. კაცი ცოცხლად დამარხეს — სცენაზე ეს ამბავი იქნება ძალიან დამაფიქრებელი, შემზარავი, დამთრუნველი და ზოგჯერ შეიძლება — კომიკური.

რეზო ქვიცივილი:

ეს პიესა ნუხელ წავიკითხე. მთელი ღამე არ მიძინია და დღეს დღიდან ნამდებს ესეამ.

ცნობილია, ზურაბ ანტონოვი მართლა ძალიან დატონა და ალბათ, ვაცოცხანების მიზით მართლა გამოამწყვდიეს ეს რეალურა ფაქტა მწერლის მიერ გამოცემული ბრძანებულება. ეს არის ნამდვილი პიესა, თითქოს უკვე გათამაშებული ნარმოდგენა და დაბატული იმდროინდელი თბილისის ყოფა. როცა ეკიხებოდა, ნამდვილი მზეც იქ ვიყავი და ყველაფერს ვხედავდი. დავუღვინე, როდის დაიგებება ეს პიესა სხვებზე. ერთ დროს ურავანში „გაყარა“ დგმებოდა, სხვა პიესებზე. მსახიობები ეთობ თბილისურ კლბოს ზადადენი, მაგრამ ეს პიესა სულ სხვანაირად უნდა დაიგებს.

ილია ჭავჭავაძე:

ეს წიგნი მოცულობით ძალიან პატარაა, მაგრამ არ გადავიტარებ, თუ მისი უფრო მეტი წიგნი, რომელსაც ვადატორია ილიის მოხედვა შეუძლია მკითხველის ცნობიერებაში. ეს არ არის მარტო ერთი კაცის, ზურაბ ანტონოვის, ტრავმულია. ძალიან დასანანი, რომ მისი სიცოცხლე მაშინ შექრეს და, როცა ბევრს ვაკეთებდა შეუძლო. სხვადასხვა მიზეზის გამო ზურაბ ანტონოვის შესახად ძალიან ცოტა ვარ ვიცი და, როცა ყნაზე ილია დავინახე, ვერ წარმოვიფიქრებ, რა საერთო უნდა ჰქონოდა ილიას ანტონოვთან, და ისიც კი ვიფიქრე, ასე ძალიან ხომ არ მკვდება ილია-მეტი. ანტონოვი არაჩვეულებრივი „მწიხი და მწიხი“ და მწიხი „საქართველოში“ ჩვენზე დაწერილი, ჩვენი თანამედროვეა. ვიცი, რომ განსაკუთრებით დროს ამ პიესის პიროვნებები სარგავიზი ჩავალი, მარტო ჩვენიანებს ჩავიყვანთ, იქ ამ ღვინის დავლევი, ან რომელიმე მოუს ვუყვრები და, როცა შევარბოთ დაწყებარდება ყველაფერი, მერე ამოვიღებ ზეული.

პატონი როსტომი პიესაშიც, როგორც ყველაფერ და ყოველთვის, ტრავმულია ორადა გაყოფილი. აქ ერთ მსახიობს სწამს, რომ ვიროსიცი საკართველოს გამაბრწყინებელია. და ეცობა ის ქართველი, რომელიც ვერ ხედავს მის მიერ დაგებული გზას, დაარსებული თერნაღს, შედეგად შენობებს და სხვას, ის მოლაღობა, ქვეყნის მტერია. ილია უმტყვებს, რომ ვიროსიცი მხოლოდ მტრება მტრე ვაკეთა, ეფერე სკიეთი. ის მსახიობი არ უჯერებს და სხვა ამსთანადი.

შეიქმნის სათაური არ გულისხმობს მარტო ზურამ ანტონოვის მიერ საკუთარი ცხოვრების შეფასებას. ყველა ქართველს, რომელიც თავის პირადულზე, თავის ოჯახზე, თავის შიშველზე შიშველ აფეხებს სამშობლოს, მოუხდევია ეს სახელი, რამდენ საკუთარი გზა შეიძლება ექნეს ახლადამდე.

არის ამ პიესაში ერთი უხილავი და მთავარი პერსონაჟი — მაყურებელი. ეს წყნე ეგონა, როგორც კი ტრაგიკული სიტუაცია იქმნება, ის მათურებელი იცინის... ეს საქვეტალო აქტივობებზე უნდა დაიფიქს. დარწმუნებული ვარ, მარტო იმით კი არა, ვისთვისაც მისი გზა მასი ვაჟდამანა, იმითაც ვინც წყნეზე უმცროსია, ვინც თავის არჩევანს სამშობლოს სახარვედოვად გადაკეთებს, ეს ნიჭი ვერცდომი დაუდგება, როგორც მეგობარი, როგორც თანამებრძოლი“.

გია ხოფერიანი:
„ზურამ ანტონოვი 34 წლისა იყო, როცა ტრაგიკული დაიღუპა. სულ გული მტკიოდა მის ვაჟო, როგორ მიხვდა, რომ ძაღლის კბენას შეეწირა, რა ძაღლი იყო ასეთი? პიესაში ძაღლის პატრონი ხომ ამბობს, არ იყო ჩემი ძაღლი ცოლიანიო. ვგვიღო ლოცვათ, მწერალზე მართლაც შური იძიეს, ხოლო ძაღლი და ცოლი საბაზად გამოიყენეს. ძალიან დამაფიქრებელი სცენები შექმნა ბატონმა როსტომმა. დაუფიქარია, როგორ დარბის უმცროსი მამა და ეხებება ყველას, უმცველიო. კაციყოლი ხელს არ აძირებს სამედიად. საერთოდ, ბატონი როსტომი წერის დროს მარტო დოკუმენტურობით არ იფარვლება, არამედ გახამბოლობებს ხოლმე დროისა და სივრცის მიღმა. მარტო ამიროსთანაა პატარა, გულნამცევა კაცისგან ბუნებრივია ასეთი შერისიძება. კაცი ამაჟილანა და ცოცხლად დაამარბინა. ვადამდეში ექსპრესიითაა მოთხრობილი პიესაში ეს ამბავი.“

ავტორის ოსტატობაზე მეტყველებს ილიას დეტექტივები და სიმბოლიკა. სხვა ვინ გამოიძიებდა უცუქესად? ვინ იტყვინდა სიმართლეს? ვისი სიმართლე იქნებოდა უფრო დამაჯერებელი, თუ არა ილიასი?

ეს ნაწარმოები მარტო ზურამ ანტონოვის კი არ გულისხმობს, სხვა ბევრ მწერალსაც, რომლებსაც მსგავსი რამ მოუწყვეს XIX საუკუნეშიც, XX საუკუნეშიც და დღესაც აზერბეიჯან სხვადასხვა ფორმით. ამ პიესით სცენარი სრულად განზიდებულია და რასაც ახლა ვგულისხმობთ და სიტყვებით ვერ ეამბობთ, ის შეიძლება ნიტირმა ჩეტიხორმა და ნიტირმა მსახიობებმა უკეთ უთხრან მაყურებელს — ჩვენი და ავტორის სათქმელი“.

ნანა ვახაჩიანი:
„როსტომი მზეიძის ეს პიესა ახალი სიტყვით ამ ეპოქაში. როცა ცხადად ნარმოვიდგენი ადამიანი-ბუღალანი, რომელიც ცოცხლად ამოქოლეს, რამდენიმე ნაშთი გული გამოიქრდა.“

ზურამ ანტონოვის ბედი ხელეფიანის ტრაგიკული ბედის სიმბოლია არა მარტო საქართველოში, ის დეტექტივით ვლენს ტიტში, რომელიც პიესაშია, არ არის ვახაჩიანისა და ანტონოვის დასტურებს იმას, რომ მწერალი ნამდვილად მოკლეს მისი მზადე მოპუღარობის გამო. გამომძიებელი ილიას შეიშვანა რამდენადაც უმარდენელი, იმდენადვე უმეტეტურაა. შეიძლება დედანთან ნინათობებში ვერ მოხებრისთ ავტორმა ასე სრულად, ასეთი სისამიული დინატრის ვაჩიანი — ის ყოფი, ის პოლიტიკური ვითარება, ის ვახაჩიანი საზოგადოება, ის გულნამცევა, რომელიც XIX საუკუნეს ახასიათებდა.

ილია კი ვიფიქრე, უფრო სრულყოფილად ხომ არ უნდა გადამოქმედულიო საქართველოს პოლიტიკური ცხოვრების სურათი-შეფიქრე, მაგრამ მივხედი, რომ ამ შემთხვევაში პიესა, როგორც დეტექტივი, რაღაცას დავკარგავდა და ნააცებს. ახლა შეხარჩუნებელია საოცარი ზომიერება. ნიჭის კითხვის დროს თითქოს ნათლად ვხედავდი მსახიობთა მიერ გათამაგებულ ტრაგიკულ და კომიკურ სცენებს“.

ნიჩო ვახანიანი:

„ამ ნიჭით ბატონმა როსტომმა კიდევ ერთხელ სასამართლოდ გაგვიოცა ავტორი თვითონ არის გამომძიებელი. დრამის მიხედვით, ზურამ ანტონოვის მკვლელობის საქმეს ილია იძიებს, მაგრამ, ცხადია, ავტორი თავის ნაწიქსს და ნაბზრებს მამერს პერსონაჟს. ილია ქვეტადაც რომ დაინტერესებული იყო ზურამ ანტონოვის ცხოვრებით, შემოქმედებით და, ალბათ, ვარადაცვლების სავეტო ვარქობებშიაც, ეს დოკუმენტებიდან სახეებით მკაფიოდ ჩანს. ილიამ თავის ადვოკატი“ გამოიქვეყნა იგივე კერქსელების მოკონება ზურამ ანტონოვიზე, ხოლო თავის ერთ-ერთ წერილში ზურამ ანტონოვი სიჭირ მწერლად მოიხსენიებს და დიდ დამსახურებედ ჩაუთვალა ის, რომ კონფიდენციალმა ვადაფაროვმა, ვადაფაროვი ქართული დრამის თქმატკა, დანერგა საკუთარი ცხოვრება და სავსირო დრამებზე. ილიამ ლექსი უძენა ზურამ ანტონოვის „კურთხეულად იყოს იგი კავშირი, მისი დაბნელება რომ დავიფიქრა და მოვამყვანა ვითა საკრეტი, ჩვენი ცოფიანი და ბედსენერა“.

ამრიგად, სახეებით ბუნებრივია, რომ სწორედ ილია იკვლევს ახლაგზრდა დრამატურგის უცყრად გარდაცვალების ვარქობებებს. მაგრამ ეს ბუნებრივი და ხელისგულზე ვადამთელი ამბები ვიღაცას უნდა ადმოქონა, ვიღაცას უნდა მიუცული მითაიის, და ვის, თუ არა მიატრულ-დოქუმენტური რომანების ავტორის, საქართველოს ისტორიკოს ღრმად ჩაიხედულ და გულით განმცდილ მწერალს, როსტომი ჩეტიხორმა. თითქოს ყველაფერი მართალია. ყოველი სიტყვა პირდაპირ, დოქუმენტურად შეიძლება დამოწმოს მკვლევარმა და ასევე დროს ყველაფერი გამოგონილია, მატურული ფანტაზიით შექმნილი.“

რეზო ქვიციანი, ელენე თაბატაძის

მე პეისაში ძალიან მომწონს ერთი პერსონაჟი, რომელსაც თითქოს არავითარ კატორი მთავრი ამბავითაც არა აქვს, მკორეხარისხივანი პერსონაჟია — ეს ოლდა გურამიშვილია. მას ძალიან დიდი სიბიძე და ინტიმი შემაჯავს ნანარობები. სცენაზე მისი მონაწილეობით იმდენად რეალისტურდება დებატული, რომ მკითხველს ექცევა არ ეპარება მათ ნამდვილობაში. მთავრული ნარაობისთვის ეს სცენები აუთენტულები იყო. უნამოდ იქნებ პეისას დამაჯერებლობა არც მომალეობდა, მაგრამ შინაგანი მუხტი, მათგურული ეგვიტა, მკითხველის გულთან მასახელელი ძაფები უფროდ მოაკლდებოდა.

ავტორს ამ ნაწარმოებთ, ალბათ, სურს, გვიხიზნას, რომ ასეთია მწერლის, ხელთვანის, დაუცველი, უმწეო ადამიანის ბედი ნებისმიერ საზოგადოებაში, სადაც ბატონობს ძალი, სიძულვილი, უბედობა.

„ქობისში“ დაკარგვა კიდევ ერთხელ დაესტურებს, რომ მისი ავტორი მოკლეს და მარტო ფიხურეუ განაგებურობა კი არ უნდაღათ, არამედ მისი სახელის ნამდევ სურდათ. სწორედ პეისა უნდა გაეკრთა, რომ საზოგადოებაში არ დაჩაჩქილეთი მირის ამირიოს რეალობა რეალურია სახე — საზიზღარი, საბაგელი, უზნეო კაცისა, რომელსაც კანონიერი ცულ-შეილი გორში ჰუაგად, უკანონო — თბილისში და რომელიც თავისი მძაფარი კმაყოფილებით არსებობის უფლებას არ აძლევდა სხვებს.

ასეთია ბედი იმ ადამიანისა, რომელიც მარტო ფურცლებზე კი არ წერს, არამედ გულის ფყარზე იწერს ვეღლაფერს. ამას დახატვა და სათანადო ფორმით გადმოცემა სჭირდება, რაც წარმატებით ვაგნორცილებდა.

როსტომი მჭვიძე:

ქუთაისის გარეს ერთ-ერთი კერა ქართული კულტურისა, ქუთაისის ანტიკური ნარობულენილი რეალობა და ყოველთვის მიზანია, როცა ჩემს წიგნის წარდგენაში ამ საჯარო ლექციის ნაკივება მიწვევს ქუთაისში. როცა გისმინდით, ბევრი რამ ახალი და საინტერესო გავიგე და ჩემს დანერგულს სხვა თვალთ შეხებდა. შუამაყუბა, რომ ჩვენ გვერდით არის ბატონი რუსო ჭიშვილი. ახალგაზრდებსა უნდა იცოდნენ, რომ ბატონი რუსო არის თანამედროვეობის ერთ-ერთი უაფრესი მწერალი არა მარტო საქართველოს მასშტაბით, დადამწერელი ვარ, მას საფრანგეთში რომ გამოუქინდებოდეს მისი წიგნის თავყანისმცემელი, ისევე, როგორც უფლიამ ფულქერს გამოუქინდა ვან-ვანო სარტრის სახით, ბატონი რუსო უფტელებად მიიღებდა ნობელის პრემიას. და ეს არ არის გადაჭარბება. მისი შესანიშნავი „კვისფერი შივი“ მახსენდება, ფილმდაც გადაღებული. ყველას ვახსოვთ, როგორ განხილავარ იქ წიგნს ადამიანებში, რომელთაც წარმოადგენდა კი არა აქვთ მასზე. ეს არის ასობურის წარმოშენა, იმ აბსურდისა, რომელიც იყო საბჭოური ეპოქა მოცულნი. მწერალმა ნატურალისტურად დახატა ის რეალობა, რომელიც დასაჯდის აბსურდისტებაც შემორტეობდათ. ჩვენი თავყარობა სრულად საპარისპირა იმ განხილვისა, რადგან აქ მსჯელობენ ადამიანები, რომელთაც კარგად აქვთ ნაკითხული ეს პეისა და საერთოდ, კარგი მკითხველები არიან.

ზურაბ ანტონოვი არ უნდა დაკარგულიყო. ადამიანი, რომელიც იყო კარგი მსახიობი, კარგი რეჟისორი, დასას ხელმძღვანელი და, რაც მთავარია, საუკეთესო კომედიოგრაფი, რომელიც თანამედროვენი აღიარებდნენ მსოფლიო მოცულენად და მიწივედნენ, ასე თუ გაგრძელდა, იგი შეედრება და შეეემტოქება ძველ ბერებს და რომელიც კომედიოგ-

რაფებია. ზურაბ ანტონოვის ბიესები არის შესანიშნავი სურათი მამინდელი საქართველოსი, მამინდელი რეალობისა. ის არ იცეტება ერთ სიგრეცში, განაზოგადებს, რასაც საკუთარი თვლით შეკურნებს, და მუცულებელი იყო, არ დავარტერებსრეულიყავი მისი ვარდაცულების საეჭუო ვარიმოტებებით და არ დამინება მასში მკვლელიობა.

დეტექტიური ფორმა თითონი იოუტეობა მოითხოვა. რადგან დეტექტივა, მცდარი ვეაღე უნდა ყოველიყო. უნდა გვეცნოს მკვლელი რამდენიმე ადამიანი და ბოლის უნდა გაორკეცს, ვისი თოსნობიაც მოხდა ეს ვეღლაფერი.

ყველას ვახსოვთ კონსტანტინე გამსახურდიას ნოთევაში, რომ „დიდოსტატის მარჯვენაში“ ვამოიხატა ხელთვანის ბედი ტრანზულ სახელმწიფოში. ჩემს ბიესაში გამოსატულია ხელთვანის ბედი პოლიციურ სახელმწიფოში. ერთი ეკრთო შემთხვევა ასეა ვან-ვანადგებული.

იმას, რომ ვამომხედილი ილია, თუ ვინებათ, ბუნიფიერი მიგნება დაარქვით. რატომ არ უნდა იყოს ილია გამომხედილი? მოსამართლე ის იყო, ფურნაღისკი ის იყო, მწერალი ის იყო და განსაკუთრი, სწორედ ის რომ წადგომავა სათავიში ვამოიხეებს. ამ მხრივ იგი არის ოგუსტ დიუენის, მწერლოც პოლსის, ერთულ ბუარისს მსგავსი. არ ვიცო, სხვებაც თუ გამოყოყნედ ილიას შეარტევადა, მე კი შეიძლება ვერ შეეცუდა ამას და შემდეგ პეისაში ილია იყოს გამომხედილი.

ჩვენ უნდა ვაკლევებთ არა მარტო ილიას მკვლელიობას, არამედ უნდა გვიანტერესებდეს ილია — მკვლელიობათა გამხსნელი. ამ შესაძლებლობას ხელდას ვამეგნებ არ გეტყობს.

ზურაბ ანტონოვის მკვლელიობა იყო გამომხედილი. მას ჰუაგად თავისი შერევეთი და შემსრულებლები. ძაღლის ქებნი მხოლოდ სახაბი ვახლდათ, რომ იგი მომორბობათ თავიდან. ის მირან ამირიო, რომელიც ერთ-ერთი პერსონაჟია პეისას, არის ამ მკვლელიობის დამგვემაგი. მან ქართულ კულტურას დაკარგვინა ძალიან დიდი მოღვაწე. შემთხვევითი არ არის, რომ „მზის დაბნელება“ დღესაც იდგება ქართულ სცენაზე და დღესაც წარმატებულია.

დასასრულ, ბატონმა როსტომმა დიდი ექსპრესიით ნაკივება ფინალური სურათი ბიესისა. დაარბაზნი მყოფნი წარმოსახეთი სცენას უფურტეღინე. ყველა თავისებურად ბედადა მასათობებს, ინტერაერს, ჩაცმულობას... ესმად მუსიკა, შემსრულებელთა ხმა. ასე რომ, მცირე ნაწილი ბიესისა იმ დღეს ქუთაისში უკვე დაიგა.

ახალგაზრდების სახელი სტუმრისა მადლობა ვაადებუბა და 41-ე საბულო სკოლის მოსწავლემ გიორგი ალფაიძემ.

ეპიზოდი მთორე სისხლის ყვირილი

საღამოს კი ღლიე მესიხელების სახელონი ხელდამწიფო დრამაშიღი თეატრის მცირე სცენაზე სპექტაკლი უნდა გავინახა. „ინტერუო ფსევბთან“ გობო თავიანთს რამდენიმე მოხორბის მიხეველითა დიდგებულ. სხვათა შორის, გობო თავიანთს მოთხორბების მიხევეთი უფრო ადრე დაგვდა „კვილომობილი შორილი ბა“, ხოლო რეჟისორმა ზაზა კოლელიშვილმა ბატონი ვარის სცენარის გადაილო შესანიშნავი ფილმი „ქუთაისკული ბაზა“.

სცენარის მიღვევანველი სპექტაკლისათვის („ინტერუო ფსევბთან“) დანარა თონინი მიუჩქანაშვილმა, რომელიც კორილე სინარულიძესთან ერთად რეჟისორიც ვახლდა.

პატარა სცენა და მაცურებელთა დარბაზი ისე ახლია ერთმანეთთან, რომ სპექტაკლსაც თითქმის უნდა თამაშობენ, ერთად ქიანად მსახიობები და მაცურებლები. დარბაზსა და სცენას შორის, ფიზიკური რა სათქმელაა, სულიერი ერთობა და ახლობლობა მყარდება იმიტომ, რომ დადი სასწაულის წინაშე შეგავართ — გაყოცნებულ ნარსულთან, ზებერ ფესკულთან, საკუთარ წინაპრებთან, სიმბოლურად, ჯერაც ძალუხად მწყობრ ძინაღთან მუხეველი და საუბარი გველის. ყველი ადამიანს „კაცობის გურგური“, სამშობლო მხარე გვეძახის.

ორსანი ნღის მოხუცი, ადსაფერ იანტბულები (გოგენ ქუილი) უკვეაი, მარადიული ქართულია განზოგადებულ სახედ არის ჩაფიქრებული. ერთი ჯეღლაზე ძლიერი და მთავარი ფეხია, უჩინარად რომ ევებას ქვეყნის აზმუისაც და მოზავალსაც. გამოდელი მსახიობი აბრუნებს, ისეთი ექსპრესიით შესარელოს როლი, რომ ზევერ აფიცილიოს, პირობათობის წარჩობი დაარღვიოს — ხან გულანად გვაკონოს, ხან მწარედ ჩავაფიქროს, ხან, სიამაფითა და თავმონონებით აფიხონი, ცაში აგეიქვანოს, ხან, რეალიზმის პირობარ აღმოჩინონი, დაუნდობლად დაგვანარცობს მინაზე.

რახანა, დაფიქრებას მოცდა ის დრო, ჩვენს ქვეყანაში უკუნი (გადატანათი და პირდაპირი მნიშვნელობით) რომ ვაბნადა სინათლეს. თავიე მოგვწონს (სამართლიანად), რომ უმუქობა აბარ გვანუბებს და არც კი ვეხასოებს მსგავს მოვკრილი ნაღველი. და რაღა მარინდამაინე იმ საღამოს, სწორედ ადსაფერ იანტბულის მონოლოგი არის ჩვენი უტოასიმი მუქი. ორიოდე წუთით დაბრეღდა სცენა, გასუსვა დარბაზი, დაიძაბა ნერვები. სულ მცირე ხანი (ჩვენ რომ გრძელად მოუკეყენა) განათებული სცენიდან მსახიობმა ექსპრომტად განაგრძო: — ვინე მუქს გიქრობს, ვინე „ეუფოსტაკოასანს“ აუვად იხსენიებს, ვინე სამშობლოს დაღატობს, უნდა მოვიკეთოთ, მოვიკლოთ... და კიდევ დაიგრეა დარბაზი ტამსიკეშიგან.

ზომ შემონახულია მსოფლიოს თეატრების სცენებიდან მსახიობთა მიერ წარმოქმნილი მახელოანოვრული ფრაზები. ერთ დაეუქმეი არ და მოხდენილ მამარინად შესაძლოა გოგენ ქუიშელის ეს სიტყვებიც დაჩრეს მთამომავლობას.

სცენიდან კი მოდიოდა აბაღატორული „ზათვი ენებიათ თრთოლვის“, ისმოდა იმავე აბაღატორების მიერ წარმოქმნილი „აუღეტ-უკონი“ აბრუები, მარამ უკვლავიერს კრავდა, აფრითანებდა, აპთოინებდა და წარმართავდა ის უნილიეთი ანელონი, აბამანს მარედ დარბს რომ აფინებს და გულში იმედს ანერგავს: „ის კიდევ გაზრდის ვაგაკეებს...“

გმირული წარსულის გახსენება და მისი აზმუისთან შედარება ხანდახან სევეფოთა აბავებს კაცს. უნებურად და-

ეთ წერედიანისებური განწყობაც დაეკრულებათ: „კვენე? არ ივენე? ივენე?“ სპექტაკლის დასრულებას შემდეგ არ იღუპილი ხმა უმალ ამას ჩავძახის: „სრულდება, მალე იქნება დეიონაგან დანამარბები“

უნდა აღინიშნოს მხატვრის (ნათელა კიკვაძე), მუსიკალური გამოყონების (კომარ სიხარულედი) და რესურსის თანამუქენის (მთა კინოსაძე) შესანიშნავი ნამუქევერი.

მთაბედილებსა ოდენ ანელებს მუშობისებური მსჯელობანი, რომლებიც მთავადმიე ისინი სპექტაკლის მსჯელობას დროს. ეფიქრობ, დაინშნულებს გარეშე დარჩა ერთი პერსონაჟი, კურბოჯ, ეროვნებით აფხაზი აზიზი. ქართულ-აფხაზთა ურთიერთობა იმეუნად გრეკული, რთული და სათუთი თემაა. რომ ასე პოპარად, ერთი გავლევებით ამ საკითხის არც აზონურვა შეიძლება და, რაც მთავარია, არც სპექტაკლის სოფეტური განვიითარება ითხოვდა ამ იემის წართეას ისედაც შეკრულ, დატართულ, გარკავდ ვაბზრებულ და ვარგავდა განზოგადებულ წარმოდგენაში.

აბაღატება და მსახიობებმა (აბრეანდერ ფურცხვანიძე — სუქვა, ელზა სულაძე — თაკა, ირინა გუბულაძე — ნათი) თავიანთი სათუთელი არა-

მარტო სიტყვით, არამედ კარგი თამაშითაც გადმოგვიქცეს. აუბეს რა მწარი პატარ გოგენ ქუიშელს, არ ჩამორჩენ და მასთან ერთად და მისი შეშევაობთ ვეიახბეს: „შეენ ჩვენი ფესკუბს ეროღული ვართ“.

მსახიობთა ანსამბლმა (ტიზო ლელუვა, გოჩა ნიკოლაძე, ალექსანდრე კაკაურიძე, მანუჩარ ზევალიაშვილი, ნანი შიქაძე, ვაგა ოყჩინძე, დავით გაჩეჩილაძე, ანზორ ხერნაძე, კობე რობაქიძე) მეძლო მაცურებელთა გულთან მსივლა, მისი გულის დაპყრობა. ამ სპექტაკლით ცხოვრების კიდევ ერთი ფერი შეემატა, ხოლო ამ უსასრულო სამყაროში ჯეღლაფერს, თუნიდ ყველაზე პატარასაც, თავისი განუმეორებელი ხილი და დანიშნულება აქვს.

— ფეხუთ ხე მოვარდნილი ქარის მხევერალია! — გვაფრთხილებს გიზო თავაძე — ესაა ენოთურული, ირეალური სამყარო ორსაუკუნოვანი გამოცდილებით, სიანდობითა, სინშინფით აბასუე... — გულისწის თავისი ჩანაფიქრს და იქვე მოგვიწოდებს: — მიავურადეთ ფესკებს!

ისეე რომ არ გვიღალატოს აღოფმამ, ისეე არ „ჩავეტეოს რუსის ხელში“, ასეე არ მოგვეტევიოს აგენიალნი სტალინი“, ამისთვის ჩვენს ფესკებს უნდა გავუფრთხილებეთ, ჩვენს წარსულს, ჩვენს ტრადიციებს...

სპექტაკლის შემდეგ კი:

ნინო ვახანია, როსტომ ზევერ, გოგენ ქუიშელი, თამარ კალიაშვილი, გიზო თავაძე

რეპო ქვიშვილი:

„ვერ ეს თანდათან დაეძვება, ცოტა ღიანჭინდება, ცოტა დალაგდება, შემოფაროვდება, ტექნიკურად უფრო გამოართება და ახლაც კარგია და კიდევ უკეთესი იქნება“.

გია ხვიციანი:

„მე გიზოს მოთხოვნებს ადრეც ეცივნობდი, მაგრამ ნაციონალის შიამოღებულებმა სხვაა და ნახებისა — სხვა. გიზო თავაძემ საოცრად კარგად იცის ქართული ხასიათი. ეს ხასიათი კარგად ვახსნავს მსახიობებშიც. აქ ვველაფერი ტრეშლდებაზე შენა, მშობლებური, სისხლის ვიცილია. ეს მწერლების გამპარჯებაა, თეატრის გამპარჯებაა, ქართული სულის გამპარჯებაა“.

მერაბ გვახავია:

„უფროები და მეშინოდა. გიზოს ეუთხარა: „შენც დაგიჭერს, მეც დამიჭერენ და ტრიფონაც დაიჭერენ-მეთოქ“. მართლაც შეიძლება ვინმეს ნამდვილ სუბანად მოეცნოს. ისარ სანიშნოდა, მიშველა დეკლამაცია არ გამოსულყოფს, მაგრამ გაცოცხლებული ადამიანური ურთიერთობები, ხელის თოჯირა და სხვა ნამდვილ სპექტაკლად აქცევენ მას“.

ელენა თაბერიძე:

„საბოლოოდ „საუბარი ფსევდოთან“ მიჩნევიდა, ვიდრე „მეტრულ ფსევდოთან“, რამეთუ ამ სპექტაკლში, რომელიც გიზო თავადის მოთხოვნების მიხედვითაა შექმნილი, უარყოფილია სრულიად ახალი, რომელიც კარგ ძეგლს ენაცვლება.“

მეორე რამ იკარგება, იცვლება, სხვადასხვადაა, მაგრამ ის, რაც ქართველს ქართველად აქცევს, რაცაა დედოძარღვი ჩვენი პარსებობისა, არ უნდა დაიკარგოს.

ამბას გველბენია:

„ამბას გველბენია ეს სპექტაკლი. შთაბეჭდილებები, ყველაზე თვითმყოფადი და დასახიზნებელი რეჟისორები ავასფერია, რომელსაც მსახიობის რეჟისორული რანტობით ასახიზნებს გოცენ ქვიშვილი. ამ გამართის ასაკი, რომ გამოიანგარიშოს, სამასისაც გამოვა, შეიძლება მეტიცა, იმეტრო, რომ ესაა ქართველის ზეგადი სახე, სახე იმ ადამიანისა, რომელიც მტკივნეულად განიცდის ფსევდოთან მონაცვებას, სიახლეს იმდენად უდავს გვერდით, რამდენადაც ფსევდოთან არ დაზიანდება.“

ავასფერი 1832 წლის შეთქმულების მონაწილეცაა, მერმინჯლო ომებზე და უმეღურებანიც საკუთარ თავზე გადატანია, მაგრამ მტერს არ დაშვავანდება, მის დაკრულზე არ უდევლია, ილი ის, ვინც უნდა ყოფილიყო, ვინადაც გააჩინა გამჩენმა.

იყო ქართველი.

ეს სპექტაკლი კიდევ ერთხელ გვიჩვენებს, რამდენად ესაფებით ფსევდოთან, რამდენად ვუცხოუდებით, ვერგავანებით სხვებს, ვაკრავთ ერთმანეთს მკობს.

ლადი ილიონი ხელს უწყობს სათქმელის აღქმას. მოკლე, ვინც ამ სპექტაკლს ნახავს, კიდევ ერთხელ დაფიქრდება ზეგადი ყოფიერებაზე, იმაზე, რანი ციყავით, რანი ეართ, ხაით მიუღვირთ, ვის უჭირთ მამამაპეულ მამულს, როგორ ენატრებიან ჩვენს მინა-წყალს უცხო ტომიულები და სხვა და სხვა.

მინდა, ძალიან მინდა ბეგრის ახალგაზრდას ნახოს ეს სპექტაკლი. ნახოს, დაფიქრდეს, ჩაანდეს დედაზარს. იქნებ უკეთესი რამ ერთიან სათქმელს ვერ არგებოდავს (განსაკუთრებით ავასფის სახე შტონია ხელმოწერის), მაგრამ მთლიანობაში ესაა კარგი მსახიობები, სადღესაო სათქმელი გამსჭვალული სპექტაკლი“.

როსტომ ჩხვიძი:

„სპექტაკლი გოცენ ქვიშვილის მხრებზე გადადის. მსახიობს თავის დროზე ისეთი მიმოხილვის სწავლებას გადატანა მოუწევდა, აღარც ცნობათ, სცენას კიდევ თუ დაუბრუნდებოდა, ეპიზოდურადაც კი. რეჟისორებს ენახებოდათ — მისი გილევება რაღაც სხვის შესაძნელად დადგმებს, მაგრამ, აბა, რაღა გამოვა, ნადრეოდ დეკლარაციო. წინსვლად და თეატრის სივრცეში მარცხ თავისას გატანდა და რა ეპიზოდი და რომელი ეპიზოდი, მთავარ როლსაც ისეთი ხელფეხებით მოაჩვენებდა, თითქმის მისი ნადრედაცაა არც არსებულები ის უნებლად გატყვევნილი მიღეი.“

და აღარც ის გიკვირს, გიზო თავადის დრამატურგიული ნამუშევრის მიხედვით შექმნილი სპექტაკლი „მეტრულ ფსევდოთან“ გოცენ ქვიშვილის ვარგემ რომ ევლარი ნარმოკიადგენია. მისი პერსონაჟი ხომ რეალური ადამიანისაა და ურთივლად ფსევდობს, ადათ-ნებართვის, შემკვიდრობითობას სიმბოლოც, ყოფითობა და შეტყუაროვლობა ერთმანეთის პარამოზუდაც რომ უნდა შეუხაზავდეს მის თამაშში და ეს პარამოზიულობა ნამოთაც არ უნდა დაიჩრდეს, თორმე ხარვეზად დაამტება სპექტაკლის მსეველობის, ამ გმირის ირველო რომ ტრიალებს და დრამატისმისა და კომიზმს ერთდროულად და თვითვისებურად ახიზვებს.“

და თუ აღავალავ უბნლიცისტური ნაკადი იჭრება, ქვცის ეს დეკლარაციულობა, რომლის არიდებაც ყოველი-თის სუბის, თუცე ამყურად რეფლსორებაც და დრამატისტიკაც შეგნებულად არღვევენ მსატერულ ქსოვილს, რაია დადგამში პოლიტიკური მამულებს მუხტა პოლიტიკანონ და სპექტაკლი უშუალოდ ჩართოს ქვეყნის მემოტიკური ცხოვრების მდინარებაში.“

ესამრესულა სურათები, დინამორად აწყობილი დილოგები, ორიგინალური სუფერტური ქარგის ის ნოყიერი მასალა აღმოჩნდა, რამაც რეფლსორებს ფრცინებს გალმის საბუალებს მისცა და გიორგი სიხარულიძემ და თორნიკე მარყვანიშვილმა ამტომ აქციეს გიზო თავადის ნოველების თარგმნ მორჩილი სცენარი კიდევ ერთ ნარმატულ დადგმად, რომელიც მსაფრანგ მდევახსიწებს დაკარგული ფსევდის ტიკიულსაც და მათი გამმთელებს აუცილებლობისაც, თანაც რაც შეიძლება დროზე, თორმე სიხარული ვაითო დაგვიანებული აღმოჩნდეს.“

მსახიობთა ანამბლიც უთუოდ დასამახსოვრებელია, მაგრამ, აბა, ველა და ველაფერი გოცენ ქვიშვილის არგელო არ ტრიალებენ? და, აბა, იგი მხოლოდ თამაშობდეს ამ როლს და ეს სადარფეული მსახიობის სისხლორეველი არ იყოს?!

განსაკუთრებით მარცხ ის მიზარია, რომ გიზო თავაძეს უთუოდ შეაუღლებანეს ეს მეორე თეატრალური ნარმატება და მოსალაგდელია, რომ ქართულ დრამატურგიის მისი სხიბი კიდევ ერთა მოვლანე შეემატოს, განმსჭვალული ეროვნული საზუარითი და საფიქრალით და უკეთესი საქართველოზე ოცნებით“.

გია თაბერი:

„ორივე რეჟისორმა ბენეის ხიდზე იარა. ჩვენ ვცხოვრობთ ქვეყანაში, სადაც მეფეები პოეტები იყვნენ. მერცხე პოეტებმა აიღეს თავიანთ თავზე სიბართლის თქმის სიმძიმე და ეალღებულებმა და ენორიკადგენ კიდევ ამას. ვყოფრობ, ახლაც მწერლის მოვალეობა სიბართლის თქმაა. როგორ შეძელი, თქვენი განსახლება“.

„ვამეშობლებით ალხისკეთიურ დედას“ კლავ საინტერესო და სასიამოვნო მეხვედრების მოლოდინში.“

ნომინაცია:
დეკანაფელოზის სატკიპარი

ვიქტორ სულაქველიძე

თფუი...

შუალამისას იატაკზე დაეჯინის ხმაში გააღვიძა 18 წლის თავბოლო. ისეთი ძალით ნამოყვარდა მარეულანი სანოლიდან, გვეგონებოდა, ვერის ნიღბი მოხვდა შიგ ზურგში. საათს არც კი დახვდა, ალბათ მიჩვეული იყო. ვიღერე ოთახიდან გამოეყარებოდა, სანოლის ქრიალიც შეწყდა, ამჯერადაც არ ჩაიმტყნა და ჩაჩუმდა. ტანსაცმელი ოთახში იყო მიმოფანტული — დღევანდელ ახალგაზრდობას როგორც სჩვევია. ზოგს "საიმში" მოსმენისას ვფიქრობდა და ტანსაცმელს ვრამდენად ანეგლოზებით მოსკრის, ოღონდაც რაც შეიძლება მიუღწევს ლოგინში; ზოგს — მაგრამ ეს იშვიათად ხდება — მეცადინეობისას თუ წიგნის კითხვისას ძალია გამოეცლება და ტანსაცმელს საერთოდ არც კი იხივს; ზოგი შინ ბაბით ისეთი მთავრალი ბრუნდება, მიამწერე ლოგინს ცეცხლ ზედ, რა თქმა უნდა, თუ მიადგელობის უნარი შერჩენილი აქვს. ზოგი კომპიუტერისაზნა სტუმრობს სიხშირებს, გამოიუსტული და ფიტულს დამცავაბებული ახელს თვალებს.

თავბოლოს ოთახში ერთი ფანჯარა შექონდა, ოღონდ ფიქროსა. ჩვეულებრივი კარისგან იმით განსხვავებულია, რომ ზომით იყო პატარა. საწოლის ერთი ფეხი მიორეული იყო ქონდა, ბუბიას მეგობრის დროინდელი იყო, მაგრამ ჯერ კიდევ მდებარეა იდგა დანაშაუნი სამ ფეხზე. საბავიეროდ სკაშია შექონდა ახალი, მიღლიანად რკინისგან გაკეთებული, ამიტომ კომპიუტრის შესაქმნელად ორი პატარა ბალიში ყოველთვის გაემზადებინა. სკამი ჯარისკის პუნტის მუშებმა შისცეს, უფარვისათა, უფარეს. ოთახის კარი ბოლომდე არ იხურებოდა. ეს ფაქტი დიდად არც ჭირის და არც ზოგი ჭირის კატეგორიის მიეუფლებოდა, მაგრამ მარგებელი ნამდვილად იყო.

სანოლიდან მომორეებით, ოთახის კუთხეში პატარა მაცივდა იდგა. ეს მაცივდა იყო მისი ოთახის ვეფელაზე ნათელი ნერტილი, რადგან მასზე, პატარა ქიქიში, სანოლი ენთო ნაგამაშევიებით. ლამე, დამინებისას სანთელს დათებულს ტოვებდა, გაღვიძებისას კი აქრობდა. გაღვიძებისას სანოლი იშვიათად თუ იყო ბოლომდე გამდნარი, ან თუნდაც ნახევრად დაღუღული. იმივე მაცივდაზე ნახოვდა, ვადაუშული ნიგნის გვერდით რვეული და ფანქარა ედო. მაცივრის ტანსაცმელს კარადა — თაყიან ხელთ და ხხუთს ფიქრებით რომ გააკაია — შექონდა იმდემული დიდი ზომისა არ ყოფილა, ბევრი ტანსაცმელი არ შექონდა. კარადა სულ მუშად ცარიელი იყო, ყველაფერი ზედ ეცვა სიტყვებში, მინ თუ ვარცო. კარადიდან ოდნავ მომორებით ორი ტამბა იდგა. ოთახის ხის კედლებიდან ორი საყუდარი ნამარებით აეჭრებოდა. ტურნე ერთი ნათყოფი ეკიდა, ორიველაც თავბოლო სურვილისაგან ვერ ანთებდა, რადგან ფენს "იპარავდა" და ერთობ სახიფათო რამ იყო.

ოთახში საღოცავი კუთხე არ არსებობდა. კულისაში არც ათასში ურთხელ დადიოდა და არც ორი ათას თერთმეტში ერახებოდა. არც რამე ქრისტიანული თუ სხვა რელიგიური მიმდინარეობის საღოთო წიგნი შექონდა ნაკითხული. ჯვარი ბავშვობაში, 12 წლისამ დაკარგა, ხანძარში სახლი რომ დაუწვდა, სწორედ იმ დროს. არანაირი წიგნი არ შემორჩა დედისგან სახსოვრად. ერთადერთი დღიურისა წნამდა.

საეურონი ოთახიდან გაბრუნებულა გაეარდა პატარა სახლის მეორე და უკანასკნელ ოთახში. მამა ამჯერადაც გადმოეყარდნლიყო, თავბოლო მივარდა და უკან, ეტლიზ ჩახვდა.

— მა, როგორ ხარ? ტკინზე რამე? — წყნარი, მშვიდი ხმით შეითბა და პირიდან დორბლი მოწმინდა.

— არა, კარგად ვარ. — ძლივს მოატრიალა ენა მამამ.

— შო, კაია, კაი, მამ გააგრძელე ძილა.

უცხვ კაცი ერთბაშად ანერეულდა, აენთო, კიხრზე ეეწევი დაებერა — "ქუ... ქუ... თო!" — რადავის თქმას ცდილობდა განმარტებული, ეტლიზ სახლურებს ცყრდნობოდა მთელი ძალით, ანერეევიდა, მირიდან დორბლეს ყრიოდა.

— არა იმე, რა ხდება? ისე ედდა დამინებე!

წამლის კოლოფი აიღო თავბოლომ და მამას უკანასკნელი ამის მისცა. ნამებში ჩანყნარდა კაცი.

— კი, კარგიდან გავიდა აგერ, ამ წუთას. სად მიდის? აქ მოვიდეს, რატომ არ მიდის!

— მა, დაგვიწყდა, საშუშაოდ რომ მიდის ყოველ დილით? საღამოს ისე დაბრუნდება, ხომ ვახსოვს? — ეუბნება თავბოლო.

— უკი, შო, შო, დაბრუნდება..... კაია. — ჩათვლიმა ისევე, ტლიმა 4 საათით.

2 საათით ისე გაეღვიძა მამის წინ, სკამზე ჩაიმინებულს. ორივე ხელით სახე მოსკრინა. წინა დღეს მამას პუარი, რძე და კოვდე უფრო ძველი ძეხვე დატოვა და თავის ოთახში შევიდა. ერთ-ერთი წარწერიან კედელს მიადგა თავბოლო, საკუთარი თავისთვის იმ დღის ვეგებში რომ შეესესებინა. წინა დღეთა განრიგებისგან არაფერი განსხვავდებოდა დღევანდელი დღის შესრუტა.

თავბოლო ჯარისკის პატარა პუნტში "საქმის მშორენლად" მუშაობდა. არაფერ აგადღებულედა რაიმე გარკვეულ დროს "სამსახურში" მისვლას, მთლიოდ იყოდა, რაც უფრო მეტ ოთახს გაატარებდა პუნტში, მით ბევრს გამოორჩებოდა. ჯარით დღედილამ შედიოდა პუნტში. წინა დღით ჩვეულებრივზე ბევრი მოვალა, რადგანაც იქ ჩვეულებრივზე დიდხანს დარჩა. შუალამეს დაბრუნდა მთ. თაყის ოთახის ფანჯარიდან მოუწია ამჯერადაც შესვლა, მა-

მა რომ არ გავლევინებინა, უხმოვ დახედა და თავის ოთახში შეტრუნდა.

სამუშაოს, არცთუ ისე დიდი არჩევანის მიუხედავად, მარინე უახლოესი ვარიანტი შეარჩია — ჯარათს პუნქტი — რადგან დღემს რამდენჯერმე უნედა სახლში, თუნდაც 5 წუთით, ფეხით დაბრუნება, მამამისისთვის რომ დაეხედა.

სკოლაში მასელა არ უყვარდა, რადგან თითქმის ყველა ნაცნობ-უცნობის ვალი მისწავლა. ადგილობრივი სკოლაში არცხებოდა, როგორც მოსწავლე. ორი უბნის მამობრივობით იყო სახანაველებელი. იშვიათად დადიოდა სკოლაში, ერჩივნა დამატებითი საათები პუნქტში ემუშავა. დღემს, როდესაც სახლში საჭმლის, თუ ნაწლის გარეშე ბრუნდებოდა, ჯოჯობითად ეჭყენებოდა მამამისის შემხედვარეს. როცა კი გადავითლებზე მივდიოდა, უხმობრად თავს იშვიათად თუ აღწევდა იქაურობას. ვრთხელავ, ერთ-ერთ რიგით ჩხობში მარცხენა ხელი დეაზიანებს და მას შემდეგ ხელის მორიბობა შეეზღუდა.

დღესაც სკოლა, ჯარით და მამამისა იყო მისი ძირითადი გეგმა. თავბოლომ საწითელი ჩაატრო. ტანთ ჩაცვა. მამამისის ისევ ცინა. ერთად დახედა და ჯარათს პუნქტში გასწავლა.

— თავების გაუმარჯოს! როგორ არი ბჭო, მამაშენი, მოოოდი ერთი მომიყუევი? — შორიდან დაუგმა ნამეტანავად გაღებერებულმა კაცმა. ეს მაღაზიის მფლობელ-გამყადველი იყო. ჭოი ძაას ესხება საკუთარ თავს, მაგრამ უბანში ყველა "თფუნი" იცნობდა. შევარჯობის დროს ტყაქსობით კარგ ფულს მოულოდნედა და იძებნი შერღო, უბანში ერთა ჯიზურო ჩაედგა. საქმე მინც არაფერი ბჭონდა და იმისთვის, რომ გამოეფეტოს დაქორავებნის ცალკე ფულად არ გადაეყარა, თითონ მუდუგა გამოეფეტობას. მისი ვიხორი 24 საათიანი და უსაათო იყო, პატარა, მაგრამ შევალეებით გატყენილი, საცხოვრებლად შეუფერებელი, მაგრამ ტყედევიზორანი და ნამოსახლ-ადგილიანი. თფუნი ველი თავბოლოსაც აქობდა, თანაც კარგა დიდი ხანია.

— ძველებურად არი, ჭოი ძია... ძველებურად! — შორიდან გასახბა თავბოლომ და ნახოჯს აუჭკარა.

— მიდი აქ ბჭო! მოდი აქ! უხ! რა! კინედა, მინც და მინც სახლში დავადგე? ეტლა უნდა საწავლა მამაშენი? რამეს მინც ხედებოდა, ან ესნობოდა! თფუნი! — კოჭლოებით გამოვლახსვდა ჭოი ძია მაღაზიიდან. ზურგში მოხრილი ხელჯვრის ძლივს ეგრდნობოდა და რომ დაქინია კინალამ გადაეყარა.

— ცოტაც ჭოი ძია, ცოტაც მაცალე და დაგიბრუნებ, რა! — თავი შეკავა.

— "თფუნი" — კიდევ ერთხელ დააპბო ფურთხი დედამინას მოხუცება — ხულ მაგას მეუბნება, მე შენი!

ბოლო სიტყვების ვერც თავი და ვერც ბოლო გაიგო თავბოლომ, უკვე ისე შორს იყო ვიხორიდან. უბნის დაიწინათე ოდნავ მთურად "კაცურ-კაცებს" გამარჯობა-ნახვამთი დამორადა და პუნქტს მიადგა. დილის 7 საათი იქნებოდა.

— ოპა! ოპა! ოპა! ხეილ მაკიჯას, ზედ ბუნს პურის ცუაზე, აქედან რამე რომ წაიღო, კიდე, ბოი მოც, გატგნის მუაზე. — ეს პუნქტის უფროსი კოჭტი, პოტა იყო. თავის დროზე მოეხიბოთ ძაღვინ იყო გატაცებული. ნიგნის გამო-

ცემაც განეჭრახა, მაგრამ მერე საქმეები ცუდად წაუვიდა და ჯარითი ამოყო თავი. შეიღო ვადამყოფი შევიძინა და დღემდე მის მკურნალობას ახარჯავდა, თუ სადმე რამეს მოულოდნედა — სუფთას თუ ქუჭქიანს. ღვესებს ყოველ წელსაც და ნაშას, ნებისმიერ თემასა თუ ფურცელზე წერდა, როგორც თვითონ ამბობდა, განტყვირთემა ესმარგბოდა. კოჭტი გამაფრთხილა და ზურგში მოხედა მორჩილი, უღვეპიანი კაცი იყო. საგარეგნის ნევისა თუ მარ-ნევისგან შეველოდებოდა "სინდის-ნამუსი", კარგი არ ეთქმოდა, მაგრამ ხამართლიანი კაცი კი ნამდვილად იყო კოჭტი ძია.

— არაფერი არ ნამილია კოჭტი ძია, რაზე შეუბნებიათ? — გულწრფელი იყო.

— მათბოვარი მას პქეია, ვინც არ ქურდობს, მხოლოდ მათბოვრობს, სკამს დააბრუნებ? თუ არა, მამ გამაფტეღინებ თავბოლოს! — ღიმილით უთხრა კოჭტი. — იცოვდე, ეს პირველი და უკანასკნელი იყოს, 2 ხელა აქ მოიღებარ და ვგეით რამე არ გეკადრებია. თავში არ აგეაფრებარ რამე, მიდი, ეტლა და მბრედე, თუ რამე ნახო საქმე გასაცემებელი, ხეილ სკამით მიდი გარკვევინა.

— მირი მუშა ადგა და გავიდა და გავიდა და გავიდა.

— მე, არავ... — მიდა, მიდი! — ბანარად და მოჭირით შევასახლა კოჭტი.

ორი წელი დადიოდა თავბოლო პუნქტში. რა იცოვდა, რომ ორი წელი კი არა, ზოჯჯურ მივლი ცხოვრებაც არ ემაროდა ადამიანების ვასაცნობდა. გავიდა თავბოლო ნახვობი. მიათვალერ-მიათვალერი იქაურობა, იმეფონენება, ახალგემწმოსულ ჯარათს დანახავადა სადმე, რომ მივლავ-მივლავებინა. ახალი ჯარათის მაცვარევი კი მოხლდა ორი ძველი "მეგობარი" — კოჭტა გაეჩხრა თავლებში ლურჯსანივით.

— ვამ! — მოულოდნელობისგან ჩივიდა თავბოლომ — კაცებს გაუმარჯოს!

სიტყვა "კაცებზე" ხაზგასმითი და ღიმილით.

— ა, ი! ტოლი და სწორი იცოდე! მამაშენის ტოლა ხალხი ვართ, არ გავიდა თავს? კია, არაფერი, რომ არ ნამოგცდა, თუ...

— ე, ე! — გინების და ხელის კერის სურვილისგან განითლდა და აირია — იმტომ არ ჩავიწყობი რომ ბოხა... და არავაკო არ ვარ! ქუთარი ამოგეკითხებოდეს და... და... მართლა ასაკის შევარერი მზოგეცხება გქონდეს მამაშენს არ ახსენებდი, საერთოთ! — ბოლოს თავის შევავება მანც მოახერხა, მაგრამ გულისცემა ვეღეს ისევ ტალღისავით ახვეებოდა.

— უხ, შე ლანჩიაკო, რა ენას მატლიკინებ, მე შენია... მსუქანა მივარდის ამირებოდა, მაგრამ მკორე შედარებით გამხმდარი და მკურნალი გადუაუგა ნინ და გააზრე.

— მა! მა! რა? აბა, რა? დააბოლოე! მიდი დააბოლოე შენით! — თავბოლოვ გაიანია. ამ დროს მკორე ჩაქრათო.

— არ ეცილებდი ის სკამი თუ საქორე მასალა იყო, ვერე არავაკურად არ შემოგტყენიდა ჩორტს! — ჭეში და ნუნარი საბით აღმართა თავბოლოს ნინ გამხმდარი.

— ვაფშე, თქვენი მართლად რომ შევმოლოდა და შემთბვევით და არასწორად რომ მოგვეცათ ეგ სკამი, მამინ იქ რომ იყვითი, ხმას ამოალებდი, კოჭტისან!

ამ დროს, ხმაურზე, კოჭტი ბრახუნით შემოალო კრინის კარი.

— ოჲ, რა ხდება აქ? დამიწევა უკრის ბარბანტის ბაქები მტეგევი რა ხდება, თუ გინდათ ავიწინო დამსახურებულ ტრანკი? — ბრაზიანი ხმით შევიწინა საწყობის პოეტა. — ანა რა ხდება? რა გაუიფრებო? ვაჲ! უკუთისავე, ანა? — მის ანგვარს აღსარებდა, მოუჭურ იმპროვიზაციებს მიყვანილი იყვნენ წართლენობა, არ გაკვირვებიათ.

— არაფერი ეცყო, არაფერი... — ზომაღ, რივიანად ჩაიღვარა კა მსუქანამ და თავი გვერდზე გაატრიალა.

— რა არაფერი, მატის ნაბიჭვარი დედაგატარე, ვუტრემა ლამის რწყევა დაიწყეს!

რა გაკვირვებით შიდააა? სულ ნაკოლესავით მახატია აქ ვეგებოთ არ დუნიანობ, საბჭო არ გააფრთხილა და ვიცი, მიხედვით საქმეს და გართ რაც ვინდავს ხს ვინაით, ქაქისა არ იყო! მოკლედი, რიი კამაზი შემოდის იქნა და ცრტა ღონიერა ხალხი უნდა, დედ საწყობში უნდა და ანაფო. შენ და შენ ნადივი, დავაი. თავბოლო აქ დარსი და საქმე ამოკე.

სველემო, წვერ-დღეს-საღამოს-კადე-შეგვადებით-ერთ-თანხვოსო, მერა გავუზავანი თავბოლოს და მაღალთან ერთად გავგდა. თვინელი მარტო დარჩა საწყობში და საქმის ტებნას შეუდგა.

ცხრას აკლდა ათი წელით. თავბოლო გამოვიდა ვართის პუნქტიანი და სკოლის ზვას დაედა. სკოლა პუნქტიანი აბლოს იყო. განვიბა საათსანგეიარზე ოდნავ მეტბანა და-ყოფნდა, მაგრამ იმდენი სამუშაო მოხდა, რომ მისურა მვერდთან, იღვივებს შორის გახდა. საბედნიერად, შუა დეკემბერში ისეთი თბილი დღე იდგა, თავბოლოს ვეღლა ტანსაცმელი — საკუთარი და ნამოქნი ერთად იღებოდა — ხე არ ეტოლა. შესაბამისად, ამერიკიდან ამ მისურს სხვა ტანსაცმლის შიგნით ჩაიცავამდა. ვეღობაღური დათბობის ჭირი ნამდვილად იყო თავბოლოსთვის მარგებელი.

თავბოლო 9 საათზე უნდა მსხუდოყო სკოლაში. ეს იშვიათობა იყო. სხვა ბავშვების მსგავსად სკოლის და საუნივერსიტეტო გამოცდებისთვის ეკრბო პედაგოგთან მომზადებაზე — და საერთოდ მომზადებაზე — არც თუ იფუნებია. მხოლოდ საკონტროლოებზე დადიოდა, თუმცა ცოცხად, არავინ გადააწერინებდა. ამის მიზეზი ზოგისთვის ის იყო, რომ იშვიათად დადიოდა თავბოლო სკოლაში და ვერ მოახერხებდნენ შეტობება გავიანა; ზოგი კი ინიტომ ითვალისწინებდა, რომ ხელში და ტანსაცმელი სულ განვიანო შექონდა. ერთი სიტყვით, მუდამ სუნიანი და ქუჭყყანი იყო. სამწუხაროდ, კიოსს მოპულთრული სცენარისგან განსხვავებით, რეალურ ცხოვრებაში ამგვარივე გარსულ დეამიანს გადაამჩრჩენელი, ან სხვა მისნარი, საზოგადოებისგან მოკვეთილი, არ გამოამქენია. სამაგებოდ, თავბოლოს მინიჭ ვიდილობდა. დარწმუნებული იყო, სულ არაფერი, ედა მინიჭ სკოლაში.

სკოლის კარებში რომ შევიდოდა თავბოლო სკოლით და რვეული ხელში, ნინიდან მომავალმა მიკროფონიანმა ფურნალისტმა, რომელსაც უკან კამერა მოპყვებოდა, შეაჩერა...

...
ჯობს მოატენებდა ქალაქის კოლონია და განათლებასა და ცოდნის მქადაგებელი პროფესორი კუკური. კუკური ქვეყნის ყველაზე პრესტიჟული უნივერსიტეტში მუშაობდა და ასწავლიდა. თვინოვლად რაც შეეძლებოდა, იმის

ნახვევარი შექონდა პრაქტიკაში გამოცდილი ქართული, ტრადიციული ოჯახები იყო აღწერილი. მამა და ბიძა სამართა კავშირის დროს რაღაცნაირ სანარჩოს ფლობდნენ. იმანად, როდესაც საღვთო წიგნის კითხვა გრძელდებოდა იყო და, შესაბამისად, მისი დევიციტიც არსებობდა, სოციალური მსაჯულება შექონდა, სოციალისტური რეჟიმის კუკურ შექმნულ განათლების სისტემისთან ერთად, არა მხოლოდ სამართლის, ქართული, ტრადიციული ხალხურ-სტატუსო ტექსტებსაც ხიარებოდა. დედის ბავშვობიდანვე განვითარებული პედაგოგიური ნიჭის კითხვით და მამის ნაყოლობით კი სურვას, თვით ჩატი არა, მაგრამ მისი რძე ნამდვილად მუდამ იმშენებდა. მამაც და ბიძაც გადაურჩნენ დახერხების. იმის მიუხედავად რომ სანარჩობები დაკარგეს, იმხელა ქონების დაგროვება მაინც შეძლეს, რომ სამართა კავშირის დაშლის შემდეგ ლუჩის ბიზნესის ნამოქნეთი და მრეც ყველაფერი შეუღებოსთვის გადაელოცათ.

კუკური სატელევიზიო გადაცემებში მიიწიეს განათლების საკითხებზე სასაუბროდ და ახლა იქ მიიჭროდა. ქალაქის ერთ-ერთ მთავარ ქუჩაზე შექონდა თითოთახიანი ბინა, მამუნებოთ; ვგარაკო კი ისე აბლოს — მანქანით სულ რაღაც ნახევარ საათში ჩადიოდა. პროფესორის ცოლი და ორი შვილი ჰყავდა, ვოლო და ბობი. ორივეს ბავშვობიდან ასწავლიდა, რომ ნადის კითხვა და განათლება იყო სანინდარი წარმართული მომეცლისა და სამხეობად მუდამ საკუთარი თავი მოყვდა; ეუბნებოდა, რომ არც ბავშვობასა და არც სიყვარულში სხვა ბიჭებს არ ჰყავდა და ამან წარმართული მოუტანა; შინ თბილად და მოყვარულად ნიჭის კითხვას არაფერი ერჩინა, რამაც კრძალვებზე იმერეობდა; შედეგი გამოიღო; დედის ფაქტორსაც უსჯავდა ხაზს, აბნობდა, დედაქმნის დამსაბურვლად, ბავშვობიდანვე ნიჭის რომ შემეყვარებოდა. ხანდახან მოკრძალებში ზედმეტად გადავიარებოდა კუკური და მოყვებოდა, თუ როგორ უყვარდა წიმიანი და ქარიშხლიანი ღამის წიგნი კორკორ, მეუფიციონობა, როდესაც ფანჯრები ტრიალდნენ, ვართვ ხეები თრიალდნენ და ზოგ-ზოგიერთები აბნოებებდნენ. თუმცა საქართველოს ყველაზე რიგისტრული უნივერსიტეტში მუშაობდა და ამით ამყობდა, შეღებვის წინაშე საზღვარგარეთ ჰყავდა ვაგზადელი სახანაღებელი. მისი განათლების დონეზე ლეგენდები დადიოდა; ამათი ნიჭი რომ შექონდა ნაკითხული, მისი დახვეწილი ფრანგულიც მომზობდა.

კუკური შესანიშნავ გუნებზე იყო, როგორც ყოველთვის. ნინა დღეს ცოლს დაბავებვის დღე შექონდა და სურნარში გაუყვითა. მანქანა არ უჩქებია, შერეო რაღაც უნდადოდა, ისედაც მისი შინაინისა და შუაზე გაქრული თვითმფრინავებისა იყო ის, რაც ასუდა. კუკური იმდენი მოახერხა, რომ მყუდლის ბავშვობის ყველა შეგობარი, კვი ხნის დავიწყებული და დაკარგული, სკოლაში თუ სხვა ვითარებაში შექმნებოდა იმოცა და დაბავებების დღეს, ყველა რესტორანში შავიფის არგელი შემოსას; ცოლი კი, რომელიც ეტყადაც კი არაფერი იცოდა, ჩასვა მანქანაში და ნაიფიანა; უთბრა, რომ უნდა ეს შესანიშნავი დღე უნდა იყო, რესტორანში განმარტობულებს აღწინაძობ...

... მუდლავს სიხარულითა და საკუთარი მოსახარებლობით აღატყობოდა კუკურიმ ტელევიზიის კარი შეაღო. მამინებ მიუტებნენ და სტუდიისკენ გაუბლდნენ. მკაცრი

გაკეთეს და ყველა მიართვას... 4 საათზე ნწყობდა გადამცემს...

— ეთერში ვართ — ხუთი, ოთხი, სამი, ორი, ერთი...

— თუთუ! ამ მწვენიერ ამინდში მუშტარო რომ არ გეყოლებოდა კაცს!... — ნაირუნდა ქოი ძიამ. საცემე არავფერი შექონდა, გააფიქრა, ტელევიზორს მაინც ჩაერთო და თავი დასაყრდენად დახვდა ხელის კანკალით ძლივს დააჭირა თითი ჩამოვარდნილ ღაღაჯს:

— ...და გადამცემის დახრულებამდე მცირე დრო რჩება. ბატონო კუკური, ფრომი რამდენად ჩავეტყვი, არ ვიცი, მაგრამ მინდა ეთერში გავუყვებ ჩვენი ტელეკომპანიის მიერ მომზადებული, გამოკითხვის მსგავსი სოუტეტი, რომელიც, დარწმუნებული ვარ, ჩვენს თქვამს უფრო აქტუალურს გახდება. ახლა ვთხოვ, გაუშვან სოუტეტი, რაზეც თქვენი კომენტარი ფასდაუფლებელი იქნება.

— გამარჯობა, თუ შეიძლება შეინ სახელი? — კოკლოზინა და ნიკოლია ხმა გაიხმა.

— გამარჯობათ, თავბოლო შექია. — ცდილობდა რაღაც შეიძლება ზრდადილობიანი ყოფილიყო.

— თავბოლო, თუ იცი ეინ დახერა ათორნივე ერისთავი?

— ააამამამამ, მგოლონიია... ზუსტად არ მახსოვს სახელი, მაგრამ გვარი, გვარი მგონი ორბელიანი. — მოუჩინებლად და სრული სერიალზულითი უნახუნა, თან "მოთხრობის" სათაური მოეწინა.

— კაი და, ის თუ იცი, კატალიზმა რა არის? — კინაღამ სიცილი აუტყდა თავბოლოს, მაგრამ თავი შეიკავა და მართოდენ ღიმილს დასჯერდა. ფურნალისთვის სახის სერიალზული გამოშეტყველება ვუბნებოდა, რომ სიტყვას სხვა მნიშვნელობა უნდა შექონდა და არა ის, რაზეც თავად ფიქრობდა.

— ეს ნამდვილად არ ვიცი, მაგრამ ეგონებ ცხოველებების მეურნეობასთან უნდა იყოს კავშირი.

— ფადრე კადრა მეთრე მოსწავლის გამოკითხვაზე გადავიდა, სტუდიიდან ფურნალისტი ჩაერთო ეთერში:

— ბატონო, კუკური, სამწუხაროდ, დრო აღარ გვრჩება და ბინებ სულ რაღაც ნამებში, ამ შოკლე, მაგრამ მრავალსამომხელ სოუტეტზე კომენტარი გავაკეთოთ?

— ეს... ეს... რა თქმა უნდა... ძალიან გთხოვთ, ქალბატონო გვა, ოდნავ მეტი დრო მომიცით, რადგან, შთაბეჭდილება, რომელიც ამ, როგორ გითხრათ, არ ვიცი, გულის განმეორებამე ეგონებოდა დატყუა ჩემზე, ნამები კი არა "თას ერთი ღამე" არ გეყოფა გადმოსაცემად. ეს... ეს არის მახუზი საქართველოს დაცველი ყოფი-ცხოვრებისა; ეს არის მიზეზი უხეირობის და უკადრულის გაჭირვებისა; ამას გავთავალებლობას ან უყოფილობასაც კი ვერ დავიარქმევთ, ეს არის... უბრალოდ, დაუნია! როგორ? არ სყოფა "თორნივე ერისთავის" მწვენიელი? ამ ახალგაზრდაობას ცხოვრებად დაწვრთული აქვს... ასე გამოიხს, და საქართველოსაც, შესაბამისად, ამ სყოფდ იმ ადამიანების არსებობა, რომლებმაც ქართველის მენტალიტეტი, აზროვნება და ცხოვრებისადმი დამოკიდებულება, საქართველოაში დამოკიდებულება, ყოველივე შექმნის და განაპირობებს? სიცოლით სატრიალია ეს... ეს მართლაც

კატალიზმა! როგორც ვამბობდი, თანამედროვე ქართველი ახალგაზრდა? ეს არის? ცდუნებას ვოლოდა... გა...

— ბატონო კუკური, ვმომბ ჩვენი დრო ამონურა, მე მესმის თქვენი რეაქციის, სადესლით ლოგიკური, სამწუხაროდ, უნდა დავემუდგოთ. კარგად ბრძანებულობ, დიდი მადლობა მომბრძანებისთვის.

— დაიწყო რეკლამა. ქოი ძია კელავ ტელევიზორს მასიერებოდა. ერთი კი ამოიხრენმა და მთელი ძალით, ერთხელ კიდევ შეანთხია დედამინა: — "თფუიიიი!"

ნომინაცია: ტავადი და სხარტი შრახისთვის

გრიგოლ ჩარუა

წერილები

ამსტერდამის ზოოპარკის ხელმძღვანელობას, ოთხმოცდაათიან წლებში ერთი საკითხი ძალზე ანერგოვლებდა. წერილების ვოლერტიდან ოკებზე მოჩანდა. ასეთი ხედი კი, მათი აზრით, დამწვევადი ფრინველებს აფორიაქებდა.

ზოოპარკსა და ოკებებს შორის დღეს თეთრი შერობა აღმართული.

გოგო შენობისკენ მიდის. დღეს ბოლო

შანსია. ხეად მესამე თვე დაინყება, ლეგალურად ამას ვუღარ ჩაიდენს... ოკებანის ნაპირთან ჩერდება, მუცელზე ხელს იდებს და ღრმად ჩაისუნთქავს. მისი სხეულის ვრცელი უჯრედი ოკებანის სუნთქვით ივლინებება. ოკებანე დიფრაგმამი აღწევს და იქ განმარტოვანილაკება. ეს განმედა გოგოს პალატამდე მიყვება.

მერე ყველაფერი როგორც დაიწყო, ისევე ბანალურად სრულდება...

ფიქებს ზღის... და, ნელ-ნელა ჯერ რბისფერ ბურუნში, შემდეგ კი ღრმა ძილით იძირება...

პალატის მჭიდროდ დახურული ფანჯრიდან წერილებს ვოლერტი მოჩანს...

ელენე ამბალაშვილი

გობონები ქართული ფრანკობიდან

მუსიკალური ნაკადი კი... უკვე მკვეთრად შემოქრიალყო აღქვანდრე ორბელიანის ხაზობადობის ცხოვრებაში. ტრადიციადაც ქველდოვო ვერნალ „ჩვენი შერლობის“ სალონურ შეხვედრათა სეზონის გასრულებას მუსიკალური სივრცეებით და ამჯერადაც გახატულს სეზონის მიმდრულს „გორდედა“ წარმდგარიყო შეკრებულთა წინაშე.

რისტიმ მზვიდის თქმით, ამჯერაში საღამომებმა ხელმეკრბაც იტვირთა ქართული პანგის შერარმუნებში, იმ ფველაფრის პოთულარისაყისა, რაც დაკრფული არ იკარგება, მაგრამ სულ ხევა ფსევდობებს უწვევს რკომუნდუცაის და ანუთ დრის მანუგაფრებელთა ზოლზე წამდელი პანგის მისმება.

ეს გოგონები კი... ახალგაზრდები არიან. ანსამბლი რამდენიმე წელია, რაც შეიქმნა ამახმ შამბლებიხის ხელმძღვანელობით და უკვე წარმატებულად გამოვიან ფეს-ტაკალზე. მათ გარემე წარმოუდგენელი არა მირტო მუსიკალური და სახელოვნობო ცხოვრება, არამედ იყენი საზოგადოებრივი ვოჯაც.

— მანქანებში გოგონების ანსამბლის შექმნაზე არ მიფიქრია. ეს თავისთავად, სპონტანურად, დუხის წელიობით მოხდა, — ახაბოს ბატონი თამაზი, — 2000 წლიდან იფანე ჯგაფიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ვმუშაობ. იხეღმმდგანელობდი ვაფთა ხალხური საკრავების ანსამბლ „ზორუმს“. პარალელურად ხალხურ საკრავებზე დაკვრას ეახანეღელი შეორე სამუსიკო სასწავლებლშიც. საკურსო კონცერტსათვის ვუმზადებდობოდი და იმის გამო, რომ სასწავლებლში რუსტიკაის საშუალება არ იყო, გოგონები უნივერსიტეტში დავიხარე. იქ მოგვიანდა კულტურის სახლის ხელმძღვანელმა თამაზ ყურამიულმა და დაებედა იფეა — თუკი ვაფთა ანსამბლი ვყავი, რატომ არ შეიძლება გოგონების ჯგუფიც შეიქმნას.

ასე ჩაყვარა საფუძელი ანსამბლს, რომელსაც სახელწოდება ძალიან ცნობილი ვაფთა ანსამბლის „გორდედას“ პატივსაცემად დავრტვა, თავის დროზე ხანყიხი რომ დაუ-დო ანსამბლურ გამოსვლებს და მთელი ებოჭა შექმნა ქართულ ხალხურ მუსიკალურ ხელმეკრბაში.

იმ სახელის ტარება დიდი პასუხისმგებლობა და, ვფიქრობ, გოგონები მართლაც დირსეღლად აგრძელებენ ტრადიციებს, „გორდედას“ რომ ჩაყვარა საფუძელი. და ვიდრე ისინი რეკვან ლაღობის, ეფერ ქვლიობის, ნუჯხარ ფსეტურის, ოთარ დინამიჭისა, თუანა ტრუმიანთელისა და ლელა თთარაიანის სიმღერებს ხელმეკრბებენ, იცნობ-დეთ მათ:

ნათია შმაღამე, თეა ქარია, ქვიკი ვკარკელია, ნატა-ლია ბაბაშვილი, სოფო ქირია, ნინო კავიტიძე, თამუნა აღაღაშვილი, ანა ვულფიანი.

თავიდან კი ისინი ცამეტნი იყენენ... „ცოფურყანნულე-ბიგით“.

ისინი ასურელ მამებს ებაძებოდნენ. აქ კი ეს ციფრი შემთხვევითობა იყო მხოლოდ. მერე მიხვთთა ვამო რამდენიმე წეტრი ვამოაკლდათ და ახლა რეანი წარმდგარეფენს შეკრებულთა წინაშე.

ერთი წელია მარი ონენაშვილი „გორდედას“ გოგონებს იცნობს და პირველივე მომშენისთახანვე გახდა მათი გულმემატკივარი.

წამყოფია მათ ყველა კონცერტზე და იცის, რომ იმზე-ლი სიხარულს ანიჭებენ მყურებულს, ხშირად სეენიდან არ უშეკენე ზოლზე, გარდა იმისა, რომ პროფესიონალები არიან, რადაც ქართული მოაქეთ სიმღერასათი ერთად და ბედებრებას ჩქენიან მსმენელს.

სტატისა წერდა „გორდედაზე“ და ისიც იცის, რომ მომღერალ დათო არეპაძეს, ამ გოგონების დიდ გულმე-მატკივარს, ასე უთქვამს: ბედნიერო იმტომ ვარ, რომ ახალგაზრდობა დაიძის ამ კონცერტებზე.

ანა მხოლოდ დაიძის, ვინც „გორდედას“ გამოსეღებს დასწრებითა, ისიც იცის, რომ მყურებულს ხშირად ფეხზე ნამომდგარი უსმენს მათ. განსაკუთრებით კი იმთ იხიბ-ლებიან, რომ გოგონები ყველანაირ ხალხურ საკრავზე უკრავენ.

ღვანე ქურციკაშვილის თქმით, სწავლით ყველაფე-რის სწავლა შეიძლება — დაკერისაც, ტექნიკისაც, ისტა-ტობისაც, მაგრამ ასეთი ხმა რომ მოსდევდ, ასეთი სიბოძი, ეს უკვე გენეტიკით არის განმტკიცებული.

ქვთავან შენგელიას კი ძალიან ახარებს ის, რომ იახნია, სადაც ორ კვირამი ერთხელ ეკრიბებით ზოლზე, მუსიკითაც გამოდრდა, მიოუტეტეს ხალხური მუსიკით.

— დღეს, როცა ქართულ სიმღერაში ვაურკვეველი ინ-ტონაციები შემოქრია და ვეღარ ვაგრძე, რას მღერაან, თქვენ ძალიან კარგად იცავთ იმ ხაზს, რომელსაც უნდა მაიყვებოდეს უროწული მუსიკა. ეს ისეთი ძლიერი რამაა, ყოველთვის იქნება. რომელსაც ტალღა წამოვა, გადაიფე-რის, რაღაცას გაიყოლებს, მაგრამ ის, რაც მარაფოლია, აუცილებლად დარტება.

აი, ღვანე ქურციკაშვილი კი ესეც გენეტიკური პკონია — ქართულის ერთგულება ტრადიციების, მარადიული ღრტბულებების მიმართ.

ერთი რამის სიყვარული, დღეარეა რომ სჭირდებო, — ამ სათაურში მოყვცია თავისი ხათქმელი გურამ დორა-ნაშვილს და მისი პერიფრაზის რომ დაიწებას საუბარს ელისო კალანდარიშვილი, იტყვის:

— რასაც ეს გოგონები იმზავენ, ისეთი რამაა, დამალ-ლია რომ სჭირდება, დღეარეა ვამ სჭირდება. ეს სიყვარუ-ლია ერთმანეთის მიმართ, იმ ყველაფრის მიმართ, რასაც ისინი აკეთებენ.

და „რასაც აკეთებენ“, ლია სტურუას აზრით, ძალიან მნიშვნელოვანია, განსაკუთრებით ჩქენს დროში, როცა ქართული ენა ძალიან დიდ გასაჭირშია და, აქედან გამომ-

დინარე, გასაბრუნო საქართველო, ქართული ხალხური სიმღერები, ფოლკლორი, მარტო მუსიკა კი არ არის, სიტყვაა, ქართული სიტყვა, აი, თუნდაც ასეთი: „გულის თვლებით ხედვამა“.

— ეს ხედავ თქვა, რაფაელ მას შეეძლო ასე გამოეთქვა, დღეს გლობალიზაციამ წაღვია ყველაფერი. რა ბატონო, რაც შეტი უნა იცი, მით უკეთესი, მაგრამ ეს ყველაფერი მშობლიურზე უნდა იყოს დაყრდნობილი. ასეთ რაოდენ დროში — ნახეთ როგორ, რაზე და რა ენაზე საუბრობენ ტელევიზიები და გაზეთები? — ძალზე მნიშვნელოვანია ამ ანსამბლის არსებობა, რადგან თქვენ ინახავთ და გვამყინებთ ქართულ ენას და გვაიძულებთ, რომ გულის თვლებით გუყუროთ ერთმანეთს.

ამ თემას შეუბრუნება ინვა მილორაჯა და იტყვის, რომ როცა ისინი უკრავენ და მღერავენ, ქართული ფრესკებთან გადმოსულებს შეგანია. სიმღერისას ისინი თვითონ არიან ბუნდოვანი და ამ იმპულსებს გადმაცემენ მათგან. ასე უკრება მთლიანობა, სულიერი გაერთიანება, რომელიც დღეს ასე გვაკლია ყველაგან და ყველაფერში. ეს საოცარი ხალხია — შეძლო სხვა ადამიანის გულთან მიხედვით.

გულებს კი ისინი არა მხოლოდ საკუთარ სამშობლოში, მის სახლებს გარეთაც იპყრობენ და მანანა გაბაშვილი რომ დაინტერესდება: უცხოელი როგორ აღიქვამს თქვენს სიმღერებს? თამარ მამალაძე უპასუხებს:

— საკუთარი გამოცდილებით გეტყვი: ევროპაში რომ გავიღებო კონცერტები, დაუღესი მოსმენისას მიყურებელი ტირის. შე უნდა იყოს ამახ. როგორც ჩანს, საოცარი ძალა აქვს ამ ყველაფერს და გულგრილს ევრაეის ტრავმა.

ესაც სიყვარულია... იმ ერთი რამის სიყვარული, დაფარავ რომ სჭირდება...

დაწაღვაც რომ სჭირდება... მაგრამ... თუნდა სჭირდება — ისე, როგორც ეს გოგონები ამბობენ.

თუ თამარ ხმალაძესავით თქვენც დაინტერესდებით, რეპერტუარს ფან არჩევს და რა პერსპექტივები აქვს ანსამბლს, მთი ხელმძღვანელი გიპასუხებთ, რომ რეპერტუარის ძირითადად ერთობლივად არჩევენ. უკრავენ და მღერავენ ამახ, რაც მოსწონთ და უფრო.

რაც შეეხება პერსპექტივას, პირობებიან, რომ უახლოეს მომავალში აუცილებლად ჩაახსრებიან დიქსი, ზაფხულში კი აჭარას მოივლიან ტურნეით.

ჩვენ მოვამზადეთ ახალი პროექტი, რომელიც ითვალისწინებს საქართველოს ყველა კუთხის მოვლას. იმდენ გვაქვს მუნიციპალიტეტის გვერდში დგომისა, რადგან ამ ყველაფერს ფინანსური მხარდაჭერა სჭირდებათ.

გარდა იმისა, რომ ერთგულად ემსახურებიან სიმღერას, ეს გოგონები — მთავრადიან იმას, რომ ძალიან ახალგაზრდები არიან — პატარებსაც გადასცემენ თოვითი ცოდნას. სოფო ქიორი, თამარა აღადაშვილი და ნატალია გაბაშვილი უკვე შედაგოგორ საქმიანობასაც ეწყვიან — ასეთივე წარმატებით.

წარმატებულ კი ეს შეხვედრაც აღმოჩნდა, გამორჩეულად რომ ჩაენერტა. ჩვენი მწერლობის სალონური საღამოების ისტორიაში... და არა მარტო — ისინი ქართული მუსიკალური ხელოვნების ისტორიაშიც ტყვენი თავიანი გამოჩნდნენ სიტყვა. მანამდე კა...

მანამდე მკაცრად ამბობს თავის სათქმელს და იი, ასე შეკრავ შეხვედრებს:

— ეს დარბაზი შემოქმედა ადამიანებითაა საეცედ და ვეღამ კარგად იცის, რომ ხელოვნებაში, კერძოდ, სიტყვიერ ხელოვნებაში, საწყაროში არსებულ პროზის ოცენებში თუკი საგანგებოდ მოვიდებთ, აღმოვაჩინებ განსაკუთრებულ სიტყვებს, რომელთაც მწერალი სხვა სიტყვებთან შედარებით უფრო ხშირად იხტენისობით იყენებს. სწორედ ამ სიტყვების შემეფებით იქსუვება და ძველანდებია ნაწარმოების არსი, მწერლის მსოფლმხედველობა.

თქვენი მოსმენისას, პირველ რიგში, ვრეგულ რომაქი... ძის საყვარელი სიტყვები მახსენდებოდა — „მინა“, „მზორი“, „მუხა“, „ყვებება“, „უბნობა“, „ინტელექტუალური სიხარული“...

თქვენი ხმები, თქვენი სიმღერები გენტიკური სიხარულის აღმძვინვარება, რომელიც ჩვენში არტელექტუალურ სიხარულად ვადაქმნება, რაფაელ ჩვენი ცნობიერება და გამოცდილება გავიწყებს, რომ სამყაროში არაფერი იკარგება: გუდასტურებს, რომ უფროსი დროსა და სივრცის სამიზნე ბუნებრივი ხალხით გადააღებება, მაშინ, როცა დედამიწის გარკვეულ ნერტილიმ ვგულებს გენიალური ხალხური შემოქმედების მიმღები და მომლოდველი კეთილი სულელები.

ეს სულელები თქვენა ბართ და მადლობა თქვენ ამ სიკეთისათვის. ეს რომ ასეა, ამახ ყველაფერი დახატურებს, პირველ რიგში — თქვენი ენის და მხარბა მშობლიურის მისაღებად და გასაგებად; თქვენი სურვილი, მოწოდება, რომ სიხარული ვადასდოთ და თანამონაწილედ აცვიოთ მისიველი. თქვენ ამახ შესანიშნავად ახტრებთ, რაფაელ თავად განიცდიდთ პირველადმოჩინის სიხარულსა და ბუნდოვანებს, ყოველი მელაღისი, ყოველი მოტყვის, ყოველი სიმღერის შესრულების დროს. თქვენი მოსმენისას ჩნდება განცდა, რომ ეს ურთველესი ხალხური საკრავებიც თქვენს ხელში გამოფიხიხდნენ, გაახალგაზრდადენ და ბუნდოვი წარსული კი არ დაიბრუნეს, ანწმუნ აქციეს.

ევროპელი მსმენელი დედუკის მოსმენისას ტირისო, — ბატონო მთაბრაზი აღნიშნა და, რა თქმა უნდა, ეს არაა შემთხვევითია. გადამჩნეული ადამიანები ევროპაში იქნება ეს, ამერიკაში, აზიაში თუ საერთოდ, ნებისმიერ კონტინენტზე, გრძნობენ და განიცდიან საწყაროს უზოციისაგან, სინაოლისა და სიხარულისაგან, უბნობისაგან, უფუალეობისა და გულუბრყვილობისაგან განძარცვას. თქვენ არა მხოლოდ შემოქმედებითი საღამო, არამედ ნამდვილი ფსიქოთერაპიის კურსი ჩაგვიტარეთ დღეს.

ევრაეი წარმოადგენდა, რომ ყოველივე ნამდვილის მიმართ, მომლოდროსა და ტრადიციულის მიმართ საქართველოშიც გაჩნდებოდა მონატრება და დედი ნოსტალგია...

ამიტომაც, დღევანდელ საღამოზე თითქმის ყველა გამოსვლიდან მიერ რომ ითქვა — თქვენ, გოგონათა ანსამბლს „გორგელა“, ძალზე საჭირო და მნიშვნელოვან საქმეს ემსახურებით!

ფერარ სირი

თავისუფლება

(ცხენი, სახალად ცხენი)

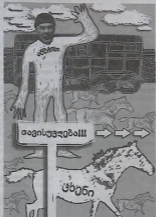
გაგეგონებთ, ჩვენში ამბოზენ, ტერორიზმს შტრეიკიო, ვისაც როგორ უნდა, ისე იფიქროს, მაგრამ მე ერთს ვცნობდი, საკმაოდ გონიერი რომ იყო. ასევე ამბოზენ, კომბოსტისაგან უტვირთიო, ჭკუა ფეხებში აქციონ, ზღვარშიდასული რეპერნიო, მაგრამ ვსმენიათ ოდესმე, ცხენიოთ სულელიაო? ამრიგად, თუ ცხენი სულელი არ არის, გამოდის, ის ჭკვიანი უნდა იყოს, და ეს მართლაც ასეა: ყველა ცხენი გონიერია. ცხადია, არ ვუღალისხიბოთ იორკის ცხენებს, რომლებიც ცუცუავავენ, მინიმუმ ნინ და უკან დარბიან, საფორზე უკრავთ და დაფარე განტოლებებსაც ხსნიან. მიოფეტეს, არ ველასარკო შეჰანონავ ნინიდა სისხლის ცხენებზე, რომელთა ნიჭის, სახრიანობისა და განმსაფულებლის ნყალობით მილორობით ფრანგი ზღაპრულ თანებს იცხს ტიტრსეში¹. არა, მე ელასარკომ ზოგადად ცხენებზე, რომლებიც სოფლად ორთავიანი არიან შეხებული და რომლებიც პუ-აქტუს თუ პერსის მგელიებსე ნო-ჟიერ ბაღასს მოყენ. ვეღა ეს ცხენი ჭკვიანია, გარდა ამბროსის ცხენისა, რომელიც მართლაც რომ სულელია. ხოლო თუ ცხოველი გამო-სულელია, ის ახერხებს, რბოლად რომ ვთქვათ, ადამიანზე სულე-ლიც კი იყოს ახლავე ნახეთ, რა ზომამდე სულელია ამბროსის ცხე-ნი, უფრო სწორად, სულელი იყო, რადგან დამაინერდა თქვენ-თვის შეუძებ, რომ ეს ამბიო დიდი ხნის ნინაა მოხდა, იმ დროს ადამიანები იმ ცხოველებზენი თავიანთ ატკობობილებში, მხოლოდ გადაჯგუფლების საშუალებად იყენებდნენ მათ.

დიდო, ამბროსის ცხენი იმევათი რამ ტუტუცი იყო. თეი-თონ განსაყვანე; დადგენილ ფროს პირს არ აკარებდა შერი-ის საღადავს, მხოლოდ მამის მიორამიუედა, როცა მომიდუ-ბოდა, ხან როდის და ხან როდის, რაც ამბროსის საქმეს ურ-თულუბდა. ეს კიდევ რაა? ამ უკულმართ ცხენს არ ემიტნა-მუიოდა ფორანში შენბა. როგორც კი გვერდებზე ხელნა-ვერდებოდა, საოცარ ქიხინენ სტებდა. საოცარს ეგამობ, რადგან ეს ქიხინი ყველაფერს ჰკავდა ქიხინის გარდა. კიდევ ისიც უნდა ვთხიხრათ, რომ ამბროსის ცხენი, გარდა ამისა, რომ რეგვანი ფეო, უკიდურესად უშიო გახლდათ. განსაკუთრებით, ცხენისთვის ყოველად უჩვეულო გრძელი უურები შეიწინდა, რაც მას, მერმეშუეთ, სულ არ აჩივებდა

• ქვიანურ იერს. თუმცა ეს რა ვასაკვირია; ის ხომ მართლაც ვიროვით რეგვნი იყო. ვეღაფერ ამასთან ერთად, გაქცევა სჩვეოდა. ზოგჯერ საღამომობით ეს ტუტუცი ახერხებდა თავლის კარის გახსნას, რომ ვაენავარდა მახ-ლოზელ ზურგში და უფრო მოსასც კი. მაშინ ამბროსი იძუ-ლებული ხდებოდა ეთხოვა შედგულ ბლამონისთვის, ნა-ცეგანა მისი ავტოფურგონით ცხენის საქებრად, რამეთუ ეს სულელი ცხენი იმდენად უტვირთი იყო, ვერსადროს აგნებ-და ამბროსის ფერამში უკან დასაბრუნებელ გზას.

მე ვერ არ მოიქცემა თქვენთვის ამბროსის ცხენის სახელი. მას ცხენი ერქვა. ნუ გაეცინებთ; ვცინობდი ერთ კაცს, რომელსაც ბატონი ერქვა. ვაგეგნო-ბოდათ და იტყვიდა: „მე ბატონი ბა-ტონი ვარ“, და ყველს ენაშლე დე-რა. ასევე ვცინობდი კაცს, რომელ-საც ცხენი ერქვა. ფოსტალონი იყო. თუმცა ეს სულ სხვა ამბიოა.

გაზაფხულის ერთ მშვენიერ დამესაც ცხენი სახელად ცხენი ვეღად ვაიჭრა, როგორც ამას ჩვე-ული იყო. მასავეთ ბრინეს, ხმირად სიყვარული ენევაოდა ხოლმე და ახერხებდაც ასე მოსკლოდა. ამ დროს იმ უბნის ერთ ფამატს სულ-მა რაღაცის მოზღავეება ეგრძინ-და ურამედ შეზღავედა ვარ-სკაღავეებს, ერთგაფად შევლას სთხოვედა. მაშინ ამ ვიღმა ცხენმა გახსნა თავლის კარი, ქვინებით გა-დაიარა ვენებები და მავახლა სიყ-ვერულით დამეწარ თავლას. მერე ორივემ ერთად საგზლად მთავრის მუთე გაიყოლა და მალე ზღვის ტალღებსა ნეხვირობდნენ, ზღვა-სა, რომელიც, ვფიქრობ, ხმელთა-შეა იყო, რამეთუ არ მგნულემა სხვა რომელიმე ზღვა, პროფანის ნაიორებს რომ ჰხანდეს...

მატყარი გვეა პასუხიოლო

ადრინ დიღით ამბროსიმ ნა-ხა, რომ ცხენს მასებურად პირეა აფრიცო, მაგრამ ამჯერად პატრონი არ გამეწრაღა, ამოვიცო, კმაყოფილიც კი რანდა; თავიდან მომწყვედეს ეს ტუტუცი ცხოველი, ნაღმართად რომ არაფერს აკეთებოთ. თანაც უკვე ურამედბოდა, მერამ-დენეგრად უნდა ეთხოვა ბლამონისთვის, ნაცეგანა მისი ავ-ტოფურგონით ცხენის საქებრად, რამდენამდე ასეც სჯობ-ბოდა, რადგან იმ დღის პოროსკობით ბლამონს რაღაც ფა-თერაკი ელოდა. საღამოს შედგულმე მართლაც განუტებეა სულა - თეფზის ფხა გატვირთა განყარტომი. მაგრამ ესეც სულ სხვა ამბიოა, ბლამონის მყურეუაო, ჩვენი ცხენს მივტე-დით. შოდა იმ დროს, როცა ბლამონი სულს დაფავედა, ამ-ბროსი კი ცხენის დაკარგვას უხომობდა, ამ ცხენს თავის თაფლა მეგობართან ერთად უკაცრიელ სანაპიროზე ტიხე-ლად ეძინა, მათი ფაფრები ერთმანეთში გადაწნულყცენენ. ბლამონის დაკრძავეება თვისყოფილებმა ამბრო-სის კბითებს:

— შენი ცხენი საღდა?
ამბროსიმ უპასუხა:

¹ დოღმა სამ ცხენზე დაფუბულ ფსონი

— ნადედა ის ეშმაკის კერძი, და ძალიანაც ემაყოფილე ვერ. სოფლებებმა თავი გაიციეს და დიდად აღარ ჩახსებინან. მომდევნო დღეებში ისევ ეკითხებოდნენ:

— შენი ცხენი სადღაა?

და ამბროსიაც ისევ ისე პასუხობდა.

დრო გადიოდა, და სოფლები ჩვევად ექცათ, ამბროსის რომ დაინახადნენ, ყოველ ვერზე ეკითხებოდნენ:

— შენი ცხენი სადღაა?

ამბროსიაც განუხებლად პასუხობდა:

— ნადედა ის ეშმაკის კერძი, და ძალიანაც ემაყოფილე ვერ. ადამიანებს ჩვეულებრივ ეკითხებიან:

— აბა, როგორ ხარ?

და იხინივ პასუხობენ:

— გამადლობთ, არა მომავს. თქვენ?

ამბროსის კი მას მერე ახე მიმართავენ:

— აბა, შენი ცხენი რასა იცის?

და ისიც პასუხობდა... უკვე იცით, რასაც პასუხობდა...

თუცა ერთი მსუქნიერ ღვეკი, წარმოიფხვნიტო, უჩვეულო რამ მოხდა. უკვდავად გამოიჩინა ამ სოფლებში ჩამოარა. გზას ეტყებდა ამბროსი რომ დაინახა, მოუხლოვდა და ვერცე შეესახა:

— გამარჯობა, ბატონო ჩემო!

გამარჯობა, ბატონო ჩემო?! ამ სიტყვების გაგონებაზე ამბროსი ბოზისგან სულ განთივდა და შეუცვრა ამ უმეტარს:

— იტყვი, რაღა შეგეძლებოდა ჩემი ცხენი მოგეკეთხათ, როგორც ამის ყველა აკეთებთ.

კაცი, ცხადია, ევრაფერს მიზედა. მაშინ ამბროსიმ იაზრა, რომ ის აუტარი არ იყო, და დაშურლებით მოუყვა იმ გიჟ-გადაურული ცხენის ამბავი. კაცმა მოთმინებით უსმინა და, როდესაც ამბროსიმ დაასრულა, ეშმაკური დიმილით უთხრა:

— თქვენი ცხენი, ჩემო ძმაო, გიჟი კი არა, პირიქით, ძალიანაც ტყვილი ვოფილა. რასაც თქვენ სიბედად მიიჩნევთ, ეს მხოლოდ თავისუფლების უპირობო სიყვარულია. ამ ცხოველს, ბატონო ჩემო, დამოუკიდებლობა ენადა.

ამ! საქმე სხვაგვარად, სრულიად სხვაგვარად ყოფილა და გამეცინებულებულმა ამბროსიმ დაგვანდობია, იმ სამგლე ცხენის საძებრად ნასულყო. „ოჰო, დამოუკიდებლობა არ მომინდომა?!“ ეკითლო, ამასაც ვნახავთ!”

იმ დღის შემდეგ, რაც სიყვარულით მოურღია და თავისუფლებას მონურეულები ცხენი გაიტყა, და იმ დღემდე, როცა ამბროსი მის საძებრად წავიდა, მრავალი ვერა, თვე და წლებიც კი გასულყო, და მან, ცხადია, მის ეკლსაც კი ვერ მოაგნო. ცხენი შორს, ძალიან შორს, სადღაც ანადგულ ხოში, ვერცხადის მახლობლად იმყოფებოდა. თავისუფლება მართლაც რომ გიდეებულ რამაა, მაგრამ, აქვე უნდა ითქვას, საღაფივი ცოდან არ ეცნო. ამიტომ საჭირო იყო, თავის ფაბატთან ერთად — რადგან მათ მხოლოდ სიყვდილი თუ დამოშრება — პატრონი გაეცინათ. და მართლაც იპოვეს პატრონი, ისეთი პატრონი, რომელიც თვითონ იყო თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის განსახებრება უსახლგრო ნათელ სერეცებში. მოკვდე, ის, ვინც მათი ღვაძინი ამოხლდო, მომა იყო, ღალი მომა, უჩიი და უჩიიკი, და უკვე თვეები და წლები, ცხენი და მისი თაფლი მძამე უღელს ეწვიან მტერინან და ქვალრიდან უსასრულო გზებზე. შერის უღელა არცეოდ დიდად ვარგისი და საკმარისია, გზებიც ხშირად მხედლად საფალი. მოსყენება მათ არა აქვთ, და ზოგჯერ ზურგში მათრახიც მოხედევათ ხოლმე. დამლაშობით შავრან და აბაშქ, მინდვრად ბალახში განავარდების ცდურებამ რომ არ სძლოთ. და მოუხლოვდა ამ ყველაფრისა, ბედნიერნი არიან, რადგან თავისუფლებაც ყოველთვის ისეთია, როგორც წარმოუფხვნიან...

ამბროსიმ კი, ცხენის პოვნის იმედი რომ დაკარგა, შედეგენე ბლამშონის ქვეყნისაგან მისი ავტოფერგონი იყიდა. არ არის ეჭვყოფილი, რადგან მანქანას სულ რაღაც უფუფედება არ ეციო რატომ, სახელად ცხენი დაარქვა. როგორ ფიქრობთ, სასახელი სახელი ხომ არ არის ავტოფერგონისთვის?

ფრანგულადან თარგმანა
ლიზა რუხაბაძე

გაზეთ „ლიტერატურული მესხეთის“ რედაქცია აცხადებს კონკურსს პოეზიასა და მსოფლიო ხალხთა პოეტურ თარგმანზე.

საკონკურსო მასალები მიიღება დეკემბრის ერთი კონკურსით გახანგენი საკონკურსო მასალა და შეუიბო, შოკრ, კონკურსტი — ავტორის ვეარი, სახელი, მისამართი, საკონტაქტო ტელენური, ლექსების ჩამონათვალი და დეკლარაცია (კონკურსზე დაუშვებელია მთავრობის ავტორის ვეარი). კონკურსის მონაწილეობის მიღება შეუიბო საქართველოსა და უცხოეთში მესხეთზე ცხადი მოქალაქის, ვართა ვაზეთი „ლიტერატურული მესხეთის“ თანამშრომლებისა და სარედაქციო საბჭოს წევრებისა.

დაწესებულია პრემიები (პოეზიასში)

ერთი სპეციალური პრემია — საქართველოს პირველი ლექსი — საწინა- ელისავედ რულოვისსაგან; პირველი პრემია — 1000 ლარი — ასპინძის მუნიციპალიტეტის გამგეობისაგან; ორი მეორე პრემია — 500-500 ლარი — საქართველოს პირველი ლექსი — საწინა- ელისავედ რულოვისა და ასაღვლის სახელმწიფო სასაბჭო უნივერსიტეტისაგან; მესამე პრემია — 250 ლარი — თბილისის სახელმწიფო მორფოლოგიის ინსტიტუტისაგან.

(თარგმანში)

პირველი პრემია — 500 ლარი — საქართველოს ხალხურული კომპანია „ამედი ინტერნაციონალის“ ახალციხის ფილიალისაგან; მეორე პრემია — 300 ლარი — სსიპ ახალქალაქის უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება-კოლეჯისაგან.

გამარჯვებულებს პრემიები გადაეცემათ 2011 წლის ოქტომბერში — საქართველოს პირველი ლექსის საწინა- ელისავედ რულოვისს პატრონატი რიგარებულ „პოეზიის დღის“ — მოთაობის ტრადიციულ სახალხო დღესასწაულზე. საკონკურსო ღვეკები უნდა გამოგზავნის მხოლოდ დაბეჭდილი ფორმით, ხელნაწერით არ მიიღება. კონკურსში გამარჯვებულ ღვეკები გამოქვეყნდება გაზეთ „ლიტერატურული მესხეთის“.

საკონკურსო მასალა, არაუმეტეს 5 გამოქვეყნებული ღვეკისა და თარგმანისა, უნდა გამოგზავნის 2011 წლის 30 სექტემბრისთვის შედეგის მისამართზე:

0500, ასპინძის რაიონი, დასპინძის, თამარის ქუჩა 3.
გაზეთ „ლიტერატურული მესხეთის“ რედაქცია.
ტელ. +99 77 95 24

დასაბუთად გამაღვივებელ ნიონის ყოველი წარმოუდგენელი გახდა.

არადა, მანამერი ისე ორიენტირდა იყო შედეგისადმი, ასე ექსპერიმენტული, შედეგად გავერდებოდა და ძალაუფლებას ვაგვიჩინებდა ფორმის მოთხოვნა ან ავტობიოგრაფიისათვის ერთად მომდევნო ნომრისათვის ხომ არ გადავიყოფო.

ასევე მოვიცვლიდი, ავტობიოგრაფია იუმორისტული ნოველად რომ არ მივტყენია, რომელსაც თვისთადად მინიშნულობა უქონდა.

რად ღირს თუნდაც ეს მახვილგონივრული პასაჟი: „მამანში მარჩევა ქაღალდის გაყვითლება კარად ვთავაზობდი. მოცილებ და ერთად წილია, ვერაფერს შემიძლება ვუთხარო, შეუძენლობა, ლიტერატურაში და მუსიკაში კი ასეთი სილღვი სადავიაო“.

აქტივობა „ენი კომპატი“ აღარ შევადგინებდი და იმავდროულად ნიონის ნივთები, ავტობიოგრაფია კი მამდე ნიონის მომდევნო და ორივე სტრატეგია დეკლარაციის, საკონსტრუქციო გამოხატვრებს სადებიუტო მოთხოვნებს, რომელიც არაორდინარული მოდუნება და გაყოფილი ერთეული ანალიზისათვის განაწილებს ჩვენი კრიტიკოსების.

დღევანდელი იყო
აქ ყველა და ყველაფერი თამაშობს — მისხრობები, ბერსონები, ხაჯანი, დრო, სივრცე, ფრაზა, ბუნება, წერეთი ეს არის ტრადიციული თამაში ანუ რეორგანიზაციული უნივერსალი „საფუძვლიანი კომპატიზაცია“.

მკითხველს სიფრთხილად და მოთხიზება მარჯობს. მას მოუწევს იმის გარკვევა, თამაში კომპოზიციური ხერხია თუ თვითმზანი.

ერთი შეხედვით, ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, თითქოს ავტორი მხოლოდ თავისთვის წერს, თავისთვის ერთად, ანტიკომ, რომ არ გაუტყდეს, შეიძლება უფრო ახლოს თამაში — მარცხელ-მარცხელ, სტრიქონ-სტრიქონ, საგან-საგან და... თვითონვე ათამაშობდა.

სუმირობა იქით იყოს და ქარივი გრძობები თბობებს ამოცნობის ბაზარზე ქარივით ვარსიანად ფრაგმენტებს.

განსაკუთრებით კარგია შუშის კვლევებით აღიარებული მოდელი გლამურის ეპოქისთვის. თანხები, სადაც სხვადასხვა კაცისმანია ქაღალდი და ქალისმანი კავებთ პრივილეგიების ქაღალდის ჩაფხუნი სახეობადადგება, ბალნეოლოგი-ლაბორანტი უაზრო, აბსურდული ყურადღებები სიტყვით, სახელის და სანატრიუსი მოთხოვნა. ავტორის ვულოცავთ წარმტყუბულ დებულებას „ჩვენ მწერლობაში“.

დაკამასიფიკაციის ნიონ გუშემაშვილი.

ნიონ გუშემაშვილი

ავტობიოგრაფია

ჩემი ავტობიოგრაფია მე ასე შევადგინე: „ავტობიოგრაფია არ მაცხოვრია“.

მამანშია, რომ ძალიან ინფორმაციულია. მაგრამ არცაღარ სავსად არ მიაღწია — ინფორმაცია ციფრებით და თარგმანებით...

1961 წელს დავიბადე ბაქოში, სადაც ბაბუაშემი რაჭიდან იყო წასული ბედის საბებნელად. იქ დაიბადე მამანშიც, ჩემი დაც.

გერმანიკურად მთლიანად ზემო კავკასიელი იყო, ყველაზე მაღალმთიანი სოფლებიდან. ბებიები ლეზიდან და სურგულიდან, ბაბუები მათეთიდან და ხიფაშლებიდან.

ჩემი თავი ხან მავრონის რაჭის მთების თავზე მოქანავე ღრუბლის ფიფის, რომელშიც ზღვის და ხეობების ნისლი ერთად შეგებია, ხანაც კიდევ მავრონის ზღვის დონიდან კასპის ზღვაზე უფრო დაბალ პუნქტს, სადაც ჩამონრთვა ბასიანობები და მთაბეჭდვები რაჭის მთებიდან, ბაქოს ცხელი ხაფუზებიდან და ამათ შორის არადავებზე გამოუმუშეული მგზავრობის დროს მატარებლის და ავტობუსის ფანტელებში ჩაქრობებული სურათებიდან...

ჩვენი იაქნანა მამანშის გეტარა და როცა-ნოვლი იყო, ჩვენი ძლიანბრული — მის მიერვე ძლიან ბატონად, ინსტრუქტორებით მონაწილეობის რომინ ჰუდას, სამა მუქეტიერის, არხანს, განხის უფროლის, მონტე-რესტოს და ა.შ. აშენები, რომლებსაც, სამხის ოპერებზე, ყველაზე ახარტული კადრზე დაკვირვებებს, დაბარჩენის თქვენი ნაყოფიერო, რაღა დაგვამარცხებს, „დაბარჩენის“ გათურებას ველოდი...

როცა ჩემი და, სოფო, სასკოლო ასაკისა გახდა, ნამოყვადით საქართველოში, დეესახლადი ბაბუას მასახარაზე, რაჭაში, ონის რაიონის სოფელ მაცივოში. ჩვენი ეს საქვეული მამინ ვეგლას გაუკვირდა, უფრო სწორად, საქვეული მამანშიის, რომელმაც მიატოვა ქალაქი სახელი, ძალიან დიდი სამეგობრო, პერსპექტივები...

1968 წელს შემეგვანეს ხიფაშლების რეაზიანი სკოლაში (ხიფაშების და მათთვის ერთი სკოლა გენათობდა). ჩემი მასწავლებლები ამბობდნენ, ხუთიანების კი არა, ნეტა ათიანების დადარა შეიძლებოდაც ამ ბავშვთათვის. ახლა შეიძლება, მაგრამ ვინდა მწერს, ან რაღა ფსიქებს? დღემდე მუშაობა დაიწყო ბიბლიოთეკისა და კლუბის გამხდელ მაცივოში, მამამ — რუსულის მასწავლებლად მუშაობელი სოფლის, საცაპოს რეაზიანი სკოლაში. ახლა არცერთი ეს სკოლა აღარ არსებობს. პირველი ოთხიანი ერთ-ერთი შეთანხმების ბოლოს რუსულ წერაში მამანშია გამოცემულია, ჩვენი რუსულის მასწავლებლის ავადმყოფობის გამო ფორცებით, შეთავსებით მოწყვეტა მუშაობელი სოფლის სკოლაში. დორექტორი საყვედურობდა, ხუთიანში ბოიმი რაჯა ნამახარა, ჩემ დასუფლად გადმოხვეული ერთი თვითი?

ჩემი ყველაზე დიდი სკოლა იყო ოჯახი, მშობლები: მამანში — სპორტი, მუსიკა, კინო, ინგნები, აზარტი, სიცილი, დილა-საღამოს რეპეტიციები, გამოუმუშეული წერა და გინების სისხარტები, ამოცანები, გამოცანები, ჭადრაკი, აწყვეტილი თავისუფლება...

დედა, ღია ხიდგმული — სიფაქიზე, ნისროვი, შრომა, ხიდგმული კვიპატი იუმირი, ქველმოქმედება, დედაბინების სიფარული უნაპირი... რაღაც დიდი ხანია ბაბლიოთიკაში არ გამორჩენილია და ნაუღებდა წიგნებს მოხუცებს. იმდენს მოუყვებოდა, რამდენიც ახარტში შესაყვანად იყო საჭირო და წინას დაუტოვებდა...

...და ბაბუა სახლი ხიდგმული — მთელი უბნის თავმუსყვარი ხალაპობით, დიდი სამყოფი თაბით ვეფერთელა ბუხრით, სადაც ყველა თვისი ზელსაქმით და თვისი ხასიათით მოვიოდა, თითქოს რაღაც უცნაურ, გაოცებულული პორტრეტების გაღერებაში მიზედი, დადიხარ, ათეაღერებ და იქვე ფეხებში გეფედა ჩემი ფაგორიტა — სახლში შემოყვანილი ერთი გოჭი, ერთი ხბო, ან ერთი ნინილი...

ერთობაც დაფაა დრო, როცა გაიკეთა, რომ თურქი ბიბლიოთეკას, კლუბს და სკოლას რაღაც ხალხური თვითშემოქმედების ფესტივალისთვის გუნდის მომზადება ევალედა. მოსაძებნია გუნდის ხელმძღვანელი, შესაყრებია გუნდი, რეპერტუარი და ა.შ.

მაშინვეა ჯერ საკაოს სკოლაში ეკითხა, არ შეიძლება მე ერთი გავეკეთო? შერედა შეგობაო?

ადარ მასხოსი, რამდენჯერ გავხედიე ჯერ რაიონული, მერე რესპუბლიკური და ბოლოს საკავშირო ფესტივალის დაურეპარტე მამას საავტორო რეპერტუარი. მასხოსი მხოლოდ ოვაციები, სიცული დარბაზში და დიდი კონტრასტული და კონტრასტული სასაბამინო ამოვადებლობა — 150-200 კაციანი გუნდების და ღვინისა და პარტიზანუ მუსრულეზული დღეგამოსილი კანტატების ფონზე უფერად სცენაზე გამოკონკოლებული ჩემი ობსკურიანი ჯგუფი, და „მე ხიდგმულის ქორეკა“, „ბუნია, ყირაშალი“, „ქვეშ“, „სული შვილი“, „ქვეაგებეთქილ“... გამოცოცხლება დარბაზში, შეკითხვები — რა არის „ბუნია“? მთელი სადგა? ვისი სიმღერებია? ავტორი რატომღაც არ ეცხადებდნენ — ან ხალხური უნდა ყოფილიყო, ან კომპოზიტორთა კავშირის წევრის მხოლოდ ბატონი ვახუშტი კოტეხიანის სადამოებზე რეკეოდა, რომ ხანდახლი ქართული, ხალხური შემოქმედება მარტვი წარსულში არაა...

სამთელი სკოლა ორნი დავამარტვი 1978 წელს და ამ წელსვე წავაბარე თბილისის პუშკინის ინსტიტუტის რუსული ფოლოლოგიის ოკუპანტურ ფაკულტეტზე. ის ფაკულტეტი, რომელზეც ჩემი სურვილით ჩავაბარებდი, არ არსებობდა — მწერლობა, მსახიობობა, რეჟისორობა, ოპერატორობა, მხატვრობა, მუსიკოსობა — ყველაფერი ერთად მიწოდდა. ეგეთი ფაკულტეტი არ არსებობსო, დედამ, რუსულის მასწავლებელი თუ გამობავალ, ხელფასიც ზორმალური გევენება და დროც ბევრი დავტრება ყველაფერი მაგისთვისო. ასე მოხვედი რუსული ფოლოლოგიის ფაკულტეტზე, თუმცა რუსული ლიტერატურისა და რუსული საავტორო სიმღერის სიყვარული ინსტიტუტადმდე მქონდა, ისევე, როგორც ყველა სხვა კარგი ლიტერატურა და მუსიკა.

1983 წელს დავამთავრე ინსტიტუტი და განანილებით ნავედი რაჭმა საშუალო. ვამუშავე ჯერ ონის მეორე საშუალო სკოლაში, მერე იქვე ახლოს სოფელ პაბლეთის საშუალო სკოლაში. სულ 8 წელი გავატარე სოფელში და ეს რვა წელი ღირსებულად საპირსონება დანახური რამდენი წელიც უნდა ყოფიხებო, იმისთვის. სოფელი ძალიან მდი-

დარი და შთამბეჭდავია. შთამბეჭდავი პირდაპირი გავებით — ბეჭედებს ვაბეჭდავს შუბლზე, სულზე, ცოდნაზე, პატრიოტიზმზე...

ჩემმა დამ ორი ინსტიტუტი დამითავრა, ორივე წარსულებით და ახლა ეს ორი წილელი, ობსკური შენგებულად დიპლომა, ერთი თეატრმედიანისა და მეორე ფოლოლოგიის, ძლივს აანწკნა ერთმანეთს. პერიოდულად აანწკნას ხოლმე, ერთი ერთ დიდ ობს სოკოდ არ გადაიქცენ და მერე ისევ იწაბავს — მაგიაკომის ოფისში მუშაობს ამპროლოზურში.

90-ანი წლების დასაწყისში ჩამოვედი ისევ თბილისში. შევარჩიე მეც რა დრო თბილისში ჩამოსასვლელად ორ სხვადასხვა გამოცემაში ნაწერები მივიტანე, გავცენობითო, და ისე დაეკარგათ, ვეღარც იბოვებს. ამის მერე არსად არაფერი აღარ მამატანდა „ქენწარათის“ კონკურსის გამოცხადებამდე. არც იქ ვაბარებდი მიტანას, დამიკარგავენ-მეთუ ვიფერობდი, მაგრამ იმდენხანს აცხადეს ტელევიზიონი, ვიდრე მეც არ მიმატანინეს. ბოლო დღეს შევტანე, მახსოვს. მოკლედ მაშინ საუკეთესო ათეულში მოხვედი. ამის მერე „ქენწარათში“ ყოველთვის მიმქონდა მოთხოვნა და ყოველთვის ვხედავობდი ათეულში. ერთხელაც მესამე პრემია და ხა ზა დარსაგლის ფონდის პირიხა ერთად ავიღე, 2010-ში კი პირველი პრემია მოთხოვნისთვის „პრომოტეის ბუნიაში“, გწერ ბევრს, მაგრამ ვიდრე რედაქციიდან თვითონ არ შემომითავებენ, არ მიმაქვს დასაბეჭდად — აღბაო ამ პირველი მიტანის კომპლექსი, ასე დაიბეჭდა ჩემი რამდენიმე მოთხოვნა „ქარანსში“, ვახუთ „კალმასობაში“, „ლიტერატურულ გახუტას“ და „ლიტერატურულ პალატურში“.

2001 წელს დედა გარდაიცვალა, შარში — მამა. მამაჩემი მარჩევაა ქაბარჯის გავყოლოდი, კარგად ვითამაობდი. მოხვედა და ერთით წოლია, ყერავინ შემოვადგებობო, შეუხებობო, ლიტერატურაში და მუსიკაში კი ასით წოლაც სადავოაო, ვიცი რომ ასეც. მაინც იმას ვაკეთებ ახლა, რაც მიყვარდა. მოუფარე თვაი რალაცნარად, მოუხედავად ფაკულტეტის არარსებობისა: მუსიკა, ლიტერატურა, ედუკა და აუდიო მონტაჟი, რეჟისურა... მიყვარს სწავლის პროცესი და ხელ რალაცას ვსწავლობ. ახლა გამოცემებლობა „ფოფენე“ აპირებს ჩემი წიგნის გამოცემა. სხვა წიგნი არ მამქვს გამოცემაზე, ბევრს კი ვწერ. გამოიცემა თუ არ გამოიცემა, მე ვერძნობ, რომ საქმე ძალიან ბევრი მაქვს: 400-ზე მეტი სიმღერა ჩემი ჩასანერი, უმარავი სიმღერა და დიდი არტივი ბორის ვაგენშაუმლის, რომლის ხელნაწერს ვეგულზე კარგად მე ვარჩევ, რადგან თითქმის ყველაფერი მისი ზეპირად ვიცი, დასამონტაჟებელი ძვეელი და ახალი ვიდეო და აუდიო მასალა და ა.შ.

აღბაო ამიტომაც, რომ ამ მიყვარს დასვენება და დასახვენებლად ნასვლა — იქ ვიღვლიე უსაქმურობისგან და უმედეგობის გამო მთავიფიგან.

რეჟიმებსა შექმნის მამების, ბაბუების და ახლა ჩემი ცხოვრება — არაა დასვენების დრო. მაგრამ ეს იმით ექვენებთ, საკუთარი ტყუილის ბურუნში ვახვეულებს, რომ რეალურად შეჭამეს. ჩვენ არ ვიჭქვებით, ვიდრე საქმეს ვაკეთებთ. ტყუილს და მოციგენებით კიარა მათსავითი, არაფერ მაითლა და შედეგიან მაქმეს. და რადგან ჯერ მაინც ტყუილი მართალზე მეტია, მე არ მტყუილს შეგარბება იმისა, რომ დავიბადე და ჯერ არ მიცხოვრია.

ხუდაბარს ვიზიტი

როდესაც ქართველი პოეტი საყვარელი სამშობლოსადმი მიძღვნილ ლექსს წერს, აღბათ, შეუძლებელია არ გაახსენდეს, მანამდე რამდენი შეფერვა შექმნილა ამ მარად უბრუნებელ და მოკვდავობებს თმანზე მათი მხოლოდ ჩამოთვლილ კი ბოროს ნაკვეთიანად ყუვლდ შკიობინებს, რასაკვირველია, კარგად ახსუს ისინი — მწვერვალის ძველი თუ ახალი ქართული პოეტის ანთოლოგიისა, ჯერ კიდევ სკოლის მერხიდან დაზუსტებული და შესისხლ-ხორციებული, სამშობლოზე ლექსის შექმნა, ერთი ზნური, ძალზე იოლია და, მთორე მხრივ, საკმაოდ ძნელიც. იოლი იმიტომ, რომ პოეტს ფრიად მომგებიანი პოხიცია უმრავს და მისი და-მარცხება, პრაქტიკულად, გამორიცხებულია. ვფელასთვის ახ-ლოზელი და მისასლმებელი თემა თავისთავად შეძლებს თუნდაც უსუსტური სტროქონების გამარტადებას. გულმრფე-ლი გრძობა მესივე მოაგნებს ცოცხალ გამომხიბლას ნინას-სარდა კეთილგანწყობილი წაითვლებს ბუღმა. ცვეხლოვით აპრიალებულ საბასტოო განცდას დაფრთხილას და განაფე-სათვის აღარ სჯალია, ხელში ატლაცებს და გულში ჩიორავს, თითქმის სულელური მითითის — აისჯერ თქმულის კიდევ ერთი გახადმღერეს იტნება თუ მჭურადა ლოზუნგის ახლებუ-რი ვარიატტი. მაგრამ სიძლეულ უფრო მნიშვნელოვანი და ან-გარისგანაწევი გახლავთ. დასახელებული თემა, სხვადასხუ უფ-რი მტება, მოთხოვს რაღაც აზლისა და ჯერ უთმუცლის გა-მობილებლას, მწვერვალის დაყრბობას უფალი გზითა და ფე-ხლებლებელი მისადგომივით. დასაჯ იოლია, რომ ამ დამარ-ცხებ და უღმერთული წარმტებლად გენთვის, მაგრამ გამარ-ცხებ ყველას რაფი ურება ნილად, რადგანაც არსაქვნი არა-ან ჩინებულ, ზოლი მყინდარი რწყულ.

ახლის მესსურებში წორადგობით აღმართლან წა-რქმული სტროქონები — უტყობი გვირგვინები მხურვალე სიყვარულისა:

„ფედა-შვლიობამ, ბევრს არ ვიხილუ მენს მინას მიმბაროი...“
„ქუმა კაროი ქვეყანაჲ, რაზენ მოვიწყენია?“ — ამჟყო თუ არა გენყალიობს, მომავალი ჩენია...“

„იას, ბნელს ხეგმი მოსულმა, დაფი ქანდურს მჭურავადა...“
XIX საუკუნემ ესტაფეტა დაიკვლია XX საუკუნის პოეტებს და დაფივულ წინამართა ლონგეული მემკვიდრენი ზეჯეთაჲ შეუდგნენ ამოუნურავი მადნის დაზუზავებისა. ახალი ზეჯენის სურენცია ახლებურ ვახტრების მოთხოვდა, მაგრამ ხელუ-ლებლები რჩებოდა ვარკასი და კლავიფიფურაჲ იხმობდა თათის ქართულ პოეტურ მუხსს.

დღემდე მღერის (და ხვალაც იმღერებენ) საქართველო-ში ერთ თითქმისა და უზრალი ლექსის, რომელზეც ვარკასი და-ი-რით სიყვითლოა აღიარებთ და სიყვარული მოხვეჭა: „ლი-რი გიმღერის ნინასა, ზუბარას ვიამიბოს ჭადარი...“

გარდესულ დამთავარ თითქმის აღორბინდა პოეტური ტურნორი. სახელდასმთველ მელექსითა მარავანდით ვინა-თებულ ასპარეზზე გამოსდა ახალგაზრდა ქალი, ახალგადა პოეტა, და ვაფრხობა იმ სწორუქობარ, უკუყავი შეფერვლისა და მინი ლექსიც, უწინარეს ყოვლისა — ხალხის კარნახით, მიე-თვალა დაუწარყარი ლექსების ნყებას.

ქარი გამღვრის ნინასა, ზუბარას ვიამიბოს ჭადარი... რა-ნა ამ ურეკტინებით და მორცულ, თავდაუტოლო და ეგნა-მოსილი, თანაც უაღრესად მელფორელი სიტყვების ძალა, ან-დამატებით რომ იზიდავს ჩვენს მზერას და სმენას, მისი დაბა-დების დღიდავად დღემდე გატაცებით რომ კითხულობენ და მღერის, რომელსაც კიდევ მრავალჯერ მრავალი წლის სი-ცოცხლე უწერია.

ანი კალენდამდე ახალი თე-ლოი შექმნა მარად ცოცხალსა და უფრო თქმას. იშუალო მისა-გონების ვადომ სულ სხვაგვარად წარმოუბნა სამშობლო — მრავალი და მრავალია ხიტები მემკვიდრე. ქარი გამღვრის ნა-ნინას, ზუბარას ვიამიბოს ჭადარი... ქართველ მკითხველს იმ-დენად შეუქნია ამ სიტყვებს, რომ აღარ უცხოობდა მათი მინარ-ის და ურეკული მინარებისა. ნინას ზომ მხოლოდ მავნებებს უმ-ღერისან და ზუბარაც მათთვის არის მოგონილი.

როგორც ცნობილია, სამშობლოს ცნება საქმიოვ ხმირად უკავშირდება დევის ან სატრფოს საუბრას. ასეთი ტრადიცია სუფევს ჩვენშიც და სხვაგანაც. მაგრამ დედებს თუ სატრფოს არ უწოდებენ ნინას და არც ზუბარას უკავშირდები. დასახელე-ბული ლექსში აქვსამა ფერი იცვალა, უფრო სათვით იფირი და-ცლი, მატარს ქვეყნის ღამის ჩოვად წარმოგსახა პოეტს.

როდესაც ქარის თავკაციები ფერობენ სამშობლოსა, ანუ-ხებით მისი მტლი, გჭრტუნენ და ზეგრავენ იმ ზნას, რომელსაც უნება დაადვენ წინა მშობლივით უცვლას და კლავდა ცდოლი-მდე გაუკვლარე მომავალი, მუხასენებენ მესადლო ზოფთის და, მგაბორუად რომ იქცეოთ, ჭკუასაც წარმოგებენ, ამგვარი ფერი-მენი აღარ ნიაგავს დამოკიდებულების დევისთა თუ სატრფო-სადმი. აქ უფრო გნობის სურება ვაგვარებდა და მათ ახი-რებულ სურველებს წინა მამებს, რომლებს იყვლება, ამბი-გული იქცევა აღმრჩეულად. ასეთი ვაგვითლები პრაფრისა წარსულში. უნი ივის, ახალგაზრდა პოეტს ეგებს ზნას იფემა-ლი“ კარნახობდა ამ ლექსის, ზნა იმისა, ვისაც შეიძლება ურე-ლოდ პირენი ვინმე, მთავალი და მალად მღეროდ“.

ქარის ზეზენი ჩავსება ნინავ, ჭადრის მკვიდრი მრიალი — ზუბარად და დაბადე ლექსი, რომელზეც გამორცული აფ-გული დამოკიდება ქართული პოეტის საგანძურში.

ათასწარი ჭაფები აკავშირებს აფამანს სამშობლოსთან. მათი გაწვევა ზოგჯერ საკმაოდ იოლია, მაგრამ სირავლე მადების გამორიყვება კავშირის მითლასად და რუფლასა, გაქრბობს, სამშობლოდან უცხოეთში ვაგაფერული მართის ცვეტაჲჲ, ნავარდნილი უმზომეს გაქრბობებს, გულდატეხი-ლი და გულდაცრუებულთა ირწონილად მოიხსენიებდა ნოს-ტრალიას ანუ სამშობლოს ხედვას: ჩემთვის სულერითა, მარ-ტობითა საფ მიმინვესო; ჩემთვის სულერითა, მემზადდარი რი-მელ ენაზელ გამგებნობო ყოვლი სახლი უცხობა ჩემთვისა და ყოველი ჭსარის — ციაროლო, მაგრამ თავმოპრბობნულსა და სიყვარულემოქმედებულს უფერად გზაში შეფერება ცირ-ცელის ბურქსა — სამშობლოს ყველაზე მარტივი განსახორბე-ბარუს პოეტსათვის, მესხულ უქვეყმ რომ აფერებს მთლი-ლი ლექსის პათოსს. დაბ, სამშობლო მარტლოვენ ჰამინ და ფარმოს პათოსს, მშობლიური ცირცელის ბურქს ანაზადე ფას უკავრეს თევაგამდებულ მსყველობას საშურეუმი უქსამან-ტაჲ ვანზორულ ნოსტალიგის უაზრობასა და უმინობასზე.

როდესაც მამორება ველასტაცილო მწარე რეალობით შეტრფუნებულთა ადამიანისა, როდესაც წერილობა თუ მსხვილბნა ნუხალია ერთობლიობა რაღაც წარმოსუდგენელ ქალის წარმოქმნის ცნობიერებაში, როდესაც ბოროტებას აფ-რები გაუღვია და ღაღად დანაფარდობს აღმა-დადამ, როდეს-საც ვიანახებულე პრისაბეტებს წანახველებია ბნელი ჩიხები და არაფათარი ვანოსავალი არ აღინდებია, მარალაც რომ იავნასახალი მწვედი და ხანუკვამი მელღობა უფარა ნამადე უნდა მოვედინოს დასწერულებულ სულს: ქარი გიმღერის ნა-ნინას, ზუბარას ვიამიბოს ჭადარი...

სხვა ნამაღი ამქვეყნად მარც არ არსებობს და მეტი რა ზარასა

316 მონიშნ კურსის ბრძოლა

ინგლისელი სამხედრო ისტორიკოსი ალან კლარკი თავის ნიშნულ „პარპაროსა“ აღნიშნავს, რომ 1943 წლის ივლისში გერმანელთა შეტევა კურსკის მდებარის ნიადაგზეც სამართლიანად შეიძლება მივიჩნიოთ უდიდეს საბრძოლო ბრძოლად მსოფლიო ისტორიაში, ვინაიდან ერთ დღესაც ბრძოლის ველზე ერთობოვრულად იმყოფებოდა, ორივე მხრიდან, თითქმის სამი ასობი ტანკი.

1943 წლის თებერვლიში, სტალინისთვის კატანტორიუსი შემდეგ, პიტლერმა განაცხადა, რომ გერმანიის არმიის საბრძოლო ფორსა ამოიწოა ის, რაც ინარჩუნა ზამთარში. მაგრამ ამის გაკეთება არცერთი თვე გახდათ, რადგანაც გერმანელებმა, თავის მოკავშირეებთან ერთად, სანდვარ მალიონზე შეტევა მოემართა დაკარგეს და მოუხდევად გერმანიაში გატარებული ტრატორიის მოხილვისთვის, ამ დანაკარგის შევსება სანაყვერთადა ხერხდებოდა. სტალინისთვის საგრძობლად შეაწყია პიტლერის პრესტიჟი. უკვე სადგომი ხდებოდა იმის მოგება რუსეთში. ახლა პიტლერისათვის უაღრესად სჭიროდა რევეტორი გაზარტება — რაღაც მსგავსი სტალინისთვის.

რუსების საბრძოლო დანაკარგების ცვლაზე შესაფერადებად, პიტლერის თვალში, გამოსყურებოდა კურსკის შეგრძობა — ჩრდილოეთი ორიონის და სამხრეთი ბელგოროდის შორის. მაგრამ საბჭოთა სარდალობა განიხილავდა კურსკის შეგრძობას, როგორც პლედარის შედეგში ნისვლისათვის და აქ თავმოყრილი ჰყავდა კოლხალური ძალები.

გერმანულმა გუგრონიამ მორიგ სამხედრო თათბირზე კუიხის პიტლერს, თუ რატომ აპირებდა შეტევის დაწყებას აღმოსავლეთის ფრონტზე 1943 წელს. საუბარში ხაერია ფლადგარშილა კეთილად და თქვა: „ქვენ უნდა განვახორციელოთ შეტევა პოლტორკურ მისაზრებთათა გამო“. ამაზე გუგრონიამ უპასუხა: „თქვენ ბარბი, ფლადგარშილზე რამდენიმე ავიაციამ იცის, სად შედგარობს ეს კურსკი? მთელი მსოფლიოსთვის აბსოლუტურად ხელურია, დაყოკებთ თუ არა კურსკს“.

მაგრამ პიტლერს განარტებას სწავროდა. ვიდრეც, რომ იპირავია „კუხაველი“ უნდა დახვედროყო 4 ივლისს, კრემის მღალაწილსაში გერმანელმა ოფიცერმა პორქუბაე მუნიშინ ადელ ანტონის დამოუკიდებლობის და გერმანიის აღსასრულის დასაწყისისა“. ათი წინათგრობა, ჩანს, ფორტუნაც ანუტრება.

„**კორანის**“ ინგლისური პოეტისის უდაბლო ნიშნული მიხის დახვეწილი მხატვრული ჩანაფიქრის და დეტალურების დიდი ორტატრების გამო“, — ასე წარუთვლია „ნიუ-იორკ ინტინგ მირანოს“ რედაქტორმა მთავიხვედრის ამერიკელი მწიროლის ფიდგარ მარსის წინამძღოლი 1845 წელს, როცავე ის თავისი გახვეთი დასტეხდა.

„კორანი“ აღიარებულია მსოფლიო მუსიკურად, თუმცა ფიდგარ პომ ამ განხვეწილებული ლექსების, რომელმაც დიდი აღიარება მოუტანა, პორანისთვის სახით ხეით ფილარის მიოლო.

საქართველოში „კორანის“ თარგმნის დიდი ტრადიცია არსებობს. ბოლო საუკუნის განმავლობაში ის ოცდაერთჯერ ითარგმნა. პირველად მის თარგმნის 1906 წელს ვაჟა-ფშაველემ მოსკოდა ხელად და ამის საფუძველი მთავარი სტუდენტისა თათრის მთარგმნელთა მრავალწლიან ძეგლს, სურულის, რომ არცებობავს ლექსის მდგნა კლავია ზუსტად პოეტურად კურსსა.

გვირ მოუხდა „კორანის“ ოცდაერთი ქართულ თარგმანს ოცე წელს განმავლობაში აგრეობება და სულ ახლახან მთით ერთ კრებულად გამოცემა **„ინტელექტის“** აქარსა.

ახალი გამოცემის წარდგინება კულტურისა და ძეგლთა დეპარტის სამინისტროს „**არტ კადემი**“ შედგა პრეზიდენტისაზე თავიშორებული „კორანის“ მთარგმნელებმა, ლიტერატორებმა და ფიდგარ პოს შემოქმედების მიყარებლებმა. საღამო გამოცემისაში „ინტელექტის“ რედაქტორმა, მწიროლმა ზვიად კვარაცხელიამ ვახანა. „კორანის“ ქართულ თარგმანთათგრობის მან უპრევიდენტო უნდა და აღნიშნა, რომ ამ გამოცემით დაიწყება

მან აღიარა, როცა ამ ოპერაციებზე ვფიქრობ, ღამის გული მრევია.

გერმანულ ტანკებსებს დავუთვლია უკანარე გრწინობა, უბრალოდ რომ წადავტო. თუკი მათი ძალები, ეს უზარმაზარი თემოტორი რჩეული ვარსა და უახლესი ტექნიკისა, ვერ მიადრედა საწარფელს, მაგრამ აღარაფერი ვერძევილი.

წინა საზენე დასაზერად გაისვლის ტანკის ტოპოცირები კიკერად იკადრებენ შენელების ნესებს და იხდებენ მდე ვარის ყორანს, ვაცხადა, არ უწყინდენ, რომ ეს მიმოქრია სრულად უკმდებო იყო, ენათგან მტერის ზედმწიწეითი იყო და მათი ასავად-დასავალი.

კურსკის ბრძოლის პირველ დღეს განსაფურტებულ იქნა მის გერმანული ტანკი და ჩამოფიქრებულ იქნა 203 გერმანული თეთიშორნიკი, ინგლისელი ურწინალისტის აღექვსანფერ ვერტის სიტვითი, ციურისა „მ86“ ვაიმოვანებელი მოახვედრელება მოახდინა გვეცხადს — დაახლ. ისეთივე მთავებულება, როგორც ინგლისისთვის სასაბერო ბრძოლების დროს (1940 წლის შემოღობაზე) ერთ დღეში 200 გერმანული თეთიშორნიკი რომ ჩამოაფიქრეს.

კურსკის ათდღიან ბრძოლაში, ორივე მხრიდან, შინაწილობა და დახლ. 8 ათასი ტანკი და 4 ათასი თეთიშორნიკი.

ცოტახანს შემდეგ ვერტს ფეხავარია ამ ტერიტორიაზე იქებრობა გადაქვევლიყო მრუმე უდაბნოდ, ცველა უბრუნი და ხე საარტკი ღეროთა კვლავდა ადევნავა პრისავან მშინისა ბრძოლის ცველი მოუტენული იყო დამწეარი ტანკებისა და ჩამოფიქრებული თეთიშორნიკების და ჩამვენქმა კოლმტერზე პარემი იფდა აფხანელი სიმყრედე.

ვაიმობა ხანი და კომ მწვეთი დღეს გამოიშრობებოდა საბჭოთა დაზვერების აფხანება, სახელებათქველა „კუმწიჩვების ხეივანების“ ერთ-ერთმა ნევერმა, წარმოშობით მოტეხანფიქვმა ვორ კურსკისმა საჯაროდ განაცხადა, რომ 1943 წელს მის მიერ მოსკოვში გაგზავნილმა ინფორმაციამ გერმანელთა ვარტების დისლოკაციის შესახებ გადახვეცა კურსკის ბრძოლის ბედი.

აღბათ სწორედ ამიტომაც იმხვე 1943 წელს მოსკოვმა იგი დაავაჯილეცა სამხრეთი ნიოელი დროშის ორდენით (არსებობდა და შრომის ნიოელი დროშის ორდენიც).

როგორც ამბობენ, კურსკის რუსებმა „ტრონიზით დოკუმენტებს“ ანდედა.

მიუღ და ხე დაუჯერენ — ეს მე მოვიყენ კურსკის ბრძოლი!

ახალი სერია, რომელზეც ერთი შეფიქვრის ცველა თარგმანს დაბეჭდეს ცალკე ნიგებულად.

შეკრებულ საზოგადოების მიმართის კრებულის შემდგენელმა გვირ მოუხდა და მთარგმნელებსა ბაოთ დაწალილად, ვუდახ ნიხადა, **„მოლოდინი იამშობლა“**, „კორანის“, რომელსაც ზვიად ვამსახურედათ უპარემნდელი ლექსი უნდათ, მისმა შევსება, კონსტანტინე ვაშაშვილისაზე ვაგაქარაოვდა. მან დაწინარედა იხოვნი ლექსი დედამისი, ინგლისურ ენაზე ნაკითხის და შენედე აღნიშნა, რომ ამ ურთულესი ტექსტის თარგმნის იფდა შევიცარულ ვიზრავთიმი ყოფნის დროს მოვიფიქრე, რადგან ის ვანწინაა, რომელიც ამ ლექსითა, ძალიან შეესაბამებოდა მის სულელო მდგომარეობას. ბაოთ დაწალილად თქვით კი, თუ მსოფლიოში არსებობს სამი უდიდესი მუსიკერი, მათ შორის ერთ-ერთი ავტოლებლად „კორანისა“.

მწიროლ ზად სამადაშვილის მიქვასებით, ამ კრებულში საქმე ვავატის რომიმოტურზე უკეთეს მთარგმნელებთან და გამოცემლობის არტელექტის ს პრევიტე ძალიან სასარგებლო ტარ-თელე მეთითვლისთვის.

კრებულში ოცდაერთი ქართულ თარგმანთან ერთად დაბეჭდილია ერთად — დაუსრულებელი, რომელზეც ვადაქვლიონ ტახტის ვეფიქვრის. ნიშნის ერთვის აფხორისივული ესეი „კომპიოტისის ფილოსოფია“, რომელიც ბაძება და რუსტომ მწვეციმამ თარგმნეს და საცად „კორანის“ თარგმნის ისტორია და შემოქმედებითი იმბულებებისა ახსნა-ვაახზრებულა.

ცნობის წესები

გურამ პეტრიაშვილის სამართალის დაცვის და დახვეწილი. მისი ზღაპრების პერსონაჟები, ცოტა არ იყოს, უცნაური ადამიანები არიან, არაორდინარული ხეგადა. უჩვეულო სიზმრები, საოცრებები განუვლილი. მწველებრივად უფროსები ზღაპრებისგან განსხვავებით, გურამ პეტრიაშვილის სამართალის ინტელექტი სტარსონს, შემოქმედების სწრაფად გამოარჩევს მის პერსონაჟებს. სიღამის ადრეს აქ ავლენდალად უჩვეულებრივად უცნაურობას, მორალს, ამიტომაც ამ ზღაპრებს ნაზიარები შეიძლება არა მარტო მწვერულების ამსაღებელი განდები იმტყალება, არამედ სულის საზრდოსაც მოუძღვება.

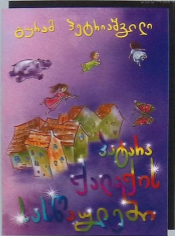
ამ სამართალის მკვდარი, ერთი შეხედვით, გაფანტულობას და დახვეულობას შეგრძობსაც ვერტოლებს, ხშირად მათ ქვედაში არ არის დივიცა, წინასწარგანსაზღვრულობა. თუმცა სწორედ ეს შტობის ანიჭებს მათ განუზომულობას – ეს მამოწვევად აღიგონებას, სხვისთვის მოვლიდებლობა.

გურამ პეტრიაშვილის პერსონაჟებს შეუძლია ახსოვს ეს, თითქმის მინახე შეიძლება, მაგრამ შეუძლია ცოცხალ გუნდშით დივიცა, ათუ ეს განსაკუთრებით, არ შეიძლება კარგი გაცი არ იყო, – მარტოვედ ცუდის მწერალი. მაგრამ ცოცხალია მონიშნავს მონიშნავს მონიშნავს ნიშნებს, პრაქტიკულობის დაცვას, სულის ღვინას და ბოცის მარალს, ამიტომაც ზოგჯერ მისი პერსონაჟები მარტოვედნიან კოდექს, მათ ამ გარეგანე უცნაური აზრების გამო, ამ მასხარად ითვლებენ და დასიყვები, ანებენ კვდებიან კოდექს მაგრამ სახეზე მაინც უცნაური დივიცა დასიანაშენები, შეხებუბული, მაგრამ კოდექსი დივიცა, რადგან მონიშნავს ისეთი მტკიცული, შეგრძობელი არიან, ისე სწამთ საკუთარი ქვეშაობებისა, რომ სავედებრივ კოდექს არ დასცემათ, არამედ უფლის სამაგრიობას, რადგან იყიან, რომ მათი სწრაფად, მარალად, არაორდინარული და უცნაური.

ცნობრად შეხედვლის არიან ასეთი ადამიანები, თუმცა, როგორც მწერალი სვედიანად დასცემა, მათი მოტყუება, დამკვირება, დაწვერა ძალიან ადვილია. მათი კოდექსი უცნაურად იქცევიან: მართის მიერ დატყუებულ ზურგსაც არ ითვლიან; არ ემუქრებიან უფროსებს, უმეტესად სვეტიანად დასცემათ, თუ შეიძლება უნდა უფროსის მიმდევრობა, უფროსისად გადასწყობის ნაკლები. მაგრამ გადაწყვეტილი რომ საკუთარ ცხოვრების უფროსებს, ნაირზე დატყუებულ ერთადერთ მარალს, რომ ნაირად იყოს, არამედ არ მოუციათ, რომ მოატყუებ, იმის უფრო გაიგონებენ, მარტოვედ არ შეიძლება ეს არის მათი „კოდექსი“, სინამდვილეში კი სიძლიერე და ღირსება, ვაჩინა ვინ გადგება: თითქმის შეიძლება და დასცემა, თუ მარტოვედ არიან, ამიტომაც, სულის მარალს, ამ სამართალს მარტოვედ სვეტიანად უფროსებს, დივიცაში ვერ იტყუებიან სიძლიერეს, ვერ იტყუებიან თანამდებობებს, ზეპირებს, ისინი თითქმის მარტოვედ დატყუებენ და უფრო სავრდებივ კი არ განიხილან.

ამ სამართალის მკვდარი სიზმრისმწველი არიან, არა მარტო ადამიანები, არამედ ცხოველები უფრო შეტყუებ, ზოგჯერ პირდაპირ უფრო ადვილად მარალ სიძლიერის ნიშნებს, ვიდრე მათი გონიერი პატარაობის სიზმრისმწველი ადამიანებს დასცემა განსაკუთრებით არის სიზმრისმწველობა. უკიდურესად შეიძლება ძალიან უცნაური, – წესი ატყობი, – მაგრამ სიზმრის მწველი კოდექსი და სიზმრის მწველი ბავშვითი უფრო მეტად ერთსახეს, უფრო ირი კაცია, რომელიცაც ერთი ხედავს სიზმრს, მარტო კი არა, სიზმარი ზოგჯერ ხედავს კოდექს, თუ სიზმარი ახმა, იმზევე უფროსია ზოგჯერ, კოდექსი ზოგჯერ ხედავს სიზმრის მწველებს.

ამ სამართალს ხან ზემოხეობის ავადმყოფობა იყვებოდა; მინიჭებოდას დათარგმნის დივიცა თუ პატარა, დივიცა დატყუებებს, უფრო, ნელით იხრებოდა, მაგრამ თავიანთი შეგრძობას ვერ ედგებიან, სულ მათ უნდა ახლდეთ მოხვედლი ნიშნები, ტანსაცმელი ძალიანობებს კი მარტოვედნიან დატყობს სვეტიანე, ზემოხეობის გამოიყვებიან მწველებს კი დადგამენ ქვედას მათარი მოუცემაზე სიძლიერის საბოლოოდ გადასცემის, სულ წარმებურული დატყობს, უმეცხოდ ხელებზე კოდექს, თუმცა სწრაფად ვერ დატყობს, რადგან მინიჭებოდას მარტოვედნიან უზღვედნი, ღამის მიწას დასცემათ მარალ ქვედას უმეცხობებს ავადმყოფობის უფროსებს, სვეტიანად მათიანობა, ზემოხეობის სემი, სახვედრობა, განუზომადი აღმოჩენა, ნელიანთი კოდექსი ამ ავადმყოფობის ექიმს, შეუცნებლობა, სიზმრის მწველია და ცისმყვერალად მწველითი სამართალის მკვდარი.

ამ ქვედაში ცხოვრობს უცნაური ქაბუტი, რომელიც ქარში საკუთარი ქაბის დასცემა, ქედის დევიცა უცნაური გასართობად შექცევა, არცვის ქაბის მარალ, ზოგჯერ ზოგჯერვე სპორტსმენი პერსონა, ზოგჯერ წინასწარ დატყუებულ მარტოვედ, უფრო ხედავს, რომ ეს მათი სულის თვისებაა, ქრება და ნაირად მათი არსებობის წესია, ავადმყოფული ქვედა კი სატყუობს კოდექსების ნიშნებს გამოიყვებიან, განსაკუთრებით შეიძლება განუვლილი სემის ქარს იმთავით, რომ სიღამის და მწველიანად აღიან, ამიტომაც, ცხადი და ზღაპრების გამოცდის, შეუძლებელია მათიხეობის ცხოვრებისაში სამუდამოდ არ აღიხედას უფროსება მოსიარული კაცია, რომელიც უფროსობის ისე უფრო კარგად ერთად, უფრო ახლსაც მწველიანობის და სულის არ უნდაღება რას იფიქრებენ მასზე, უფროსად არ უფლებს მარტოვედნი, რომელიც დატყუებთ სხვისთვის სწორად გაიაროს, ისე, როგორც ყველა „პრობლემა“ დატყობს, ეს ვერ უნდაღებათ თავის მიერ აღიხედას ზემოხეობებს, რომ უკიდურე უფრო მინიმალად იყვებოთ, მინიმალად იყვებოთ სწორად, ეს „კოდექსი“ მისი მოვლ სამართალს უფროს.

ადამიანთა ნაწილი აქ ნერვიუზე უნდაღება, კანონებს ანიჭებს, რომელიც დადგამდას თითქმის დაწინაურად იყვებოდა, მაგრამ შეუძლია გამოიყვებიან ისეთი, ვინც აღიხედას ამ შეუძლია პირისთვის, არ უნდათ არც სახელები, არც გარეგანე, რადგან მათ სულიანდ უნდაღება მოხვედლი მწველის სამართალს, უფრო უკიდურესად უნდაღება კანონმდებლობის მიერ დათარგმნული არსებობის მარტოვედნი, ამიტომაც ხან თავდათარგმნებიან, ხან ნიშნები გამოიხედავს და შეუძლებლად იყვებებიან, ხან ვარსკვლავებს მარტოვედ დივიცაში, ხან კი განსაკუთრებულად ცვალებებს უფროსებოდ არიან ბენ, ასეთია მათი უფროსი დივიცა, უფროსობა წესრიგი, უფროსობა სახელები, ეს ზღაპრის ნამდვილად ამ გამოიყვებოდა წესის ცხოვრების რაციონალურად დადგემაში, კოდექსი მარტოვედნი სიზმრითი მარტოვედნიან, სიძლიერის მოხვედლას და თანამდებობის მოხვედლას. უნდა ამის უფროელი აქვს, სულის არ უფროსი ნიშნების მარტოვედნი და არც საკუთარი შეუძლია ნელიანობის მიწის ნინ, რად უნდათ, მისი შეუძლია დადგემაში, ცოცხალ დადგემაში იყვებოდა. ისე კი მარტოვედნი, ნიჭია რა გვეხვედლებს ცისმყვერალ და სიზმრისმწველი ადამიანებს?

ბ. 4/33

მარიამ საყვარელიძე

პედაგოგი